

ХХІ стагодзьдзе

біларуська заборона

плошча
19.03-25.03.2006

радыё свабода

ПЛОШЧА
19.03-25.03.2006

Радыё Свабодная Эўропа/Радыё Свабода

БЕЗРАЗВАЖНАСЬЦЬ І РАШУЧАСЬЦЬ

За тры дні да прэзыдэнцкіх выбараў, у пятніцу 17 сакавіка, мне пазванілі зь Лёндану, зь міжнароднай рэдакцыі тэлекампаніі Сі-Эн-Эн з просьбай — раніцай 20 сакавіка ў жывым этэры пракамэнтаваць вынікі. Назаўтра я адлятаў з Прагі ў Менск, і мяне папрасілі прыслать тэзісы, што прыкладна буду гаварыць.

У той самы дзень я паслаў кароткі электронны допіс у Лёндан, які пачынаўся так: «Паводле афіцыйных вынікаў, Аляксандар Лукашэнка атрымаў 82% галасоў...»

Калегі, верагодна, асанілі прагноз, і на наступным тыдні я быў у этэры Сі-Эн-Эн з тузін разоў — але мы амаль не гаварылі пра галасаваньне.

Вынікі не былі нечаканацьцю. Абвешчаная лічба не магла быць меншай за папярэднюю. Нечаканацьцю стала Плошча.

Плошча, а не прэзыдэнцкія выбары, дамінавала на экранах усіх световых тэлеканалаў, на першых палосах вядучых эўрапейскіх і амэрыканскіх газэтаў, у радыёэтэрэ й інтэрнэце.

«Тэрыторыя свабоды», «Бітва за Беларусь», «Плошча дэмакратыі», «Тысячы пратэстуюць», «Краіна ў краіне» — дзесяткі падобных загалоўкаў, рэпартажаў, інтэрвю й фота зь Менску сьведчылі пра іншы выбор.

«Апоўначы яны занялі частку Беларусі, каля 50 квадратных ярдаў. Эта была краіна ў краіне. Яны танчылі на яе халодных камянях. Яны раздавалі гарбату. Яны казалі, што не згадуцца. Калі трэба, казалі яны, мы будзем стаяць гады».

Карэспандэнт «Нью-Ёрк Таймз», які перадаў гэтыя радкі ў рэдакцыю ў апошні дзень перад разгромам лягеру, пісаў: «Пакуль рана казаць, гэта безразважнасць ці рашу часць».

ПЛОШЧА, 19.03—25.03.2006. (Бібліятэка Свабоды. XXI стагодзьдзе). — Радыё Свабодная Эўропа/Радыё Свабода, 2006. — 400 с.: іл.

У кнізе выкарыстаныя фатаздымкі Юліі Дарашкевіч і фота з сайту www.svaboda.org.

© Радыё Свабодная Эўропа/Радыё Свабода, 2006

ISBN 0-929849-12-6

Праўда, потым ён дадаваў: «Пра іх раушчасць съведчыць тое, што амаль усе на Плошчы ня толькі даюць сваё імя для публікацыі, але настойваюць, каб яго запісалі, ведаючы, што ўлады пабачаць іх».

Тыя імёны, твары на фатаздымках, галасы з Плошчы, якія бесцперапынна зьяўляліся ў этэры й інтэрнэце «Свабоды», трэба дапоўніць сотнямі затрыманых, арыштаваных людзей, якія апнуліся за кратамі турмаў па ўсёй Беларусі й не змаглі прыехаць у Менск. Адмняліся аўтобусныя маршруты, не прадавалі квіткі на цягнікі, прыватныя машыны спынялі на выезьдзе на сталічныя трасы.

Улады прыраўнялі мірны пратест да тэарызму, настаўнікі палохалі дзяцей і бацькоў, студэнтаў папярэдзілі пра выключэнні, замежнікам адмаяўлялі ў візах ці касавалі іх на мяжы. Афіцыйныя мэдіі гэтай вясны некалі будуць вывучаць, як цяпер вывучаюць савецкую прэсу 1930-х гадоў.

Першы намёт на злыedзянемым бруку паўстаў у панядзелак, 20 сакавіка, у 19:30; у чацьвер, 24 сакавіка, у 3:25 аўтазакі з абаронцамі накіраваліся да турмы. Чатыры ночы й тры дні, 80 гадзінаў, амаль 5000 хвілінай свабоды.

Уесь гэты час разам зь дзясяткамі журналісташтой на Плошчы былі карэспандэнты «Свабоды». А таксама — нашыя слухачы, іхны голас гучыць у гэтай кнізе.

Плошча стала галоўнай падзеяй вясны-2006. Пакуль рана казаць пра ўсе вынікі. Але Плошча застанецца вясной для тых, хто быў на ёй — і хто яе бачыў.

Аляксандар Лукашук,
Радыё Свабода

д з е н ь   п е р ш ы

площадь

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 14:00

ПЛОШЧЫ Й ВУЛІЦЫ ў ЦЭНТРЫ МЕНСКУ АПУСЬЦЕЛІ

Алег Грузьдзіловіч, Менск

Дэвye гадзіны дня. Выходжу з мэтро на Кастрычніцкую плошчу, да Палацу Рэспублікі. У гэты момант у палацы ідзе чарговая прэсавая канфэрэнцыя Цэнтравыбаркаму. Плошча не агароджаная, але й людзей на ёй не відаць. Толькі два аўтамабілі ДАІ дзяляюцаць на прылеглых вуліцах, уезд на якія забаронены. Замежны журналіст здымае плошчу на відэакамеру.

Празь дзесяць хвілінаў мне тэлефануе журналістка Ніно Геаргібіні з грузінскага грамадзкага тэлебачання. Кажа, толькі што яе выгналі з плошчы за спробу сфатографаўваць навакольле.

За Палацам Рэспублікі на Гандлёвай вуліцы насупраць рэстарану «Журавінка» бачу два чырвоныя аўтобусы. Міліцыянты, якія выходзяць з аўтобусаў, апранутыя звычайна, узброеныя толькі дубінкамі. Палкоўнік, які кіруе гэтым атрадам, катэгарычна забараняе фатографаваць міліцыянтаў, пагражае разьбіць камэру.

Незвычайна пуста й на плошчы Свабоды. Побач са съязной гарадзкой ратушы — мэталічныя турнікеты, якімі

загароджваюць плошчу. Адзіны на плошчы аўтамабіль стаіць з разьбітым шклом.

Двор за домам №22 на праспэкце Незалежнасці. Год таму на Дзень Волі тут хаваліся аўтобусы й аўтамабілі з амапаўцамі. Цяпер двор пусты. На ўваходзе ў такі самы двор насупраць дзяляюцаць два амапаўцы.

Аўтамабільны рух на вуліцах Карла Маркса, Леніна, Кірава і ўсіх прылеглых да адміністрацыі прэзыдэнта перакрыты. Рэдкія машыны, якія сюды заяжджаюць, адразу правяраюцца супрацоўнікамі ДАІ. Мінакоў амаль не відаць.

Рух праз плошчу Незалежнасці й далей па праспэкце не перакрыты, але аўтамабіляў едзе незвычайна мала. На плошчы дзяляюцаць адразу некалькі трактароў-эвакуатораў.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » (J)

СПАДАР, Рэчыца: *Неабходна прызнаць гэтыя выбары несапраўднымі, бо датэрміновае галасаваньне праходзіла ў атмасфэры хлусьні, запалохваньня людзей, арыштаў...*

СПАДАР, Магілёў: *Мы звязваліся са знаёмым міліцыянтам, які нам паведаміў, што паступіў загад: тых, хто выйдзе на вуліцу, трэба затрымліваць. Але мы гэтага не баймся. I мы не баймся таго, што хутка Лукашэнка, як тыран, зьнікне з палітычнай сцэны. Гэта факт, і ад гэтага нікуды ня дзецца, мы ў гэтым упэўненыя.*

ВАСІЛЬ ІВАНАВІЧ, Менск: *Мілінкевіч заклікае людзей прыйсці на плошчу зь сінімі бантамі на грудзях, быццам бы супраць фальсифікацыі выбараў на прыклад аранжавых у Кіеве. Майдану па-кіеўску ў Мілінкевіча не атрымаецца! Яго месца ў польскім Асьвенціме, а не на плошчы ў Менску.*

(J) з в а н к і   н а   « С в а б о д у »

СПАДАР: *Ідуць пагрозы праз мабільныя тэлефоны — не хадзіць на Кастрычніцкую плошчу 19 сакавіка. Я, як былы партызан, заклікаю ўсіх сумленных грамадзянаў — ісьці на плошчу! Уратуй нас, Госпадзе Божа, і на гэты раз!*

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 20:05

СПЫНІЦЬ ЛЮДЗЕЙ НЕМАГЧЫМА

Валер Каліноўскі, Менск

У Менску закрылі ўсе выходы з станцыі мэтро «Кастрычніцкая». З Уручча да цэнтру прайшла калёна сілаў аховы правапарарадку з асабовым складам і спэцыяльнай тэхнікай.

Каля 8-й гадзіны вечара людзі пачалі падыходзіць на Кастрычніцкую плошчу вельмі актыўна, цяпер плошча занятая прыблізна на траціну, шмат людзей і каля плошчы, у сквэрэ насыпраць. Журналісты ацэніваюць на гэты момант колькасць людзей на 4—5 тысяч чалавек, узянута некалькі бел-чырвона-белых сцягоў, сцягоў незарэгістраванай арганізацыі «Зубар», сцягоў Эўразьвязу. Людзі прыйшлі з кветкамі, шарыкамі, зь сіней джынсавай сымболікай, настрой ва ўсіх спакойны, але калі на вялікім экране паказалі рэпартаж ОНТ аб галасаваньні Лукашэнкі, то людзі адреагавалі вельмі эмацыйна, яны сівісьцелі, кричалі «Ганьба!». Да таго натоўп скандаваў «Жыве Беларусь!». Некалькі правакатарападобнікі вывелі, яны хадзілі зь півам і спрабавалі распачаць спрэчкі ў бойку. Людзі падыходзяць з праспэкту, ад «Макдоналдсу», ад цырку. Спыніць людзей практична немагчыма, ды тут і няма нейкіх карданаў. Хоць у раён презыдэнцкай адміністрацыі скіраваная спэцтэхніка й аўтобусы зь міліцыяй, але паблізу плошчы нічога гэтага не відаць. Адзінае, што зьявілася, — у кутку плошчы аднялі загародку, загончык для журналістаў, як і абяцаў міністар унутраных справаў Навумаў, дзе нібыта журналісты могуць пачувацца спакойна й бясьпечна. Гэта сьведчыць, магчыма, пра тое, што нешта плянуеца, нешта небясьпечнае для журналістаў. І ня толькі.

Колькасць міліцыі вызначыць цяжка, бо яна — у цывільным.

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 20:45

НА 20:45 НА ПЛОШЧЫ САБРАЛАСЯ ЯК МІНІМУМ 10 ТЫСЯЧ ЧАЛАВЕК

На Кастрычніцкую плошчу прыйшло ўжо каля 10 тысяч чалавек, нягледзячы на тое, што станцыя мэтро «Кастрычніцкая» закрытая, а аўтобусы не спыняюцца. Штохвіліны людзей становіцца ўсё больш.

Любоў Лунёва, Менск

Людзі спыняюцца. Аўтамабілі сыгналяць на знак салідарнасці. У гэты момант я налічыла сорак два бел-чырвона-белыя сцягі. Столькі мы бачылі толькі ў 1996 годзе.

На плошчы адчуваецца атмасфера сівята, людзей усё больш і больш. Супрацоўнікі міліцыі сядзяць у аўтобусах, ніхто пакуль не выходитзіць. Побач стаяць міліцыянты ў цывільным.

Людзі скандуюць «Свабоду! Свабоду!». Яны патрабуюць пераменай.

На плошчы не працуецца мабільныя тэлефоны.

З ВА Н К І Н А « С В А Б О Д У » (І)

СПАДАР: Хачу сказаць, што ні ў якім выпадку ня трэба разыходзіцца. Пачуў заклік у Радыё Свабода, што трэба разыходзіцца. Нельга!

СПАДАР: Я ня бачу нікага сэнсу, што людзі будуть мерзнуць на плошчы, кричаць нейкія лёзунгі й рабіць нешта незаконнае. Лічу, што дзейны прэзыдэнт перамог на выбарах.

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 21:08

ЛЮДЗЕЙ ПАБОЛЬШАЛА

Валер Каліноўскі, Менск

На прыступках Палацу культуры прафсаюзаў стаяць Аляксандар Мілінкевіч і Сяргей Калякін. Толькі што выступіў спадар Калякін, які заявіў, што на плошчы сабралася ня менш за 50 тысяч чалавек. Калі паглядзеце на гэты наўтуп людзей на плошчы, у прылеглых сквэрах і на вуліцах, дык выглядае, што вельмі даўно ў Менску не зьбіралася столькі народу.

Побач са мной карэспандэнт агенцтва «Франс Прэс», даволі спрактыкаваны ў ацэнцы колькасці людзей, ён кажа пра 20 тысяч чалавек, а ўкраінскія журналісты кажуць, што апошні раз бачылі столькі людзей у Кіеве на Майдане Незалежнасці.

Людзі скандуюць «Мы з вамі!», «Мілінкевіч!», ва ўсіх выдатны настрой, жанчыны перадаюць Мілінкевічу кветкі. Што гаворыць ім Мілінкевіч — не чуваць, бо вельмі шумна, гукаўзмацняльная апаратура не дазваляе данесці ягоныя слова да ўсіх. Тым ня менш, тут сапраўды эўфарычная атмасфера. Хвілінаў за дзесяць да гэтага быў унікальны перформанс нейкага маладзёна, які ўзяў бел-чырвона-белы сцяг, залез на дах аўтобуса №100, які ехай па праспэкце, і падчас руху махаў сцягам, сапраўды рызыкуючы жыцьцём, але пазней саскочыў на зямлю ўдала. Вельмі шмат бел-чырвона-белых сцягоў, сцягоў Эўразіяzu, сцягоў Менску, украінскіх, грузінскіх, расейскіх. Ёсьць тут і людзі з розных рэгіёнаў Беларусі, і актыўісты розных арганізацый і партыяў.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Трэба разагнаць 20 тысяч гэтых! Бязылітасна! Зразумелі?

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 21:23

УСЯ ПЛОШЧА ЗАНЯТАЯ ДЭМАНСТРАНТАМИ

Алесь Дашчынскі, Менск

Уся Каstryчніцкая плошча занятая дэманстрантамі, людзі прыйшлі падсумаваць вынікі выбараў. Шмат съязгоў, ёсьць транспарант «Гэта салодкае слова — экспрэзы-дэнт». Сабраліся дзесяткі тысяч чалавек, вельмі добры настрой, мірны і спакойны. Пакуль ніяма ніякіх спрабаў выцесніць дэманстрантаў з плошчы. Перакрытыя станцыі мэтро «Плошча Перамогі» й «Каstryчніцкая», і цягнікі ідуць ад плошчы Якуба Коласа адразу да плошчы Незалежнасці.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Зьвяртаюся да беларускай інтэлігенцыі. Выбарчыя ўчасткі разъмяшаюцца галоўным чынам у школах і іншых навучальных установах. Адпаведна старшыні і члены выбарчых камісіяў — гэта дырэктары, настаўнікі гэтых школаў. Гэта інтэлігенцыя, краса нацыі, Богам прызначаныя сяць разумнае, добрае, вечнае, і ў той жа час бессаронна падпісваюць загадзя падрыхтаваныя пратаколы вынікаў галасавання, якія ня маюць нічога агульнага з сапраўдным волевыяўленнем выбаршчыкаў. Адумайцеся, не ідзіце на ўгоду з сумленнем! Інакш вас праклянуць вашыя дзеци і вашыя ўнуکі, і вы ўвойдзеце ў гісторыю пад сцягам чорнай інтэлігенцыі!

СПАДАР, Гомель: Шмат хто з нашых знаёмых, і я, галасавалі за Мілінкевіча. Не разумею, чаму кажуць няпраўду, што ў Гомелі ўсе галасавалі за Лукашэнку? Гэта поўная хлусьня!

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 21:34

НА ПЛОШЧЫ ІДЗЕ ШМАТЫСЯЧНЫ МІТЫНГ

Каля паловы на дзясятую на Кастрычніцкай плошчы пачаўся мітынг. Сяргей Калякін паведаміў, што ў іх затрымалі гукаўзмацняльную апаратуру, таму напачатку Аляксандар Мілінкевіч быў вымушаны выступаць з мэгахонам. Валер Каліноўскі паведамляе з плошчы.

Мілінкевіч заявіў: «Беларусы перамаглі! Беларусы перамаглі свой страх, калі прыйшлі на плошчу». Мілінкевіч сказаў, што кааліцыя цяпер ператворыцца ў шырокі народны рух за свабоду Беларусі.

Было таксама аб'яўлена, што штабу Мілінкевіча вядомыя вынікі незалежных экзывт-палаў. Паводле іх, Мілінкевіч атрымаў каля 30% галасоў, а Лукашэнка каля 47% галасоў. У выніку Мілінкевіч заявіў, што не прызнае афіцыйных вынікаў выбараў і будзе патрабаваць другога туру. Мілінкевіч назваў выбары «фарсам». Ён выступаў хрыптым голосам, эмацыйна.

Пасьля Мілінкевіча выступіў кіраўнік незалежнага назіраньня Бухвостаў. Потым на плошчу выйшаў Анатоль Лябедзька, які заявіў, што «беларусы ўсталі з кален».

Каля 10-й гадзіны зявілася гукаапаратура й пачаўся са-прайдны мітынг. У той жа час раптоўна сапсавалася на-двор'е — пайшоў моцны сьнег. Дзыме съюздёны вецер.

На сцэну прабіўся іншы кандыдат — Аляксандар Казулін, узяў бел-чырвона-белы сцяг і такім чынам прывітаў на-тоўп на плошчы. Казулін сказаў, што беларускі народ «павінен дапамагчы Лукашэнку сысьці». Казулін заявіў, што «рэвалюцыя ўжо адбылася — у розумах людзей». Ён заклікаў разам маліцца за свабоду й перамогу. Адзін са

святароў выйшаў да мікрафона й прачытаў малітву. Апрача съцягоў, відаць шмат аброзоў і крыжоў.

Прыхільнікаў Лукашэнкі зауважана не было. Людзей вельмі шмат. Уся плошча запоўненая. Абапал плошчы — у скверы, на падыходах — таксама вялікія натоўпы людзей.

Афіцыйныя крыніцы МУС паведамілі пра 3000 удзельнікаў. Гэта моцна заніжаная лічба. На гэты момант тут ужо дзясяткі тысяч людзей.

На знак пратэсту супраць афіцыйнага асьвятлення выbaraў у тэлеперадачах ОНТ, якія транслююцца празь вялікі экран на Кастрычніцкую плошчу, удзельнікі акцыі скандуюць лёзунгі «Ганьба!», «Прайды!», «Жыве Беларусь!». Адзін з папулярных лёзунгаў, якія скандуюць удзельнікі: «Верым — можам — пераможам».

А.Мілінкевіч заклікае людзей не разыходзіцца, пакуль ня будуць агучаныя афіцыйныя вынікі ЦВК.

Пазней Аляксандар Мілінкевіч заклікаў удзельнікаў сустрэчы вярнуцца на Кастрычніцкую плошчу заўтра, у 18:30.

з в а н к і на « С в а б о д у » ( )

СПАДАР: Я студэнт менскай ВНУ, цяпер знаходжуся каля Казарменнага завулку, дом 1, тут стаяць дзесятнаццаць маленьких аўтобусаў MAZ і дваццаць два вялікія вайсковыя КАМАЗы, яшчэ нейкія машыны, ланцуг расыягнуўся ў кірунку Кастрычніцкай плошчы. У аўтобусах сядзяць АМАП і вайскоўцы.

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 22:05

НА ДАХУ ПАЛАЦУ РЭСПУБЛІКІ ЗАЎВАЖАНЫЯ ДВА СНАЙПЭРЫ

Любоў Лунёва, Менск

На Кастрычніцкай плошчы ў гэты момант, паводле арганізатораў, каля 50 тысяч удзельнікаў акцыі. І людзі ідуць і ідуць. Спачатку з боку Нямігі праход на плошчу быў закрыты, але цяпер людзі прабіліся й працягваюць запаўняць прастору. Шмат супрацоўнікаў міліцыі знаходзяцца ў натоўпе, яны паводзяць сябе ня вельмі прыгожа — некаторыя паводзяць сябе, як п'яныя, адмыслова пазуючы перад камэрамі Беларускага тэлебачанья. Добра відаць двух снайпэраў на даху Палацу Рэспублікі. Адзін зь іх ляжыць, а другі стаіць побач. Тыя, хто служыў у войску, кажуць, што добра га снайпэра ня будзе відаць, і лічаць, што гэта такі псыхалагічны ціск.

① з в а н к і на «С в а б о д у»

СПАДАРЫНЯ: Мне вельмі сорамна, што я не пайшла на плошчу. А заўтра ў 18.30 я ў мая дачка абавязкова будзем там! Мы пераможам!

СПАДАР: Вельмі рэкамэндуе Аляксандру Зімоўскаму й іншым беларускім журналістам падумаць, што ёсьць такая рэч, як люстрацыя, прафэсійная прыдатнасць. Людзі, якія не разумеюць таго, што яны робяць, гэта адно, а людзі, якія разумеюць і кажуць нахабную хлусьню, — зусім іншае. Аляксандар Зімоўскі, прыйдзе час, калі цябе проста ня пусьцяць на тэлебачанье, таму што ты падманваў народ.

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 22:16

А.ЛУКАШУК: СЁНЬНЯ НА ПЛОШЧЫ — ДУХ БЫКАВА

З Кастрычніцкай плошчы перадае дырэктар Беларускай службы Радыё Свабода Аляксандар Лукашук:

Ужо трэй гадзіны плошча поўная народу. Апошні раз такую колькасць людзей, такую колькасць бел-чырвона-белых сцягоў менскія вуліцы бачылі толькі на развітаныні з Васілем Быкаўм. Сённяня раніцай я быў на Ўсходніх могілках на магіле Васіля Ўладзімеравіча, там стаялі сувязкія кветкі, ягоны партрэт. Сённяня дух Быкава — на плошчы.

Неверагодная колькасць людзей, неверагодная колькасць моладзі, прыгожыя твары. Апроч бел-чырвона-белых сцягоў, тут — блакітныя сцягі, сцягі Эўразыюзу, сцягі руху «Зубар» і Менску, вялікі слоган «Пераможам!».

Доўгі час быў даволі істотныя праблемы з гукаўзмацняльнікам, але вось літаральна некалькі хвілінаў таму актыўісты Беларускага Народнага Фронту здолелі прывезьці дадатковую тэхніку. Мне расказвалі, што машина не магла адолець узгорку перад Кастрычніцкай плошчай, бо вуліца ўся абледзянала, дык міліцыянты дапамагалі. Спадзяемся, што камунікацыя цяпер палепшицца.

Паўгадзіны таму пачаўся вялікі сънегапад, і была не зусім зразумелая ягоная прырода, але цяпер неба чыстае, нібы нічога не было. Але вельмі сльзіка й вельмі халодна. Ніхто з плошчы не сыходзіць. Ужо выступаў Аляксандар Казулін, шмат разоў выступаў Аляксандар Мілінкевіч. І нядаўна, як мы ўведалі, карцінкі з плошчы паказваў тэлеканал Сі-Эн-Эн.

Кожныя трэй хвіліны можна пачуць скандаванье: «Жыве Беларусь!», «Свабода!».

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 22:26

МІЛІЦЫЯНТЫ ЗАСТАЮЦА Ў НЕРАШУЧАСЬЦІ

Любоў Лунёва, Менск

Насупраць мяне стаяць супрацоўнікі міліцыі ў цывільным, і выгляд у іх даволі нерашучы. Яны ніякіх дзеяньняў пакуль што не прадпрымаюць. На мітынгу людзі выступаюць адзін за адным. Атмасфера вельмі съвяточная, шмат іншаземцаў: украінцы, палякі, літоўцы, — яны кажуць, што Беларусь прайшла нейкі рубеж, і так, як было, ужо ня будзе. Трэба адзначыць, што людзі крыху замерзлі, тут халодна й вільготна, а снайпёры, якія былі на даху Палацу Рэспублікі, зыніклі.

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 22:34

ЛЮДЗІ ПЫТАЮЦЬ ПРА ПЛЯНЫ Ў ЛІДЭРАЎ АПАЗЫЦЫІ

Валер Каліноўскі, Менск

Людзі, якія стаяць паблізу імправізаванай трывуны на прыступках Палацу прафсаюзаў, пытаюцца, што рабіць далей, якія пляны ў апазыцыі. Аляксандар Мілінкевіч завіў, што трэба дачакацца афіцыйных вынікаў галасавання, а потым выказаць сваё стаўленне да іх. Аляксандар Казулін заклікаў патрабаваць ад уладаў пераліку галасоў, бо ня можа А.Лукашэнка мець той узровень падтрымкі, пра які гавораць прадстаўнікі Цэнтравыбаркаму й праўладных сацыялагічных цэнтраў.

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР, Кіеў: Слухаю Радыё Свабода з Кіева праз інтэрнэт. Хачу павіншаваць беларусаў з тым, што сёньня столькі людзей выйшла на плошчу. Галоўнае цяпер — не спыняцца, працягваць барацьбу. Калі людзей будзе шмат, улада аслабее й беларускі народ зможа выбраць разумнага презыдэнта, а не яшчэ раз перапрызначыць «басцьку». Упэйчены, вы атрымаеце свободу! Украіна з вами! У нас усё атрымалася, атрымаеца і ў вас.

СПАДАР: Так атрымалася, што прыйшлося галасаваць у Боне. І там аўяднанье беларусаў у Нямеччыне наладзіла пікет, былі таксама жонка й дачка Захаранкі. У самой амбасадзе, зразумела, ніякіх назіральнікаў не было. Але цікава, што ў прыватнай размове вельмі адказны работнік кансультату сказаў, што Лукашэнка стаў такім, што складана глядзець у очы эўрапейцам на сустрэчах. Зразумела, што людзі аддавалі галасы ў большасці за Мілінкевіча. Толькі адзін п'яны крычаў, што галасуе за Лукашэнку.

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

КАШАЛЬКОВА МАРЫЯ, Менскі раён: Я — чалавек сталага ўзросту, мне 72 гады. Галасавала за Мілінкевіча. Я радая за беларусаў, якія пераадолелі страх і выйшли на плошчу. Бог ім у дапамогу! Вось толькі што Ярмошына абвясціла вынікі выбораў — перамог Лукашэнка. Ды ўсё гэта мана, якая загадзя была вядомая! Мне казала сябра аднаго з выборчых участкаў у Менску, што бюлётэняў на участку ніхто не лічыў, а пратакол перапісвалі тро разы.

Выходзіць, падтасоўка вынікаў выбараў праходзіць на выборчых участках, а Ярмошына тут, як быццам, ні пры чым. Назіральнікі гэтага ня бачаць альбо ня хочуць бачыць, альбо іх не падпускаюць туды.

СПАДАР, Горадня: Я проста ўражаны той съмеласцю дзяяўчат і хлопцаў, якія выйшли на плошчу. Уесь дзень глядзеў польскае тэлебачаньне, дзе пачуў камэнтар, што калі нават сто-дзвівесьце чалавек выйдуць — то гэта героі.

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 22:50

КОЛЬКАСЬЦЬ ЛЮДЗЕЙ ПАЧЫНАЕ ЗЬМЯНШАЦЦА

Любоў Лунёва, Менск

Я знаходжуся побач з Аляксандрам Мілінкевічам. Ён залікае людзей заўтра зноў прыйсьці на Кастрычніцкую плошчу ў 18:30. Людзі зъмерзьлі — выглядае, што неўзабаве пачнуць разыходзіцца. Перад гэтым Аляксандар Казулін таксама прапанаваў людзям зноў прыйсьці на плошчу, а цяпер — пайсьці і ўскласыці кветкі да помніка на плошчы Перамогі.

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 23:05

ДЭМАНСТРАНТЫ СКІРАВАЛІСЯ НА ПЛОШЧУ ПЕРАМОГІ

Любоў Лунёва, Менск

Разам зь лідэрамі апазыцыі людзі калёнай пайшлі на плошчу Перамогі. Яны не замінаюць руху транспарту, міліцыянты ня чыняць ім перашкодаў. Машины сыгналяць на знак салідарнасці. Пануе эўфарыя, у людзей радасныя твары, усе кажуць, што далей так жыць нельга. Многія мяркуюць, што наагул ня трэба разыходзіцца.

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ, ЗША: Хацела сказаць, што ўсе нашыя сябры, усе беларусы, яны з вами! І мы вельмі ўдзячныя тым, хто прыйшоў на плошчу. Мы спадзянемся, што свабода будзе ў Беларусі. Усе беларусы ў Амэрыцы за свабодную Беларусь!

СПАДАР, Наваполацак: Падлік галасоў скончылі. На другім месцы Мілінкевіч. Пра працэнты й сфальсифіканыя пратаколы й казаць няма сэнсу.

СПАДАР: Калі Мілінкевіч сабраў столькі галасоў за мяжой, дык забярыце яго, хай ён гэтай дыяспарай камандуе.

СПАДАР, ЗША: Дарагія суайчыннікі! Вітаем вас са Злучаных Штатаў Амэрыкі. З самага ранку вашае радыё гучыць у нас на ўсю хату праз інтэрнэт. Сэрцам мы разам з вами! Молімся ўсёй сям'ёй за вас. Знаходзімся душой і сэрцам на Кастрычніцкай плошчы разам з вами! Mae дзеци мараць пра такую свабодную Беларусь і перакананыя, што Беларусь — самая лепшая!

③ з в а н к і на « С в а б о д у » ④

СПАДАР: Тэлефаную зь Нью-Ёрку, узрушены падзеямі ў Менску. Вельмі прыемна, што людзі выйшли ў такой колькасці на плошчу. Але, зь іншага боку, ёсьць нейкае расчараўаныне лідэрамі апазыцыі, якія, на маю думку, не выкарыстоўваюць такога рэурсу, як падтрымка народу, ня ведаюць, як да яго падступіцца. Ніякіх канкрэтных дзеяньняў пакуль няма, нейкая разгубленасць, расpusьцілі людзей і сказали вярнуцца заўтра. Але наўрад ці такая колькасць выйдзе зноў. І такое ўражаныне, што апазыцыя чарговы раз траціць магчымасць рэальная супрацьстаяць уладзе.

СПАДАРЫНЯ: Ярмошына й Лукашэнка! Вы чарговы раз бессаромна падманулі свой народ! Ці не баіцесь вы Божай кары? Як можна спакойна жыць і без дакору сумленія глядзець у очы беларускім людзям і людзям усяго свету, якія ведаюць пра вашу нядобрасумленасць. Бог вам судзьдзя!

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 23:13

А.ЛУКАШУК: ВЕЛЬМІ ШКАДА, ШТО НЯМА ТЭЛЕКАМЭРЫ

Дырэктар Беларускай службы Радыё Свабода Аляксандар Лукашук — у калёне, якая рухаецца ў бок плошчы Перамогі:

Маё самае галоўнае ўражаньне — вельмі шкада, што няма тэлекамэрый, вельмі шкада нашых слухачоў, якія ў гэты момант ня могуць быць на праспэкце Скарыны, ці, як ён цяпер называецца, праспэкце Незалежнасці.

Я стаю на мосьціце празь Сьвіслоч, з абодвух бакоў ідуць дзівье велізарныя калёны. Па цэнтры едуць мышыны, і амаль з кожнай — рука з двумя пальцамі са знакам «вікторыя», «перамога». У шмат якіх мышынах нават бел-чырвона-белая сцягі.

Абсалютна фантастычнае відовішча, вельмі радасная вуліца. Адчуваючы карнавалу. Карнавальная ноч у Менску.

Цяпер калёна падышла да плошчы Перамогі й фактычна спынілася, бо ходнікі занадта вузкія. Магчыма, спатрэбіцца паўгадзіны, пакуль людзі змогуць запоўніць прастору плошчы Перамогі.

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 23:25

ЛЮДЗІ ЎСКЛАДАЮЦЬ КВЕТКІ ДА АБЭЛІСКУ ПЕРАМОГІ

Валер Каліноўскі, Менск

Галава калёны дайшла да плошчы Перамогі, людзі сталі на прыступках і зрабілі жывы калідор каля вечнага агню, каб іншыя туды маглі падысьці й пакласці кветкі. Хвост калёны яшчэ далёка адсюль, на мосьціце. У той момант, калі лідэры заклікалі людзей ісьці ўскладаць кветкі на плошчу Перамогі, людзей на Каstryчніцкай плошчы прыкметна паменела. Пасля заканчэння мітынгу я падышоў да Сяргея Калякіна й запытаў, што ён думае наконт верагоднага працягу акцыі пратэсту. Калякін зазначыў, што працяг магчымы, але гэта залежыць ад людзей, — калі заўтра ў 18:30 на Каstryчніцкай плошчы зъбярэцца столькі ж альбо болей народу, то народны пратэст будзе мець пэрспэктывы. Заўтра, як мяркуе спадар Калякін, будучы выказаныя асноўныя прэтэнзіі й патрабаваныні да ўладаў. На гэты момант на плошчу Перамогі ўсё падыходзяць людзі, яны скандуюць «Жыве Беларусь!», «За Мілінкевіча!», ускладаюць кветкі, атмасфера спакойная, міліцыянтаў не відаць, ёсьць толькі супрацоўнікі ДАІ, якія просяць людзей не выходзіць на праезнную частку.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Я хачу сказаць, што я таксама сьведка. Я жыву на Чырвонаармейскай, і такой колькасці ўжо падрыхтаваных мышынаў і войскаў — для таго, каб арыштоўваць і саджаць людзей, я даўно ня бачыла. Толькі, можа быць, у фільмах пра гітлераўцаў — калі фашисты ўваходзілі ў нашыя вёскі й сёлы. Гэта мне нагадала вайну з народам, фашизм.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ: Паважаныя супрацоўнікі радыё! Хачу праз ваш эмісію звязацца да ўсяго беларускага народу, якому неабыякавы лёс нашай дзяржавы. Дарагія бабулі й дзядулі! Маці й бацькі! Браты й сёстры! Давайце ўсе разам прачнемся сёняння й прагаласуем за свабодную, квітнеючую Беларусь — але з новым презыдэнтам!

нядзеля, 19 сакавіка 2006, 23:48

А.КАЗУЛІН У ЖЫВЫМ ЭТЭРЫ «СВАБОДЫ»:

— Сёння адбылося самае галоўнае — Беларусь адчула свабоду. Задніца мы заклікаем нашых грамадзянаў зной прыйсьці на плошчу, задніца загучыць Звон Свабоды, нашыя скульптары зрабілі вялікі помнік, задніца ён загучыць набатам па ўсёй нашай краіне, і гэта будзе пачатак пераменаў у Беларусі. Народ Беларусі ня можа жыць так дзялі. Мы разумеем, што ня можам падстаўляць людзей, мы павінны трывмацца закону й не апускацца да ўзоруно Лукашэнкі, які парушыў Канстытуцыю й законы. Мы будзем патрабаваць скасаванья гэтых выбараў, адмены лічбаў, якія выклікаюць толькі ўсьмешку. Задніца будзе вырашальны дзень.

панядзелак, 20 сакавіка 2006, 00:05

КАЛЁНА СПЭЦНАЗУ ПАКІНУЛА ЦЭНТАР ГОРАДУ

Аляксандар Лукашук, Менск

Я стаю на скрыжаваньні праспэкту Незалежнасці й вуліцы Янкі Купалы. Толькі што вуліца была перакрыта дзеля пропуску вайсковай калёны. Каля 15 грузавых аўтамабіляў для перавозкі асабовага складу вайскоўцаў ці міліцыі пакінулі цэнтар гораду й скіраваліся да выезду зь Менску. Пачаўся таксама вывад сілаў міліцыі й спэцназу, якія знаходзіліся на прылеглых да Кастрычніцкай плошчы вуліцах. Цяпер рух транспарту аднаўляецца. Удзельнікі мітынгу разыходзяцца. Апошняя сотні людзей застаюцца яшчэ на плошчы Перамогі, але съязгі згорнутия, і падзеі сённяшнія ночы фактычна заканчваюцца. Заканчваюцца мірна, прыгожа й з намерам зноў сабрацца заўтра.

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Пайшли чуткі, што адмяняюцца рэйсы некаторых цягнікоў на Менск, каб не пусціць людзей з вобласці, каб яны ня трапілі на мітынг. Калі ласка, абвергніце ці пацвердзіце гэтую інфармацыю.

СПАДАР: Сёння, у дзень выбараў, Лукашэнка сказаў, што ён галасаваў за Сяргея Гайдукевіча. А я гэтamu ня веру, бо тут няма анікай лёгкі. Кожны чалавек галасуе за таго, каго ён хоча бачыць презыдэнтам. Няўжо Лукашэнка хоча бачыць новым презыдэнтам Гайдукевіча? Калі гэта так, то ўзынікае пытаныне — чаму ён сам уздэльнічае ў якасці кандыдата ў презыдэнты? Калі надакучыла быць презыдэнтам і хочацца, каб на гэтай пасадзе быў іншы чалавек, то чаго сам лезеш у презыдэнты? Не, ня верыцца, каб Лукашэнка галасаваў за Гайдукевіча, гэта хлусьня, чарговы раз. За сябе ён галасаваў — так трэба было й сказаць.

з в а н к і на « С в а б о д у » ③

ІГАР ПАСНОЎ, Віцебск: Няхай сам Мілінкевіч ці ягоны прадстаўнік выступіць па тэлебачаныні, па радыё й прама скажа, што тыя ўлёткі, якія распаўсюджваюцца ад імя дэмакратуў, — фальшыўкі, якія заклікаюць ісьці на плошчу з бутэлькамі, з камяннямі. Я ўпэўнены, што калі вы з'вернечеся да ўладаў, да КДБ, яны дазволяць вам зрабіць такі зварот як кандыдата ў презыдэнты. Каб пад гэтую марку не пайшла pena, каб людзі не грамілі, як у Францыі. Слыніце гэта! Таму трэба абавязкова сказаць па цэнтральным тэлебачаныні, што гэта, як вы кажаце на «Свабодзе», — фальсифікацыя. А то што будзе? Будзе сапраўды крывавая нядзеля. Яшчэ гадоў на дзесяць адкінуць дэмакратуў ў Беларусі. Зганьбяць Беларусь і, перш за ўсё, дэмакрату.

панядзелак, 20 сакавіка 2006, 00:18

АКЦЫЯ ПРАТЭСТУ СКОНЧЫЛАСЯ БЕЗ ЗАТРЫМАНЬНЯЎ

Валер Каліноўскі, Менск

На плошчы Перамогі застаецца яшчэ некалькі дзясяткаў чалавек, але акцыя апазыцыі ўжо закончылася. Я ня бачыў тут шмат міліцыянтаў, ня бачыў, каб яны імкнуліся некага затрымаць, людзі мірна й спакойна разыходзяцца. У штабе Мілінкевіча зазначаюць, што працяг акцыі будзе залежаць ня столькі ад арганізатораў, колькі ад людзей — найперш ад таго, ці гатовыя яны вытрымаць доўгатэрміновыя пратэсты. На маю думку, людзі прыйдуць і заўтра, бо заўтра яшчэ будзе шмат міжнародных назіральнікаў, замежных журналістаў, і, відаць, заўтра таксама ня будзе нейкага сілавога разгону акцыі. Ня ўпэўнены, што збярэцца гэтулькі людзей, як сёньня, магчыма, — меней.

Нядайна па вуліцы Янкі Купалы праехала некалькі дзясяткаў машынаў і аўтобусаў з унутранымі войскамі й спэцназам, якія рухаліся ад адміністрацыі презыдэнта. Гэта вялікая сіла, і, як зазначаў Аляксандар Казулін, дэмантранты не зьбіраліся ісьці супраць яе, а хацелі ладзіць акцыю мірна. Казулін і Мілінкевіч абодва спадзяюцца, што заўтрашняя акцыя пратэсту таксама будзе мірнай. Сёньня не было разгону, бо прыйшло вельмі шмат людзей і прысутнічалі замежныя назіральнікі.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Мой бацька загінуў ад рук фашистаў у барацьбе з фашизмам у 1942 годзе. А сёньня мне навязваюць нейкага другога «бацьку», ад якога, акрамя хамства й брыдоты, я нічога больш і ня чую.

панядзелак, 20 сакавіка 2006, 0:57

«МЫ ПРЫЙШЛІ НА ПЛОШЧУ БАРАНІЦЬ БУДУЧЫНЮ СВАІХ ДЗЯЦЕЙ»

Расчараўаныне ад таго, што «людзей прыйшло мала», і радасць ад таго, што «людзей так мно-га»; сумневы ў tym, ці будуць перамены ў бліжэйшай будучыні, і жаданыне паказаць, што тых, хто прагнє свабоды, больш за некалькі працэнтаў... Галасы ўдзельнікаў акцыі за перамены — у рэпартахах карэспандэнта «Свабоды».

Севярын Квяткоўскі, Менск

ДЗЯЎЧЫНА: Мы хочам штосьці пачуць, і паказаць, што нас больш, чым 4% за Мілінкевіча. Цешыць, што тут ня толькі людзі векам ад 18 да 25 гадоў, але й значна старэшага ўзросту.

ХЛОПЕЦ: Мяркую, што ўсім перакрылі кісларод. Быў вялікі піяр наконт тэрактаў. Многія спужаліся. Многіх дарослых мужчынаў не пусцілі іхныя жанчыны, іхныя бацькі.

ШКОЛЬНИЦА: Наагул, спадзяваныне на зъмены невялікае, але вельмі хацелася б пабачыць зъмены.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Я пра ту ю інфармацыю, якую перадалі праз сотовы тэлефон адносна таго, што колі вы з'явіцеся на плошчы, у вас будуць непрыемнасці з уладамі, адносна правакацыяў і гэтак далей. І «Velcom» дазволіў гэта зрабіць! Я пратаную ўсім абганэнтам «Velcom» перастаць быць ягонымі абганэнтамі й стаць абганэнтам іншай арганізацыі.

ДЗЯЎЧЫНА: Я спадзяюся, што гэтая акцыя прыцягне ўвагу грамадзкасці. Найперш беларускай, і замежнай таксама. Мяркую, праз пару гадоў, калі прыцісьне эканамічна, падобныя акцыі стануць больш распаўсюджаныя.

БАБУЛЯ: Не мая гэта справа. Я сваё адкыла, гэта вам, маладым, трэба.

ДЗЯЎЧЫНА: Гэта пераломны момант у нашай рэспубліцы. Хацелася б думаць, што будуць зъмены да лепшага.

— Сёння?

ДЗЯЎЧЫНА: Сёння наўрад ці. Пазыней. Але сёння — як пункт адліку.

СПАДАРЫНЯ: Я зьдзіўлена, што знайшлося столькі адважных людзей. Меркавала, што мы будзем удваіх.

СПАДАР: Хаця й малавата людзей.

СПАДАР: Апошні раз на мітынгу быў восем гадоў таму.

— І вось праз восем гадоў прыехалі?

СПАДАР: А што рабіць? Трэба бараніць будучыню нашых дзяцей.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Хачу вам прапанаваць. А вы вазьміце заўтра, калі людзі выйдуць на пляц, вынесіце гукаўзмацнільнікі ды ўключыце ім званкі з усёй Беларусі, як людзі тэлефануюць і кажуць, як паўсюль фальсифікацыя, як прымушаюць людзей галасаваць. Вось толькі што й мне сябра пазваніў і таксама сказаў, што нафтавікоў усіх да пятніцы абавязалі прагаласаваць. А ў вёсках і пра кандыдатаў нічога ня ведаюць, я ўжо не кажу пра іхныя праграмы, акрамя Лукашэнкі.

панядзелак, 20 сакавіка 2006, 1:11

НА ПЛОШЧУ ЛЮДЗІ ПРЫХОДЗІЛІ СЕМ'ЯМИ

Прывітаць Аляксандра Мілінкевіча на Кастрычніцкую плошчу Менску некаторыя менчукі прыходзілі сем'ямі, а таксама разам зь сябрамі й знаёмымі.

Галіна Абакунчык, Менск

— Пакуль тут крыху зацішак, скажыце — чаму вы тут усёй сям'ёй?

СПАДАР: Бо сённяня дзень такі лёсавызначальны. Прыйшли падтрымаць чалавека, за якога мы галасавалі. А хто, калі ня мы? — так мы думалі й прыйшлі.

СКАНДАВАНЬНЕ: Жыве Беларусь! Жыве Беларусь!

СПАДАРЫНЯ: Мы прыйшлі паказаць, што мы ня быдла, а людзі, якія думаюць, разумеюць і хочуць лепшага сваім дзесяцям.

ЮНАК: Я прыйшоў сюды сказаць «Не!» рэжыму. Нас большасць, а ня іх — і мы пераможам.

СКАНДАВАНЬНЕ: Адпор! Адпор!

ЮНАК: Відавочна, што ўлада хацела задушыць апазыцыю, але мы бачым, што гэтага не атрымалася.

СКАНДАВАНЬНЕ: Мілінкевіч! Мілінкевіч! Жыве Беларусь! Жыве Беларусь!

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Апазыцыя зноў прайграла. Яна ня выкарыстала сваіго патэнцыялу сёньня.

панядзелак, 20 сакавіка 2006, 4:03

П.ЗАЛЕСКІ: НА ГЭТАЙ ПЛОШЧЫ НАРАДЖАЕЦЦА ВОЛЬНАЯ БЕЛАРУСЬ

Любоў Лунёва, Менск

Кіраунікі штабоў А.Мілінкевіча й А.Казуліна ўпэўненыя, што колькасць людзей, якія запатрабуюць правядзення новых выбараў, будзе павялічвацца штодня. Падчас мітынгу на Кастрычніцкай плошчы А.Мілінкевіч паведаміў Радыё Свабода.

МІЛІНКЕВІЧ: Гэта вялікая перамога ўсіх. Кожны змагаўся са сваім страхам сам. Перамаглі страх. Людзі адчуваюць асалоду ад таго, што стаяць плячо да пляча. Гэты народ ужо не зламаеш і ў рабства не загоніш. Лічу, што гэта выдатна.

На плошчы прысутнічалі грамадзяне Польшчы, Літвы, Украіны, Нямеччыны ды іншых краінаў. Сябра камісіі ў міжнародных стасунках польскага Сойму Павал Залескі прысутнічаў на мітынгу.

ЗАЛЕСКІ: Відаць, што тут нараджаецца вольная дэмакратичная Беларусь. Гэта важная падзея. Скончыліся афіцыйныя выбары, але важна тое, што адбываецца на гэтай плошчы. Тут нараджаецца беларуская дэмакратыя. Мне казалі, што такай вялікай колькасці людзей тут яшчэ не было. Усе палякі падтримліваюць беларусаў, дэмакратыю ў Беларусі. Для нас гэта важна.

Павал Залескі адзначыў, што грамадзяне Польшчы вельмі ўважліва сочачы за падзеямі ў Беларусі й непакояцца за бяспеку беларускіх грамадзянаў у звязку з апошнімі заявамі шэфа КДБ і масавымі арыштамі.

А.Мілінкевіч і А.Казулін заклікалі людзей прыйсьці 20 сакавіка ў 18:30 на Кастрычніцкую плошчу, каб прадманстраваць уладам, што не саступяць фальсифікацыям.

панядзелак, 20 сакавіка 2006, 5:09

ШТО ПРЫВЯЛО ЛЮДЗЕЙ НА ПЛОШЧУ?

Альгерд Невяроўскі, Менск

ДЗЯЎЧЫНА: Я была назіральніцай за выбарамі на ўчастку ў Серабранцы. На адлегласць, з якой я магла б пэўна бачыць бюлетэні, старшыня камісіі нас не пусціла. Але я бачыла, як раскладвалі стосы, і бачыла, што стосы Лукашэнкі й Мілінкевіча ішлі фактычна аднолькава. Але ў выніку Лукашэнка атрымаў у дзесяць разоў болей галасоў.

СТУДЭНТ: Я бачыў, як дэканы й камэнданты прымушалі студэнтаў ісьці на датэрміновае галасаваньне, пагражалі выключэннем з інтэрнатаў і ўніверсytetu. Гэта было ў Беларускім дзяржайным універсytete інфарматыкі і радыёэлектронікі. Намесьнік дэкана Буднік заўсёды зганяе людзей на выбары.

МУЖЧЫНА СТАЛАГА ВЕКУ: Моладзь, інтэлігенцыя, працоўныя ня вераць афіцыйнай прапагандзе. Яны за перамены, за свой выбар. А чаму ня ўсе выйшлі? Не, вы маглі сёньня пераканацца, што людзі прачнуліся. Упершыню такі масавы выхад.

З В А Н К І Н А « С В А Б О Д У » (J)

СПАДАРЫНЯ: Дзякую вам за свободу й за аптымізм. Ні заўтра, ні паслязаўтра я на плошчу прыйсьці не змагу. Вельмі балюча, калі разумееш, што павінен зрабіць нешта, і ня можаш. Толькі ў Менску некалькі тысяч інвалідаў-калясачнікаў. Я разам з вамі. Жыве Беларусь! Усім нам посьпехаў і мужнасьці!

МУЖЧЫНА СЯРЭДНІХ ГАДОЎ: Шмат гадоў я ня ўдзельнічай ні ў якіх апазыцыйных мітынгах і дэманстрацыях, але больш няма ў мяне магчымасці сядзець дома. Улада адабрала ў мяне ўсё: невялікі бізнес, цяпер кватэрну адбірае. І ніхто ня можа дапамагчы: ні пракуратура, ні Вярхоўны суд, ні Вышэйшы гаспадарчы суд. Мне нічога не застаецца, як толькі ісьці й пратэставаць ды спадзявацца, што прыйдзе новы чалавек, які зробіць уладу сумленнай.

МАЛАДЫ ЧАЛАВЕК: Я сюды прыйшоў не за сябе нават змагацца. Я гэта перажыву, у мяне ёсьць сваё меркаванне, мне ня трэба глядзець тэлевізар ці чытаць газэты, я сам ўсё разумею. Але я не перакананы, што мой сын, які будзе расьці ў гэтай краіне, здолее гэтаму супрацьстаяць.

МУЖЧЫНА: Я выпадковы мінак, прыйшоў сюды не таму, што мяне нехта паклікаў. Мне сумленыне баліць. Я мяркую, не павінен презыдэнт ісьці на трэці тэрмін. Не да-рэмна гэта забаронена ва ўсім съвеце.

ДЗЯЎЧЫНА: Напэўна, мы здолелі пераадолець самі сябе. Так, было вельмі страшна, але трэба нам падымацца, ня час сядзець. А цяпер нам нічога ня страшна. Ні магчымыя правакацыі, ні магчымыя арышты, нічога не палохае. Нават сънег ужо ня страшны.

ПРЕЗЫДЕНЦКІЯ ВЫБАРЫ Ў АЦЭНКАХ ЭКСПЭРТАЎ «СВАБОДЫ»

19 сакавіка на «Свабодзе» гучай бліц-аналіз гала-савання й падзеяў, што адбываліся на Кастрыч-ніцкай плошчы.

20:25. Аляксандар Грыцанаў, філёзаф:

Першы ўрок — у краіне канчаткова ўсталяваўся аўтарытарны рэжым савецкага фармату. Што шмат людзей гала-савала супраць дзейнага презыдэнта, у гэтым немагчыма сумнявацца. Тоэ, што паводле афіцыйных экзыт-полайкаля 10% прагаласавала супраць усіх — ускосна съведчыць менавіта пра гэта. Шмат чаго абязцілі апазыцыя, і ўлада, але цяпер заблякаваныя ўсе сродкі сувязі, немагчыма вызначыць, дзе зьбіраюцца людзі. Рэзэрвавых срод-каў сувязі паміж тымі, хто жадае пераменаў, няма. Маё асабістae адчуванье й мой уласны экзыт-пол паказалі, што Лукашэнка перамог, але адносна, а не абсолютна, ня ў першым туры. Цяпер ўсе залежыць ад Мілінкевіча. Калі ён будзе паводзіць сябе сёньня й заўтра так, як ён па-водзіў сябе ўчора і ўсе апошнія дні — можа быць нейкі вынік. На ім былі сфакусаваныя спадзяваныні грамадзянаў, якія чакаюць пераменаў, і цяпер усе чакаюць слова ад яго.

① з в а н к і на «С в а б о д у » ②

СПАДАР: Мая знаёмая, якая працуе ў аршанскаі бальніцы льнокамбінату, расказала мне, што іх, усіх супрацоўнікаў гэтай бальніцы, абавяззвалі прагаласаваць датэрмінова, быццам тату, што 19 сакавіка ў горадзе плянуюцца тэракты.

з в а н к і на «С в а б о д у » ① ②

СПАДАР: Цяпер гляджу па БТ панараму навінаў і згадваю Цютчава: «*И правды нет в твоих очах, и чувства нет в твоих очах, и нет души в тебе.*». І чамусьці мне згадваюцца апошнія дні Чаўшэску.

21:25. Вадзім Дубноў, намеснік рэдактара маскоўскага часопісу «Новое время»:

Мне здаецца, што цяпер людзей тут больш, чым было пяць гадоў таму. Тут цяпер сънежная бура, як на замову. Адчуваюне больш аптымістычнае, чым пяць гадоў таму, але мне здаецца, што апазыцыя пакуль не гатовая распрадзіцца гэтым рэсурсам. Яна не чакала такой колькасці народу. Мне здаецца, што апазыцыя ў пэўнай разгубленасці. Магчыма, гэта «тэхнічная» разгубленасць, бо на плошчы ніхто нічога ня чуе. Можа, гэта й больш сур'ёзная разгубленасць, бо ні да якіх актыўных дзеянняў апазыцыя заклікаць ня можа, а падзеі разгортаюцца даволі хутка. Такая колькасць народу можа хутка расpusьціцца, асабліва на такім холадзе. Цяжка сказаць, ці набраў Лукашэнка 50% насамрэч. Зьвесткі Лявада-Цэнтру, як ведаеце, — 47%, паводле прагнозаў прафэсара Манаева — 53—55%, я мяркую, што ў гэтых межах і ёсьць праўда.

(1) з в а н к і на « С в а б о д у »

ЯБЛОНСКІ, Маладэчна:

Працавітая ды гаротная,
Запужаная, шматпакутная,
На каленях ты з згорбленаі сьпіной —
Беларусь мая, край родны мой.

Дык паўстань з кален,
Разагні сьпіну!
Пагукай свабоду,
Пагукай вясну!

Навучы народ быць упартымі,
Нешта годнымі, нешта вартымі.
Хопіць быдламі нам быць бяздольнымі!
А быць свабоднымі, быць нам вольнымі!

22:45. Валянцін Акудовіч, філёзаф:

Дзень быў вельмі трывожны, але плошча мяне па-добра-
му ўразіла. Я ня думаў, што гэты страх, які напампоўваўся
з дня ў дзень праз усе СМИ, будзе так прарваны простымі,
шарафовымі людзьмі, якія яго пераадолелі. У іх розны
настрой. Камусыці дастаткова, што ён прыйшоў, і гэтых
успамінаў яму хопіць надоўга. Вэтэранны прыйшлі з
апошнім спадзевам на перамогу. Вельмі станоўчы й па-
зытыўны імпульс тут атрымалі ўсе, акрамя тых, хто залішне
сабе нафантазаваў, што заўтра мы прачнемся ў вольнай
краіне. Я ня бачу ў арганізатараў сцэнару — і гэта га-
лоўны закід усіх тут, хто прыйшоў, хто чакаў рэвалюцыі
тут і зараз. Адрозна ад Украіны, у нас энэргія супраціву
замкнёная сама ў сабе, у нас няма каналаў, праз якія мы
маглі б скіраваць энэргію супраціву ў легітымнае палітыч-
нае поле, бо яно заблякаванае з усіх бакоў. Пастаім і
разыдземся. Пакуль я раблю адну выснову — у Беларусі
(прынамсі, у Менску) ёсьць дастаткова людзей, якія хо-
чуць свабоды й пераменаў, якія ў той ці іншай ступені
гатовыя пераадольваць свой страх. Такія людзі ёсьць, і
гэта не адзінкі. Ёсьць з кім працаваць. Грамадзтва Бела-
русі ня страчанае для дэмакратычнага руху.

з в а н к і на « С в а б о д у » (1)

СПАДАРЫНЯ, Глыбокае: Мы з вами! Мы за Мілінкевіча! Мы
за свабоду! Мы за тое, каб была свабоднай і шчаслівай
наша краіна й народ. Мы хочам парыць вам узяць абрэз і
маліцца, ня проста стаяць з кветкамі, а чытаць малітву,
заклікаць Бога, каб даў свабоду нам і нашай краіне.

23:25. Андрэй Дыніко, рэдактар «Нашай Ніўы»:

д з е н ь   д р у г і

Самае галоўнае — незалежнае грамадзтва здолела цаной неверагодных высілкаў сарваць «элегантную перамогу». На вуліцу выйшлі дзясяткі тысяч людзей. Другая выснова — арганізатары мітынгу ня маюць пляну дзеянняў, і гэта — адбітак інтэлектуальнага ўзроўню. На Кастрычніцкай плошчы заднія шэрагі проста нічога ня чулі й пачалі разыходзіцца. Можна паверыць у лічбы экзывт-полу Лявада-Цэнтру — 26% за Мілінкевіча. Маєм тое, што маєм.

① з в а н к і   н а   « С в а б о д у »

СПАДАР: Толькі што праслушаў інтэрв'ю німецкага палітоляга Рара. Я зразумеў, што ён верыць у тыя лічбы, якія цяпер агучвае наш Цэнтравыбаркам аб тым, што Лукашэнка атрымаў больш за 80% галасоў. Дык я хачу сказаць, што на прыкладзе Віцебску гэта зусім ня так! Цяпер ва ўчастковых камісіях завяршаецца працэс фальсифікацыі, галасы падганяюцца пад тыя лічбы, якія былі дадзеныя гэтым участковым камісіям. Трэба зразумець: зусім ня так галасавалі людзі, як агучвае Цэнтравыбаркам!

СПАДАР: Браты беларусы! Выбірайце: або жыцьцё ў свабоду, або рабства!

ОНЛАЙН-РЭПАРТАЖ З ПЛОШЧЫ

17:15

Каля 17-й гадзіны калёны грузавікоў і аўтобусаў з асабовым складам рухаліся ў цэнтар гораду.

19:15

Праспектам Незалежнасці з Уручча ў цэнтар гораду на вялікай хуткасці едуць дадатковыя калёны вайсковых грузавікоў. Iх суправаджаюць міліцэйскія аўтамабілі з уключанымі чырвонымі мігалькамі.

Тым часам на плошчы ўжо сабралася 5—6 тысяч чалавек. Яны займаюць прыблізна палову Кастрычніцкай плошчы. Відаць шмат съязгоў: бел-чырвона-белых, украінскіх, расейскіх, Эўразіязу, съязгоў Менску з выявай Маці Божай... На ініцыятыве А.Казуліна прывезлы бронзавы Звон Свабоды. У 19:15 пачаў выступ А.Казулін. Ён заяўляе, што Лукашэнка учыніў «дзяржаўны пераварот».

Перад Казуліным выступіў А.Мілінкевіч. Ён заявіў, што ідэалёгія Лукашэнкі трываеца на хлусній назваў вынікі выбараў дзяржаўным пераваротам і незаконным захопам улады. Мілінкевіч прапанаваў прыняць рэзалюцыю з патрабаваннем правесці пайтэрныя выбары.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Я быў назіральнікам на выбарчым участку ў Менску, і мяне старшыня выбарчай камісіі выдаліў, калі я патрабаваў лічыць галасы выбарцаў адкрыта. Думаю, што ўсе старшыні выбарчых участковых камісіяў зьяўляюцца сакрэтнымі супрацоўнікамі, сексоматамі, бо яны нахабна скралі нашыя галасы, галасы выбарцаў. Гэта патрабуе пакарання паводле 192-га артыкулу Крымінальнага кодэксу.

20:15

Разам зь Лявонам Вольскім людзі на плошчы съпяваюць ягоныя песні пра свабоду. Над натоўпам зъявіўся велізарны, на дзясяткі метраў, бел-чырвона-белы съязг.

Анатоль Лябедзька, выступаючы на мітынгу, сказаў, што марыў, каб кіеўскі Майдан, хаця б на 10 тысяч чалавек, пайтарыўся ў Менску.

Пісьменнік Уладзімер Арлоў у сваім выступе пайтарыў слова Папы Яна Паўла II: «Ня бойцеся».

Іна Кулей, жонка А.Мілінкевіча, сказала, што нельга да-зволіць, каб краінай кіравалі людзі, пры якіх зьніклі Захаранка, Ганчар, Красоўскі й Завадзкі.

На мітынгу прынялі рэзалюцыю зь дзесяці пунктаў. У рэзалюцыі заяўляецца, што «выбарчая кампанія прайшла з парушэннямі закону», што «Лукашэнка й Ярмошина сфальсифікавалі вынікі выбараў». У дакумэнце ўтрымліваецца патрабаваньне прызначыць новыя выбары на 16 ліпеня. На плошчы на гэты момант знаходзіцца прыблізна 10—15 тысяч чалавек. На падыходзе да плошчы затрымалі актыўіста апазыцыі Уладзімера Кішкурну.

20:30

Толькі што зноў выступіў А.Мілінкевіч. Ён заявіў, што ня будзе сыходзіць з гэтай плошчы ўсю ноч. Ён заклікаў прысутных, каб тыя папрасілі сваіх родных прынесці гарбату й ежу, каб заставацца на плошчы ўсю ноч.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР, Менск: Наколькі мне вядома, парушэнняў было настолькі шмат, што выбарамі гэта я называць не магу.

21:00

Некалькі хвілінаў таму на Кастрычніцкай плошчы прагучалі навіны Радыё Свабода. Плошча сустракала іх воплескамі.

Паставілі першыя чатыры намёты. Вакол іх шчыльным шэрагам стаіць ахова. Супрацоўнікі міліцыі й КДБ спрабавалі разбурыць намёты, але ахова не дазволіла.

А.Мілінкевіч і ягоная давераная асоба Аляксандар Дабравольскі заклікалі прысутных не разыходзіцца, тэлефанаўца родным, прасіць іх прыносіць цёплае адзенне, ежу, каву й гарбату.

«Правы альянс» далучаеца да дружыны на плошчы, дружына «Правага альянсу» ахоўвае гукаўзмацняльную апаратуру й выступаўцаў.

21:30

Ужо трэцюю гадзіну ідзе мітынг на Кастрычніцкай плошчы. Прадстаўніца Бабруйску апавяла, што іхную машыну затрималі дарогай, але яны здолелі прарвацца на плошчу.

① з в а н к і на «С в а б о д у »

СПАДАР: Лукашэнка набраў 82%, як ён сказаў. Па-першае, гэта поўная хлусьня. Па-другое, нават калі б ён набраў 99%, яго ўдзел у гэтых выбарах зьяўляеца нелегітymным. Мілінкевіч — наш выбраны прэзыдэнт! Ён зьяўляеца прэзыдэнтам. Гэта трэба было абвясціць на плошчы, бо ён зайдзе 2-е месца, а Лукашэнка ня мае права балітавацца. Нельга было сыходзіць з плошчы, трэба было пакінуць ахвотнікаў жыць у палатках. Я б асабіста застаўся на гэтай плошчы, быў гатовы загінуць на гэтай плошчы.

Сяргей Салаш, якога сёньня вызвалілі з турмы на Акрэсціна, выступіўши на плошчы, сказаў, што за Мілінкевіча на Акрэсціна прагаласавалі 90%.

Прадстаўнікі руху «Хопіцы!» заклікалі прысутных прыносіць з дому намёты й разъбіць намётавы лягер. Яны кажуць, калі на плошчы будуць стаяць не чатыры, як цяпер, а хця б пяцьдзесят намётаў, разбурыць лягер не атрымаеца.

Дэпутат парлямэнту Нарвэгіі, выступаючы на Кастрычніцкай плошчы, заявіў, што вочы ўсяго съвету сёньня глядзяць на гэтую плошчу ў Менску.

22:30

3 Кастрычніцкай плошчы паведамляе Валер Каліноўскі:

Я паразмаўляю з А.Казулінам. Ён сказаў, што будзе на плошчы да таго часу, пакуль на ёй будуць людзі. Казулін апавёў, што хадзіў па дварах, дзе стаяць амапаўцы, і ўбачыў, што яны настроеныя вельмі жорстка. Палітык спрабаваў пачаставаць іх цукеркамі, але тыя адмовіліся. Паводле Казуліна, разам з амапаўцамі ў дварах стаяць байцы СОБРу й «крапавыя бэрэты». Казулін асьцерагаеца, што калі людзі з плошчы збольшага разыдуцца, байцы могуць разагнаць тых, хто застанецца.

Тым часам А.Мілінкевіч падышоў да намётавага лягеру й падзякаваў людзям, якія там знаходзяцца.

з в а н к і на «С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ: Я вам казала, што ў Беларусі больш разумных людзей і што за гэтай тухлай апазыцыяй ня пойдуть. І хопіць вам вычварацца, хопіць хлусіць! Супакойцеся!

панядзелак, 20 сакавіка 2006, 22:51

НА ПЛОШЧУ ПРЫЙШЛІ 10 000 ЧАЛАВЕК

Паведамляе Альгерд Невяроўскі:

На Кастрычніцкім пляцы Менску працягваецца мітынг дэмакратычнай апазыцыі. Нягледзячы на халаднічае, чым учора, надвор'е, у ім удзельнічае прыкладна 10 000 чалавек. А.Мілінкевіч зьвярнуўся да ўдзельнікаў мітынгу з прамовай:

— Дарагія суайчыннікі, шаноўныя сябры! Яны нам сёньня аб'яўлі іхняя вынікі. Яны думаюць, што кагосці пे- раканаюць. Ім здаецца, што хтосьці паверыць. Боль- шасцьці нармальных людзей съмлечца з гэтых працэнтаў. Гэта ня выбары, гэта — дзяржаўны, антыканстытуцыйны пераварот! Ганьба!

Мілінкевіч заклікаў лічыць Лукашэнку незаконным прэ- зыдэнтам.

А.Казулін, які разам з прыхільнікамі ўсталяваў на плошчы зроблены беларускімі мастакамі Звон Свабоды, заклікаў людзей ухваліць Дэкларацыю народу Рэспублікі Беларусь. У ёй адзначаецца, што 19 сакавіка ў Беларусі адбыўся антыканстытуцыйны пераварот і Аляксандар Лукашэнка ў змове са старшынёй Цэнтравыбаркаму Лідзіяй Ярмошынай узурпаваў уладу. А.Казулін выступіў з такімі прапановамі:

— Прызнаць выбары прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь, праведзеныя 19 сакавіка 2006 году, адбытымі, але неса- праўднымі. Прызначыць правядзенне паўторных выбараў у адпаведнасці з законам Рэспублікі Беларусь на 16 ліпеня 2006 году.

На мітынгу таксама выступілі Анатоль Лябедзька, жонка Мілінкевіча Іна Кулей, бард Зьміцер Бартосік, гурт «N.R.M.», акадэмік Аляксандар Вайтовіч, дэпутат Дзярж-

думы Рэспублікі Ўладзімер Рыжкоў, дэпутат нарвэскага парля- менту, актывісты апазыцыі з рэгіёнаў.

Гучала трансляцыя Радыё Свабода праз сатэліт.

Тым часам А.Мілінкевіч заклікаў людзей:

— Дарагія сябры! Я прашу тых, хто мае сілу й волю, не разыходзіцца. Наш пратест будзе моцным і доўгім.

На Кастрычніцкім пляцы пачалі падвозіць ўчастнікамі рэчы, гарачую каву й гарбату.

23:00

Каля 23-й гадзіны здарыўся інцыдэнт каля ўваходу на станцыю мэтро «Кастрычніцкая». Міліцыянты спрабавалі затрымаць юнака, які прывез на плошчу два намёты. Але іншыя ўдзельнікі мітынгу абаранілі яго, і ён быў затрыманы. А.Мілінкевіч запрасіў на tryбуну прадстаўнікоў міліцыі й заклікаў іх «абараняць тэрыторыю вольнай Беларусі», якой цяпер стала Кастрычніцкая плошча.

Міліцыя папрасіла ўдзельнікаў акцыі пасля 23-й гадзіны не ўключыць гучна музыку, і тыя музыку выключылі. На плошчы ўжо знаходзіцца 8 намёты.

23:30

На плошчы застаецца каля 2—3 тысяч чалавек. А.Мілінкевіч папярэдзіў людзей, якія сышодзяць з плошчы, каб яны не ішлі па адным, бо гэта павялічыць ризыку быць затрыманымі міліцыяй. Моладзь на гэтыя слова пачала скандаваць «Застаемся!».

з в а н к і на « С в а б о д у » Ⓛ

СПАДАР: Калі б у Мілінкевіча й Казуліна быў гонар, яны б прызналі сваю паразу. А інакші і не магло быць, бо народ верыць свайму прэзыдэнту й цалкам на ягоным баку.

23:45

Перад поўначчу сітуацыя на Кастрычніцкай плошчы спакойная. Людзі гутараць, знаёмыца, пэрыядычна скандуюць лёзунгі. Некаторыя абменьваюцца тэлефоннымі нумарамі. Пастаўлена 10 намётаў, калі якіх знаходзіцца жывы ланцуг аховы. У намётавы лягер людзей запрашуюць на гарачую гарбату. Некаторыя раздаюць бутэрброды з салам. Людзі зьбіраюцца прабыць на плошчы ўсю ноч.

А.Лябедзька й А.Дабравольскі таксама зьбіраюцца заставацца тут усю ноч.

Калі двух дзясяткаў машинаў са спэцназам стаяць калі Купалаўскага тэатру й калі рэзыдэнцыі презыдэнта. Але людзі спадзяюцца, што сілавога разгону ня будзе.

00:00

Зьявіліся трывожныя весткі. Паведамлі, што затрыманыя сыны Мілінкевіча — Вітаўт і Аляксандар. Прынамсі, звесткі пра затрыманьне старэйшага сына Аляксандра пацвердзіла Валянціна Палевікова. Яна кажа, што затрыманьне Мілінкевічавага сына адбылося паблізу Кастрычніцкай плошчы.

Карэспандэнтка газэты «Ізвестія» Алена Данейка паведаміла, што яе сына й ягоную сяброўку таксама затрымалі й цяпер яны знаходзяцца ў міліцыі мэтрапалітэну.

➊ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Паважаная «Свабода»! Дапамажэце Лідзії Ярошынай разобрацца з арытмэтыкай. Дапамажэце Цэнтравыбаркаму правільна падлічыць канчатковыя лічбы галасаваньня. 92,6% — яўка выбаршчыкаў на участкі, а па падліках атрымоўваецца, што 94,4% прогаласавалі за кандыдатаў. Чаму так атрымалася?

Выглядае, што міліцыя «бярэ» людзей, калі тыя па адным ці ўдваіх сыходзяць з плошчы або ідуць туды.

Колькасць людзей стабілізавалася — каля дзьвюх тысяч чалавек застаюцца на плошчы.

00:30

Міліцыя затрымала Звон Свабоды, які прывезьлі раней на Кастрычніцкую плошчу. Пасьля таго, як А.Казулін і ягоныя прыхільнікі вырашылі завезьці Звон на кватэру Казуліна, міліцыя спыніла машину, у якой везьлі Звон. Затрыманыне адбылося літаральна ў арцы пад'езду дому Казуліна. Разам са Звонам затрымалі двух кіроўцаў, іх завезьлі ў РУУС Цэнтральнага раёну. Міліцыя патрабуе, каб падалі дакументы на мастацкі твор ад аўтараў — Алеся Шатэрніка й Аляксея Марачкіна. А.Казулін мае намер вызваліць Звон Свабоды ў найбліжэйшым часе.

00:45

Прыблізна апоўначы сыны А.Мілінкевіча былі вызваленыя. Як паведаміў старэйшы з іх, калі яны падыходзілі да Кастрычніцкай плошчы зь ўплемнімі рэчамі для бацькі й з ежай, два супрацоўнікі міліцыі склалі іх, кінулі ў машину УАЗ і завезьлі ў пастарунак. Там склалі пратакол затрымання й забраныня рэчаў, але празь нейкі час зъявіўся вышэйшы міліцэйскі чын, парваў пратакол і загадаў іх вызваліць. Міліцыянты нават давезьлі іх да Кастрычніцкай плошчы. Такім чынам яны змаглі перадаць бацьку ўплемнія рэчы й ежу.

Затрыманага раней сына журналісткі газэты «Ізвестія» Алены Данейкі таксама адпусцілі супрацоўнікі міліцыі на станцыі мэтро «Кастрычніцкая». У яго забралі толькі спальны мех, які ён нес у намётавы лягер.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 2:13

НА КАСТРЫЧНІЦКАЙ ПЛОШЧЫ СТАІЦЬ УЖО 17 НАМЁТАЎ

Паведамляе Аляксандар Лукашук:

У Менску 1:20, на плошчы каля 2 тысяч чалавек. Мы тут стаім разам з Уладзем Арловым і налічылі 17 намётаў рознай велічыні. На адным зь іх чырвоным колерам на белым фоне напісана «Полацак з вамі!».

Намёты самыя розныя, вялікія і малыя. Насельнікі гэтых намётаў сядзяць адным колам, мы прынесылі ім цукеркі і кветкі. Над плошчай лунае больш за дваццаць бел-чырвона-белых сцягоў, ёсьць таксама сцягі Украіны, Эўраз-візу, Рәсей, руху «Зубар» ды іншыя. Кожныя дзі́зве-тры хвіліны чуюцца скандаваныні «Жыве Беларусь!», «Верым, можам, пераможам!».

Усе пад'езды да Кастрычніцкай плошчы перакрытыя. Ад плошчы Перамогі й на ўсіх пад'ездах іншымі вуліцамі зьлева й справа рух транспарту спынены, усюды стаіць міліцыя. Магчыма, наступныя паўгадзіны стануть вырашальнімі, бо якраз у гэты момант на плошчы запанавала цішыня.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 2:28

А.МІЛІНКЕВІЧ: АКЦЫЯ БУДЗЕ ПРАЦЯГВАЦЦА СТОЛЬКІ, КОЛЬКІ ВЫРАШЫЦЬ МОЛАДЗЬ

Паведамляе Валер Каліноўскі:

На Кастрычніцкай плошчы ў 1:30 застаецца каля пяцісот удзельнікаў маніфэстацыі, некаторыя зь іх прынесылі з сабой гітары й сіпяваюць песні, іншыя выгукваюць лёзунгі, сімляюцца. Ва ўсіх добры настрой, нягледзячы на сцюдзёнае надвор'е.

Аляксандар Мілінкевіч і Аляксандар Казулін застаюцца на плошчы, гавораць з удзельнікамі акцыі, абыходзяць намёставы лягер. Аляксандар Мілінкевіч паведаміў, што акцыя будзе працягвацца столькі, колькі вырашиць моладзь. Асноўная частка людзей, якія знаходзяцца на плошчы, — моладзь.

Дванаццаць адмысловых аўтобусаў брыгады спэцназу, якая ахоўвала адміністрацыю Аляксандра Лукашэнкі, каля паловы на другую ночы зъехалі ў месца сталай дысьлякацыі.

з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Паглядзеў я на нашу бяздарную апазыцыю. Яны хацелі выйграць выбары. Яны сцэнар і той узялі з Украіны, ня ўлічваючы рэаліяў пры такой розыніцы працэнтаў. Там розыніца невялікая была, таму й прайшоў гэты нумар. Ды й лёзунгі не да месца: «Мы перамаглі! Вы свободныя!». Людзі паслухалі й разышліся з плошчы, раз яны свободныя. Самі сябе пераканалі, што яны перамаглі, — і задаволеныя. Яшчэ абираюцца, што апазыцыю пасадзілі. За такую працу, за растрату такіх шалёных грошей Эўразвяяз іх павінен усіх пасадзіць.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР, Віцебская вобласць: Я выбарца з участку №2. Я уражаны, ня толькі я, але ўсе мае суседзі ѹ калегі на працы: усе галасавалі за Мілінкевіча, а ў выніку атрымалася, што ўсе за адзінага, усенароднага, самаабранага Лукашэнку. Гэта фарс! Як члены выбарчых камісіяў могуць глядзець цяпер людзям у очы, бо яны агучылі замоўленыя ім лічбы! Вось толькі засталося нашаму непаважаному Гайдукевічу павіншаваць Лукашэнку зь нелегітымнай элегантнай перамогай.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 2:37

МОЛАДЗЬ ЗЬБІРАЕЦЦА ПРАЦЯГВАЦЬ АКЦЫЮ НА ПЛОШЧЫ ДА 25 САКАВІКА

Паведамляе Аляксандар Лукашук:

Толькі што мы гаварылі з А.Мілінкевічам і ягонай жонкай Інай Кулей. Іна Кулей сёньня выступіла на плошчы вельмі ўдала — эмацыйна, каротка, ёміста. Плошча надзвычай цёпла прарэагавала на гэты выступ. Калі мы зь Інай Кулей пра гэта гаварылі, яна сказала: эмацыйны зварт, эмацыйны водгук — гэта тая мова, на якой размаўляе плошча.

А.Мілінкевіч прызнаўся, што ён упершыню сёньня пачуў публічны выступ сваёй жонкі і быў вельмі ўражаны. Ён не падазраваў, што яна настолькі выдатны аратар. Нарвэскія журналісты, якія прысутнічалі пры гэтай размове, сказалі: «Вось — новая Гілары Клінтан».

А.Мілінкевіч расказваў пра свае падарожжы па краінах Эўропы. На ягоную думку, і гэтыя падарожжы, і тое, як яго там прымалі — усё гэта спрычынілася да таго, што ўчора й сёньня ўдзельнікі сустрэчай на плошчы па-ранейшаму маюць магчымасць працягваць выступы, што грубая сіла не была ўжытая, як гэта здаралася раней. Ён

думае, што менавіта ягоная эўрапейская вядомасць і ўвага да Беларусі, якая была выказаная падчас гэтых візытаў, спрычыніліся да таго, што ўлады пакуль асьцерагаюцца ўжываць фізычную сілу супраць удзельнікаў пратэстатаў.

Мілінкевіч, сярод іншага, падзяліўся ўражаньнямі ад сустрэчаў з кірауніком групы расейскіх назіральнікаў Уладзімерам Рушайлам. Гаворка ішла пра магчымае стаўленне альтэрнатыўнага прэзыдэнта да Рasei. А.Мілінкевіч сказаў, што кожны раз, калі ён быў у краінах Эўразіязу, у яго там пыталіся — а як новая Беларусь будавала б свае дачыненьні з Расеяй? І ён заўсёды адказваў, што інтэрэсы Беларусі — і ў Эўропе, і у Rasei. Але вось жа ягония расейскія суразмоўцы заўсёды мысльлі катэгорыямі блекаў — «дык вы з намі або вы зь імі?». Дык вось, адказ «і з вамі, і з імі» вельмі цяжка было данесьці да расейскіх суразмоўцаў.

Гаворачы пра мэты акцыі на плошчы, А.Мілінкевіч зноў пацвердзіў, што тое, што адбываецца цяпер, адбываецца з ініцыятывы моладзі, што пляны былі зъменененыя менавіта з увагі на гэтую ініцыятыву. Моладзь хоча тут заставацца, хоча мець тут намёты. Акцыя на плошчы мае працягвацца прынамсі да 25 сакавіка.

з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: З узброенным рэжымам, які разарваў прыстойнасць, справядлівасць і законнасць, весьці цывілізаваныя выбары — марная праца. Іх вынік прадбачыў акадэмік А. Вайтовіч, ён меў рацыю на 1000 адсоткаў. Згадайце сітуацыю з гітлераўскай Нямеччынай: зь Нямеччынай пакончылі ўсім съветам. Дыктатары толькі так сыходзяць!

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

УЛАДЗІМЕР: Што да падзеяў, якія адбыліся ўчора ўвечары на Кастрычніцкай плошчы. Яны прадэманстратвалі, што ў нас няма эліты, якая здольная дзейнічаць у экстремальных абставінах. Як яе выхаваць — вось надчым мы павінны падумаць, бо калі няма эліты, дык ня будзе ўсяго астатніга.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 3:29

НАМЁТАВЫ ЛЯГЕР ПАБОЛЬШАЎ ДА 18 НАМЁТАЎ

Паведамляе Альгерд Невяроўскі:

На другую гадзіну ночы на Кастрычніцкай плошчы ў Менску знаходзяцца каля пяцісот чалавек — у асноўным моладзь. У намётавым лягеры ўжо 18 намётаў. Эты лягер узялі ў двайноге кола маладыя людзі, якія съпяваюць, размахваюць сцягамі.

На франтоне будынку Палацу прафсаюзаў вісяць лёзунгі «Верым, можам, пераможам!», «Свабоду!», «Мілінкевіч!». Як сказаў мне камэндант намётавага лягера Алесь Мазур, моладзь мае намер заставацца на плошчы столькі, колькі будзе патрэбна — і гэтую ноч, і наступную.

Міліцыі навокал няма — толькі часам падыходзяць, паглядаюць здалёк і адыходзяць.

2:40

Давераная асоба А.Казуліна Алесь Пашкевіч і аўтары Звону Свабоды Алесь Шатэрнік і Аляксей Марачкін прыйшлі ў Цэнтральны РУУС з дакумэнтамі на Звон, каб забраць яго. Аднак міліцыя адмовілася разглядаць дакумэнты. Звон і аўтамабіль, у якім яго перавозілі, затрыманыя на навызначаны тэрмін. Падставаў затрымання міліцыя не паведамляе.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Хачу выказаць сваё задавальненіне тым, што ў гэтых выбараў перамог мой презыдэнт. I хочацца сказаць гэтым дваццаці тысячам, ці нават ста тысячам, якія прыйшлі на мітынг, што ўсё ж перамог наш презыдэнт, і ім трэба з гэтым лічыцца.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 3:57

ЗАТРЫМАНЫЯ АНАТОЛЬ ЛЯБЕДЗЬКА Й АЛЯКСАНДАР ДАБРАВОЛЬСКІ

Паведамляе Валер Каліноўскі:

Міліцыя затрымала А.Лябедзьку й А.Дабравольскага. Яны разам з Валянцінай Палевіковай і Людмілай Гразновай у 2 гадзіны пайшлі папіць гарбаты ў бок ГУМу.

В.Палевікова паведаміла, што дарогай назад міліцыянты скапілі Лябедзьку й Дабравольскага. Іх укінулі ў аўтобус і павезьлі ў пастарунак. В.Палевікову й Л.Гразнову не чапалі, але забаранілі ім прыйсці на Кастрычніцкую плошчу.

Плошча фактычна блякаваная. Новыя людзі сюды трапіць ня могуць, бо міліцыя перакрыла ўсе навакольныя вуліцы.

Непаўнагоддзенія актыўісты руху «Зубар» Аляксандар Маўчанаў, Аляксандар Карапыш і дзяўчына Наста былі затрыманыя міліцыяй на падыходах да Кастрычніцкай плошчы, калі пайшлі па ежу.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

АНАСТАС СЕМЯНОВІЧ: Вынік выбараў быў даўно вядомы. То, што нашыя дарагі і любімыя хлопцы, Алесь Мілінкевіч і Аляксандар Казулін, пабудзілі наш народ — гэта вельмі вялікая перамога. Цяпер вам трэба працягнуць сваю працу. Праўда, лукашысты будуць рабіць усё, каб вас ізалаўцаць, але, я думаю, што Эўропа й Амерыка не дазволяць гэтага. Надышоў час — трэба стварыць урад, які будзе вырашаць усе пытаныні. Усіх здраднікаў на чале з Ярмошынай трэба зафіксаваць, каб потым судзіць. На ўчорашнім мітынгу нас было ня менш за 50 тысяч чалавек, а ня 30, як паведамілі.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 5:09

ЗАТРЫМАНЫ АЛЯКСЕЙ ЯНУКЕВІЧ

Паведамляе Валер Каліноўскі:

Аляксей Янукевіч, давераная асоба А.Мілінкевіча, быў затрыманы міліцыяй, калі адышоў ад намётавага лягеру. Аляксей пайшоў пагрэцца ў папіць кавы ў кавярню Дому афіцэраў, дзе яго й затрымалі.

Міліцыянты стаяць на падыходах да плошчы й затрымліваюць усіх патэнцыйных удзельнікаў акцыі.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

КАНАНОВІЧ, Менск: Вось мы й атрымалі вынікі галасаваньня, якія былі вядомыя з пачатку выбарчай кампаніі. Колькі ж можна памыляцца адным і тым жа спосабам? Заклікалі на незаконны рэфэрэндум, і тых, хто быў «супраць», залічылі ў падтрымку рэфэрэндуму. З самага пачатку выбарчай кампаніі кірауніцтва КХП БНФ з'вярталася да штабоў спадароў Мілінкевіча й Казуліна, каб разам праводзіць варыянт народнага галасаваньня, але яны адмовіліся ў ім удзельнічаць. А калі б яны заклікалі сваіх прыхільнікаў прагаласаваць сваім бюлетэнем ці зусім нічога не апускаць у скрыню, а забраць свой бюлетэнь, то на плошчу выйшла б ня 7—10 тысяч, а ў дзясяткі разоў больш! Но людзі б хацелі аддаць бюлетэні тым, за каго галасавалі. І тыя ж Мілінкевіч і Казулін мелі б на руках доказ, колькі за іх прагаласавала. А заяваў Мілінкевіча й Казуліна пра пералік галасоў, пра перавыбары ніхто не пачуе й ніхто на іх не зрэагуе. Зноў народ падмануты з усіх бакоў. А шкада, народ так верыў прадстаўнікам апазыцыі.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 6:17

ЯК ПЛОШЧА РЫХТАВАЛАСЯ ДА ПЕРШАЙ НОЧЫ

Паведамляе Любоў Лунёва:

На Каstryчніцкай плошчы а 9-й вечара з'явіліся першыя намёты. Людзі пачалі прывозіць цёплыя рэчы, тэрмасы з кавай і гарбатай. Арганізатары заклікалі ўдзельнікаў акцыі не ўжываць алькаголю. Грамадзянне Украіны, якія прысутнічалі на плошчы, былі ўражаныя рашэннем людзей заставацца, нягледзячы на кепскае надвор'е — вільготнасьць і мароз. Украінцы згадвалі, што ў Кіеве на Майдане Незалежнасці людзі мелі магчымасць сагравацца ў будынках вакол плошчы і ў мэтро.

А.Мілінкевіч паведаміў Радыё Свабода, што застанецца зь людзьмі столькі, колькі спатрэбіцца.

МІЛІНКЕВІЧ: Людзі самі мяне папрасілі. Ня я прыдумаў гэта. Да мяне з'вяртаюцца студэнты, моладзь. Кажуць: «Мы хочам стаяць. Вы нас толькі не падвядзіце, калі гэта абвесыціце». А я кажу, што калі вы будзеце стаяць, то й я буду стаяць. Гэта мой абавязак. Трэба пратэставаць, гэта форма нармальная. Канечне, цяжка, таму што не было падрыхтоўкі, няма намётаў, няма спальнікаў. Трэба яшчэ думаць, як наладзіць харчаванье.

Паколькі ўніверсам «Цэнтральны» працуе да 22 гадзінаў, людзі кінуліся ў краму па харчы. Каубасы набывалі не-

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

АЛЕСЬ: Учора ўвечары з'вярнуў увагу на тое, што ў бюлетэнях няма подпісаў чальцоў выбарчых камісіяў, нават у тэлевізіі, калі паказвалі выбары Лукашэнкі, на ягонім аркушы не было подпісаў. Якія ж бюлетэні лічылі, я ня ведаю.

калькі кіляграмаў кожны. Людзі пытаўся адзін у аднаго: «Вы на плошчу? Давайце разам складзем усё ў мяхі, каб было зручней несьці». Прадавачкі, аглядаючыся, рэзалі каўбасу. Яны тлумачылі, што іх можа пакараць начальства. Калі зачынілі ўваход у гандлёвую залю, людзі ў кафэтэрыі літаральна за некалькі хвілінаў раскупілі ўсе бутэрброды й крэмайкі. Прадаўцы добраўчліва дапамагалі складаць усё ў пакеты й жадалі посыпеху.

ІРЫНА: Ва ўніверсаме «Цэнтральны» гандляркі засвоілі новую прафэсію — рэзыцыя каўбасы, прычым цэлымі палкамі. Такім чынам народ вырашыў падтрымаць тых, хто будзе ўсю ноч стаяць на плошчы, каб абараніць нашу свабоду.

Людзі ад'яжджалі дахаты, каб пераапрануцца й вярнуцца на плошчу.

МІХАІЛ: Ваўкоў баяцца, у лесе грыбы не зьбіраць. Адбяліся ўжо, хопіць. Страху няма, таму мы цяпер пойдзем дамоў, уцяплімся й прыйдзем сюды зноў.

Хлопцы цягнулі спартовыя дыванкі.

ЯЎГЕН: Вось, прынеслы такія дыванкі адмысловыя, каб людзі маглі легчы ці сесьці, нават паспаць. Каб ім было цёпла. У мяне яны былі дома. На жаль, спальнікаў дома не знайшоў.

Некаторыя наракалі на спонтаннасць, на недахват агульнага кірауніцтва.

За некалькі хвілінаў да поўначы супрацоўнікі міліцыі ў цывільным затрымалі некалькіх чалавек, якія несылі намёты, коўдры й харчы. У гадзіну ночы настрой у людзей быў бадзёры. Байцы спэцназу ў цывільным хадзілі сярод прысутных і размаўлялі між сабой праз рацы. Гуртамі міліцыянты стаялі ля ўваходу ў мэтро, каб сагрэцца. Усе падыходы да плошчы ўжо былі перакрытыя.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 6:31

С.ДУБАВЕЦ І В.АКУДОВІЧ ПРЫЙШЛІ НА ПЛОШЧУ ПАДТРЫМАЦЬ ПАКАЛЕНЬНЕ СВАІХ ДЗЯЦЕЙ

Аляксандар Уліцэнак, Менск

Большасць тых, што засталіся на ноч каля намётаў — маладыя людзі. Аднак можна сустрэць і добра вядомых слухачам нашага радыё асобаў. Так, разам з дачкой прыйшоў сюды Сяргей Дубавец.

ДУБАВЕЦ: Мяне вельмі моцна ўражвае тое, што тут сабралася моладзь. Фактычна тыя, хто па ўзроўніце мае дзеци. І я лішні раз усьведамляю, што тая праблема, дзеля якой яны сюды прыйшлі, гэта праблема майго пакаленьня, а ня іхнага! Проста чамусьці маё пакаленьне не знайшло ў сабе столькі салідарнасці, сілы духу, каб стаяць перад абсалютнай пустатай, перад абсалютнай безвыніковасцю і ўсё ж такі патрабаваць для сябе іншай краіны й іншага жыцця. Мы сапраўды страшна-страшна малыя, мы адкульсьці вырастаем, і ўсё, на чым мы стаім, гэта на сваёй веры, на сіле духу, а не на якіх там грантах, фінансаваныні Захаду, Амэрыкі й гэтак далей.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » ⑩

СПАДАРЫНЯ: Хачу нагадаць Лукашэнку пра яго першыя выбары. Яму ніхто не перашкаджаў, ніхто не зьбіваў... Не было тады кішэннага парламэнту. Мілінкевіч робіць прамашку, таму што ён мяркне ўступіць у Эўразыю. Гляньце, што робіцца ў Эўразыязе, што робіцца ў Францыі, у той самай Нямеччыне, Польшчы! Я галасавала супраць усіх! Дээ пункт «супраць усіх»? Хто сказаў, колькі па гэтым пункце прагаласавала?

Філёзаф Валянцін Акудовіч ня думаў, што прыйдзе на плошчу 20 сакавіка — кажа, што хацеў захаваць у душы ўзынёслы настрой ад папярэдняга дня, калі тут сабраліся дзясяткі тысяч людзей. Аднак гэтым разам яго паклікала сям'я...

АКУДОВІЧ: Вось тут побач жанчына пытаецца: «Дзе мае дзеци?», дык і я ў гэткай самай сітуацыі. Жонка прыехала сюды з гарачай гарбатай у тэрмасах, з усім астатнім... І ў намётах цяпер яна, я, сын з дачкой — уся сям'я!

— Што за ўсім гэтым стаіць?

АКУДОВІЧ: Разумееш, пакуль усе залішне съплюшаўца абагульняць. А гэта трэба рабіць паслья таго, як пабачым разгорнулася чучорашнікі 10 ці 30 тысяч... Тады, пазней, і скажам, ці сапрауды з гэтымі намётамі зьявіцца іншае пакаленіне, іншая генерацыя, зь іншым разуменнем змаганьня. Але яны зъявіліся, і гэта пакуль самае каштоўнае.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР, Мар’іна Горка: Выбары ў нас праводзяць мясцовыя органы ўлады, органы кіраваньня, то бок яны праводзяцца райвыканкамам, яны галасуюць так, як яны хочуць.

СПАДАР: Скончыліся чарговыя презыдэнцкія выбары. Чарговую паразу пацярпела апазыцыя, чарговую перамогу атрымаў Лукашэнка. Адкінем усе гэтыя лічбы, 82%, 6%, але ж 50% і адзін голас Лукашэнка набраў адназначна. Чаму так атрымалася ё чаму далей так будзе атрымоўвацца? Да таго часу, пакуль нашая апазыцыя будзе схіляцца перад Захадам, да таго часу, пакуль будуць прымаць заходнеўрапейскія падачкі, чым больш будзе Захад выказвацца ў падтрымку беларускай апазыцыі, тым больш беларусы будуць на знак пратэсту галасаваць за Лукашэнку ці за каго-небудзь іншага!

аўторак, 21 сакавіка 2006, 6:38

3 НАЧНЫХ ГУТАРАК НА ПЛОШЧЫ

У намётах на Кастрычніцкай плошчы — ня толькі жыхары сталіцы, менскія студэнты. Наш карэспандэнт пагутарыў з тымі, хто прыехаў на плошчу зь іншых гарадоў Беларусі.

Аляксандар Уліцэнак, Менск

МАЛАДЫ ЧАЛАВЕК: Завуць мяне Аляксей, прозвішча Зельскі, працую інжынерам на дзяржаўным прадпрыемстве. Прыехаў сюды адзін, таму што зьбіраліся групай, але хоць мы й не прадстаўляем ніякай арганізацыі, а проста моладзь, але нашага лідэра, Віталія Броўку, за тры дні да таго забралі й далі яму 7 сутак арышту. Спачатку тут былі толькі чатыры намёты. Іх забралі міліцыянты. Гэта было спонтанна, намі ніхто не кіраваў. Проста ў пяці-сямі чалавек былі намёты, якія яны хавалі, а калі началі разгортваць, падышлі міліцыянты й адабралі. Але як толькі яны адышлі, зъявіліся яшчэ два намёты, і мы іх паставілі. Потым іх узялі ўжо ў кола, а астатнія прынеслы жыхары Менску, што жывуць побач.

Калі Аляксея сядзяць хлопцы з Бабруйску, п'е гарбату Святлану са Смаргоні.

СВЯТЛНА: Я зь сябрамі.

— Вы вучыцесь?

СВЯТЛНА: Не, ужо скончыла, я навучалася ва ўніверсітэце ў Менску. Але, на жаль, цяпер не працую па спецыяльнасці. Таму што няма магчымасці — я не могу сябе рэалізаваць.

— Паслья ўніверсітэту засталася ў сталіцы ці паехала дадому?

СЬВЯТЛНА: Палова на палову — жыву на два дамы. Я прагаласавала дома, у Смаргоні, бо ў мяне там прапіска. І прыехала зь сябрам на машины. З сабой намётаў ня бралі, але сябра сёньня зъезьдзіў дадому, і маці мне сабрала заплечнік.

— Яна не хвалюеца? Не перасьцерагала цябе, што — ой, там жа такім пагражалі!

СЬВЯТЛНА: Не, яна проста бачыць, што я не могу тут жыць, яна адчувае, што я не могу сябе знайсці... Таму яна толькі за тое, што адбываецца, што я тут...

На плошчы, у намётах хапае й замежнікаў, як некалі шмат беларусаў было на кіеўскім Майдане. Сярод гэтых людзей — талінец Сыльвэр Мэйкер.

МЭЙКЕР: Я з Таліну. З Эстоніі нас чалавек дзесяць... Мы тут, бо лічым, што выбары мусяць быць сумленныя, адкрытыя. Я быў год таму ў Кіеве. Я эстонец, тут не мая рэвалюцыя. Але я могу сказаць, што дэмакратыя, свобода — агульная справа. І маладыя людзі ня так ужо пужаюцца, яны могуць дабіцца справядлівасці. Я так рады, што тут стаіць столькі людзей.

Дзвінкі на «Свабоду»

СПАДАР: Калі зыходзіць зь лічбаў Цэнтравыбаркаму, то колькасць тых, хто прагаласаваў за Мілінкевіча, складае каля 180 тысяч чалавек. Паводле Ярошынай было апрацавана спачатку 15, потым 20 працэнтаў выбарчых бюлетэняў. Гэта хлусьня, бо бюлетэні, як правіла, падлічваюцца праз паўтары-дзве гадзіны на выбарчых участках і звесткі перадаюцца ў Цэнтравыбаркам. Чаму яны баяцца празрыстых скрыняў і незалежных назіральнякаў за працэсам галасавання і падлікам галасоў? Купка людзей бяз гонару ў сумленні за гроши, адабраныя ў народу, робяць сапраўдны генацыд беларускага народа.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 6:42

ЦІ БАЯЦЦА ЎДЗЕЛЬНІКІ АКЦЫІ РЭПРЭСІЯЎ НА ПРАЦЫ АБО Ў ВНУ?

Юлія Шарова, Менск

Ці не пагражалі вам рэпрэсіямі вашыя працадаўцы альбо кіраўнікі вашых навучальных установаў за ўдзел у акцыях пратэсту, якія ладзіць апазыцыя на Кастрычніцкай плошчы? Ці баіцеся вы такіх рэпрэсіяў? Вось што адказваюць удзельнікі мітынгу.

ДЗЯЎЧЫНА: Сёньня сюды, у намётавы лягер на плошчы, прыйшоў чалавек, ён кіраўнік фірмы, і сказаў, што ўчора яму патэлефанавалі і сказалі: прабачце, але вы — дырэктар такой і такой фірмы, і калі вашыя супрацоўнікі выйдуць на плошчу й мы іх затрымаем, то болей гэтай фірмы ня будзе. Ён не звярнуў на гэта ўвагі, ён гэтага нікому з супрацоўнікаў не казаў. Учора я была тут, і тут былі двое супрацоўнікаў ягонай фірмы.

ХЛОПЕЦ: Мы ведаем, хто каго запалохвае, але мы працуем на прыватнікаў, таму ў нас там даволі дэмакратычна. Нашая праца звязаная з заходнімі працаадаўцамі, таму на нас прэсінгу няма.

ІНШЫ ХЛОПЕЦ: Пэдуніўэрсытэт — гэта самы такі пралукашэнкаўскі ўніверсітэт. Калі ты не ў БРСМ... Калі за налепку ці яшчэ за што зловяць, дык гэта азначае ня толькі адміністрацыянае пакараныне, а яшчэ й аутаматычнае выключэнне. Звычайна так адбываецца ў пэдуніўэрсытэце, у замежных моваў, а яшчэ ў БНТУ. Больш-менш лібральны — PTI.

МАЛАДЫ ЧАЛАВЕК: Мае працаадаўцы былі сёньня тут.

ДЗЯЎЧЫНА: Мае начальнікі таксама былі сёньня тут, на гэтай плошчы.

6:00

**РАНІЦУ 21 САКАВІКА НА ПЛОШЧЫ СУСТРЭЛІ
КАЛЯ 500 ЧАЛАВЕК**

Паведамляе Валер Каліноўскі:

Паступова далучаюцца новыя людзі. Каля трыццаці чалавек сустрэлі раніцу ў пастарунках: тыя, хто ноччу адыхаў зіліці ў кавярню ці ў прыбіральню, рызыкавалі быць затрыманымі. Міліцыя арыштавала й Звон Свабоды — ён цяпер знаходзіцца ў Цэнтральным РУУС Менску. А 6-й гадзіне аднавіўся мітынг на Кастрычніцкай плошчы, які пачаўся з гімну «Магутны Божа».

Літаральна пару хвілінаў таму А.Мілінкевіч зьевярнуўся да тых пяцісот маладых людзей, якія прастаялі ўсю ноч на плошчы, дзе разьбіты намётавы лягер — у ім ужо 18 намётаў.

Гэтую ноч правёў на плошчы й А.Казулін.

Маладыя людзі ўвесь час крычаць: «Застаемся! Будзь разам з намі!»

А.Мілінкевіч зьевярнуўся да прысутных, падзякаў ім — тым, хто прастаяў ўсю ноч і пачаў новую гісторыю Беларусі. А.Мілінкевіч заклікаў іх пратрымацца яшчэ дзень і яшчэ адну вялікую масавую акцыю распачаць у 18:30 зноў на Кастрычніцкай плошчы.

Выступіў і А.Казулін, які сказаў, што, напэуна, гэтую ноч ня спаў разам з мітынгоўцамі ѹ Аляксандар Лукашэнка.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР, Салігорск: Размаўляў са знаёмымі міліцыянтам, які казаў, што агітавалі галасаваць за Лукашэнку, але людзі галасавалі супраць усіх, за Мілінкевіча баяліся.

7:00

**НА ПЛОШЧЫ ПРАХОДЗІЦЬ ІМПРАВІЗАВАНЯ
ДЫСКАТАКІ**

Паведамляе Альгерд Невяроўскі:

Людзей у намётавым лягеры паменела, некаторыя студэнты паехалі на вучобу, але некалькі соцень маладых людзей стаяць вакол 18 намётаў.

А.Мілінкевіч і А.Казулін у гэты момант пакінулі плошчу, але зьявяцца тут крыху пазней. Цяпер вакол маладых людзей ездзіць камунальная тэхніка, нібыта прыбіраецца плошча.

Дарэчы, міліцыя затрымлівала маладых людзей на падыходах, але непасрэдна да ўдзельнікаў не чаплялася. Камандзір палка міліцыі спэцпрызначэння палкоўнік Юры Падабед паведаміў журналістам, што ёсьць загад не ча-паць удзельнікаў гэтай акцыі.

7:30

ПСЫХАЛЯГІЧНАЯ КАМУНАЛЬНАЯ АТАКА

Паведамляе Валер Каліноўскі:

Намётавы лягер з 18 намётаў, у якім мы цяпер знаходзімся, вытрымаў дзесьць хвілінаў таму своеасаблівую псыхалягічную камунальную атаку — трактары, якія прыбіраюць плошчу, пад'яжджаюць да лягера ѹ ледзь не закраналі людзей, але нікога не зачапілі. Такім чынам, гэтая атака, так бы мовіць, была адбітая. Пакрыху падыходзяць і новыя людзі, нягледзячы на тое, што выхад з мэтро ў раёне плошчы зачынены.

Паводле папярэдняй інфармацыі, затрыманыя ўначы А.Лябедзька, А.Янукевіч, А.Дабравольскі знаходзяцца на Акressціна, іх будуть судзіць.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 7:45

А.МІЛІНКЕВІЧ: ТРЭБА РАБІЦЬ НОВЫЯ ВЫБАРЫ

Вольга Караткевіч, Прага

У жывым этэры Аляксандар Мілінкевіч адказвае на пытаньні нашага радыё.

— Якія ўражаньні ад апошніх двух дзён?

МІЛІНКЕВІЧ: Супэр уражаньні, я не чакаў, што будзе штосьці такое ў Беларусі, што будзе столькі людзей на вуліцах. І ўначы людзі трymаюцца, яны змаглі прастаяць гэтую ноч.

— Якія далейшыя заходы? Наколькі рэальна дамагчыся пераліку галасоў?

МІЛІНКЕВІЧ: Не, я лічу, што трэба рабіць новыя выбары. І мы ўжо сказалі, што гэта павінна быць не пазъней, чым у ліпені.

— Як пракамэнтуеце тое, што Расея прызнала вынікі выбараў?

МІЛІНКЕВІЧ: Шкада, што Расея не разумее, што будучыня Беларусі ўтым, што яна павінна быць з намі.

① звянкі на «Свабоду»

СПАДАР: Скончыліся галасаваньне ў выбары. Мы галасуем, а Лукашэнка выбірае. Гэтага ў трэба было чакаць. Нават Ганчарык, Пазыняк, Шушкевіч набіралі 15—20 адсоткаў галасоў. А цяпер усе галасуюць за Лукашэнку. Гэта абсурд! Няўжо людзям падабаецца гэтая кантрактная систэма, гэтае рабства, разъмеркаванье студэнтаў у Чарнобыльскую зону? Як кажуць: фабрыкай, фальсифікай, але сумленьне май! Яны ўжо ня маюць ні сумленьня, ніякага здаровага розуму!

аўторак, 21 сакавіка 2006, 8:33

А.КАЗУЛІН: ЛЮДЗІ НА ПЛОШЧЫ — ГЕРОІ НОВАГА ЧАСУ

Вольга Караткевіч, Прага

Аляксандар Казулін даў Радыё Свабода інтэрв'ю з Кастрычніцкай плошчы.

— Што прымушае Вас уначы быць на плошчы?

КАЗУЛІН: Ёсьць такі панятак, як сумлен'не беларускага народу. Гэтае сумлен'не ня толькі прывяло сюды 6 ці 7 тысяч чалавек, але й на працягу ўсёй ночы недзе паўтары тысячы чалавек стаялі побач адзін з адным. І самы галоўны лёзунг быў — «Калі мы адзіныя, мы — непераможныя. За свабодную Беларусь!». Трэба сказаць, што нават тыя злыя дзядзькі, якія называюцца супрацоўнікамі СОБРу, якія мелі ня самыя лепшыя намеры, вымушаныя былі зымірыцца з гэтым магутным сапраўдным уздымам, які адбыўся ў гэтую ноч.

— Адразу пасля выбараў Вы казалі, што выступаеце за пераліку галасоў. Толькі што Мілінкевіч сказаў, што ён выступае за новыя выбары. Ці ўзгодненая вашыя пазыцыі?

КАЗУЛІН: Ведаеце, мы заўжды кіруемся лёгікай. Спачатку мы патрабавалі пераліку галасоў, але ўлада на пералік ніколі ня пойдзе. Натуральна, што мы цяпер патрабуем новых выбараў. Мы заявілі, што мінулыя падзеі адпавя-

звянкі на «Свабоду» ②

СПАДАР: Чаму вы абражаеце дзясяткі тысяч членau выбарчых камісіяў, паведамляючы, што быццам бы падлікі няверныя ў быццам бы Мілінкевіч мае іншую лічбу? Былі назіральнікі — вы іх абражаеце! Як так можна рабіць?

даюць азначэнню «кантыканстытуцыйны пераварот», і мы патрабуем вяртання Беларусі ў прававое, канстытуцыйнае поле — правесці выбары ў адпаведнасці з Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь 16 ліпеня 2006 году. Гэтае патрабаванье ўжо цяпер падтрымалі й Дзярждэпартаўмент ЗША, і Эўразіяз. Таму мы ўпэўненыя, што ёўрапейская й міжнародная салідарнасць дапаможа нам дамагчыся нашых патрабаваньняў.

— Як Вы ставіцеся да прапановы 3. Пазынка стварыць кансультатыўны ўрад зь іншымі лідэрамі апазыцыі?

КАЗУЛІН: Я думаю, што наагул гэта нармалёва, бо, натуральна, павінен быць пераходны ўрад, які зможа спакойна гарантаваць пераемнасць улады й перадачу яе мірным шляхам.

— Што Вы адкажаце тым, хто съцвярджае, што апазыцыя прайграла выбары?

КАЗУЛІН: Тыя лічбы, якія называў Лукашэнка, съведчаць, што ў нас у краіне прайшлі ня выбары, а выбары прэзыдэнта Лукашэнкі. Сёньня ўсім відавочна, што ён так і ня змог узяць да прэзыдэнцкага ўзроўню мысьленія. Ён па-ранейшаму дэмантруе, што ён як быў дырэкторам савецкага саўгасу, так ім і застаўся. Зірнече на лічбы, якія агучаныя: 93% яўкі, як у «найлепшы» савецкі час. 83% падтрымкі. Нават у тых, хто меў сумневы наконт таго, што выбары могуць быць сфальсифікаваныя, пасля агучвання гэтых лічбаў апошнія сумневы зыніклі. Апазыцыю крытыкуюць, але калі ёй даюць 2%, 3%, 5%, дык відавочна,

што апрача гамэрычнага рогату гэта нічога ня выкліча. Таму калі мы кажам пра падлік галасоў... Я прасіў назіральнікаў, каб яны пры ўскрыванні скрыні ў ававязкова прысутнічалі й падлічылі там бюлетэні, аднак ніводнага назіральніка не дапусцілі да ўскрывання скрыні. Іх не дапусцілі да сталаў бліжэй за дваццаць мэтраў. Таму казаць пра тое, што нехта лічыў галасы, не выпадае. Лукашэнка вельмі граматна скарыстаў вядомы выраз Сталіна: ня важна, як галасуюць, а важна, як лічаць.

— Ці захаваецца штаб А. Казуліна як кандыдата?

КАЗУЛІН: Канечне. У нас працујуць сёньня дзьве раўназначныя сілы. Ужо прызнана, што ў Беларусі існуюць два нацыянальныя лідэры, Казулін і Мілінкевіч, і мы вядзем разам працу, каб зъмяніць сітуацыю ў Беларусі.

— Вас абраў і віцэ-прэзыдэнтам Эўразійскай асацыяцыі ўніверсытетаў. Дзе знаходзіцца Ваша працоўнае месца й ці зъбіраецеся Вы прыступаць да гэтай працы?

КАЗУЛІН: Рэч у тым, што я быў абранны на з'езьдзе, але знаходзіўся на грамадзкай пасадзе. Калі ўбачылі, што мне ў Беларусі як прафесіяналу няма месца, то мяне залічылі як намесьніка старшыні выканкаму гэтай сур'ёзной арганізацыі. У ёй калі ста пяцідзесяці ўніверситетаў з пост-савецкай прасторы. Гэтая праца не вымагае сталай прысутнасці ў Маскве, тут патрэбнае ўзаемадзеянне на пост-савецкай прасторы. Мы паказваем, што калі прафесіяналы не патрэбны ў Беларусі, то прафесіяналы патрэбны і ў Рәсей, і ў Эўропе.

— Што Вы бачыце ў людзях і якія Вашыя ўражаныні ад настроў?

КАЗУЛІН: Я магу сказаць, што тыя, хто выйшаў на плошчу, — гэта героі новага часу. Гэта тыя героі, у якіх гарачыя сэрцы, чыстыя душы й съветлья намеры. Яны змагаюцца за сваю свабоду, за будучыню Беларусі.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Нам патрэбная не рэвалюцыя розумай, як сказаў Казулін, а нам патрэбная рэвалюцыя рэальнасці! Як яны гэтага ня могуць зразумець? У розумах ня трэба, каб праходзіла нейкая рэвалюцыя. Мы даўно, з 1994 году, галасуем за апазыцыю. І які вынік?

аўторак, 21 сакавіка 2006, 9:21

А.МАЗУР: НАСТРОЙ ВЫДАТНЫ, НЯГЛЕДЗЯЧЫ НА СТОМЛЕНАСЬЦЬ

Вольга Караткевіч, Прага

У ранішнім этэры «Свабодзе» даў інтэрвю Алесь Мазур — камэндант намётавага лягеру.

— Алесь, распавядзіце, чаму Вы бераце ўдзел у гэтай акцыі?

МАЗУР: Уласна, ня толькі я бяру ўдзел у акцыі — унахы было каля тысячи людзей, цяпер — некалькі соцень чалавек. Мы тут таму, што вынікі выбараў, якія агучыў Цэнтрэвбаркам, — гэта хлусьня. Мы патрабуем другога туру выбараў, як і ўсе людзі, што сюды прыйшли.

— Які настрой жыхароў лягеру, ці доўга вы зьбіраецеся там быць?

МАЗУР: За нач людзі стаміліся, будзем чакаць, пакуль пад'едуць людзі на зъмену. Настрой выдатны, нягледзячы на стомленасьць, бо людзі зрабілі сапраўды мужны ўчынак, неверагодную справу для Беларусі — проста яшчэ ўвечары ня верылася, што такое магчыма.

— Якая вам патрэбная дапамога?

МАЗУР: Найперш трэба зъмяніць людзей. Каб тыя, хто цяпер можа, хто вольны, не ідзе на працу ці на вучобу, каб прыехалі. І самае важнае — каб прывезлы гарачую гарбату, таму што людзі проста зъмерзылі.

— Паведамлялася, што міліцыя ня мае прэтэнзіяў — праста папрасілі зрабіць цішэй музыку па 23-й гадзіне. Гэта так?

МАЗУР: Так, з 23-й да 6-й музыкі не было, і толькі пасьля 6-й гадзіны зноў працягваўся мітынг і канцэрт.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 9:41

«МЫ ХОЧАМ ЖЫЦЬ У ЭЎРАПЕЙСКАЙ БЕЛАРУСІ — І ЯНА БУДЗЕ ТАКОЙ»

Удзельнікі мітынгу дзеляцца сваімі ўражаньнямі ад падзеяў.

Вольга Караткевіч, Прага

Ірина Тоўсьцік, актывістка руху «Зубар», прастаяла на плошчы гэтую ноч.

— Чаму ты вырашыла быць гэтай ноччу на плошчы?

ТОЎСЬЦІК: Я вырашыла правесці гэтую нач з тымі людзьмі, якія ўжо адчулі, што яны на плошчы, што яны свабодныя людзі. Яны — пераможцы. І мы ўсе, хто рабіў гэта, ішоў да гэтага, мы верым у перамогу, і мы пераможам, мы ўжо перамаглі. Гэтая нач паказала, што ў нас ёсьць людзі, якія хочуць жыць у незалежнай, дэмакратычнай, эўрапейскай Беларусі — і яна будзе такой, я веру.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » (J)

СПАДАР: Па тварах на Бангалоры й на Каstryчніцкай магу канстатавацца: рэвалюцыя ў Беларусі сапраўды адбылася. Што далей? Не здавацца! І згодны з Пазняком, што трэба ствараць ценявыя кабінэт, ценявую мытню, а потым пабачым, хто каго.

СПАДАР, Пухавіцкі раён: Уразілі вынікі. Вынікі галасавання, як вядома, куюць у раённых органах кіравання. Уся бяда ў тым, што падлік галасоў адбываецца бескантрольна. Цяперашнія выбары, як і рэфэрэндум дзеля зъмены Констытуцыі, — гэта поўная фальсифікацыя. Адсутнасць зацікаўленых асобаў ад кандыдатаў прывяла да такіх вынікаў.

Яшчэ адзін удзельнік мітынгу, які адстаяў нач разам з усімі ў намётавым лягеры, Яраслаў Берніковіч з Глыбокага, дзеліца ўражаньнямі.

БЕРНІКОВІЧ: Я хацеў бы падзякаваць усім, хто прыехаў з розных гарадоў Беларусі, хацеў бы падзякаваць менчукам, якія прыносяць сюды гарачую ежу, каву, цёплыя рэчы для жыхароў мястэчка.

— Як доўга Вы зьбіраецеся быць у Менску?

БЕРНІКОВІЧ: Асабіста я сёньня зьеду на суткі, бо ў мяне заўтра паседжаньне суду.

— За што Вас судзяць?

БЕРНІКОВІЧ: За агітацыю.

— А Вы былі ў штабе Казуліна ці Мілінкевіча?

БЕРНІКОВІЧ: Мілінкевіча.

— Які настрой у Глыбокім пасъля выбараў?

БЕРНІКОВІЧ: Усе ведалі, якія будуць выбары, і ведалі загадзя, які будзе вынік.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Трэба мяняць Выбарчы кодэкс па падліку галасоў. Павінны прысутнічаць прадстаўнікі ўсіх прэтэндэнтаў у прэзыдэнты. Яны павінны мець права праверкі бюлетэняў, падлік якіх вёў прадстаўнік другой групоўкі. Выбары павінны праходзіць толькі адзін дзень і толькі на выбарчых участках! Скрыні не павінны пакідаць выбарчага участку. Гэта ня дасьць хоць якога-небудзь сумневу ў падліку галасоў, а 1—2 адсоткі галасоў інвалідаў ня змогуць зрабіць уплыву на ўсе выбары. А так 40 адсоткаў прагаласавалі папярэдне, за сем дзён! А ўсіх вінаватых на гэтых выбарах пакарае суд гісторыі й Міжнародны суд у Гаазе, як над Мілошавічам!

аўторак, 21 сакавіка 2006, 12:02

НА ПЛОШЧЫ АДБЫЛАСЯ ІМША — АСЬВЯЦІЛІ НАМЁТЫ

Паведамляе Iгар Карней:

У гэты час на Кастрычніцкай плошчы знаходзяцца прыблізна трохсотні чалавек. Яны стаяць, як і раней, ушчыльную, адзін каля аднаго, узяўшыся за рукі — стварыўся такі ланцуг, каб, у выпадку чаго, туды не прайшлі супрацоўнікі міліцыі.

Напачатку 11-й гадзіны на плошчы адбылася імша — былі асьвечаныя намёты. Пакуль абстаноўка больш-менш спакойная, прыходзіць шмат людзей, яны прыносяць харчы, гарачыя напоі. Атмасфера вельмі дружалюбная, усе згодныя, што трэба стаяць да канца, да перамогі. Уесь час гучыць заклікі актыўістаў супраціву не разыходзіцца, і ўсе спадзяюцца, што ўвечары людзей будзе вельмі шмат.

Чакаецца прыезд Аляксандра Мілінкевіча, які быў на Кастрычніцкай плошчы ўсю ноч, але зъехаў раніцай. Цяпер на плошчы знаходзяцца іншыя вядомыя палітыкі: на месцы старшыні БНФ Віктар Івашкевіч, на месцы старшыні Аб'яднанай грамадзянскай партыі Сяргей Альфер, Вячаслав Сіўчык.

Толькі што выступіла прадстаўніца дэмакратычных колаў Азэрбайджану. Лунаюць бел-чырвона-белыя сцягі, сцягі Эўразіязу, палотнішчы з Божай Маці — гістарычным гербам гораду Менску. Абвясыцілі, што каля сотні польскіх студэнтаў спрабавалі прыехаць у Беларусь, на Кастрычніцкі пляц, але ім было адмоўлена ў візах. Чакаецца прыезд актыўістаў з Гомелю, Магілёва, Горадні. Украінскія прадстаўнікі паведамілі, што з Украіны да іх едуць дадатковыя сілы.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 15:59

НА ПЛОШЧЫ ВЫСТУПІЎ А.МІЛІНКЕВІЧ

Паведамляе Iгар Карней:

Каля 15-й гадзіны на Кастрычніцкую плошчу прыехаў і выступіў Аляксандар Мілінкевіч. Ён наведаў кожны намёт, пагаварыў з жыхарамі імправізаванага намётавага лягеру. Тым часам на плошчы паболела людзей, зъявілася яшчэ некалькі новых намётаў. Мілінкевіч сказаў удзельнікам акцыі: «Калі вы прыняялі рашэнне тут заставацца, то я буду да канца салідарны з вамі». Мілінкевіч таксама заклікаў усіх прыйсьці на плошчу сёняня ў 18:30.

З улікам таго, што многія крыніцы інфармацыі блякаваныя, на плошчы рэгулярна зачытваюць выдрукаваныя з інтэрнэт-сайтаў навіны.

з в а н к і на « С в а б о д у » ⑩

СПАДАР: Той гвалт, фарс, фальсифікацыя, што адбыліся ў Беларусі 19 сакавіка, былі б немагчымыя бязь яўнай падтрымкі Лукашэнкі імпэрыялістычнымі коламі ў кірауніцтве Радзеi. Галоўная мэта расейскіх ястрабаў — зноў загнаць Беларусь у склад Радзеi і як мага хутчэй прызначыць рэфэрэндум па прыняціі канстытуцыінага акту аб уступленні Беларусі ў склад Радзеi ў якасці паўночна-заходняга краю. Аб гэтым ужо адкрыта казалі так званыя назіральнікі ад Радзеi на сустрэчы зь беларускім тэлебачаннем. І гэты рэфэрэндум таксама будзе сфальсифіканы. Беларусь зьнікне з карты зямлі як сувэрэнная дзяржава. Як узнагароду Лукашэнка атрымае дазвол быць вечным губэрнатарам паўночна-заходняга краю аж да самай смерці.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 16:36

НЯГЛЕДЗЯЧЫ НА ЗАХАДЫ МІЛІЦЫІ, МНОГІМ УДАЕЦЦА ПРАЙСЬЦІ НА ПЛОШЧУ

Паведамляе Галіна Абакунчык:

Цягам дня падтрымаць удзельнікаў акцыі прыходзілі людзі рознага веку. Многія прыносілі ежу, гарбату й цэплюя рэчы. Усе падыходы й пад'езды да плошчы кантралівалі супрацоўнікі міліцыі. Яны правяралі сумкі ўсіх мінажоў, што кіраваліся да намётавага лягеру. Некаторых спрабавалі затрымаць.

СПАДАР: Старшина Барай запатрабаваў мае дакумэнты й спрабаваў праверыць, што ў мяне ў заплечніку. Я нясу туды ежу. Я ня мог быць там ноччу, і таму вырашыў падтрымаць людзей гэткім чынам.

— Што Вы думаеце пра тое, што цяпер адбываецца на плошчы?

СПАДАРЫНЯ: Я не разумею, навошта напружваць спакойную абстаноўку ў нашым горадзе.

— Як Вы ставіцесь да людзкіх пратэстаў?

ІНШАЯ СПАДАРЫНЯ: Правільна робяць.

СПАДАР: У мяне няма ніякай інфармацыі, бо цяпер жа забаранілі й «Народную Волю», і «БДГ», і іншыя газеты. Дык я думаю, паеду адмысловы сюды, каб пабачыць, што тут адбываецца. Я думаю, што ўсё правільна яны праводзяць. Але мала людзей.

— А самі Вы гатовы падтрымаць гэту акцыю?

СПАДАР: Гатовы. Чаму ж не? Усе добрыя людзі гатовыя.

— Вы тут былі ўсю ноч? Ня страшна стаяць?

ЮНАЧКА: Стаяць ня страшна, страшна жыць, як мы цяпер жывем.

ІНШАЯ ЮНАЧКА: Настрой вельмі добры, і я спадзяюся, калі мы будзем разам, то пераможам. Таму што Бог — ён рэальная на нашым баку.

— Наколькі я зразумела, Вы нейкія рэчы прынесылі?

СПАДАРЫНЯ: Так, я коўдру прынесла, зараз пойдзем у краму па прадукты.

ІНШАЯ СПАДАРЫНЯ: Ну, вось прыйшлі падтрымаць моладзь. Раніцай, як пачулі па «Свабодзе», што яны тут праз усю ноч былі, то гарбату, каву прынесылі — усё, што змаглі.

— Чаму Вы гэта робіце?

СПАДАРЫНЯ: Я не хачу быць быдлам, якое зь мяне зрабіў наш презыдэнт, разумееце? Я съядомы чалавек, я ня раб, я не прыгонная, я не жывёліна, каб стаяць у хляве.

СПАДАР: Маё прозывішча Кійко Рыгор. Я прыйшоў як вэтэрэн падтрымаць моладзь. Моладзь цяпер ня трэба пакідаць адну, і яны перамогуць. Жыве Беларусь!

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » (J)

СПАДАР: Як жа Лукашэнка любіць сваіх дзяяц! Як пачынае хлусіць, кажа: «Клянуся сваімі дзецьмі!». Затое нашых дзяяц судзіць за іншадумства.

СПАДАР: Шчыра дзяяку ў нізка ў ногі кланяюся ўсім барацьбітам з дыктатарскім рэжымам у Беларусі! Вітаю прадстаўнікоў Рэспублікі Беларусь: Мікіту Бялых, Уладзімера Рыжкова, прадстаўнікоў Украіны й Польшчы, якія дапамагаюць нам у гэтай цяжкай барацьбе. Захоплены герайзмам нашых лідэраў: Мілінкевіча, Казуліна, Сярэдзіча і ўсіх маладых людзей, якія дапамагаюць ім у гэтай высакароднай справе.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 17:21

НА ПЛОШЧЫ СКЛАДАЮЦЬ СЪПІС ТЫХ, ХТО НЕ ВЯРНУЎСЯ ДАМОЎ

Паведамляе Любоў Лунёва:

Сёньня сябры й сваякі затрыманых на Кастрычніцкай плошчы езьдзяць па розных раённых судах Менску. Міліцыянты не даюць ім ніякай інфармацыі. У судах таксама ніяма звестак. Людзі дагэтуль шукаюць сваіх родных, якія былі на плошчы й не прыйшлі дадому. У звязку з гэтым на плошчы арганізатары заклікалі людзей складаць съпісы тых, хто быў на акцыі й не вярнуўся дадому.

Сьведкі распавядаюць, што бачылі, як байцы спэцназу міліцыі позна ўначы зьбівалі некоторых затрыманых. Тых, у каго былі на твары відавочныя съяды пабояў, выкідалі з аўтобусаў.

У гэты момант на падыходах да Кастрычніцкай плошчы шмат супрацоўнікаў міліцыі ў цывільнym, і яны выбарачна затрымліваюць людзей, якія ідуць у бок лягеру, асабліва людзей, якія маюць вялікія сумкі й пакеты. Іх спыняюць і абшукваюць. Тыя, хто мае з сабой тэрмасы з кавай або гарбатай, трапляюць у міліцэйскія машыны.

аўторак, 21 сакавіка 2006, 17:40

З.ПАЗНЯК: НАША БУДУЧЫНЯ ВЫРАСТАЕ ЦЯПЕР НА ЦЭНТРАЛЬНАЙ ПЛОШЧЫ МЕНСКУ

Старшыня Кансэрватыўна-хрысьціянской партыі БНФ Зянон Пазньяк заявіў пра падтрымку ўдзельнікаў акцыі ў Менску:

«Наша будучыння вырастает цяпер, на цэнтральнай плошчы Менску, дзе маладыя беларусы ахвяраваліся ў стаяць за вольную Бацькаўшчыну, за справядлівасць, за новыя выбары беларускага прэзыдэнта. Часам перамога вызначаецца ня колькасцю, а вытрымкай, дакладнасцю ў арганізаванасцю. Менавіта гэтак у 1991 годзе нам, дэпутатам Апазыцыі БНФ, якія складалі няпоўных 10% у Вярхоўным Савеце, але дзейнічалі рашуча, удалося, пры падтрымцы людзей на плошчы, спыніць дзейнасць КПСС у Беларусі й вярнуць незалежнасць Бацькаўшчыны...

Трэба, каб усе вольныя беларусы, у каго сэрца за Бацькаўшчыну, хто сумлены, хто адчувае гонар, — каб сталі на абарону сваёй чалавечай годнасці ў абарону Бацькаўшчыны. У Беларусі павінен быць беларускі прэзыдэнт, які будзе паважаць народ, гісторыю, культуру, ня будзе зьдзекавацца са Скарны, з Васіля Быкава, з моладзі. Таму цяпер усе палітычныя разыходжаныні, якія былі, павінны быць адкладзены ўбок, і павінны мы ўсе ратаваць нашую Бацькаўшчыну — Беларусь».

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: З'явяртаюся да тых, хто галасаваў за Лукашэнку. Вы не выбіралі, а згадзіліся на ніzkія заробкі, мізэрныя пэнсіі; вы згадзіліся на высокія цэны за харчы й лекі; вы не выбіралі, а згадзіліся на жыцьцё бяз будучыні. Мне вельмі шкада вас.

СПАДАРЫНЯ, Ліда: Перад выбарамі ішла перадача «Выбар» з галасаваннем. Але калі набіралі нумар за Мілінкевіча, амаль усім мэталічны голос адказваў: «Няправільна набраны нумар».

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Учора быў на Кастрычніцкай плошчы — было сапраўднае съята. Сёньня накіраваны ў камандзіроўку ў Берасьце, але душою я з усімі на плошчы!

аўторак, 21 сакавіка 2006, 18:21

ГАЛАСЫ ЛЮДЗЕЙ З ПЛОШЧЫ

Ігар Карней, Менск

Першыя ўражаныні ад перажытай ночы ўкладаюцца ў слоўы «халодная й нэрвовая». Бо шмат людзей з плошчы наўпрост былі дастаўлены ў турму. Як жыў сёньня імправізаваны намётавы лягер?

— З маральнага ці фізычнага гледзішча, што самае складанае было гэтай ноччу?

ЮНАК: Самае цяжкае — прастаяць: папросту ногі баліяць. І, шчыра кажучы, вельмі халодна было пад раніцу. Але людзі дапамагаюць — ежу прыносяць, гарачую гарбату й каву нясуць пастаянна. Цыгарэты даюць. Усе падтримліваюць, усе. Толькі вялікія фізычныя нагрузкі на ногі — і ўсё. А больш нічога, усё астатніе ў парадку.

Як і прамінулу ноч, цягам усяго сёньняшняга дня на плошчы стаяла 300—500 чалавек. Стаяць ня толькі падлеткі, як съцвярдждае афіцыйная пропаганда. Тацяна Гацура, маці трох малых дзетак, кажа, што выйшла сюды перадусім дзеля іх.

ГАЦУРА: Я павінна глядзець сваім дзецям у очы не саромеючыся. Найперш мяне штурхае асьцярога, каб потым самой не было сорамна. Каб я сябе адчувала свабоднай і з разуменьнем, што ўсё дзеля гэтага зрабіла. Ня столькі хвалююць нейкія палітычныя лёзунгі, як папросту я работлю гэта дзеля дзяцей і сябе самой, дзеля маральнага комфорту.

Уесь дзень да намётавага лягеру ішлі людзі. Ня кожна-му ўдалося прабіцца, бо на падыходах пільныя міліцыянты аглядалі сумкі, і некалькі чалавек, уключна з рэдактарам газэты «Наша Ніва» Андрэем Дыньком, былі дастаўлены ў аддзялены міліцыі. Аднак нават людзі сталага веку

ігнаравалі гэткую небясьпеку. Як сказала адна жанчына, хопіць баяцца!

ЖАНЧЫНА: Запалоханы народ, пануе такая паўзучая рабская псыхалёгія. Бо пужаюць на кожным кроку. Паслухайце тэлебачаньне: цэлы дзень адна ўхвала. І так радасна, і так шчасліва, нібыта, жыве народ. Іншых звес-так няма ніякіх — мана, мана й яшчэ раз мана. Баяцца людзі, бо гвалтоўна зьмесяць, зганьбяць, зломяць косьці, у турму кінуць. Колькі было паведамленняў — не ідзе-це на плошчу, бо гвалт будзе! Пэўна, яны і ўтвораць гвалт, пачакаўшы, пакуль зьедуць усе госьці. І потым будзе гвалт. Як заўсёды.

А трэцяй дня намётавы лягер наведалі Аляксандар Мілінкевіч і ягоная жонка Іна Кулей. Яны абышлі ўсе намёты, паціснулі рукі ўсім жыхарам, з кожным пагава-рылі. Людзі рэагавалі вельмі эмацыйна.

СПАДАР: Мы калі Дземянцяя на Шушкевіча мянілі, я ў Смаргонь тэлефанаваў хлопцам, каб яны прыехалі, пад-трималі. Але растапталі нашы галасы — і ўсё.

МІЛІНКЕВІЧ: Яны й цяпер гэтак жа робяць. Робяць не-сумленна, подла, цынічна. Такая ўлада доўга не пратры-маецца.

СПАДАР: Думаю, калі гэту ноч перажывем, то ўсё — будзе наша перамога. Думаю, што гэта здарыцца.

МІЛІНКЕВІЧ: Галоўнае, каб людзі моцна ня зьмерзьлі.

з в а н к і на « С в а б о д у »)

СПАДАРЫНЯ: Бессаромныя! Свабода называеца! Гэта не свабода — гэта падман народу! Людзі ня ведаюць Бога, не чытаюць слова Божае, не разумеюць, у які час мы живем! Усякая ўлада Богам пастваўлена, і супраціўляеца ўладзе той, хто ад сатаны!

ЖАНЧЫНА: Увечары, ведаю, з працы людзі ўсё роўна будуць падцягвацца. Бо калі з раніцы на Бі-Бі-Сі началі паказваць, — карцінка як зьявілася, дык валасы дыбарам усталі. Бі-Бі-Сі, «Эўраньюс»... Зусім іншы настрой стаў.

МІЛІНКЕВІЧ: Так. Увесе съвет на Беларусь зьвярнуў погляды. Нас падтрымліваюць, адусюль тэлефануюць, спачуваюць, гавораць: «Трымайцеся, мы з вамі». Але яны пакуль што толькі так могуць падтрымаць, маральна. Хоць і гэта таксама вельмі важна.

СПАДАР: Пераможам, бо іншага выйсьця ў нас не застаецца. Інакш Лукашэнка на калені нас паставіць зусім. Мы вас падтрымаем!

Над імправізаваным лягерам луналі ня толькі бел-чырвона-белая й сіня-джынсавая сцягі. Свае нацыянальныя харугвы трymалі прыхільнікі дэмакратычных зъменай з Украіны, Грузіі, Расеі, Польшчы, Літвы й Азэрбайджану.

ОНЛАЙН-РЭПАРТАЖ З ПЛОШЧЫ

18:00

На плошчы цяпер стаяць ня менш як 2 тысячи чалавек. Людзі атачылі намётавы лягер. Па-ранейшаму людзей затрымліваюць на падыходах да плошчы. Гэтак нядаўна быў затрыманы дэпутат польскага Сэйму Яраслаў Ягела.

На плошчу прыйшоў А.Мілінкевіч. Чакаеца, што ў хуткім часе сюды прыедуць паслы эўрапейскіх дзяржаваў.

19:00

На плошчы зъявіліся паслы краінаў Эўразіязу, яны пагаварылі з удзельнікамі мітынгу. Калі дыпляматы прыехалі на плошчу, тут раптоўна былі адключаныя чатыры ліхтары, якія асвятляюць пляц. Сустрэча дыпляматаў з удзельнікамі мітынгу праходзіла ў прыцемках.

Цяпер на плошчы знаходзіцца прыблізна 5 тысяч чалавек.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Уладзімер Уладзімеравіч! Я сам рускі, як і Вы, але імпэрскіх замашак ня маю. Разваліўся Саюз — як кажуць, «поезд ушёл». У самой вялікай Расеі непачаты край працы, ёсьць дзе разъвярнуцца. Вось і наводзьце там парадак! А як нам жыць у Беларусі ў з кім, дазвольце вырашаць самім.

СПАДАРЫНЯ: Вывозілі людзей у Сібір, колькі людзей вывезлы! А цяпер людзі жывуць, машыны маюць, дамы будуюць, прадуктаў і хлеба хапае! Дык што вы хочаце — каб у нас рэвалюцыя, вайна была? Мы пражылі дзесяць гадоў, усе мы, простыя людзі, задаволеныя, а вось такія, хто бізнэсам займаецца, ім усё мала. Навошта вы чапаеце таго Лукашэнку? Сорамна! Прадажныя людзі! Пакуль не было гэтай свабоды, усе мірна, ціха жылі!

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ: Праз вашую перадачу хачу зьвярнуцца да спадара Лукашэнкі. Паважаны Аляксандар Рыгоравіч! Я закончыла, як і Вы, Магілёўскі пэдынстытут, але я аддала ўсё жыцьцё маладому пакаленню. Калі слухала Вашую прэс-канфэрэнцыю 20 сакавіка, мне вельмі было сорамна за Вас і, паверце, шкада Вас. Як можа пэдагог так бес tactоўна размаўляць з замежнымі прадстаўнікамі? Вы для іх не презыдэнт, Вы — твар Беларусі. Ня ганьбіце яго! Вы толькі тых слухаеце, хто падхалімнічае Вам. Як прымушалі галасаваць, усім вядома. Апамятаіцеся! Захавайце твар пэдагога!

19:30

У сярэдзіне намётавага лягеру выступае А.Мілінкевіч. Ён сказаў, што мінулай ноччу было затрымана 108 моладзевых актыўісташ, якія браўлі ўдзел у акцыі. Мілінкевіч сказаў: «Я заклікаю вас усіх — запрасіце сваіх сябров і знаёмых, каб яны прыйшлі на плошчу 25 сакавіка й паказалі, што мы сіла й што мы пераможам!» 25 сакавіка — 88-я ўгодкі абавязчэння Беларускай Народнай Рэспублікі.

Грамадзкі дзеяч Вацлаў Арэшк заявіў: «Гэтымі днямі ў Беларусі адбылася вялікая падзея. Лукашэнка пасыля выбараў прачнуся ў іншай Беларусі, якая ня хоча жыць пад дыктатурай. Эта — сапраўдная рэвалюцыя».

21:30

На плошчы ў гэты момант каля 5 тысяч чалавек, атмасфера съвяточная. Зявіўся велізарны транспарант «Свабоду палітвязням». Мілінкевіч часова пакінуў плошчу, каб цяплей апрануцца. Ён заявіў, што будзе тут усю ноч. А.Казулін у сваім выступе гаварыў, што мае дакладную інфармацыю, нібыта ноччу будзе разгон намётавага лягеру. Ён сказаў, што «трэба трymаць гэтую хвалю, каб яна ня

зъбілася, тады 25 сакавіка на плошчы будзе 100 тысяч чалавек».

Гучыць украінская й беларуская музыка. З другога канца плошчы ўлады ўключылі расейскую папсу. Наконт разгону амапаўцы сказалі нашаму карэспандэнту: «Пакуль каманды не было».

22:30

На плошчы каля 3 тысяч чалавек.

ДАІ пачала спыняць машыны, якія сыгналамі вітаюць мітынгоўцаў.

Адбыўся такі інцыдэнт. На скрыжаваньне праспэкту й вуліцы Купалы пад'ехаў аўтобус, адтоль выскочылі амапаўцы, яны схапілі восьмёх маладых людзей, што ішлі на плошчу, і ад'ехалі.

23:15

На плошчы каля 2 тысяч чалавек, каля будынку адміністрацыі прэзыдэнта — 10 аўтобусаў СОБРу, кіраунік гэтага злучэння палкоўнік Паўлічэнка падыходзіў да плошчы й аглядаў мітынг.

А.Мілінкевіч зноў прыйшоў на плошчу й заявіў, што застаецца з тымі, хто будзе тут начаваць.

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Ня верыцца, што Мілінкевіч набраў усяго толькі 6% ад усіх галасоў. Таму для мяне асабіста на працягу пяці гадоў 19 сакавіка будзе жалобным днём, чорным днём календара. І яшчэ як мінімум пяць гадоў будзе насаджацца гэтая саўковасць, і мы будзем жыць у тым балоце, у якім жылі. Людзі, якія галасавалі за Лукашэнку, ня думаюць пра тое, што яны запрыгоненыя гэтай контрактнай формай найму.

з в а н к і на « С в а б о д у » ① ②

СПАДАР, Менск: У мяне такая думка зьявілася, што хутка наш Лукашэнка прыдумае рэфэрэндум, каб увогуле выбараў у нас не існавала, таму што гэтыя выборы — гэта проста фарс.

серада, 22 сакавіка 2006, 0:02

ГАЛАСЫ ЎДЗЕЛЬНІКАЎ АКЦЫІ

Галіна Абакунчык, Менск

Што гавораць удзельнікі акцыі на Кастрычніцкай плошчы, чаму яны прыйшлі сюды, чаго дабіваюцца?

СКАНДАВАНЬНЕ: Мілінкевіч! Мілінкевіч!

МІЛІНКЕВІЧ: Дарагія сябры! Я казаў і кажу: я застаюся з тымі, хто на плошчы!

Съплююць беларускія рок-гурты.

— Што Вы скажаце пра тое, што тут адбываецца?

СПАДАР СТАЛАГА ВЕКУ: Вельмі добра. Я просты беларус і вельмі рады, што ў нас такое адбываецца. Жыве Беларусь!

ІНШЫ СПАДАР: Жыве Беларусь! Я вельмі рады й буду тут начаваць.

ЮНАК: Мы спадзянемся дамагчыся перамогі. Дарэшты будзем стаяць тут, каб адбіваць свабоду, праўду і спраўядлівасць.

Сыгналяць аўтамабілі, якія едуць праспектам.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Хачу «падзякаваць» кіраўніцтву Рады за прызнаныне «энтузіазму» прэзыдэнта, за падтрымку рэжыму, які фальсифікуе вынікі выбараў, прымушае пад націскам галасаваць датэрмінова студэнтаў, калгасынкаў, рабочых на дзяржаўных прадпрыемствах; за дасланых на выбары назіральнікаў, якія ніколі не заўважаюць парушэнняў. Гэта ўсё называеца будаваньнем саюзнай дзяржавы на аснове хлусьні, гвалту і свавольства.

Гурт людзей съплюе:

«У гушчарах, затканых імглою,
Шэрым змрокам, на золку зару,
Ахвяруем табе мы сабою
Кожны дзень, кожны час, Беларусь».

— Маладыя людзі, вы хто, адкуль?

СПАДАР: Мы сумленныя беларусы, хто не баіцца выйсьці на вуліцу й скажаць «Не!» рэжыму. Бо мы людзі, а ня быдла, якое можна загнаць у стойла. Няхай ён гэта паслуhaе праз Рады Свабода, я думаю, што ён уключычае час ад часу, каб слова праўды пачуць.

ЮНАЧКА: «Свабода» — адзіны канал, які кажа праўду. Дзякую, што вы яшчэ ёсьць.

СПАДАР: Я былы журналіст дзяржаўнага радыё, але я адтуль сышоў. Мне сорамна, што я там працаўаў, што мусіў танчыць і гаўкаць пад лукашысцкую дудку. Але я сышоў, і дзякую Богу!

Гурт людзей съплюе:

«Бо я стане змагар, не скарыцца,
У нядолі, ў няпраўдзе, нідзе».

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

БЫЛЫ ШАХТАР, Салігорск: Я вельмі задаволены і ўдзячны, што такія людзі, як Мілінкевіч, стаяць на плошчы і абараняюць нашу свабоду. Крыўдна, што я не могу там прысутнічаць. Народу Беларусі Бог дае яшчэ адзін шанец, ён пасылае яшчэ аднаго кіраўніка, такога, як быў у нас Машэраў.

СПАДАР, Гомель: Мы галасавалі за Мілінкевіча. Не разумеем, чаму казалі, што Гомель і Магілёўская вобласць больш за ўсіх прагаласавалі за Лукашэнку. Гэта поўная хлусьня й няпраўда!

серада, 22 сакавіка 2006, 0:09

А.КАЗУЛІН ЗАКЛІКАЎ ПАКІНУЦЬ ПЛОШЧУ, ЖЫХАРЫ НАМЁТАВАГА ЛЯГЕРУ ЯГО НЕ ПАСЛУХАЛІ

Альгерд Невяроўскі, Менск

Падчас сёньняшняга вечаровага мітынгу, у якім удзельнічала ня менш за 6 тысяч чалавек, Аляксандар Казулін выступіў з прапановай.

КАЗУЛІН: Я ведаю, што ўлада рыхтуеца да таго, каб правесці масавую зачыстку плошчы. Мы сёньня з вамі, на-пярэдадні сьвятога сьвята — Дня Беларускай Народнай Рэспублікі 25 сакавіка, павінны добра да яго падрыхтавацца. І сёньня вызваліць плошчу.

На гэтыя слова намётавы лягер адказаў так: «Застаемся! Застаемся! Застаемся!»

Мікрофон узяла адна з жыхарак намётавага лягера.

ДЗЯЎЧЫНА: Я тут знаходжуся больш за суткі. Гэтай ноччу спадар Казулін таксама нас палохаў і казаў, што нас будуць біць. Я вас прашу! Калі мы зараз сыдзем, 25 сакавіка тут ніхто не зьбярэцца.

А вось якім быў выступ жонкі А.Мілінкевіча Іны Кулей.

КУЛЕЙ: Мы з Аляксандрам былі тут цэлую ноч, і я ведаю, які тут панаваў настрой. Дай Божа, каб ён у нас застаўся да 25-га й далей. Я хачу сказаць, што вельмі цяжкімі былі сёньняшнія некалькі гадзінаў. Таму што вялікая адказнасць ляжыць на А.Мілінкевічу й на тых, хто паклікаў людзей на гэту плошчу. Людзей хапаюць. Вялікая адказнасць, што мерзыне моладзь, бо іх здароўе — гэта здароўе нацыі. Мы хацелі сказаць, што, можа, ня варта стаяць. Але калі мы прыйшлі па намётах, мы зразумелі, што ўсе зьбіраюцца заставацца. І мы застаёмся разам з вамі й будзем тут да перамогі.

Апазыцыйны актыўіст Вячаслаў Січык адразу ж заклікаў хлопцаў і мужчынай стварыць дружыну для аховы намётавага лягера ад магчымага нападу спэцпадраздзялення. Удзельнікі акцыі будуць знаходзіцца на плошчы як мінімум да 25 сакавіка.

Тым часам А.Казулін заклікаў да стварэння ўраду народнага даверу.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

ІЛЬЛЯ КОПЫЛ: Толькі што прыйшоў з плошчы, пабываў на мітынгу, атрымаў зарад байдэрасці. Сёньня па БТ паказвалі тэатар аднаго актора. Ён заявіў, што на мітынгу 19-га было дзьве тысячы юнакоў, якім заплацілі па 20 тысяч беларускіх рублёў. Раней ён казаў, што плацілі далярамі, а цяпер вось ужо перайшоў на рублі. Дык я хачу сказаць, што там былі людзі ад 15 да 80 гадоў, нават быў людзі, якія прыходзілі сем'ямі. То бок, гэты актор, грамадзянін Лукашэнка, займаецца хлуснёй! Сёньня мне патэлефанавала знаёмая. Яна сказала, што ў яе дачкі, якой 11 гадоў, узялі падпіску, каб яна не наведвала мітынг на плошчы. Думаю, камэнтар тут не патрэбны.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Лічу вынікі выбараў презыдэнта Беларусі чарговай хлуснёй дзеяных уладаў! Падтрымліваю патрабаваныне паўторных выбараў!

*Хутка ня будзе ў Беларусі ні аўса, ні жыта —
Лізаць будуць падхалімы пустое карыта.
Гэтулькі сілавікоў, гэтулькі вяльможаў
Наш старанны селянін пракарміць ня зможа!*

серада, 22 сакавіка 2006, 0:41

А.МІЛІНКЕВІЧ: МЫ НЯ БУДЗЕМ ЗЬ ІМІ БІЦЦА

Алена Радкевіч, Прага

У 23:30 Аляксандар Мілінкевіч, які знаходзіцца на Кастрычніцкай плошчы, адказаў у жывым этэры на пытаньні «Свабоды».

— Спадар Мілінкевіч, ці ёсьць у Вас сцэнар дзеяньняў на выпадак сілавога разгону мітынгу й намёставага лягеру?

МІЛІНКЕВІЧ: Які можа быць сцэнар, калі сілавы варыянт? Я не такі магутны. Мы ж ня будзем зь імі біцца. Сілавой барацьбы на плошчы ня будзе. Мы просім юрыстай абараняць затрыманых.

— Ці імаверным Вам падаецца разгон, ці ёсьць прыкметы ягонай падрыхтоўкі? А.Казулін сέньня заявіў, што ў яго ёсьць інфармацыя пра сілавы варыянт сέньняшній ноччу.

МІЛІНКЕВІЧ: Нас і ўчора папярэджвалі, што вось-вось, але нічога не было. Калі яны разумныя, яны гэтага ня зробяць. Калі дурныя — могуць, але гэта будзе супраць іх.

➊ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Лукашэнка паводзіць сябе так нахабна й самаўпўнена тату, што за яго плячыма Расея. Лічу, што ва ўсіх наших бедах вінаватая Расея, тату што Беларусь зьяўляецца буферам паміж Захадам і Расеяй. І пакуль будзе падтрымка Расеі, у нас нічога ня зьменіцца.

АЛЕГ, інвалід зроку: Усё залежыць ад народу самаго, а не ад Лукашэнкі. У нас дэмакратыі нельга зрабіць, тату што ўсё залежыць ад народу, народ павінен сачыць за сабой, трэба перавыхоўваць самаго сябе.

00:30

Каля 1000 чалавек вырашылі начаваць у намётавым лягеры.

Нягледзячы на заклік, каб засталіся адны «сапраўдныя мужчыны», у прыблізна 20 намётах ёсьць як хлопцы, гэтак і дзяўчата, і людзі сталага веку. Сярод іх А.Мілінкевіч, ягоная жонка І.Кулей і іх старэйшы сын Аляксандар.

Удзельнікі акцыі разумеюць, што ўнаучы можа адбыцца сілавы разгон. Вулічныя ліхтары на Кастрычніцкай плошчы не гарыць, у тым ліку ліхтар, які асьвятляе ўваход у метро. Прыехала група БТ, якая рыхтуеца нешта здымама. Машыны па-ранейшаму вітаюць плошчу сыгналамі. Удзельнікі акцыі самастойна прыбрали ўвесы пляц ад съмецьця.

Стала вядома, што затрыманы дэпутат польскага Сэйму Яраслаў Ягела ў выніку дамоўленасцяў паміж польскай амбасадай у Беларусі й Міністэрствам замежных спраў Беларусі выпушчаны на свабоду пры ўмове, што ён адразу пакіне Беларусь. Спадар Ягела ўжо едзе ў Польшчу.

з в а н к і на « С в а б о д у » ⠁

СПАДАРЫНЯ: Была назіральніцай у Гомелі й выявіла такія факты. Людзей 19 сакавіка прыйшло значна менш, чым было абвешчана. Бюлетэні ў скрыні датэрміновага галасавання ўвогуле не лічыліся. І тое, што яны там рабілі, было зусім не відаць. Яны сталі ў некалькі радоў і закрылі ад назіральнікаў усё, што адбывалася за сталом.

СПАДАР: Наконт фальсифікацыі выбараў. Яшчэ былы прэзыдэнт ЗША Лінкальн казаў: «Можна падманваць невялікую колькасць народу доўгі час альбо нядоўгі час — вялікую колькасць народу. Падманваць усіх доўгага немагчыма». Тому Беларусь будзе свабоднай!

01:30

У намётавым лягеры па-ранейшаму знаходзіцца каля тысячы чалавек, якія актыўна скандуюць «Застаемся!». Міліцыя затрымлівае ўсіх, хто пакідае лягер. Усярэдзіне лягера цяпер адбываецца імправізаваная дыскатэка. Пад музыку беларускіх і ўкраінскіх выкананіцца людзі прытанцоўваюць, каб сагрэцца. Нядаўна адбыўся малебен за Беларусь.

Нашы карэспандэнты бачылі, як прыкладна 15 аўтобусаў з байцамі АМАПу выехалі з прылеглых да Кастрычніцкай плошчы двароў і кварталаў і накіраваліся праспектам на ўсход гораду. З прычыны гэтых ускосных звестак удзельнікі акцыі спадзяюцца, што штурму намётавага лягера сёньня ня будзе.

02:30

Нягледзячы на незвычайны для гэтай пары году мароз (каля мінус 10 градусаў), больш за тысячу чалавек па-ранейшаму знаходзяцца на Кастрычніцкай плошчы. Людзі разумеюць, што той, хто пакіне плошчу, можа быць адразу затрыманы.

Вакол намётавага лягера паўколам выстаўленыя съвечкі. Узяўшыся за руکі, удзельнікі акцыі правялі супольную малітву. Нават цяпер, сярод ночы, увеселі час чуваць лёзунгі «Жыве Беларусь!», «Разам!», «Застаемся!». У лягеры па-ранейшаму знаходзяцца А.Мілінкевіч з жонкай і старэйшым сынам. Там і знакамітая съпявачка Кася Камоцкая. Колькасьць міліцыянтаў вакол відавочна скрацілася. Дэмантранты ўступаюць зь імі ў размовы й спрабуюць пераканаць у сваёй рацыі. Побач з удзельнікамі акцыі знаходзяцца журналісты й міжнародныя назіральнікі.

➊ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Калі б эўрапейскія краіны, напрыклад, бліжэйшая Польша, абвясцілі, што ўсе студэнты, якія будуць адлічаныя з інстытутаў, будуць прынятыя ў іхныя інстытуты, то на плошчах было б значна больш моладзі. Падтрымліваю толькі Мілінкевіча!

СПАДАРЫНЯ: Вынікі выбараў вельмі зьдзіўляюць, бо ўсе мае знаёмыя, наша сям'я галасавалі за Мілінкевіча. У мене амаль няма такіх знаёмых, якія б галасавалі за Лукашэнку. Таму я ня веру ў гэтыя вынікі, яны сфабрикаваныя.

СПАДАР: А.Лукашэнка называў прэзыдэнта ЗША Буша тэрарыстам №1. У 2004 годзе падчас газавай вайны называў тэрарыстам прэзыдэнта Расеі Пуціна. Хацелася б запытаць у яго, пад якім нумарам ён лічыць бін Лядына? А можа, ён у яго сябра пасыля Садама Хусэйна й Мілошавіча?

з в а н к і на « С в а б о д у » ➋

СПАДАР, Віцебск: На душы агіда й пустэча — за сябе, за ўсіх нас. Хочацца згадаць радкі Максіма Багдановіча:

Народ, Беларускі Народ!
Ты — цёмны, съялы, быццам крот.
Табою ўсягды пагарджалі,
Цябе не пушчалі зь ярма
І душу тваю абакралі, —
У ёй нават мовы няма...
Ты крыкнуць ня вольны «Ратуйце!»
І мусіш ты «Дзякую» крычаць.

Але, але, але... Час нараджае герояў. Яны прыходзяць тады, калі бязь іх самахвяраваньня ня выжыць, яны ўздымаюць душу паніклых, яны акрыляюць няўпэўненых, яны — прысуд здраднікам і адступнікам.

серада, 22 сакавіка 2006, 3:12

ЗАМЕЖНЫЯ ГОСЬЦІ ПРА ПАДЗЕІ НА ПЛОШЧЫ

Севярын Квяткоўскі, Менск

Журналісты, турысты й актыўісты грамадзянскіх ініцыятываў некаторых краінаў падзяліліся сваімі ўражаньнямі ад падзеяў на Кастрычніцкім пляцы ў Менску.

Паляк Міхал Янкоўскі піша кнігу пра Беларусь.

ЯНКОЎСКІ: Першое ўражаньне — вялікае шкадаваньне, што падзеі нядзелі 19-га так скончыліся, што хтосьці скажу: «Ідзеце дадому, заўтра спаткаемся». І ўсё спынілася. У мяне перад вачыма стаіць тая дзяўчына, якая кінула працу, бо чакала перамогі новай, вольнай Беларусі. І яна плача, не разумеючы, чаму людзі не засталіся на пляцы, што ўсё гэта гас্যне.

Францужанка Жанэт Дзюпон бывала ў розных краінах сьвету, і верыць, што перамены да лепшага заўжды пачынаюцца з малога.

ДЗЮПОН: Мы чакалі, што рэпрэсіі пачнуща адразу ж, і не чакалі, што пабачымім столькі людзей, якія наважацца прыйсьці пасьля ўсіх пагрозаў, што прыходзілі праз мэйлы й праз СМСкі. Пачынаць трэба з малога. Міліцыя цяпер ня умешваецца ў тое, што адбываеца. І трэба рабіць тое, што робіцца, і працягваць гэта рабіць, нават калі прысутнічае 50 чалавек.

Расейскія юнакі зь Екацерынбургу й Масквы бралі ўдзел у падзеях на ўкраінскім Майдане.

ХЛОПЦЫ: Ашаламляльнае адчувааньне, шмат людзей прыйшло. Наагул не чакаў, што тут будзе нейкае падабенства да Майдану. Калі абвясцілі, што ўсталяваныя першыя тры намёты, гэта ўсім надало крылау. Гэта ўсё ашаламляе, бо калі мы сюды ехалі, чакалі, што народу будзе меней.

Украінскі хлопец Антон з Ровенскай вобласці ўпершыню трапіў у Беларусь.

АНТОН: Я ўражаны. Я не чакаў, што будзе так. Я быў настроены, што тут будзе больш страшна, быў настроены на сілавы варыянт. Але, дзякаваць Богу, пакуль нічога таго-га няма.

— Якая тут на пляцы цяпер атмасфера?

АНТОН: Баявая, у добрым сэнсе слова. Людзі мабілізаваныя, настрой узънты. Я мяркую, гэткі самы настрой пратымаеца яшчэ досыць доўга. Я ў Беларусі першы раз, і пабачыў, што народ Беларусі такі самы, як і народ Украіны. Нават слова «свабода» й «ганьба» гучыць па-украінску й па-беларуску аднолькава. Мяркую, гэта сымбалічна.

З ВА Н К І Н А «С В А Б О Д У » (J)

СПАДАР: У нашай краіне суцэльнай ідэалёгія, замбіруюць па поўнай праграме! З нармальных разумных людзей робяць клоўнаў і дурняў. Што нам пратануе «Белсаюздрук»? Нуль апазыцыйнай прэсы, затое шырокі асартымент парнаграфіі й прапаганды.

СПАДАР: Я быў учора ў сёньня на плошчы. І мяне вельмі абраўіла, што Лукашэнка сказаў, што там былі пятнаццацігадовыя падлеткі, якім заплацілі 20 тысяч, якія трэба адпрацаваць. У мяне ёсьць пратанова правесці такую акцыю: прынесці 20 тысяч і кінуць іх недзе паблізу рэзыдэнцыі, калі ён лічыць, што мы адпрацоўвалі гэтую гроши.

БАРЭЛЬ: Сёньня ўвесь вечар трубяць, што 20 тысяч кожнаму давалі ў Менску на плошчы. А колькі ж Лукашэнка дае тысячі даляраў сынам на катэджы? Брыдка слухаць!

серада, 22 сакавіка 2006, 3:18

«МЫ ПРЫЙШЛІ ПАСТАВІЦЬ КРОПКУ НА ДЫКТАТУРЫ»

Галіна Абакунчык, Менск

Актыўны ўдзел у акцыі пратэсту на Кастрычніцкім пляцы бярэ моладзь. Гэта студэнты, навучэнцы, працоўная моладзь. Многія з гэтых людзей прыехалі зь іншых гарадоў Беларусі.

— Малады чалавек, які загарнуўся ў бел-чырвона-белы сцяг, — скажыце, хто Вы й адкуль?

ЮНАК: Я прыехаў з гораду Дзятлава Гарадзенскай вобласці, каб падтрымаць удзельнікаў акцыі пратэсту, адзінага кандыдата. Я тут зь сябрамі, зь якімі некалі вучыўся разам.

— А што адбываецца ў Дзятлаве? Якія настроі там у людзей?

ЮНАК: Там таксама ёсьць мае сябры, якія з намі. Яны пытаюцца, што тут адбываецца, а я ім тэлефаную й распавядаю, запрашаю сюды прыехаць.

— А хто вы, маладыя людзі, адкуль?

ЮНАЧКА: Мы зь Менску, студэнты. Не належымі да якіх арганізацый, але падтрымліваем Аляксандра Мілінкевіча

і ўсе гэтыя акцыі за свабоду. Хочам дамагчыся незалежнасці й свабоды нашай краіне, будзем змагацца да апошняга.

— Ці шмат людзей падтрымлівае вас у вашым асяродку?

ЮНАК: Канечне, шмат. Проста па тэлебачаныні шмат запалохваюць людзей, і таму менш прыходзіць. Я думаю, што калі людзі пабачаць, колькі нас, дык будзе больш, больш і больш.

— Ці ня крыўдна вам, што вы рызыкуце, а нехта таксама хацеў бы паўдзельнічаць, але ён баіцца?

ЮНАЧКА: Крыўдна, канечне, але кожны сам выбірае свой шлях і свой лёс.

— Маладыя людзі ў коўдрах, адкуль коўдры?

ЮНАК: Людзі далі.

— Вы сюды адкуль прыйшлі — з працы, з вучобы?

ЮНАЧКА: З працы.

— На Вашай працы якія настроі?

ЮНАЧКА: Нэгатыўныя настроі ў мяне на працы. Усе за Лукашэнку.

— Чаму тады Вы прыйшлі?

ЮНАЧКА: Мы прыйшлі, каб тут паставіць крапку на дыктатуру, на ўсім, што было за дванаццаць гадоў.

СПАДАР: Лічу, што беларусам трэба браць прыклад перш за ўсё з украінцаў, якія выстаялі на сваім Майдане, даказалі сваю сумленнасць і несумленнасць улады. Трэба працягваць змагацца за свабоду, змагацца супраць апошняга дыктара Эўропы. Я жадаю ім шчасця й поспехаў!

VIKTAP BUTTO: Прайшлі выбары, колькі за каго прагаласавала, невядома. Выбарчыя камісіі, Цэнтравыбаркам і назіральнікі паказалі, што wykonваць свае абавязкі яны й не зьбіраюцца. Лукашэнка готовы любому галаву адкруціць, калі той ня будзе рабіць так, як яму выгадна.

3:40

У лягеры ўдзельнікам пратэсту не хапае вады на гарбату й каву. Міліцыя не дапускае да мітынгоўцаў людзей, якія прывозяць у лягер тэрмасы з вадою й гарачую ежу.

А палове на чацвертую ночы вялікая група вырашыла зрабіць вылазку, каб прывезьці ваду для гарачых напояў. Каля сарака ўдзельнікаў акцыі пратэсту аддзяліліся ад асноўнай групы зь месца, дзе адбываецца мітынг, і скіраваліся да таксі. Міліцыя сачыла за гэтай вылазкай, але нікога не затрымала — праз дваццаць хвілінаў яны вярнуліся з вадою.

На плошчы працягваеца імправізаваная дыскатэка, моладзь стаіць вакол намётаў, выкрыквае лёзунг «Хочам, можам, пераможам!».

А.Мілінкевіч часова адсутнічае, але абяцаў зьявіцца а палове на шостую раніцу.

серада, 22 сакавіка 2006, 4:02

АПЫТАНЬНЕ МІНАКОЎ: ЯК ВЫ СТАВІЦЕСЯ ДА ПРАТЭСТОЎЦАЎ?

Іна Студзінская, Менск

— Як вы ставіцеся да людзей, якія на холадзе, у намётах?

СТУДЭНТ: Ім німа чаго рабіць.

СПАДАРЫНЯ: Я ганаруся імі. Яны малайцы, яны ў сабе страх адужалі. Гэта надзея наша.

ХЛОПЕЦ: Мы з Украіны. У вас вельмі слаба. У нас нашмат лепш было ўсё арганізавана. З эканамічнага боку нас падтрымлівалі прадпрымальнікі. Усе людзі былі забясьпечаныя. Плюс увесь Кіеў быў за нашага кандыдата. Увесь Кіеў падняўся.

— Вы — чалавек сталага веку, як ставіцеся да таго, што адбываеца на плошчы?

СПАДАР: Станоўча. Таму што махляр ва ўладзе. З махлярамі цяжка гуляць у карты.

(1) з в а н к і на « С в а б о д у » (1)

СПАДАРЫНЯ: У гэтыя дні «Свабода» — сапраўды глыток свежага паветра. Падзяка тым, хто выходзіць на плошчу, хто тэлефануе на «Свабоду», стараеца чытаць незалежны друк. Разам мы моцныя! Мы — Беларусь, краіна ў цэнтры Эўропы, а не Бэрмудзкі трохкутнік, дзе могуць невядома куды зьнікаць людзі, ідэі, памкненыні. У нас не прыродная анамалія, а штучная, а значыць, зь ёй можна справіцца. І вось — трапанова. Паважаны А.Мілінкевіч, мітынгаваць цяпер — гэтага мала, патрабуйце выступу на тэлебачаныні, на радыё са сваёй справаўдзачай аб выбарах. Зъяўртайцесь па дапамогу да ўкраінскага тэлебачаныння.

(1) з в а н к і на « С в а б о д у » (1)

МІКАЛАЙ ВАСІЛЕВІЧ, Салігорск: 20 сакавіка ў Салігорску ў 20:35 былі агучаныя вынікі прэзыдэнцкіх выбараў у горадзе беларускіх шахтароў. Лукашэнка набраў 69,72%, Мілінкевіч — 16,35%, Казулін — 4,57%, Гайдукевіч — 2,86%. Але мы, салігорцы, ня верым гэтым звесткам і лічым выбары сфальсифікаванымі. Таму і ў нас не было агучана, колькі выбаршчыкаў прагаласавала супраць усіх. У майі дзэвяціпавярховым доме амаль усе сем'і прагаласавалі за Мілінкевіча й Казуліна, а гэта больш за сто чалавек. Два Аляксандры, Мілінкевіч і Казулін, у Салігорску — самыя папулярныя палітыкі. Сустрэчы зь імі праходзілі ў перапоўненых залах.

ІНШЫ СПАДАР: Браў удзел і буду браць. Таму што жыць у краіне, дзе ўсе баяцца ўсяго, мне нецікава. Я магу зье-хаць да дачкі ў Канаду, але я гэтага не зраблю. Бо я пат-рэбны гэтай краіне.

— Вы з кветкамі...

СПАДАРЫНЯ: Так, гэтая кветкі — для міліцыі, я прапаную ім такі падарунак. Мне заўтра споўніцца 40 гадоў. У мяне дваццаць гваздзікоў, праўда. Я прапаную міліцы-янтам кветку, альбо чырвоную, альбо белую. Раніцай бралі, цяпер — не. Але ня гэта важна. Я гляджу ў іхныя вочы й прашу не супрацьстаяць нашым дзеяцям. Тоё, што тут адбываецца, — гэта супрацьстаянне духу. Мы ня мо-жам перамагчы ўладу сілай, але спрабуем перамагчы ду-хам. З намі Божая праўда, Госпад любіць моцных духам.

ІНШАЯ СПАДАРЫНЯ: Гледзячы на ўсё гэта, мне хочацца плакаць.

— Як ставіцеся да таго, што тут адбываецца?

ХЛОПЕЦ: Ніяк. Я за Лукашэнку галасаваў.

СПАДАРЫНЯ: Пасъля бойкі кулакамі не размахваюць.

ДЗЯДОК: Гэта ўсё куплена па 10 даляраў кожнаму.

ДЗЯЎЧЫНА: Гэта клёва! У нас ёсьць прапанова зрабіць гэтую плошчу аўтаномнай рэспублікай.

— Што Вас прымусіла ў Вашым, выбачайце, узроўсце, выйсці пад бел-чырвона-белым сцягам?

СПАДАРЫНЯ: Я за сваіх нашчадкаў, каб ім жылося ле-пей. Бо за дванаццаць гадоў кіраваныня прэзыдэнта я нічога добра гадзіні не бачыла. І яны таксама будуть жыць у гэтай цемры. Таму стаю, каб не было гэтай цемры, быўлі съятло, свабода й шчасльце.

— Выбачайце за нясьціплае пытаныне, а колькі Вам га-доў?

СПАДАРЫНЯ: Семдзесят чатыры.

ЖАНЧЫНА: У мяне няма словаў. Гэта брыдота! Дзяцей сюды прывялі за даляры, за капейкі.

ДЗЯЎЧЫНА: Мы самі выйшлі. Ужо амаль суткі стаім. Стаем у літаральнym сэнсе слова. За 24 гадзіны не прыслелі ні на хвіліну. Мы прагнем пераменай у краіне.

СПАДАРЫНЯ: Для мяне галоўнае — выказаць сваю гра-мадзянскую пазыцыю. Вось я яе такім чынам выказваю, таму што іншага шляху не засталося. Кожны, хто тут, пе-раадолеў страх, і выйшаў.

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Я вельмі ўражаны тым, што адбываецца на Кастрычніцкай плошчы. Мне шкада, што я сам фізычна не змагу там прысутнічаць, працяглы час стаяць. Я інвалід. Але я душой і сэрцам з гэтym людзьмі. Я ўпэўнены, што сёньня менавіта там, на плошчы, пішацца нашая гісторыя. І яшчэ я ўпэўнены, што дух нашых вялікіх продкаў, змагароў за свабоду лунае над плошчай і падтрымлівае нашых мужных людзей, якія там знаходзяцца. Я ўкленчваю перад вами, людзі!

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ: Казулін і Мілінкевіч! Вы не палітыкі, вы злосныя кар'ерысты й амэрыканскія халуі, якія вельмі хочуць узяць уладу. Народ зрабіў выбар правільны, і хопіць шытэць як зъмеі. Хопіць прыкрывацца неразумнымі замбаванымі дарослымі й безадказнымі падлеткамі, якія з бутэлькамі ў руках, п'яныя, гарланілі на плошчы. Хопіць прадаваць краіну й народ амэрыканскім дыктатарам і фашистам!

(1) з в а н к і на « С в а б о д у »

АРКАДЗЬ, Івацэвічы:

Усё ідзе, як ісьці належыць,
І нам век волі не відаць,
Пакуль мы будзем нашу ежу —
Картоплі тонамі ўжываць.

Бо ад картоплі люд тупее,
Бязвольным робіцца народ,
Ня хоча думаць — ня ўмее,
Былі б рыдлёўка, агарод...

Яшчэ страшней за бульбу яшчык
Для нашай кволай галавы,
Бо ў ім жыве цяпер падманшчык,
Якога ведаце вы.

І днём, і ноччу ў этэры
Мой суайчыннік дарагі,
У кожнай хаце ці кватэры
Ён пудрыць нацыі мазгі.

Яго усе завуць гарантам,
Але ня ведаюць — чаго.
Пашліце вы абодвух матам:
І яшчык гэтты, і яго.

Бо волі, розуму парэшткі,
Што бульба зынішчыць не змагла,
Гарант распрушчыць, як арэшкі,
Сваёю хеўраю датла!

Ну, а пакуль і я сумую,
Нас вельмі шмат, я не адзін.
Маю радзіму дарагую
Зноў згвалтаваў распусны сын!

серада, 22 сакавіка 2006, 4:20

**ПАЭТ АНДРЭЙ ХАДАНОВІЧ: ЛЮДЗІ!
ДАЛУЧАЙЦЕСЯ ДА НАС!**

Сваімі ўражаннямі ад мітынгу на Плошчы дзеліцца
паэт Андрэй Хадановіч:

— Хораша, ды мала. Паспрабую вытлумачыць: хораша, бо добры, цудоўны настрой, бо вялікая колькасць несапсанаваных страхам сымпатычных твараў, якія радуюцца, якім ня страшна быць натуральнымі, свабоднымі, якія не ба-яцца атмасферных зъяваў (што, як на злосць, валяцца на нас, а нам фіялетава), вось стаім, тупаем нагамі. У першы дзень была нейкая незадаволенасць арганізатарамі, бо маглі б народу й дасуг, так бы мовіць, арганізаваць, больш інтэнсіўны й больш сымпатычны, больш музыкі. Як заўсёды, у нас з ідэямі лепш, чым з тэхнічным забесьпячэннем (гэта значыць, мікрофон, якасць гуку не задавальняе). Жывы прыўкрасны музыкант рок-н-рольшчык побач камплексуе, слухаючы ўласныя мэлёдыі, уласныя песні, якія маглі б у лепшай якасці гучаць. Але гэта такая драбяза!.. Людзі! Далучайцеся да нас! Будзе болей — будзе лепш адно аднаго ад ветру засланяць!

4:40

Стаяньяне на плошчы працягваецца, людзі слухаюць кампазыцыі украінскіх і беларускіх рок-гуртоў. Выступіў старшыня Рады беларускай інтэлігенцыі Уладзімер Колас, які сказаў мітынгоўцам: «Віншую вас і лічу, што мы знаходзімся ў лепшым месцы Беларусі, бо тут нараджаеца яе будучыня. Трэба стаяць да канца, і мы пераможам». Як прыклад гэтага спадар Колас прывёў дзейнасць Беларускага ліцэю, які ўжо некалькі гадоў забаронены ўладамі, але, тым ня менш, існуе. Прамова Уладзімера Коласа была кароткая, але была вельмі прыязна ўспрынятая людзьмі.

серада, 22 сакавіка 2006, 4:55

БЕЛАРУСКІЯ РОК-МУЗЫКІ ПРА ПАДЗЕІ НА ПЛОШЧЫ

Іна Студзінская, Менск

ЛЯВОН ВОЛЬСКІ: Уражаныні самыя пазытыўныя. Адно надвор’е зноў нам не спрыяле чамусьці. А так — уражаныні самыя пазытыўныя. Я не чакаў, што будзе столькі народу, мне здавалася, што ў першы дзень яшчэ прыйдзе 20 тысяч, а назаўтра ўжо нічога ня будзе. Нават дзіўна...

— А як Вы ставіцесь да людзей, якія мерзнуць у гэтых намётах?

ВОЛЬСКІ: Гэта новыя беларускія героі. Трэба кожнаму, хто ў рэчышчы Беларусі існуе, дапамагаць каваю, гарбатай, канапкамі, словамі.

— Вельмі цёпла Вас прымае публіка. Вы гатовы выступіць з канцэртам, ці магчыма гэта?

ВОЛЬСКІ: Мы б з задавальненнем. Але трэба вельмі ма-гутная апаратура. Не падвягуць абсталяваньня. А рабіць нейкі паганенъкі канцэрцік — гэта съмешна, гэта такса-ма прафанацыя.

КАСЯ КАМОЦКАЯ: Трэба падтрымліваць дзеяннямі, а ня словамі, разумееце? Усім выходзіць на плошчу, не сядзець дома, а выходзіць! Пакуль там столькі людзей, яны будуць галодныя й халодныя.

ІГАР ВАРАШКЕВІЧ: Я сам выходжу. Шкада, што малавата людзей. Я тэлефанаваў сябрам, і многія кажуць: «А што, трэба ісьці?». Проста адзін баіца, другі ня хоча ісьці. Вось такая праўда. Тут ёсьць перамога, што людзі ўсё ж такі не пабаяліся выйсці на плошчу. Які будзе працяг, я ня ведаю, але я й сёньня пайду.

— Лічыце, што больш павінна выходзіць?

ВАРАШКЕВІЧ: У кожнага, хто стаяў на плошчы ў першы дзень, быў дзясятак знаёмых, якія маглі прыйсці. І калі б яны прыйшли, было б 100 ці 200 тысяч. Адны запалоханыя, іншыя маюць надзею на цуд, што нехта штосьці зробіць, і ўсё атрымаеца. Чужымі рукамі. А нешта чужымі рукамі ня зробіцца. Толькі сваімі.

з в а н к і на « С в а б о д у » (J)

СПАДАР: Родная «Свабода», калі я вас чую, мне хочацца плакаць. А гэтаму хлопчыку на аўтобусе зь бел-чырвона-белым сцягам, яму з гадамі будзе зроблены помнік.

СПАДАРЫНЯ: Калі апазыцыя настойвае на перавыбарах, то трэба вылучыць новых кандыдатаў з тых людзей, якія працујуць на краіну, а ня тых, якія ездзяць па замежжы, якіх вылучаюць замежнікі й падтрымліваюць, і ня тых, якія нідзе не працујуць. Адпаведна, у кандыдатах не павінны праісьці ні Казулін, ні Мілінкевіч. Зьвяртаюся да праваахоўных органаў Беларусі. Час скончыць з гэтым бязладзельствам! Час прымяніць меры да гэтай кучкі правакатарапаў і здраднікаў!

з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР, Валожынскі раён: Каstryчніцкая плошча ператварылася ў плошчу герояў, якія пераступілі праз страх! Іх не запалохалі нават рассстрэламі. Калі зьявіліся такія змагары, дык мы пераможам! Дай Божа ім сілы выстаяць і перамагчы! Жыве Беларусь!

СПАДАРЫНЯ: Людзі, якія на плошчы, родныя, добрыя, трymайцца, калі ласка, шмат хто ў Менску хоча вам дапамагчы! Будзем старацца. Мы пераможам!

серада, 22 сакавіка 2006, 5:29

У.ГАНЧАРЫК: ТРЭБА ПЕРААДОЛЬВАЦЬ СТРАХ

Аляксандар Уліцэнак, Менск

На Кастрычніцкую плошчу 21 сакавіка прыйшоў таксама Ўладзімер Ганчарык, кандыдат у прэзыдэнты на выбарах 2001 году.

— Скажыце, Уладзімер Іванавіч, а што Вас прывяло на плошчу?

ГАНЧАРЫК: Мая грамадзянская пазыцыя. Трэба выказаць салідарнасць, па-першае, з тымі людзьмі, якім неабыякавы лёс Айчыны. А па-другое, выказаць сваё «фе» таму, што адбылося, такой ганебнай фальсифікацыі вынікаў выбараў.

— Ня верыце ў вынікі выбараў?

ГАНЧАРЫК: Ну што вы! Я ня верыў у іх пяць гадоў таму, а тым больш цяпер. Я больш чым перакананы, што больш за 30% прыпісана на карысьць адной вядомай асобы. Так што гэта ганебна, што ўлада пайшла на такі крок. Чалавек, які перакананы ў сваёй перамозе, ніколі ня будзе прыпісваць такіх лічбаў.

— Але цяпер на плошчы халодна, надвор'е не спрыяе акцыям пратэсту. Ці верыце, што народу прыйдзе больш, што будуць перамены?

ГАНЧАРЫК: На жаль, гэта трагедыя нашага грамадзтва. Ня ўсе разумеюць, што патрэбна ня толькі пасіўнае процістаянне, але патрэбныя й актыўныя дзеяніні. Я, калі паруноўваю, што было пяць гадоў таму, то думаю, што нашмат больш стала незадаволеных у краіне. Але й страху стала больш. Улада пастаралася. Гэта таксама факт. Але трэба пераадольваць гэты страх.

серада, 22 сакавіка 2006, 7:20

АКЦЫЯ ПРАЦЯГВАЕЦЦА ТРЭЦІ ДЗЕНЬ, НА ПЛОШЧЫ ЗО НАМЁТАЎ

Паведамляе Альгерд Невяроўскі:

Міліцыя канцэнтруеца, але яе няшмат. Дэманстрантаў крыху паменела: людзі хочуць прыняць душ, выпіць кавы, адпачыць. Дагэтуль падчас спробаў пакінуць лягер калі мэтро затрымалі 10—15 чалавек; астатнія лічаць, што лепш стаяць тут, чым апынуцца на нарах. Сытуацыя даволі трывожная. На плошчу пад'яжджаюць людзі з рэгіёнаў.

Гэтую ноч у лягеры правялі актывісты КХП БНФ, лідэр якой Зянон Пазняк заклікаў падтрымаць моладзь на пляцы. Учора ўвечары была створаная дружына лягеру, якую ўзначаліў Вячаслаў Січык. Маладыя людзі гэтай ноччу ўзмоцнена ахоўвалі ўсе падыходы да лягеру. Цяпер у лягеры знаходзіцца прыкладна 300 чалавек.

з в а н к і на « С в а б о д у » (1)

АНАСТАС СЕМЯНОВІЧ: Таварыш бальшавічка Ярмошына! Вы разам са сваёй камандай зрабілі ў Беларусі дзяржаруны пераварот пад кірауніцтвам галоўнага начальніка. Я Вам, як старэйши па ўзроўніце таварыш, раю тэрмінова спыніць свае паўнамоцтвы ў патлумачыць народу, што Вашая каманда ўчыніла злачынства. Калі Вас і Вашу каманду будуць судзіць, а гэта абавязкова будзе, то тады будзе зьніжка. Што Вам, таварыш Лукашэнка, парайць? Тэрмінова зяяжджаіце ў Ракею да Пуціна. Хай ён Вас там хавае, таму што народ Вас будзе судзіць. Я ганаруся сваім народам, моладзьдзю!

серада, 22 сакавіка 2006, 7:40

ДЭМАНСТРАНТЫ ПРЫБРАЛІСЯ ВАКОЛ СВАІХ НАМЁТАЎ

Паведамляе Валер Каліноўскі:

Пад'яжджаюць людзі з рэгіёнаў — напрыклад, зь Берасьця. Беларуска Наста прыехала нават з Варшаўскага ўніверситету — адпраслася на плошчу.

Пратэстоўцы чакаюць 10-й гадзіны, калі прыйдзе болей людзей. Пляны ўдзельнікаў акцыі — пратрымацца да мітынгу, які прызначаны сёняня на 18:30. Лідэры апазыцыі заклікалі людзей прыходзіць на плошчу кожны дзень да 25 сакавіка ўлучна.

З в а н к і на « С в а б о д у »

АЛЯКСАНДАР ЯЦКЕВІЧ, Віцебск: Гэта пачварны ўказ — што з табой можа быць у любую хвіліну не падпісаны контракт, са спэцыялістам вышэйшай адукцыі, асабліва калі ты жывеш не адзін, як воўк, а за табой стаіць сям'я, і ўся сям'я будзе пакараная...

СПАДАР: У нас у рэспубліцы выбары былі празрыстыя, свабодныя й вольныя. Лічу, што і ў сталінскі час Беламорканал будаваўся таксама празрыста, свабодна й вольна.

СПАДАР: Для чаго прыдумалі прымусовыя датэрміновыя выбары? 18 сакавіка БТ паведаміла, што за чатыры дні прагаласавала датэрмінова 9% выбаршчыкаў, альбо 480 тысяч чалавек. А назаўтра, 19-га, абвясzcілі, што ўжо датэрмінова прагаласавала аж 31%! Ноччу датэрміновых выбараў няма! Выходзіць, што за адну ноч кінулі ў скрыні 1 мільён 200 тысяч бюлетэняў! Вось вам і «элегантная» перамога аднаго шулера ў гульні з напарсткамі. Шмат хто, у тым ліку і Ярмошына, сядзе за гэта за краты!

серада, 22 сакавіка 2006, 7:42

У.КОЛАС: ФОРМА АБРАНАЯ БЫЛА СТЫХІЙНА, АЛЕ ЯНА АБРАНАЯ ДАКЛАДНА

Вольга Караткевіч, Прага

Уначы перад удзельнікамі акцыі пратэсту на плошчы выступіў старшыня Рады беларускай інтэлігенцыі Ўладзімер Колас.

— Якія ўражаныні ў Вас ад акцыі пратэсту?

КОЛАС: Уражаныні самыя съветлыя, я нават не чакаў. Ноч на марозе, ніякага сну, вельмі добры бадзёры настрой. Тая аўра, якая тут утварылася — дарэчы, падобная да той, што ў нас у ліцэі, — заражае аптымізмам. А таксама ўсьведамленыне таго, што ты ня мог тут ня быць.

З в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Лукашэнка ўжо даўно стаў бlyтаць Божы дар зь яечняй. Бlyтае сябе з народам. Там, дзе трэба казаць, што яго крытыкуюць, ён кажа, што апазыцыя крытыкуе народ. Дзе трэба казаць, што ён сам сябе выбірае, ён кажа, што яго выбірае народ. А народ ужо не такі дурны, ён даўно ва ўсім разабраўся, у гэтым словаблудзтве.

ЗЬМИЦЕР, Менск: Ёсьць такое беларускае съвята — Саракі. Паводле паданьня, некалі напярэдадні 22 сакавіка паляціць сорак душ анёлаў-пакутнікаў у выглядзе птушак. I толькі тады Беларусь здабудзе волю. Гэта адбылося ўчора на Кастрычніцкай плошчы. У часе выступу гурту «N.R.M.» зь песнёй «Падымі мяне» тысячи людзей былі съведкамі пралёту сарака птушак. Яны былі незвычайнія, у іх съвяціліся крылы. I яны сапраўды нагадвалі анёлаў. Птушкі спыніліся, і праляцелі над плошчай. Беларусы, вы вольныя!

— Як Вы лічыце, ці беларуская інтэлігенцыя дастаткова заангажаваная ў цяперашнюю сітуацыю й канкрэтна — у падтрымку таго, што адбываецца на плошчы?

КОЛАС: Мы ад Рады інтэлігенцыі прынялі зварот да грамадзянаў Беларусі, у якім заклікаем падтрымаць патрабаваныні аб прызнанні таго, што адбылося пад выглядам выбараў, несапраўдным, і прызначыць нармальныя выбары, якія трэба будзе правесці ў адпаведнасці з законам і ў вызначаны Канстытуцыяй тэрмін 16 ліпеня. Мы сваёй Радай будзем хутка зьбірацца яшчэ й будзем усімі сваімі сіламі падтрымліваць гэтыя патрабаваныні. Я лічу, што форма абрачная была стыхійна, на жаль, не плянавалася, я так разумею, але яна была абрачная дакладна. Цяпер задача нашых лідэраў зрабіць так, каб колькасць народу тут не памяншалася, а павялічвалася.

— Што Вы сказалі сёньня на плошчы?

КОЛАС: Я павіншаваў усіх з тым, што яны знаходзяцца ў самым лепшым месцы ў Беларусі й, магчыма, на ўсёй зямлі. Будучыня Беларусі пачынаецца тут і цяпер.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

ТАЦЯНА, Смалявічы: Лукашэнку падтрымлівае малаадукаваная частка насельніцтва, якая сама ня ведае, калі жыў Скарына, дзе ён жыў, якая прыняла за чыстую манэту, што Скарына жыў у Піцеры. Калі ў нас і будзе якая рэвалюцыя, дык гэта будзе культурная рэвалюцыя інтэлігенцыі, бо трываць такога невука й хама пры ўладзе ўжо проста немагчыма.

СПАДАР: Нічога ў вас, спадары, не атрымаеца. Вы выкарысталі сцэнар Украіны. Там вам сышло з рук. Расея ня дасыць вам Беларусь акупаваць. Нічога ў вас не атрымаеца. Аж да атамнай вайны... А гэтага Буша разаб'юць, як трэску, разам з вамі.

серада, 22 сакавіка 2006, 8:05

3.ДАШКЕВІЧ: СТРАТЭГІЯ ЎЛАДЫ — У ПРЫСУТНАСЦІ ЖУРНАЛІСТАЎ НЕ РАЗГАНЯЦЬ

Вольга Караткевіч, Прага

Зьміцер Дашкевіч — лідэр «Маладога фронту» — арганізацыі, актыўністы якой сёньня ўнача несці ахову ў зынешнім коле лягеру.

— Чым адметная гэтая акцыя?

ДАШКЕВІЧ: У першую чаргу тым, што беларускае грамадзтва ўпершыню за апошні час найноўшай гісторыі, за той час, калі аўтарытарны рэжым Лукашэнкі ўсё мацнене, яно пераадолела страх.

— Скажыце, як Вы ацэніваеце дзеяньні міліцыі, якая не чапае пакуль удзельнікаў акцыі?

ДАШКЕВІЧ: Сітуацыя такая: міліцыянты не чапаюць таго, хто знаходзіцца ў намётавым мястэчку, але калі людзі спрабуюць пайсьці дахаты па гарбату, па ежу ці памыцца, яны такіх людзей у мэтро, на прыпынках транспарту ловяць і арыштоўваюць, забіраюць нейкія рэчы, трymаюць некалькі гадзінай ці судзяць за хуліганства. То бок, я думаю, што ўлада абрала такую стратэгію: у прысутнасці журналістаў, міжнародных назіральнікаў не разганяць нікога, не чапаць, але калі недзе актыўністы мястэчка знаходзяцца паасобку, іх адразу нэутралізуець.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Лукашэнка — гэта ня Кучма й не Шэвардонадзэ, якія зъяўляюцца сынамі свайго народу й далі магчымасць свайму народу абраць сваіх прэзыдэнтаў. У Лукашэнкі нічога беларускага няма, гэта найміт Расеі. Таму зъдзіўляцца нічому ня трэба.

серада, 22 сакавіка 2006, 8:33

А.МІХАЛЕВІЧ: У ГЭТУЮ НОЧ БЫЛО НАШМАТ БОЛЬШ ЛЮДЗЕЙ, ЧЫМ У МІНУЛУЮ

Вольга Караткевіч, Прага

На плошчы мінулую ноч прабыў і намесьнік кірауніка Партыі БНФ Алесь Міхалевіч.

МІХАЛЕВІЧ: Вельмі прыемна, што ў гэтую ноч сапраўды было нашмат больш людзей, чым мінулую, і перакананы, што гэта далёка не мяжа, колькасць людзей будзе павялічвацца, і ўпэўнены, што ёсьць усе магчымасці, каб гэта перарасло бліжэй да 25 сакавіка ў вельмі грунтоўную, вялікую акцыю.

— Скажыце, як моладзь успрыняла зварот А.Казуліна, што трэба згортваць намёты?

МІХАЛЕВІЧ: Гэты зварот не атрымаў ніякага рэзанансу: усе ўдзельнікі акцыі пачалі скандаваць, што мы застаемся, і праста засталіся на плошчы, і гэта, на мой погляд, вельмі правільнае рашэнне.

— У нашым этэры паэт А.Хадановіч, съпявачка К.Камоцкая, некаторыя іншыя прадстаўнікі культуры гаварылі, што малавата людзей на плошчы. Відавочна, што людзі мяняюцца — колькі цяпер чалавек?

МІХАЛЕВІЧ: Цяжка ацэньваць, але гэта добра, што тут знаходзяцца сотні людзей. Таксама цяжка ад людзей чацаць, каб яны вытрымалі цэлую ноч, плюс да гэтага заўёды ёсьць такі фактар, што з раніцы, калі пачынае працаўца мэтро, значная частка людзей, якая вытрымала ноч, калі яны бачаць, што ўжо съветла, што сілавы варыянт у гэтую ноч не распачаўся, яны прынялі рашэнне паехаць і паспаць. Але да дзясятай гадзіны шмат людзей вернецца.

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР, Хоцімскі раён: Цяпер там нашы хлопцы бунтуюць на Кастрычніцкай плошчы. Дарэмна... Рэч вось у чым. Участак наш у клубе. 19-га я галасаваў. У клубе ўздоўж сцэны камісія засядзе. У адным куце кабіны для галасавання. У іншым — участковы сядзіць зь нейкімі незнамымі людзьмі. Напэўна, гэта назіральнікі. А ў трэцім — Госпадзе! — буфэт. Там табе й гарэлка, і закускі розныя. І аввестка: «Тавары прадаюцца зь пяцідзесяціпрацэнтнай гандлёвой зыніжкай». Мама родная! Віно, якое ў краме каштую дэ́зве тысячы рублёў, тут прадаюць за тысячу пяцьсот сорак. Ад хвялявання ледзь прасунуў бюлётэнь у скрынку, бо бачу, як майму суседу «белую» ўразылі адпускаюць. Узяў і я бутэлечку вінца. І — дамоў, апаражняць. Гэта сусед мой зусім абарзэў, у грамадzkім месцы, на вачах людзей, у прысутнасці ўчастковага...

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР:

*Беларусь, съмляей уставай з кален!
Дзе нашых продкаў слава,
Арлоў дзе магутныя крылы,
Дзе гонар вялікай дзяржавы?*

*Сапегі і Радзівілы! Дзе ён, народ геройскі?
Бацькаўшчына ў бядзе —
Чаму сёньня гетман Астроскі
Пад Воршу палкі не вядзе?*

*Хіба гэта кара Боская
І ўжо не прачнуцца яны —
Касцюшкі і Каліноўскага,
Слуцкіх паўстанцаў сыны?..*

серада, 22 сакавіка 2006, 9:49

ЛІДЭРЫ ГРАМАДЗКАЙ ДУМКІ — ПРА ПАДЗЕІ НА ПЛОШЧЫ

Вячаслав Кулік, Менск

Сярод удзельнікаў акцыі пратэсту — вядомыя дзеячы беларускай навукі й культуры.

Мастак Аляксей Марачкін лічыць, што прадстаўнікі розных палітычных плыняў цяпер вучацца супольнаму змаганью супраць дыктатуры рэжыму.

МАРАЧКІН: У 2001 годзе на прэзыдэнцкіх выбарах сътуція была зусім не падобная на сёньняшню. Сапраўды, як кажуць кандыдаты на прэзыдэнта, «Беларусь прачнулася ў новым стане». Ёсьць надзея, што нарэшце мы супольна здольныя прыпыніць гэты гвалт, што ідзе ад уладаў і гэтага кіраўніка. Краіна ў цэнтры Эўропы ня мусіць быць «чорнай дзіркай». А пэрспэктывы я бачу вялікія. Кола гісторыі не перапыніць.

Меркаваньне дэпутата Вярхоўнага Савету 12-га склікання, гісторыка Валянціна Голубева.

ГОЛУБЕЎ: Гэта сапраўды пералом у змаганьні Беларусі. Сярод той моладзі, якую мы выхоўвалі ад 1991 году, з'явіліся людзі, цалкам адданыя Беларусі, беларускай справе й дэмакратыі. Я лічу, што якраз тут фармуецца пачатак той грамадзянскай супольнасці Беларусі, якой

мы жадаем. Я баюся, што гэты чалавек разгоніць іх, як нас калісьці ў парлямэнце. Усё можа быць. Але без наступстваў гэта ўжо ня пройдзе. І гэта толькі на карысць Беларусі.

Кінарэжысэр Віктар Дашук палітычную волю народу на плошчы азначае як жыватворны пракцэс.

ДАШУК: Заўжды любое дзеяньне, нават роздум чалавека, ізаляванага ў сырой цямніцы, як заўважыў паэт, знаходзіць матэрыяльнае ўвасабленне. Так што цяперашнія дзеяньні на пляцы маюць свой сэнс. Але нам трэба адкрыку пераходзіць да нейкай канкрэтнікі. На жаль, цяпер ніхто не займаецца фактамі фальсифікацыі выбараў. На жаль...

з в а н к і на « С в а б о д у » (J)

СПАДАР: Выбары ў Беларусі пры Лукашэнку праводзіць бессэнсоўна. Выбары — гэта спосаб абраныня ўлады толькі ў дэмакратычных краінах. Беларусь такай не зьяўляецца ад 1996 году, калі дыктатар зъмяніў Канстытуцыю. А рэфэрэндум 2004 году наагул яму развязаў рукі. У Лукашэнкі няма ніякіх эканамічных посьпехаў. Дастаткова парадаць з узроўнем жыцця ў Польшчы, Прыбалтыцы, якія дванаццаць гадоў таму мелі аднолькава нізкі ўзровень зь Беларусью. Самы вялікі спад жыццёвага ўзроўню адбыўся ў пэрыйяд праўлення Лукашэнкі за 1994—1999 гады. З ростам цэнаў на нафту й газ з 2000 году расейскі рынак дапамог спыніцца падзенню эканомікі Беларусі. Працавіты беларускі народ пад уплывам хлусьні сродкаў масавай інфармацыі паверыў, што ў гэтым ёсьць заслуга Лукашэнкі, і бацца згубіць тое, што мае. Праёздзівай інфармацыі народ не атрымлівае ўвогуле. Улада нахабна працягвае трymаць свой народ за дурняў. Таму выбары 2006 году — гэта фарс і расстрата народных сродкаў. Трэба шукаць іншыя спосабы пераменаў.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Я хачу падзякаўаць Амэрыцы й Эўропе, што не прызналі выбараў, бо яны былі падманам. Як яны былі зробленыя, усе ведаюць, і мы ведаєм. Патрэбныя другія выбары. Я хачу падзякаўаць усёй нашай апазыцыі, якая так цвёрда стаіць за свабоду нашай краіны — Беларусі.

серада, 22 сакавіка 2006, 10:15

д з е н ь ч а ц ь в е р т ы

СПЭЦНАЗ МУС ДРУГІ ДЗЕНЬ ЖОРСТКА ЗЬБІВАЕ ТЫХ, ХТО СЫХОДЗІЦЬ З ПЛОШЧЫ

Паведамляе Валер Каліноўскі:

Спэцназаўцы б'юць дэмманстрантаў, якія сыходзяць з Касцрычніцкага пляцу. Каля дзевяці раніцы ў лягер вярнуліся два дэмманстранты, якім удалося ўцячы ад міліцыі. Міхал Аўдзеев паказаў драпіны й сінякі. Ён заявіў, што хапаюць і зьбіваюць дэмманстрантаў, якія хочуць зьезьдзіць дахаты й пераапрануцца.

Спэцназавец, які зьбіў Аўдзеева, па ягоных словах, прадставіўся Ўладзімерам Навумавым (міністрам унутраных справаў Беларусі). Ён хацеў парваць бел-чырвона-белы сцяг Аўдзеева, але ня здолеў і завязаў яго вузламі.

АЎДЗЕЕЎ: Я буду працягваць пратэст. Мяне зьблі за тое, што я стаю за Беларусь. Ня мае значэння, колькі на мне будзе сінякоў, драпінаў і стрэлаў, я застаюся тут да апошняга са сваімі братамі й сёстрамі, якія хочуць жыць у вольнай Беларусі. Але мы ня хочам гвалту з боку супрацоўнікаў міліцыі.

Толькі што Аўдзеева забрала з пляцу машина «хуткай дапамогі».

① з в а н к і   н а   « С в а б о д у »

ПЭНСІЯНЭР, Койданава: Шчыра вітаю юнакоў і дзяўчат, якія сёньня не спалохаліся цемрашалаў, ворагаў беларушчыны й згуртаваліся на плошчы ў Менску. І хачу я іх павіншаваць вершам нашага песніара Янкі Купалы:

Гэй ты гэй, Беларусь, маладая старонка,
Уставай жа, ўставай з паніжэння, з пацёмкаў,
Хай жа будзе нязможная ўлада твая,
Гэй ты гэй, Беларусь маладая мая!

серада, 22 сакавіка 2006, 12:10

НА ПЛОШЧЫ ІДЗЕ НАБАЖЭНСТВА, ЧАКАЮЦЬ А.МІЛІНКЕВІЧА

Паведамляе Iгар Карней:

У гэтыя хвіліны ў намётавым лягеры на Кастрычніцкай плошчы адбываецца набажэнства. Перад гэтым камандзір палка спэцназу Юры Падабед запрасіў усіх прадстаўнікоў тэлекампаніяў падняцца на дах Палацу Рэспублікі. Гэтым самым ён, паводле ягоных словаў, даў ім магчымасць пераканацца, якая «мізэрная кучка народу» знаходзіцца на плошчы.

Таксама зьявіліся правакатары, якія нецэнзурнай лаянкай абражают жыхароў намётавага лягера, але міліцыя на гэта ніяк не рэагуе.

Усе ў лягеры чакаюць прыезду Аляксандра Мілінкевіча. Міліцыянты па-ранейшаму абшукваюць торбы, і ўсё-ткі нейкім чынам людзям удаецца прыносіць пратэстоўкам харчы.

Паводле праваабаронцаў, за мінулу ноч падчас прыходу й сышоду з плошчы было затрымана каля пайсотні актыўісташ. У лягеры папярэджваюць тых, хто едзе адпачываць, каб яны акуратна й абачліва паводзілі сябе ў аўтобусе, бо нават на наступным прыпынку ад Кастрычніцкай плошчы могуць выхапіць проста з аўтобуса й затрымаць — некалькі такіх выпадкаў ужо было.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Я хачу звярнуцца да ўсіх хрысьціянаў Беларусі — маліца за тых, хто на плошчы, маліца за нашую перамогу. З Богам мы пераможам. Скажам хлусьні — не! Хрысьціяне, яшчэ раз падумайце, не прадавайце Хрыста. Нельга верыць хлусьні.

серада, 22 сакавіка 2006, 14:25

НА ПЛОШЧЫ ВЫСТУПІЎ В.СІЎЧЫК

Паведамляе Iгар Карней:

Людзей на пляцы паболела. Цяпер іх тут каля 500. Паступова далучаюцца новыя ўдзельнікі пратэсту. На плошчы разьбіта 25 намётаў.

Прадстаўнікам дзяржаўных СМИ доступ у намётавы лягер забаронены.

Асобнай групай стаяць пэнсіянэры — іх каля дваццаці чалавек. Ад гэтай групы некалькі чалавек рэгулярна падыходзяць да ачаплення, абражают ўдзельнікаў пратэсту й нецэнзурна лаюцца. Міліцыя не рэагуе. Асноўны аўтакт абразаў пэнсіянэраў — бел-чырвона-белыя сцягі. Калі адзін з удзельнікаў пратэсту папрасіў міліцыянта супакоіць гэтых разьюшаных людзей, міліцыянт адказаў: «У нас у краіне дэмакратыя».

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

ВІКТАР: Мяне вельмі цікавіць, канечне, што людзі стаяць, мерзнуць. Але было бы значна лепш, каб мы сабралі подпісы тых, хто галасаваў супраць Лукашэнкі з указаннем звестак пашпарта. Я готовы нават сам асабіста ўдзельнічаць у гэтым бясплатна, а ня так, як кажа Лукашэнка, што плацяць 20 тысяч. Дык я готовы сабраць подпісы бясплатна. А стаяць на плошчы будзе менш эфектыўна. Я думаю, што людзі ўжо не баяцца перасльеду.

СПАДАРЫНЯ: Як нізка маральна ўпала Ярмошына! Як яна плюе на народ! Робіць такія фальсифікацыі: удвая павялічыла працэнты Лукашэнку! Каб у нас у краіне была ўлада, быў Вярховны суд, Канстытуцыйны суд, то яна б ужо даўно сядзела там, дзе ёй належыць быць.

Перад удзельнікамі пратэсту а 13-й гадзіне выступіў Вячаслаў Сіўчык. Ён назваў сёньняшні дзень знакавым.

СІЎЧЫК: Таму што 22 сакавіка 1864 году ў Вільні царскія акупанты зынішчылі нашага нацыянальнага героя Кастуся Каліноўскага. Ня верце тым людзям, якія кажуць, што незалежнасць Беларусі дасталася лёгка. За незалежнасць быў заплачаны вельмі вялікі кошт. А лёс Кастуся Каліноўскага — нават яго аднаго дастаткова дзеля таго, каб беларусы мелі права на сваю дзяржаву й на тое, каб быць нармальным эўрапейскім народам.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Спадары карэспандэнты, вы граматныя людзі, прашу, калі ласка, улічваць, што Мілінкевіч заклікае беларусаў на барыкады, то бок, на чарговую каляровую рэвалюцыю. А беларусы добра ведаюць, да якіх вынікаў прывялі каляровыя рэвалюцыі народы тых краінаў, дзе яны прыйшли, — Грузії, Латвії, Украіны, Кіргізіі. Таму беларусы ня хочуць заходнія прымусовай дэмакратыі. Беларусы выбралі тое, што падабаецца народу. Я прашу вас: паважайце нас, беларускі народ, не разъездімайце муҳуда памераў слана. На плошчы дзьве сотні людзей, а вы паведамляеце, што там 5—10 тысяч.

СПАДАРЫНЯ, Магілёў: Лічу, што выбары былі сфальсифікованыя. Лукашэнка адабраў мінімум 25% у Мілінкевіча й амаль столькі ж у Казуліна. Такога прэзыдэнта нам ня трэба! Я галасавала за Мілінкевіча. І вельмі шкада тую моладзь, якая цяпер стаіць на плошчы. Няўжо няма старэйшых мужчынаў, якія б маглі падтрымаць гэтую моладзь? Я ўжо не могу спаць трэночкі. Нейкі жах адбываецца! Як гэта можна кінуць моладзь без харchoў, без вады на плошчы на гэтаў! Ганьба Лукашэнку! Гнаць яго трэба з гэтага прэзыдэнцства.

серада, 22 сакавіка 2006, 15:08

А 14-Й ГАДЗІНЕ НА ПЛОШЧЫ ЗЬЯВІУСЯ А.МІЛІНКЕВІЧ

Паведамляе Ігар Карней:

А.Мілінкевіч папрасіў прабачэння ва ўдзельнікаў пратэсту за тое, што не знаходзіцца ўвесь час у намётавым лягеры — удзень ад яго патрабуецца й іншая праца. Ён павіншаваў з днём нараджэння аднаго з ініцыятараў стварэння намётавага лягера Алеся Мазура — лідэра руху супраціву «Хопіць».

МІЛІНКЕВІЧ: Мы вельмі хацелі б вывесыці 25 сакавіка як мага больш людзей. Але я ня фокуснік, я не факір. Гэта залежыць ад стану душы людзей. Калі яны адчуваюць, што гэта момант, калі вельмі важна выйсьці ўсім, — мы будзем іх пераконваць. Таму што 25-га важна прадэмантраваць нашу салідарнасць, тое, што мы не рабы, што мы можам паставаць за сябе. Калі грамадзтва саспела для гэтага й выйдзе, — я буду шчаслівы.

У гэтыя хвіліны адбываецца нарада Мілінкевіча са штабам намётавага лягера.

Зьбітаму спэцназам Міхалу Аўдзеееву пасъля агляду лекары парайлі ляжаць дома, але ён вярнуўся на Кастрычніцкі пляц.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

СПАДАРЫНЯ: Я ня веру, што ў Беларусі ў нас 83% прыдуркаватых. Ну, ніяк ня ўкладваецца ў галаву. За Лукашэнку галасаваць можа ну зусім дрымучы чалавек, непісьменны, і злачынца, які замараны дзе-небудзь. Нармальны чалавек за яго галасаваць ня будзе. А ў тэлевізоры й на радыё ў нас сядзіць москва! Як ні ўключыш, ён усё кажа, што й Буш дрэнны, і Блэр дрэнны, і той дрэнны, толькі Фідэль і Хусэйн добрыя.

серада, 22 сакавіка 2006, 17:18

УЛАДЫ СПРАБУЮЦЬ ПРЫБРАЦЬ НАМЁТАВЫ ЛЯГЕР?

Паведамляе Ігар Карней:

А 15-й гадзіне на плошчу ў суправаджэні спэцназаўцаў прыйшлі тры супрацоўнікі «Водаканалу». Яны заявілі, што вада залівае мэтро й што ім трэба знайсці й праверыць адпаведны люк.

Спачатку ачапленыне лягеру не прапусьціла спэцназаўцаў. Пасъля яны ўсё ж прайшлі. Люк знайшлі пад самым апошнім намётам, папярэдне абшукаўшы ўсе астатнія. Цяпер да лягеру падагналі трактар-экскаватор.

﴾ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР, Слуцак: Выбары — гэта нават не падтасоўка й фальсифікацыя, гэта злачынства супраць свайго народу. *I я ўпэўнены, што ўжо вельмі хутка злачынцы, якія ўзначальвалі ўчастковыя выбарчыя камісіі, адкажуць за гэта. Мы ўсе ведаем іхняя прозвішчы. На выбары нас ганялі як статак бараноў, нават успамінаць сорамна ѹгідна. Але зразумейце правільна, што за кожным з нас — сям'я, праца, а нас запалохвалі.*

СПАДАР: Спадар Лукашук! Парайце свайму сябру Бушу ў сябрам з Кангресу, хай яны займаюцца дэмансстрацыямі пратэсту, якія праходзяць у Амэрыцы, а ня лезуць у справы Беларусі. Парайце французам, каб яны таксама ня лезылі ў Беларусь, а разабраліся са студэнтамі сваімі. Парайце спадарыні канцлеру Германіі, каб ня лезла ў Беларусь, а разабралася з тымі, каму павялічвалі гадзіны працы. Парайце свайму сябру Качынскаму ў Польшчы, таксама хай ня лезе ў Беларусь, а разыбіраецца зь бядотным становішчам мэдыкаў, якія бастуюць ужо. А то яны лезуць у Беларусь. Мы самі разబярэмся бязь іх. Навошта сунуць сваё рыла ў наш агарод?

ОНЛАЙН-РЭПАРТАЖ З ПЛОШЧЫ

18:30

Цяпер сабралася больш за 1000 чалавек. Жыхары намётавага лягеру рыхтуюцца да мітынгу, у якім возьме ўдзел А.Мілінкевіч. Як паведаміў камэндант лягеру Але́сь Ма́зур, у адной з кватэраў у Менску заблякавалі сяброву руху «Хопіць», які быў «матарам» пратэсту. Прынамсі, заблякаваны ў кватэры адзін з актывістаў руху «Хопіць» Сяргей Салаш.

На плошчы трymаецца вялікая расьцяжка — «Плошча Кастуся Каліноўскага». Уздзельнікі мітынгу падтрималі прапанову пісьменьніка Ўладзімера Арлова перайменаваць плошчу.

з в а н к і на « С в а б о д у » (﴾

АНДРУСЬ, Горкі: Яшчэ ў мінулую пятніцу па ўкраінскім тэлебачаныні спадар Жырыноўскі ў простым этэры зрабіў заяву, што толькі Москва кіруе выбарамі ў Беларусі, а ніякі не народ. *I калі Москва вырашила, што будзе Лукашэнка прэзыдэнтам, так яно й будзе. А калі б Крэмль меркаваў інакш, то ўжо 19 сакавіка палова Менску была бы у крыві, а Лукашэнка быў бы забіты. Вось такую заяву зрабіў спадар Жырыноўскі. Мяркуйце самі, сябры.*

СПАДАР: У мяне ёсьць прапанова правесці антывыбары. Трэба ўсім, хто галасаваў супраць Лукашэнкі, за Мілінкевіча альбо Казуліна, тканіну блакітнага колеру вешаць на платы, на дрэвы, то бок, па ўсёй Беларусі раскруціць гэтую акцыю. Бо нас вельмі шмат. А тое, што кажуць СМИ, што адзінкі за апазыцыю, то хай усе ўбачаць. Яны ў душу нашую ня ўлезуць. Яны могуць, як Вайтовіч сказаў, за горла ўзяць, але ў душу ня ўлезуць.

19:00

Людзі ідуць і ідуць. Цяпер ёсьць дакладна 3—4 тысячи. Актыўна сыгналяць машыны, якія вітаюць мітынгоўцаў, хадзя за гэта іх штрафуюць даішнікі. Пачатак мітынгу адкладаецца, але на плошчу ўжо едзе А.Мілінкевіч.

Паболела намётаў, іх ужо каля 40. Людзі слухаюць песні ўкраінскай групы «Воплі Відаплясава».

На ноч прағноз — 7—9 градусаў марозу.

19:30

Сабралася больш за 4 тысячи чалавек. Усе чакаюць прыезду Мілінкевіча. Цяпер у Менску вельмі халодна — хадній, чым было ўдзень. Удзельнікі акцыі кажуць, што пасъля таго, як съцямнела, стала лягчэй дастаўляць у намётавы лягер ежу, напоі й ўпакоі.

Намётавы лягер упрыгожаны партрэтам Кастуся Каліноўскага й плякатам «Плошча Каліноўскага».

① звянкі на «Свабоду»

СПАДАРЫНЯ: Дарагая «Свабода»! Хочацца падзяліць Беларусь, каб у адной жылі такія, як Мілінкевіч, Казулін і тыя, што выйшлі на плошчу, а ў другой — Лукашэнка, Гайдукевіч, Ярмошына й гэтак далей.

СПАДАР: Як вам ня сорамна, спадары! Куды вы дзеяцей ведзяце! Мы ж вас страляць будзем! Я пайшоў у войска, мне было 15 гадоў, каб радзіму абараняць! А вы лезеце, Мілінкевічы гэтывя, Казуліны! Гэты Калякін, я ж яго ведаю як камуніста былога! Мы вас будзем страляць! Мы будзем патрабаваць ад Лукашэнкі, мы яго выбралі, і мы патрабуем, каб ён прыняў не памілаваныне, а рэпрэсю — пасадэць усіх у турму пад съледзтва, а там будзем разьбірацца!

20:00

На плошчы выступіў А.Мілінкевіч. Ён паведаміў, што заходнія краіны складаюць съпіс беларускіх чыноўнікаў на сотні й тысячи чалавек, якія перасьледавалі, судзілі й зваліялі людзей. Ім будзе забаронены ўезд у заходнія краіны. «Хай яны сядзяць у сваёй турме», — сказаў Мілінкевіч. Паводле яго, дэмакратычная кааліцыя расправоўвае пляны, як дапамагчы затрыманым падчас акцыяў пратэсту. Днямі ў Варшаве адбудзеца нарада рэктараў польскіх універсytетаў — пацярпелым і звольненым студэнтам будзе пррапанавана працягваць бясплатна навучаныне ў польскіх університетах.

На плошчы Андрэй Хадановіч чытаў свае вершы. Цяпер выступае Вячаслаў Сіўчык. Тут знаходзіцца 5—6 тысяч чалавек.

звянкі на «Свабоду» ②

ІГАР ПАСНОЙ, лекар зь Віцебску: Паважаны спадар Мілінкевіч! Хацелася б, каб вы згадалі, што ў вас вельмі паважаная маці, настаўніца, заслужаная настаўніца Беларусі. Выробіце ўражаныне прыстойнага чалавека. Пра якія фальсифікацыі можа ісьці размова? Я працую ў дзіцячых школах лекарам, на гэтых участках знаходзяцца тыя самыя людзі, мае калегі, простыя настаўнікі, работнікі школы, і яны ўсе лічылі, што выбары праходзілі сумленна, людзі галасавалі сумленна. Навошта ўводзіць людзей у зману? Адумайцеся, паважаны спадар Мілінкевіч! Ня ўдзельнічайце ў гэтай хлусьні!

СПАДАР: Да якога часу будуць цярпець такіх назіральнікаў, як Рушайла? Што ні выбары — у яго ўсё добра! У яго што, вочы завязаныя?

СПАДАР: Хачу пррапанаваць усім кіроўцам аўтамашынаў, калі яны не задаволеныя станам рэчаў у краіне, праства павесьце на антэну свайго аўто сінью стужку. Так мы пазнаем, што нас многа.

20:30

На плошчы працягваецца мітынг, тут прыкладна 5 тысяч чалавек, закончыў выступ А.Мілінкевіч. Ён сказаў, што рэпрэсіі супраць моладзі, развязаныя ўладамі, не прынясць уладам плёну. У Польшчы адбудзецца нарада рэктараў польскіх універсytетаў, рэпрэсаваным беларускім студэнтам будзе прапанавана бясплатнае навучаныне ў ВНУ Польшчы й іншых краінах Эўразьвязу.

Спадар Сіўчык у сваім выступе заклікаў моладзь гуртавацца, запрашаць сваіх родных і знаёмых прыходзіць на плошчу.

Тацяна Ваніна зачытала сьпіс з 50 чалавек, якія былі затрыманыя й асуджаныя на працягу сёньняшняга дня.

21:00

Мітынг скончыўся. Гучыць музыка. А.Мілінкевіч зъехаў з плошчы, але абяцаў цягам ночы некалькі разоў вярнуцца.

На плошчы зьяўляюцца новыя твары. Замест тых, каго кінулі за краты, прыходзяць новыя людзі. Напачатку тут было вельмі шмат моладзі, але сёньня тут відаць больш пажылых людзей, пэнсіянераў, якія прыйшлі падтрымаць мітынгоўцаў.

➊ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Хацелася б сказаць вялікі дзякую Мілінкевічу за тое, што ён ёсьць. Бо гэта тое, чаго ў нас сапраўды не было апошняі дванаццаць гадоў. У нас цяпер ёсьць лідэр, і я думаю, што гэта для ўсёй краіны вялікая справа. І на трэба жывіць вялікіх ілюзіяў наконт Эўропы. Мы ім не патрэбныя.

серада, 22 сакавіка 2006, 21:42

ГАЛАСЫ ЛЮДЗЕЙ З ПЛОШЧЫ

На Кастрычніцкі пляц удзень 22 сакавіка прыходзіла шмат людзей. Адны — падтрымаць удзельнікаў акцыі пратэсту; другія — наадварот, выказаць сваю нязгоду. Некаторыя прыходзілі зь дзецьмі.

Галіна Абакунчык, Менск

— Вы прыйшлі сюды са сваім сынам?

СПАДАР: Так. Мы хадзілі ў аптэку й прыйшлі паглядзець, што тут адбываецца. Вельмі добра, што ніхто не разгугняе, што людзі могуць выказацца.

— Ці падтрымліваце людзей, якія тут на плошчы? І як Вы ставіцесь да акцыі?

СПАДАРЫНЯ СТАЛАГА ВЕКУ: Мне не падабаецца. БТ праўду паказвае: вось гэтая кучка адмарозкаў ганьбіць мой горад і маю зямлю, топчуць яе сваімі бруднымі ногамі!

СПАДАР СТАЛАГА ВЕКУ: Працаваць трэба, здаровыя музыкі!

ІНШАЯ СПАДАРЫНЯ: А дзе «Народная Воля», дзе іншыя газэты?

СПАДАР: Замаўчыце, жукі...

— Як ставіцесь да таго, што адбываецца?

СПАДАРЫНЯ СТАЛАГА ВЕКУ: Усё вельмі добра, тут сьвята. А гэта — старыя, якія выжылі з розуму. Яны сфармавалі свае погляды пры Сталіну. Акрамя таго, яны глядзяць толькі БТ.

— Маладыя людзі, якія вашыя настроі?

ЮНАЧКА: Чым больш стаім, tym больш расьце спадзяvanьне, што нешта адбудзецца добрае.

— Тут шмат пажылых і вельмі агрэсіўных людзей. Як складваюцца вашыя дачынені?

ЮНАЧКА: Мы стараемся не зьвяртаць увагі, бо гэтая людзі гатовыя нават бойку развязаць, а нам яна не патрэбная.

— Які настрой?

ЮНАК: Я ўжо ня спаў трэнычныя, але настрой вельмі добры.

22:00

На плошчу прыйшоў Лявон Вольскі. Ён паведаміў, што напісаў адмысловую песню, якую прысьвяціў удзельнікам акцыі. Цяпер народ разам з Лявонам развучвае гэтую песню.

Міліцыя пакуль паводзіць сябе карэктна, але быў невялікі інцыдэнт: міліцыянты спрабавалі сагнаць людзей з прыступак Палацу прафсаюзаў. Цяпер на плошчы знаходзіцца каля 3 тысяч. Зъявілася інфармацыя пра новыя затрыманыні на падыходзе да плошчы. Чатыры чалавекі з намётамі й спальнікамі былі затрыманыя некалькі хвілінай таму. Але, нягледзячы на міліцэйскі кардон, за гэты дзень тут зъявіліся некалькі новых намётаў.

22:30

Цяпер ідзе канцэрт. Надвор'е халоднае, і натоўп паціху меншае. Людзі сыходзяць дахаты. Але сёняня людзей на плошчы больш, чым учора на гэту гадзіну.

На Акрэсціна катэгарычна адмаўляюцца браць людзей, бо ізалятар перапоўнены. Затрыманых ля Кастрычніцкай плошчы завозяць у пастарунак у Навінкі.

Сьведкі кажуць, што каля Дому афіцэру бачылі Зымітра Паўлічэнку.

Каналізацыйная шахта, якая ўжывалася як прыбіральня, была заблякаваная. Цяпер для гэтых мэтаў зъявіліся вёдры. Улады адмовіліся паставіць біяпрыбіральні.

Адыходзіць з плошчы небяспечна, бо ёсьць рызыка затрымання.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

СПАДАР, Віцебск: Зразумейце, што нашыя тэлефоны праслушоўваюцца, але ж мы не байміся гэтага страху, хай нават у турме падохнем. Але ж ня будуць яны нас, сталых людзей, саджаць у турмы, хача яны могуць. Гэты ж узурпатор пажыцьцёва будзе прэзыдэнтам, пакуль сто тон золата ня будзе ў Беларусі; ён будзе прэзыдэнтам да таго часу, пакуль яго народ напросіць. Гэта ж абсурд! Уесь дзень толькі ён і яго падхлебнікі на тэлебачанні, а Мілікевіча й ніякай апазыцыі няма. Хай Мілікевіч і іншыя будуць моцныя на плошчы! Хай не баяцца гэтых катоў бальшавіцкіх!

СПАДАР: Я чалавек сельскі, але мне удалося пабываць на мітынгу 19 сакавіка. І хачу сказаць: тое, што робяць нашыя ўлады — гэта прынамсі нізка й подла ў адносінах да свайго народа. У мяне склалася ўражанье, што яны лічаць тых, хто прыйшоў на плошчу, нейкімі марсіянамі, а не сваімі людзьмі.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Я просты рускі хлопец, і я ўдзячны гэтай краіне й гэтаму народу за тое, што я тут жыву, і ён даў мне магчымасць працаваць спакойна. Але мне крыўдна за Беларусь, за беларускі народ, за тое, што ён баіцца альбо ня хоча адстаяць сваю свободу.

23:00

Цяпер тут знаходзіцца 1,5—2 тысячи чалавек. Яны ўдзельнічаюць у «танцах на лёдзе» на катку й каля катка пад гукі «Крамбамбулі». Інтэрнэт-кавярня «Саюз он-лайн», што тут непадалёку, зачыненая да пятніцы. Некаторыя кажуць: гэта азначае, што ўлады будуць цярпець менавіта да пятніцы.

Некаторыя съпяць у намётах, захутаўшыся, хаця й вельмі халодна. Людзі ўсё ж праносяць сюды ежу, цёплую во-пратку. Нядаўна бабуля прынесла дзьвye коўдры. Пры гэтым людзі выяўляюць вынаходлівасць, бо за пранос рэчай на плошчу можна патрапіць «на суткі».

23:30

На плошчы застаецца больш за тысячу чалавек. Мы чуем шмат песніяў, выступоўцаў.

АМАП сышоў, але замест яго прыйшлі людзі ў скуранных куртках, яны атачылі натоўп. Гэта не байцы спэцназу міліцыі, гэта іншае злучэнне. Яны стаяць і сочачь за ўсім, што адбываецца ў натоўпе.

Каля Палацу прафсаюзаў з'явіліся аўтобусы з танаваным шклом. Сытуацыя напружаная.

Журналісты застаюцца на плошчы. Тут ёсьць камэры Першага расейскага канала, НТВ. Шэрагу замежных журналістаў, якія мелі акрэдытацию да канца месяца, акрэдытация была скарочаная да 24 сакавіка. Некаторыя журналісты, напрыклад, брытанскія, сёньня ўвечары былі вымушаныя пакінуць Беларусь. Шмат хто выказвае падзяку журналістам. Людзі разумеюць, што пры тэлекамэрэах верагоднасць разгону значна меншая.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Сёньня пабываў на Кастрычніцкай плошчы. Шкада, што мяне там не было ў нядзелю. Але сёньня я бачыў гэтыя маладыя прыгожыя чыстыя твары, я бачыў гэтае съяўтло ў вачах. Хаця нас было няшмат, усяго толькі некалькі тысяч, я веру, што за гэтай моладзьлю, за гэтымі людзьмі будучыня нашай краіны! Можа, сёньня мы не пераможам, але я веру, што праз пяць ці праз дваццаць гадоў перамога абавязкова будзе за намі! Пакуль аб гэтым толькі мару, але я веру, што сонца выйдзе з-за хмар!

СПАДАРЫНЯ: Я фізычна ня ў стане прыйсьці на майдан і патрабаваць ад улады другога туру выбараў. І хачу праз радыё выказаць свае погляды. Я не хачу такога презыдэнта, які загнаў нашу краіну ў ізоляцыю й якога не прымае ўесь цывілізаваны сьвет. Я не хачу такога презыдэнта, які так не паважае беларускі народ, якому хлусіць увесь час. Мне сорамна за такога презыдэнта. А я хачу, каб у нас быў презыдэнт, якім бы я ганарылася.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

ВАЛЕР ШАЎЧЭНКА, Наваполацак: Кастрычніцкая плошча — гэта мірны пляцдарм дэмакраты ў Беларусі. Але з'дзіўляе тое, што няма пратэстаў супраць незаконна затрыманых грамадзянаў, стынення іх каля плошчы, аблукваньня й забіраньня ежы й рэчаў, супраць жаданьня ўлады цынічна й жорстка задушыць пратэсты праз съюжу ѹадсуннасць ежы.

СПАДАР: У мяне прапанова. Я думаю, што ёсьць толькі адно выйсьце: патрэбна сабраць усе галасы, хто галасаваў супраць Лукашэнкі, і падаць іх у міжнародны суд. Толькі тады будзе нейкі рух зь месца, а так гэта проста атрымоўваецца гаварыльня.

00:30

На гэты момант у намётавым лягеры прыкладна 500 чалавек. Людзі, як звычайна, стаяць вакол намётаў. Сёньняшняя ноч трохі цяплемаша за мінулуую. У намётавым лягеры гараць сьвечкі.

Міліцыя й асобы ў цывільным стаяць на выхадах з плошчы.

01:00

Удзельнікі акцыі пратэсту адагналі правакатара, які прыйшоў з трыма бутэлькамі шампанскага й прапаноўваў яго мітынгоўцам. Мітынгоўцы скандавалі: «П'янству — бой». Пазней яны заклікалі міліцыянтаў прагнаць праваката-ра, і тыя сапрауды ўмяшаліся, але перад гэтым некаторыя камэры пасьпелі зьняць эпізод з шампанскім, якое правакатар піў з рыльца. Раней БТ паведамляла, што жыхары намётаў на плошчы распыліваюць шампанскае, піва й каньяк. Дэмантранты абураныя хлусьнёй, якую перадае дзяржаўнае тэлебачанье.

02:00

За апошнюю гадзіну да ўдзельнікаў акцыі пратэсту троны разы падыходзілі нецьвярозыя маладыя людзі, якія правакавалі мітынгоўцаў: спрачаліся, прапаноўвалі выпіць сыпіртнога. Міліцыянты й байцы спэцназу, якія ўесь час знаходзяцца непадалёк намётавага лягера, на гэтыя дзеяньні ніяк не реагавалі, а ў адным выпадку прыязна размаўлялі зь нецьвярозымі маладымі людзьмі.

Цяпер удзельнікі акцыі слухаюць беларускія гіты, танцаць, але кірауніцтва лягера заклікала іх быць больш пільнымі й сачыць, каб ніхто з пабочных асобаў ня мог перасекчы жывога кола вакол намётавага лягера.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

СПАДАР: Хачу праз Радыё Свабода звярнуцца да двух любячых і клапатлівых маці, якімі іх паказвае беларускае тэлебачаныне. Вольга Абрамава, сёньня Вы давалі камэнтар Радыё Свабода. У гэтым камэнтары Вы сказали, што вынік выбараў яўны й законны, а тыя людзі, што зьбіраюцца на плошчы, хочуць дамагчыся палітычнага прытулку. Дык вось, гэтая людзі — гэта сумленыне нашай нацыі, гэта самыя адважныя з нас, а нас мільёны. Сорамна проста за Вас! Цяпер Наталья Пяткевіч. Наталья Уладзімераўна Пяткевіч, канечне, ня слухае Радыё Свабода, яна занятая вельмі важнымі дзяржаўнымі справамі, ёй німа калі. Затоеў ёй рэгулярна, я ўпэўнены, прыносяць раздрукоўкі, таму яна таксама павінна быць у курсе. Дык вось, ведайце: сотні тысяч любячых і клапатлівых маці Беларусі ўжо трэцюю ноч ходзяць па ўсіх райаддзелах Беларусі, шукаючы сваіх сыноў, зьбітых і пакалечаных. Яны ня ведаюць, дзе яны, што зь імі. Гэта ў вашай, дакладней, нашай, стабільнай Беларусі.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Сёньня ў 23:40 па польскім канале карэспандэнт у простым этэры перадаў з Каstryчніцкай плошчы такі факт. Звычайнія простыя менчукі рознага ўзросту й полу неслы бутэрброды, каву, тэрмасы й іншае. Дык гэтых людзей схапілі й пакідалі ў аўтобусы. Вы толькі падумайце, гэтых людзей завязуць, заўтра асуздзяць на 10—15 сутак! Яны ня ўдзельнічалі ў акцыі, але абвесцяць іх хуліганамі, дома іх ня будзе, сем'і будуць хвалявацца, праз 10—15 сутак яны выйдуть на працу, іх могуць звольніць. Вось такія маленікія чалавечыя трагедыі. Мала таго, яны застануцца невядомымі... І яшчэ ён перадаў, што ўчора людзей у чорным было больш нават за гэтых хлопцаў.

3:00

Цягам папярэдніх гадзінаў да жыхароў намётаў падышлі шасьцёра п'яных правакатараў. Яны паводзілі сябе падазронам, аднак міліцыянты ставіліся да іх паблажліва. Толькі адзін з іх быў затрыманы пасъля таго, як ён ледзь не разьбіў фатакамэру журналісту.

Міліцыя нэрвова рэагуе, калі з машынаў, што праяжджаюць, людзі вітаюць удзельнікаў акцыі. Супрацоўнік ДАІ паведамляе нумары гэтых машынаў наступным пастам ДАІ, пасъля чаго машины затрымліваюць.

3:30

Сённяшняя ноч на плошчы поўная правакацыяў. Да намётавага лягеру пастаянна падыходзяць п'яныя, зъяўлююцца асобы, якія паводзяць сябе дзіўна і ўвесел час чапляюцца да ўдзельнікаў акцыі пратэсту.

Час ад часу таксама пад'яжджаюць здымачныя групы беларускіх тэлеканалаў. Некалькі хвілінаў таму група, якая прадставілася супрацоўнікамі БТ, прыехала здымачы лягер. Яны кажуць, што хацелі даведацца, чаму ўдзельнікі акцыі стаяць на плошчы. Аднак жыхары намётавага лягера не пажадалі кантактаваць зь імі, сказаўшы, што БТ пастаянна падае пра ўдзельнікаў акцыі непраўдзівыя звесткі й палівае іх брудам.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Апазыцыяй вядзеца адвінавачаныне ўладаў, што выбары былі несправядлівыя і сфальсифіканыя, і прыводзяцца некаторыя пабочныя доказы. Але галоўнага доказу не прыводзіцца! А галоўнае, што нідзе не былі дапушчаныя назіральнікамі і членамі камісіяў прадстаўнікі ад апазыцыі! Вось гэта галоўны козыр адвінавачаныня ўладаў!

5:00

Акцыя працягваецца, некалькі соценіў удзельнікаў ня сьпяць, рухаюцца, размахваюць бел-чырвона-белымі сцягамі, а таксама сцягамі Эўразіязу, Расеі і Украіны. Гучыць музыка. У намётавым лягеры зъявіліся плякаты з надпісам «За Беларусь без Лукашэнкі».

Міліцыя не пропускае людзей на плошчу: тая заблякавана міліцэйскімі патрулямі, пропускаюць толькі журналістамі.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

СПАДАР, Менск: Ёсьць такое пажаданыне, каб аб'ектыўна вырашиць спрэчку, без усялякіх адвінавачаныняў аднаго боку й другога. Хай апазыцыя, Мілінкевіч, Казулін, пратануюць Лукашэнку, каб ён даў магчымасць, доступ да пераліку бюлетэняў на выбарах прэзыдэнта. Бюлетэні ж павінны захоўвацца ў скрынях, і ёсьць магчымасць правесці пералік у прысутнасці прадстаўнікоў апазыцыі. Можна нават зрабіць не агульны пералік, а выбарачна, і ня тых, на якія ўкажуць улады.

ВІКТАР: Я не хадзіў і не пайду на Кастрычніцкую плошчу ў Менску. Вельмі спачуваю тым, хто на яе прыйшоў ці пойдзе — сур'ёзна можа пацярпець за правату, за сваё канстытуцыйнае права, якое забраў Лукашэнка й ягонае атачэнне. Лукашэнка прайграў ушчэнт выбары, але выглядае пераможцам, бо на ягоным баку выступае прэзыдэнт Пуцін і большасць палітыкаў з Расеі, для якіх законы не пісаныя. Я зарабляю невялікія грошы, магу неяк існаваць, а калі прыйду на плошчу, то змагу аказацца бяз працы й бяз сродкаў на існаваныне. Я зусім не зьдзівіўся б, калі б за Лукашэнку прагаласавала больш за 100% на звестках Цэнтралізаваркаму. І іх бы падтрымалі непасрэдна прэзыдэнт Пуцін і іншыя палітыкі з Расеі.

чацьвер, 23 сакавіка 2006, 5:24

ЭЗАЙКОЎСКІ: МАЛАДЫЯ МЕНШ ЖЫЛІ Ў АФІЦЫЙНАЙ ХЛУСЬНІ

Гісторык Эдвард Зайкоўскі нядаўна цяжка хварэў. Але калі на Кастрычніцкай плошчы з'явіліся намёты, ён махнуў рукой на лекаваньне й прыйшоў падтрымаць маладых людзей. У іх ён бачыць годную зъмену свайму пакаленню.

Аляксандар Уліцэнак, Менск

— Што Вас падштурхнула на плошчу? Мне здаецца, у Вас і цяпер хворы голас...

ЗАЙКОЎСКІ: Так, трохі прастуджаны... Прыйшоў, бо абырдла афіцыйная хлусьня на ўсіх узроўнях, хамства ўладаў абырдла.

— Вашыя сябры, таварышы — што іх спыняе: праца, страх за яе, абавязак перад сям'ёй?

ЗАЙКОЎСКІ: Спыняе ў пэўнай ступені страх, звязаны з контрактнай систэмай, а таксама традыцыйная беларускія заганы — імкненне адседзецца, заняцца нейкімі асабістымі дробнымі справамі...

— А маладыя, якія там, у намётах: ім што — няма чаго губляць, і таму яны выйшлі?

ЗАЙКОЎСКІ: Ім таксама пагражают: рэпрэсіямі, выключчэннем з ВНУ й гэтак далей. Але маладыя менш жылі ў афіцыйнай хлусьні.

— Як гісторык, ці бачыце Вы месца ў гісторыі для гэтых маладых людзей?

ЗАЙКОЎСКІ: Несумненна!

6:00

Раніца, як і папярэдняя, даволі марозная. Усю ноч на плошчы адбывалася дыскатэка — гэта дазваляла моладзі краху танчыць, каб сагрэцца. Цяпер тут каля 400 удзельнікаў акцыі пратэсту.

З'явіліся новыя намёты й людзі. Гэта нават не апазыцыянёры, а звычайнайная моладзь, супрацоўнікі фірмаў, дзярж установаў — удзень працуць, унаучы стаяць тут. Адзін з іх паведаміў, што прыйшоў на плошчу пасля таго, як убачыў прапагандыстыкі сюжэт Беларускага тэлебачанья.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » (J)

СПАДАР: Я з'яўртаюся да крывавай «Свабоды»! Учора па тэлебачаныні паказалі дакумэнтальныя стужкі, як амэрыканцы ўрываюцца ў мірныя дамы й забіваюць людзей. Што гэта такое? Крывавая свобода, крывавы фашизм! І цяпер, калі праваліўся фашистыкі путч, які спрабавалі тут учыніць, цяпер, як сабакі, у тым ліку й вы, брэшаце, а ўкусіць ня можаце.

СПАДАР: Аляксандар Рыгоравіч! Нешта Вы так слаба, усяго на 20 тысяч рублёў, ацэнваеце працу тых маладых людзей, якія прыйшли на Кастрычніцкую плошчу. Вы, напэуна, ня ведаеце цаны беларускіх грошай. Дый адкуль Вам ведаць, калі Вы ўжо даўно жывяце пры сьветлым камунізме й па крамах ня ходзіце. Але нават зациятая алкашы не пагадзіліся б падстаўляць свае сьпіны пад дубіны Вашых пэрсанальных апрычнікаў за чатыры пляшкі гарэлкі. Калі хочаце нешта сказаць — думайце, бо ўжо столькі глупстваў нагаварылі, пачынаючы ад лёзьненскіх стрэлай, што ніхто з прыстойных кіраунікоў дзяржаваў ня хоча з Вамі дачыніцца. А Вы ўсё адно рвецеся да ўлады, хоць фактывна выконваеце ролю не кірауніка дзяржавы, а простага штурхача ржавага сацыялізму й калгасна-саўгаснага «раю».

6:30

Намётавы лягер абудзіўся, але гэта ільга сказаць, бадай, толькі ўмоўна, бо асноўная частка ягоных насельнікаў сёньня ня спала. Тэмпаратура цягам ночы была мінус 7—8 градусаў, а заснуць у такі холад даволі цяжка.

Цяпер тут стаяць 34 намёты — 4 намёты былі ўсталяваныя ўчора. Дзяўчата прыбіраюць тэрыторыю, съмецьце запакоўваеца ў цэляфанавыя мяхі, выносіцца на съметніцу. Нягледзячы на тое, што перадаюць дзяржаўныя тэлеканалы, быццам тут распіваюць съпіртныя напоі і шмат съмецьця, гэта ня так: у лягеры дзейнічае «сухі закон», а съмецьце рэгулярна прыбіраеца.

Дзейнічае мэдычны цэнтар, удзельнікі звяртаюцца па лекі ад кашлю і тэмпаратуры — з-за марозу некаторыя пратестуюць прастуджаныя.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Я хачу сказаць па выбарах. Гэта было ў мінульм годзе. Ярмошынай заяўлена: больш за 80% і адзін тур. Усё робіцца паводле сцэнару Савецкага Саюзу — важна ня тое, як хто галасуе, а як ліца галасы.

СПАДАРЫНЯ: Лукашэнка на прэсавай канфэрэнцыі сказаў, што тых хлопцай, якіх арыштоўваюць, не ў турму садзяць, а садзяць у гатэль. Час ужо ў той гатэль Лукашэнку самога пасадзіць — і за хлусьню, і за ўсё.

СПАДАР: У мяне зварот да Лукашэнкі. Аляксандар Рыгоравіч! На гэты раз ты з Пуціным беларускі народ не падманеш! Выбары прэзыдэнта былі сфабрикаваныя! Гэта зразумеў нават малаадукаваны грамадзянін, гэта зразумеў увесі цывілізаваны сьвет. Трымаць адказ за ўчынене табой беззаконье на працягу дванаццаці гадоў табе абавязкова прыйдзеца. У цябе выйсьце адно — гэта згадзіцца правесці выборы прэзыдэнта ў ліпені безь цябе.

7:30

На Каstryчніцкай плошчы з'явіліся першыя мінакі, якія праходзілі ці прайжджалі побач з намётавым лягерам. Людзі рэагуюць па-рознаму: некаторыя зычліва ставяцца да маладых людзей, махаюць рукамі, фатаграфуюць, выказваюць ім знакі падтрымкі. Некаторыя насыцярожана глядзяць з вокнаў аўтобусаў, некаторыя, як учора, падыходзяць і абураюцца: незразумела, чаго моладзь хоча, якой свабоды й гэтак далей. То бок, людзі розныя й рэагуюць па-рознаму, але гэта натуральна. Нядаўна тут на вялікім экране паказвалі навіны аднаго з дзяржаўных тэлеканалаў — там давалі слова толькі тым мінакам, якія абураюцца дзеяннямі маладых людзей.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

АНАТОЛЬ, Бярозаўскі раён: Прывітаныне. 19 сакавіка я быў са сваімі аднадумцамі зь Бярозы на Каstryчніцкай плошчы. Дзясяткі тысяч людзей, нягледзячы на халоднае надвор'е, на снежную буру, якая нечакана ўзынялася, не сышлі з плошчы. Мітынг доўжыўся далёка за поўнач. Вялікая колькасць людзей прыехала з розных куткоў Беларусі. На плошчы я чую, што больш за палову менчукой не падтрымліваюць Лукашэнку. Дзе ж вы былі 19 сакавіка, дэмакраты з паўтарамільённага Менску?! Падтрымлівалі мітынгуюцца ў цёплых кватэрах, лежачы на канапе? Ці вамі апанаваў страх пасля прэсавай канфэрэнцыі трох волатаў сілавых структураў? Вось як улада лёгка, без ужыванья сілы выгнала з вас дэмакратычны дух! І зноў мы засталіся ў стойле ня мениш як на пяць гадоў. Мы падтрымліваем людзей, якія да сёньняшняга дня знаходзяцца на плошчы.

СПАДАРЫНЯ: Вельмі шмат людзей кажуць: яны б перагаласавалі па-іншаму, за Мілінкевіча. Толькі было вельмі мала інфармацыі, шмат хто яго нават ня чуў і ня бачыў.

чацьвер, 23 сакавіка 2006, 7:00

Ю.ВІНАГРАДАЎ: ТОЕ, ШТО Я ЧУЎ З РАЦЫЯЎ АМАПАЎЦАЎ — ГЭТА ФАШЫЗМ

У аўторак увечары на падыходзе да Кастрычніцкага пляцу быў затрыманы дырэктар папулярнай сталічнай кавярні «Лёндан» Юры Вінаградаў, які нес у намётавы гарадок цёплую коўдру. Наша карэспандэнтка Іна Студзінская паспрабавала знайсьці былога воіна-аўганца, а цяпер бізнесоўца Ю.Вінаграда.

— Мы знаходзімся ў невялічкай кавярні, дарэчы, вельмі папулярнай. У Менску, трэба з жалем канстатаўваць, няшмат такіх прыемных месцаў. Я бачу тут падлучэныне да інтэрнэту, з ноўтбукамі народ сядзіц. Чым прываблівае гэта кавярня?

СПАДАРЫНЯ: Вельмі падабаецца тут. Таму што сапраўды няшмат такіх месцаў у нашым горадзе.

— А чым падабаецца — атмасфэрай, асартыментам, публікай?

ВІНАГРАДАЎ: Тым, што ўчора я быў арыштаваны...

— Ой, а я Вас шукаю. Вы — Юры?

ВІНАГРАДАЎ: Так. Ішоў з коўдрай, бо там дзеци мерзнуць, а амапаўцам у іхных аўтобусах вельмі цёпла. Мяне такса-ма пасадзілі ў іхны аўтобус.

① з в а н к і на «С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Лукашэнку Бог памагае: марозам вас цісьне — і ўсё, і ня трэба яму ні разганаць, нічога. А дурныя людзі здароўе згубяць і свабоды той не захочуць. Каму цяпер гэта трэба? Ад добрага лепшага не шукаюць.

— А чым тлумачылі Ваша затрыманье?

ВІНАГРАДАЎ: Як звычайна, «абуральным зньешнім выглядам». Я проста коўдру нес як шалік. Ну а як я інакш несыці? У пакунку? Бачыў, як бабулек заварочвалі з такім ж пакункамі, бачыў, як дзяцей заварочвалі. Таму я яе як кашнэ накінуў і пайшоў.

— А колькі Вы праседзелі ў амапаўскім аўтобусе?

ВІНАГРАДАЎ: Я чалавек вопытны, таму нядоўга, хвілінаў сорак. Па-першае, калі мяне затрымалі, я ім дакумэнтамі сваҳ не аддаў. Па-другое, калі мяне затрымалі, вельмі хутка інфармацыя пра гэта з'явілася ў інтэрнэце. Калі б была магчымасць запісваць амапаўцаў, тое, што я чуў з іхных рацыяў, каб была магчымасць перадаць гэта на ўвесь сьвет, — гэта фашызм. Я разумею, што гэта салдаты, якія робяць сваю працу. Яны ня з намі, яны ня су-праць нас, але калі ім скажуць «фас»... Сумненьняў у іх я ніякіх не здзяўжыву...

Гаспадара ўтульнай кавярні «Лёндан», што ў цэнтры Менску, мы выпадкова сустрэлі на ганку. Ён выходзіў разам з наведнікамі й зноў кіраваўся ў бок Кастрычніцкага пляцу.

з в а н к і на «С в а б о д у » ②

НАСТАЙНІЦА: Гаспадар Мілінкевіч! Вы адукаваны чалавек, чаму вам не сказаць дзесяцам, якіх вы студзіце на холадзе дыйд ім нічога не абяцаеце, а ўсё толькі сваім дзесяцям, унукам і праўнукам. А гэтыя дзеци што будуць рабіць? Бяз працы, застудзяцца, без навукі. Вы думаеце толькі ўсё зачыніць, адукацийныя ўсе ўстановы прадаць. А куды гэтым людзям дзяявацца бяз працы, без навукі? У людзей таксама свае дзеци, кожнаму шкада іх. А вам шкада толькі сваіх. А чаму? Не трymайце іх на холадзе, няхай ідуць вучыцца, працаўваць, пакуль працы хапае, за працы плацяць, а тады ня будзе працы ніякай, грошай ня будзе, ня будзе грошай — ня будзе й жыцьця.

чацьвер, 23 сакавіка 2006, 7:05

АПЫТАНЬНЕ: ЦІ ВАРТА ПЕРАЙМЕНАВАЦЬ КАСТРЫЧНІЦКУЮ ПЛОШЧУ?

На Кастрычніцкім пляцы гэтымі днямі мітынгоўцы й мінакі актыўна абмяркоўваюць прапанову пісьменніка й гісторыка Ўладзімера Арлова.

Іна Студзінская, Менск

— Уладзімер Арлоў выступіў з прапановай перайменаваць гэтую плошчу з Кастрычніцкай на плошчу Кастуся Каліноўскага. Як вы да гэтага ставіцеся?

СПАДАР: Я падтрымліваю.

ХЛОПЕЦ: Я таксама станоўча стаўлюся, таму што Кастусь Каліноўскі быў выдатным дзеячам. Кастрычніцкую рэвалюцыю я ўвогуле не падтрымліваю.

СПАДАР: Плошчы Каліноўскага на дадзены момант у Беларусі няма. А гэта вельмі важная асаба для Беларусі.

ІНШЫ СПАДАР: Я — за тое, каб усё памянялі ў Беларусі, ня толькі плошчу.

ДЗЯДОК: Канечне, мы за. Гэта ж наш нацыянальны герой XIX стагодзьдзя.

БАБУЛЯ: І я таксама згодная, гэта ж наш герой.

МУЖЧЫНА: Трэба, трэба Каліноўскага. Мы ж беларусы!

СПАДАРЫНЯ: Мне вельмі падабаецца, як цяпер яна называецца, — плошча Незалежнасці.

— Дык гэта ж ня плошча Незалежнасці, а Кастрычніцкая.

СПАДАРЫНЯ: Усё мы ведаем. Навошта нам нейкі Кастусь?

БАБУЛЯ: Як яна называлася, няхай так і называецца. Якая розыніца? Наша няхай нам і застаецца. Мы ня хочам нічога пераймяноўваць. Я яго ня ведаю, Каліноўскага.

СПАДАР: Падтрымліваем на 100 адсоткаў. Кастусь Каліноўскі — гэта наш герой. А мы — беларусы!

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

СПАДАРЫНЯ: Ня скажаце, як у гэтыя дні адчуваюць сябе амэрыканскія агрэсары, надзеі якіх ня спраўдзіліся? Іхныя ж гроши пайшли кату пад хвост. Хто іх падтрымлівае?

Па-першае, падлеткі й бяздомныя, якіх накормяць, дадуць выпіць — вось і лямантуюць. Па-другое, некалькі дарослыя, якія пэрыйдычна зьяўляюцца разгараочыць някемцаў, а затым сыходзяць у цёплае месца. Па-трэцяе, сэктанты Яговы, што пайшли па кватэрах дзеля высьвяленыня, хто ж насамрэч не падтрымлівае правакатарапаў і зраднікаў. Дарэчы, нейкі падлетак абяцаў сабраць па 20 тысяч рублёў і аддаць дзяржаве.

Зрабіце гэта — хоць якая карысць будзе ад вас. А наагул трэба, каб агрэсары амэрыканскія й Эўразіяту заплацілі за прыбіраныне съмецьця пасля гэтых крыкуноў.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Лукашэнка выхваляеца ѹ выдае збор людзей на плошчы на знак пратэсту супраць фальсифікацыі выбараў як съведчаныне нейкага жэсту ў бок дэмакратыі. Але гэта ня так, бо вакол удзельнікаў акцыі стаяць і ходзяць супрацоўнікі спэцназу, якія настроеныя варожа, вядуць апэратыўную здымку, каб пакараць людзей потым, у іншым месцы бязь съведак. Арышты працягваюцца, нагнітаныне страху не спыняеца, як і сілавое ўзьдзяяньне.

СПАДАР: У горадзе Маладэчна былі затрыманыя 10 чалавек 20-га числа за тое, што яны раскідвалі ўлёткі Мілінкевіча.

чацьвер, 23 сакавіка 2006, 8:42

Т.ВАНІНА: ТУТ ПАДПАРАДКОЎВАЮЦЦА АГУЛЬНАЙ ДУМЦЫ

Вольга Караткевіч, Прага

Активістка Тацяна Ваніна ўжо некалькі дзён знаходзіцца ў лягеры, але спала ў намёце першую ноч.

ВАНІНА: Уражаныні выдатныя, я тут трэцюю ноч — першую й другую спаць было немагчыма, было вельмі халодна, не было спальніка, не было чаго пасъяліць на падлогу, але мы паціху абжыліся...

— Вы зьбіраецеся заставацца на плошчы?

ВАНІНА: Так. Нашыя палітыкі прымаюць нейкія рашэнні, як доўга мы павінны заставацца на плошчы, але я думаю, што любыя рашэнні, якія будуць прынятыя, яны будуць выкананыя, толькі калі настрой плошчы будзе супадаць зь імі. Тут падпарадкоўваюцца агульны думцы. Я размаўляла са многімі, і гэта такое дасягненне, што трэцюю ноч мы ўтрымліваем маленькі лапік зямлі, вольнай зямлі, і сабралася проста цудоўная моладзь, са съветлымі тварамі, з разумнымі вачымі, з сэрцамі гарачымі, і такі настрой, што яны пакуль што не зьбіраюцца адсюль сыходзіць.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Навошта рабіць выбары, калі Ярмошына другі раз налічыць 100 адсоткаў? А ён съмлецца ў тэлевізоры з этага народу, быццам ён пра яго турбуеца. А дзеткі мерзнуць, а маткі плачуць у хатах: як там іхныя дзеци... А Пуцін съмлецца. Гэтую Ярмошыну трэба патрабаваць, каб яе зъянілі й пасадзілі. Яна адна лічыць, а я нач сёньня ня спала, бо ў мяне ў самой дзеци. А яны тамака бядуюць на марозе, с্থяць у намётах.

чацьвер, 23 сакавіка 2006, 8:47

А.МІЛІНКЕВІЧ: 25 САКАВІКА ПАКАЖА, НАКОЛЬКІ МЫ ЎПЛЫВАЕМ НА ГРАМАДЗТВА

Вольга Караткевіч, Прага

А.Мілінкевіч прыйшоў прывітаць удзельнікаў акцыі пра-тэсту.

МІЛІНКЕВІЧ: Я сёньня прыйшоў і паведаміў удзельнікам, што вельмі шмат званкоў ад розных людзей. Учора званіў Хавіер Саліяна й быў вельмі ўзрушаны тым, што мужчына малады людзі ў Беларусі, нягледзячы на такія жорсткія рэпрэсіі, стаяць і патрабуюць свабоды, непрызнаныя вынікаў гэтых псыходавыбараў. Званіў таксама міністар замежных спраў Літвы. Многа падтрымкі з Эўропы, звоняць з усіх рэгіёнаў. Я лічу, што гэта вельмі важна, таму што Саліяна казаў: няпраўда, што Беларусь не чакаюць у Эўропе, як кажа прапаганда. Беларусь чакаюць, але, канечнэ, не дыктатарскую, а дэмакратычную, маладую, новую, рэфармаваную Беларусь. І гэтыя слова я тут агучыў.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

ТАЦЯНА БАРЭЛЬ: Была учора на Кастрычніцкай плошчы. Говораць пра свабоду Беларусі. Шмат людзей праходзіць міма. Трэба ўкладаць ім у галовы, што парушаеца Канстытуцыя, што ўлада й суд належыць аднаму чалавеку, што тэлебачаныне таксама належыць таму самаму чалавеку (хоць і плацім за яго ўсе мы), што душыцца сумленыне нашай нацыі — пісьменнікі, што заводы неканкурэнтаздольныя, што памерлі вёскі, што квітнеюць альлагалізм і наркаманія, што вельмі шмат дамоў для пакінутых дзяцей, што моладзі ўсё цяжэй знаходзіцца працу дома, што няма свабоднай прэсы, што застой улады — гэта застой ува ўсім, і ніякага прагрэсу — адна стабільнасць.

— Беларускае МЗС выклікала паслоў Эўразьвязу, якія наведалі плошчу, і нібыта заявіла пратэст у звязку з гэтай акцыяй. Што Вам вядома пра гэта й ці кантактуюце Вы з пасламі эўрапейскіх краінаў у Беларусі?

МІЛІНКЕВІЧ: Так, позна ўвечары ў мяне былі размовы з пасламі Эўразьвязу, таму што на Акрэсцініа тыя людзі, якіх хапаюць тут на плошчы, ня маюць магчымасці атрымліваць харчаваныне. Усім дазваляюць, а людзям з плошчы — не. Безумоўна, гэта жорсткае парушэнне правоў чалавека. Нават у турме чалавек мае свае права. І яны яшчэ сёньня будуть замыцацца гэтым пытаньнем. Я разумею, што рэжым хацеў бы, каб ніхто не заўважыў, што тут абываецца, каб паслы не перадавалі гэтай інфармацыі ў свае краіны, а таксама журналісты, але так ня будзе. Мы падтрымліваем таксама тэлефонныя контакты з дэмакратычнымі партыйямі й лідэрамі ў Рэспубліцы Беларусь. Яны таксама з намі, яны былі тут у дзень выбараў, пасъля выбараў.

— Кіраўніку Вашага штабу Сяргею Калякіну было дрэнна з сэрцам. Дзе ён цяпер і якія ягоны стан?

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Мільёны беларусаў традыцыйна супраць Амэрыкі і супраць гэтых усякіх рэвалюцыяў каляровых. І усякія ваши нацкоўваныні, правакацыйныя размовы ім — да лямпачкі. Людзі рагочуць з гэтага. Таму тое, што вы робіце, — усё на ўзоры XIX — пачатку XX стагодзьдзя. Пустое, дзікае, глупотнае ўяўленыне — напросту камэдыя, цырк, апэрэтка ўся гэта ваша справа. Таму ѹ глядзіць на ўсё гэта кіраўніцтва гораду так: ну, пагаманенце, пастойце — выбар ваш. Надакучыць — сыдзеце. Бо ўсё-ткі былі выбары, сумленныя, справядлівія. Былі ж усе прадстаўнікі, калі ўскрывалі скрыні ѹ лічылі. Я сам бачыў. Стаялі людзі ѹ бачылі: Лукашэнка — туды, гэты — туды, гэты — сюды. Падлічылі, і ўсё. Якія пытаныні могуць быць?

МІЛІНКЕВІЧ: Яму прапанавалі легчы ў шпіталь. Я думаю, што гэта ад перагрузкі падчас кампаніі, ён вельмі стомлены. Але сітуацыя трошачкі лепшае, ён не захацеў легчы ў шпіталь і сёньня прыйдзе прапрацаваць у штаб.

— Якія пэрспэктывы ў плошчы?

МІЛІНКЕВІЧ: Вельмі цяжка з інфармацыяй, таму што ў нас большая частка актыўісташа затрыманая, у турмах, і нават для распаўсюду інфармацыі ўсё менш людзей, кіраўнікі раённых штабоў таксама сядзяць у турме. Але мы спраўляемся з гэтым, працуем у інтэрнэце й з дапамогай газетаў распаўсюджваем інфармацыю. Я думаю, што 25 сакавіка — важны дзень, і колькасць людзей будзе вызначаць, наколькі мы ўплываем на грамадзтва. Калі прыйдзе вялікая колькасць — значыцца, мы трошачкі разбудзілі гэтае грамадзтва, калі прыйдзе менш — зна-

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

СПАДАРЫНЯ: Калі я ўчора праяжджала паўз

Кастрычніцкую плошчу, то пачула камэнтар. Там дзівэ жанчыны казалі, што, канечне, гэтае моладзі заплацілі — паўтараючы тое, што лукашэнкаўская пропаганда падкінула ім. Заплацілі ім 20 тысяч кожнаму, вось яны тут і танчаць, і ўсё такое. Ах, мае дарагія суайчынніцы! Вам, канечне, больш звычна бачыць моладзь, атрученую самагонам і гэтак далей... Мы прызвычайліся да гэтага, бо ўсё гэта ёсьць выкананынем той праграмы, якую абвясцилі наш прэзыдэнт на пачатку свайго праўленія: «Што нашаму народу патрэбна? Нам трэба толькі чарка й скварка». Дык вось гэтае моладзь, што выйшла на плошчу, ня хоча, каб яе жыцьцёвай праграмай была «чарка й скварка», хоча жыцьця пад уладаю інтэлігентных людзей, якія ведаюць розніцу паміж Скарынам і Скориной, ведаюць, што Скарына ніяк ня мог «працаўваць у Піцеры», яны ня хочуць, каб імі кіраваў чалавек, які зрабіў дзяржаўнай праграмай хамства ѹ ману.

чыцца, трэба яшчэ працаваць. Гэта працэс, які не ў адзін дзень робіцца.

— І апошняе пытанье чалавечага пляну. Як Вы вы-трымліваецце такія нагрузкі?

МІЛІНКЕВІЧ: Ведаеце, хаця я такі моцны дзядзька даволі, я сам зьдзіўлюся, што ёсьць сілы, а думаю, што сілы ёсьць ад той энэргетыкі, якая сёняня ў Беларусі. Апошнюю ноч я мала спаў, недзе чатыры гадзіны, а ў гэтую ноч мне да-зволілі паспачь. Я таксама думаў, што буду стаяць, але мне сказалі, што я патрэбны здаровы, каб не хістаўся на нагах, таму сёняня шэсьць гадзін паспаў.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Апошнім часам дужа абураюць паводзіны артыстаў, якія за прэзыдэнцкія ганары трацяць лепшыя чалавечыя якасці. Ну, я разумею расейцаў, якія як галодная саранча наляцелі перад выбарамі. Ведаю, чаму «зроблены ў СССР» Газманаў ці мая аднаходка Талкунова славілі ѹ дзякавалі Лукашэнку за нашае добрае жыццё, пры якім я, настаўніца-пэнсіянэрка, правернуўшы мыслячы сышткаў, забіўшы зрок, здароўе, за сваю пэнсію 260 рублёў не магу купіць нават належных эфектуных лекаў ці добраі ежы. Такія дабрадзеі, дарэчы, як і знайдзенія пасольствамі назіральнікі, вывезылі вялікія гроши — таму ѹ хвалілі нашыя парадкі, а найбольш уразіў народны артыст Беларусі Ярмоленка! Ён жа павінен ведаць нашае жыццё! Але ж, па ўсім відаць, як зълез з палацяў, так і адцураўся роднае хаты, беларускасці. І цяпер павучае — «слушай бацьку!». Да якой жа пошласці, жаданьня смачней лізнуць гэтаму «бацьку» вядомае месца, скайціся артысты! Вядома, ён са сваёй сям'ёю незадарма шчыруе на лукашэнкаўскім полі, запаланіў увесь беларускі радыё- і тэлеэстэр. На маю думку, ён ужо даўно не зьяўляецца носьбітам беларускай культуры.

чацьвер, 23 сакавіка 2006, 8:52

«ЗАТРЫМЛІВАЮЦЬ НЕ ЗА ХУЛІГАНСТВА, А ЗА ІНШАДУМСТВА»

Як рэагуюць жыхары сталіцы на затрыманыні ўдзельнікаў намётавага лягеру ѹ суды над імі? Гэтае пытанье наша карэспандэнтка задавала ў калідорах сталічнага Дому правасуддзяў.

Любоў Лунёва, Менск

ДЗЯЎЧЫНА: Затрымліваюць гэтых людзей, каб запужаць іншых, каб бацькі, родныя не адпускалі на гэтую плошчу, казалі ім, каб заставаліся дома. Нягледзячы на тое, якія пазыцыі яны прытрымліваюцца. Дзе мы цяпер знаходзімся, ідзе чысты фарс. Правапарушэння ѹ тым, што рабілі гэтая людзі, няма.

ЦЁТКА: Ня можа быць, каб тут судзілі палітычных!

СПАДАР: Ня бачыў я на дэмманстрацыях ні п'яных, ні абкураных. Я лічу, што затрымліваюць не за хуліганства, не за парушэнне правапарадку, а за іншадумства. Гэта галоўнае зло для нашай улады.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Непакоіць вас пэнсіянэр-мянчук. Колькі радасці мы зазнаем з таго, што нас павіншаваў маскоўскі Дракула-Мачыла зь перамогай новай прэзыдэнта. Людзі, пільняя будзьце! Гэта нашыя ворагі віншуюць прэзыдэнтаў нашых. Людзі, беражыцесь Дракулы! Ён у крыві ўвесць, ад ног да галавы — у чачэнскай крыві. Ім выгадна, каб беларусы жылі блага, таму што калі мы блага будзем жыць — будзем стаяць на каленях усё жыццё перад уладамі расейскімі. Расейскія ўлады баяцца нашай свабоды. Калі б мы займелі свабоду, то і ў Расеі зъмянілася б жыццё! Будзьце пільныя, людзі!

У праваабаронцы Алега Гулака свой погляд на затрыманьні й суды.

ГУЛАК: Адназначна, гэта палітычны перасълед. Не за рэальныя правапарушэньні, а як сродак барацьбы зь людзьмі, якія думаюць ня так, як улада, і дзейнічаюць ня так, як яна хоча. І за гэта людзі церпяць. Але, я думаю, нельга не адзначыць таго, што такога ўздыму мы даўно ня бачылі. Абнадзеявае тое, што ўлада — хворая, а прытых грамадзтва — здаровае!

Палітоляг Анатоль Панькоўскі лічыць, што ўлада мае сваю тактыку перасъледу дэмантрантаў.

ПАНЬКОЎСКІ: Гэта съведчаньне таго, што ўлады не гатовыя да шырокамаштабных дзеянняў супраць дэмантрантаў. І выкарыстоўваюць тактыку дробных подласцяў. Зь іхнага гледзішча такая тактыка дазваляе пакрысе давесці гэтыя выступленыні да нуля.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: 22-га чысла а 12-й быў на Кастрычніцкім пляцы. Пляц уяўляў сабою гнятлівае відовішча: у шэрагах пратэстоўцаў стаяла ня моладзь, стаялі дзеці ў веку ад 12 да 15 гадоў. Калі я падышоў да аднаго юнака й сказаў: «Ну вось, што ты тут стаіш, чаго дамагаесясь?» — ён адказаў: «Я хачу свабоды». — «Тады скажы, вось у чым асабістая цябе ў Беларусі прыціскаюць?» — у адказ нямая сцэна. Дзясяткі, сотні мільёнаў даляраў, укінутыя ў беларускую апазыцыю, чарговы раз пушчаныя на вецер! Лепш тыя гроши, што вы выкідаеце на вецер у Беларусь, аддайце польскім беспрацоўным, якія бядуюць, дзе іх 20%... У скрайнім выпадку, аддайце іх грузінскім пэнсіянэрам, якія на мяжы выжываньня, у іх пэнсія 10 даляраў.

чацьвер, 23 сакавіка 2006, 8:54

Н. ЯРМАЛІНСКАЯ: УСІХ АБ'ЯДНОЎВАЕ АДНА МЭТА — БАРАЦЬБА З ДЫКТАТУРАЙ

Вольга Караткевіч, Прага

Спадарыня Ніна Ярмалінская з Салігорску адбыла на плошчы другую ноч. Які ў яе настрой?

ЯРМАЛІНСКАЯ: Ужо трэці дзень я знаходжуся на Кастрычніцкай плошчы ў цэнтры нашай сталіцы, у гарадку свабоды — нешта накшталт украінскага Майдану Незалежнасці. Бачу многа людзей маладога, сярэдняга й сталага веку. Усіх іх аб'ядноўвае адна мэта — барацьба з дыктатурай, якая працягваеца й пасля так званых прэзыдэнцкіх выбараў 19 сакавіка.

— Як Вы ацэньваеце заявы прадстаўнікоў улады аб тым, што маладых людзей, якія ўдзельнічаюць у пратэсце, купілі, што палітыкі проста выкарыстоўваюць іх дзеля сваіх мэтаў?

ЯРМАЛІНСКАЯ: Я лічу, што ніякай куплі-продажу тут не было. Усіх нас аб'ядноўвае адно жаданье: зрабіць Беларусь незалежнай, свабоднай краінай, якая будзе мець добрую будучыню, добрую пэрспэктыву ў эканамічным, палітычным і культурным разьвіцьці.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Я вельмі ганаруся тымі людзьмі, якія знаходзяцца на плошчы — у іх вельмі моцны дух праўды, свабоды, справядлівасці. Я звяртаюся да съяўтароў усіх канфэсіяў: трэба быць на плошчы, каб дух веры й справядлівасці быў мацнейшы й нязломны. Цела можна зьнішчыць, а дух — ніколі. Уладзіслаў Завальнюк, вас вельмі не хапае на плошчы!

чацьвер, 23 сакавіка 2006, 9:13

I.КУЛЕЙ: НІЗКІ ПАКЛОН ЗА ТОЕ, ШТО ЯНЫ ВЫХАВАЛІ ДЗЯЦЕЙ, МУЖНЫХ ДУХАМ

Вольга Караткевіч, Прага

Сёньня раніцай на плошчы разам з А.Мілінкевічам была, як і амаль заўсёды, ягоная жонка Іна Кулей.

— Іна, як Вы вытрымліваеце такія нагрузкі?

КУЛЕЙ: Я магу адказаць тое самае, што адказаў мой муж: калі тут на плошчы бачыш гэтыя вочы, які ў людзей настрай, як ім хочацца перамогі, то ад гэтай энэргіі кудысьці траціцца стома, што прыходзіць начамі.

— Ці адчуваеце Вы, што зъяніўся Ваш статус, калі Аляксандар Мілінкевіч стаўся папулярным палітыкам ва ўсёй Беларусі?

КУЛЕЙ: Я б не сказала, таму што па сваім харектары ён спакойны й сціплы чалавек, і таму адчуваю, што раптам звалілася нейкая вялікая вядомасць, і ад гэтага зъяніўся ўнутраны стан, такога адчуваюня няма. А статус залежыць ад таго, як людзі ўспрымаюць, а мне здаецца, што ўспрымаюць як заўсёды.

— Пра што ў Вас пытаюцца людзі?

КУЛЕЙ: Часцей за ўсё пытаюцца пра тое, якая будзе будучая, новая, нармальная Беларусь, пра тое, якія будуць зъмены, што будзе зь сям'ёю, якія будуць падтрымка й прановы для маладых, як студэнцтву, як тым, хто сёньня за мяжою, вярнуцца дадому, што для іх будзе зробленое. Пытаныні пра новае, спакойнае, разважнае жыцьцё.

— Нагадаю, што днімі А.Мілінкевіч сказаў, што быў уражаны Вашымі аратарскімі здольнасцямі — не чакаў, што Вы будзеце так бліскуча выступаць. Што б Вы перадалі жонкам і блізкім затрыманых і асуджаных у часе гэтай кампаніі?

КУЛЕЙ: Паклон, глыбокі, ніzkі паклон за тое, што гэта мужныя жанчыны, гэта мужныя людзі, падзяка вялікая за тое, што яны выхавалі такіх дзяцей, шчырых сэрцам, мужных духам.

з в а н к і на « С в а б о д у » (J)

СПАДАРЫНЯ: Вялікі дзякую вам за вашую інфармацыю! За тое, што вы асьвяляеце, што адбываеца на пляцы, можна сказаць, рэвалюцыю! Я пэнсіянэрка, мне 65 гадоў. Я так хачу дажыць да чагосці новага. Нагэтулькі ўжо гэты Лукашэнка надакуць, ад яго тхне нейкай старынай.

Хочацца чагосці новага, свежага. Вось гэты барадаценкі блакітнавокі твар А.Мілінкевіча, або такі чисты й добры твар А.Казуліна — вось хто мусіў быў балятавацца на презыдэнта. А Лукашэнка... Проста няма сілаў ужо на яго глядзець. А Расея, якая яго падтрымлівае... — не дарэмна кажуць: пакажы мне свайго сябра, і я скажу, хто ты. Вось гэты Пуцін і Лукашэнка, яны ўсё штосьці там мазгуюць, штосьці там плянуюць. Напэўна, ім патрэбныя яшчэ пяць гадоў, каб зрабіць сваю нейкую там чорную справу, каб не для народу, а для сябе.

(J) з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Я з'явілася да тых, хто галасаваў за Лукашэнку ў 1994 годзе й прывёў яго да ўлады — выйдзеце на Кастрычніцкі пляц, папрасіце дараваньня ў тых, хто стаіць там, і станьце побач.

СПАДАР: Тэлефаную з Магілёва й запрашаю ўсіх людзей, менчукоў і гасцей сталіцы ўзяць удзел у мітынгу супраць Лукашэнкі ды яго ўлады 25 сакавіка на плошчы й таксама падтрымаць моладзь Беларусі.

чацьвер, 23 сакавіка 2006, 10:11

д з е н ь п я т ы

ЖЫХАРЫ НАМЁТАВАГА ЛЯГЕРУ ПАЧЫНАЮЦЬ ЗБОР ПОДПІСАЎ ЗА ПЕРАВЫБАРЫ

Альгерд Невяроўскі, Менск

Сёньня ўдзельнікі акцыі правядуць агітацыйна-палітычную кампанію з заклікам годна адзначыць Дзень Волі, а таксама будуць зьбіраць подпісы людзей пад зваротам «Лічу выбары прэзыдэнта Беларусі 2006 году сфальсифікаванымі. Патрабую правесці перавыбары ў адпаведнасці з Выбарчым кодэкsem Рэспублікі Беларусь».

Гаворыць камэндант намётавага лягера Алесь Мазур:

— Мы вырашылі, што патрэбна неяк рэагаваць на тое, што былі сфальсифікаваныя выбары, і тое, што вялікая колькасць грамадзянаў была проста падманутая. Таму былі зробленыя такія лісты, уласная наша ініцыятыва — праvodзіць збор подпісаў людзей, якія будуць падыходзіць да намётавага гарадка.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Я хачу звярнуцца да ўсіх пэдагогаў Беларусі, асабліва Менску і бліжэйшых гарадоў. Дарагія мае калегі! Вашыя сёньняшнія і ўчорашнія вучні мерзнуць на плошчы, рызыкуюць быць выгнанымі з інстытутаў, яны трапляюць за краты, іх зьбіваюць... Вашыя дзеци ня хочуць жыць і гнісьці ў балоце сёньняшнія маны й гвалту. Вы дазволілі загнаць сябе ў папярэдніе галасаваныне ў тым самым здрадзілі ім. Вы што, авечкі або бараны? Як вы будзеце глядзець дзесяцам у очы? Што напіша пра вас гісторыя? Выкупіце свой грэх, ідзеце на плошчу, падтрымайце замерзлых дзяцей, не адымайце ў іх будучыні!

чацьвер, 23 сакавіка 2006, 20:26

НА ПЛОШЧУ ПРЫЯЖДАЮЦЬ ЛЮДЗІ З РОЗНЫХ ГАРАДОЎ БЕЛАРУСІ

Галіна Абакунчык, Менск

СПАДАР: Мы прыехалі са Стоўпцаў, бо нам як грамадзянам неабыякавы лёс нашай краіны. Мы прыехалі нават ня дзеля падтрымкі Мілінкевіча, а на знак пратэсту су-праць цяперашняга ладу ў краіне. Мы ня згодныя, фактычна, ні з чым: нас прымушаюць жыць па-за законам, нас прымушаюць хлусіць.

СПАДАРЫНЯ: Нічога не пачуеш па БТ, па радыё. Толькі адно: рэвалюцыя не ўдалася, і ўсё.

— А Вы што пра гэта думаеце?

СПАДАРЫНЯ: Відаць, у нашай краіне грамадзтва яшчэ не дасъпела. Я хачу быць тут, быць салідарнай з нашым народам. Тут сабраліся лепшыя людзі — прынамсі, ня горшыя, як кажуць пра гэта.

ІНШАЯ СПАДАРЫНЯ: Надта сорамна за Ярмошыну. Заканчэньне яе жыцьця, пэўна, будзе вельмі цяжкім, бо давядзеца адказваць за ўсе правіны й грахі.

СПАДАРЫНЯ: У нас у вёсцы, у Слуцкім раёне, казалі, што тут бясплатна кормяць і 20 тысяч даюць.

— Што вядома ў Пінску пра падзеі ў сталіцы, як да гэтага ставяца?

СПАДАР: Розныя настроі ў людзей: ёсьць кансерватыўныя, якія ўсё ўспрымаюць у штыхі. Але ёсьць маладыя й съемлыя, рашучыя, якія гатовыя ісці да канца.

ЮНАК: Я прыяжджаю з Мар'інай Горкі штодня, каб пабыць з аднадумцамі. Асабліва добра тут увечары, калі зьбіраецца шмат людзей, калі адчуваеш, што ты не адзін. І ніякага «адзінства грамадзтва», як аказваецца, няма.

— Чаму Вы тут?

СПАДАРЫНЯ: Бо лёс радзімы залежыць і ад нас. Сын на працы, прыйсьці ня змог. Набыў печыва, яблыкаў, кажа — схадзі. Я й сама б гэта зрабіла. Бо гэтая моладзь — яна разумнейшая за нас.

➊ з в а н к і на « С в а б о д у » ➋

СПАДАРЫНЯ: Вітаю цябе, доўгачаканая «Свабода»!

Хочацца моцна падзякаваць тым, хто цяпер знаходзіцца на Кастрычніцкай, і я ім вельмі зайдрошу, бо асабіста я не магу там быць. Я даглядаю свайго маленъкага сына. Менавіта цяпер вырашаецца, у якой краіне ён будзе жыць заўтра, тату наш тата знаходзіцца там — мой муж, ягоны бацька. І мы не баймся, мы нічога не баймся!

СПАДАРЫНЯ: Учора на плошчы арыштавалі майго мужа, Грабавога Ўладзіслава. Яму далі 15 сутак. Ён адбывае сваё зняволенне на Акрэсьціна. Я ганаруся сваім мужам. Спадзяюся, наш сын будзе ганарыцца сваім бацькам. Нашаму сыну 1 месяц. Жыве Беларусь!

➊ з в а н к і на « С в а б о д у » ➋

ЭДУАРД ВАШКЕВІЧ: У мяне пытаньне да амбасадара Францыі. Перш чым капацца ў бруднай бялізне Беларусі, пакапаліся б яны ў сваёй бялізне ў Францыі, са сваімі студэнтамі разабраліся. Па-другое, наколькі неахайнай наша апазыцыя: ня можа нават паставіць біяпрыбіральні для дзяцей, якія мітынгуюць і начуюць там. І трэцяе, боль мой. Мой дзіцёнак прастудзіўся ў гэтым намёце ў атрымаў пнэуманію. І я хачу зьвярнуцца ў суд на спадара Мілінкевіча, які заклікае наших дзяцей начаваць там, а сам там ні разу не начаваў.

ОНЛАЙН-РЭПАРТАЖ З ПЛОШЧЫ

19:00

Гадзіну таму карэспандэнты ацэньвалі колькасцьцу прысутных на плошчы на пайтary тысячы чалавек. А цяпер людзей паболела. Але колькасцьцу удзельнікаў трохі меншая, чым у папярэдня дні на гэтую гадзіну. Удзельнікі тлумачаць гэта тым, што, магчыма, многія плянуюць прыйсьці на плошчу ўжо 25 сакавіка, а сёньня адпачываюць.

Міліцыятаў цяпер няшмат, але прыехала 10 машынаў байдоў спэцназу. Яны разъмасціліся непадалёк адміністрацыі прэзыдэнта.

Было тут некалькі правакатараў, якія ініцыявалі шумныя спрэчкі. Але цяпер сітуацыя спакойная.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Мой вялікі дзякую маладым людзям, якія змагаюцца на Кастрычніцкай плошчы за будуче Беларусі. Пры ўладзе Лукашэнкі сумленных выбараў быць ня можа. Які б ні быў вынік цяперашняга змагання за справядлівия выбары, лічу, што неабходна зъмяніць акцэнты й пачаць фармаванье нацыянальнага руху. Па сутнасці, у Беларусі дзеянічае расейская каляніяльная адміністрацыя. У Горадні 35 расейскіх школаў, аднапольская, ніводнай беларускай, выключна расейскія ПТВ, каледжы, ліцэі, універсітэты. Дайшло да таго, што беларускім пісьменнікам забаронены доступ ва ўсе тыпы навучальных установаў. Хочуць закрыць Саюз пісьменнікаў. Наперадзе нас чакаюць цяжкія выпрабаваньні. І цяпер трэба рыхтаваць людзей да змагання супраць каляніяльнага панаванья.

СПАДАР: Горад Баранавічы, школа №14. За Лукашэнку прагаласавала 30 чалавек. Я быў у шоку. Мяне з працы здымуць.

На экране, які ўстаноўлены на плошчы, увесь час паказваюць прагноз надвор'я на ноч: 7—8 градусаў марозу. Так што тых, хто вырашыць застацца, чакае яшчэ адно выпрабаваньне.

Па-ранейшаму міліцыя затрымлівае тых, хто выходзіць з плошчы, у мэтро, у падземных пераходах. Напрыклад, група берасцейцаў, якая тут ужо другі дзень, з 12-й гадзіны нічога ня ведае пра сваю сяброўку Іру Лаўроўскую, якая пайшла ў краму й не вярнулася. Яе мабільны тэлефон адключаны.

Нядаўна выступіў лідэр «Маладога фронту» Зыміцер Дашкевіч, які заклікаў прыходзіць сюды й прыводзіць сваіх сяброў у суботу, 25 сакавіка, на свята — Дзень Волі.

Цяпер людзі слушаюць беларускую музыку. А гарадзкія ўлады, каб неяк заглушкиць вольны беларускі рок, уключылі празь вялікія дынамікі нейкую гучную савецкую музыку. Асьвятленыя на плошчы няма ўжо трэці дзень.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

ЯЎГЕН САВЕЛЬЕЎ, Віцебск: Я галасаваў за Казуліна, я галасаваў за прафду, за Беларусь — але супраць Лукашэнкі. Ён мне ня сябра, зразумела, але й Эўразьвяз мне таксама ня сябра разам з Амэрыкай. Я лічу, што Беларусь павінна быць усё ж такі з Расеяй, бо Расея — гэта нашы браты-славяне.

СПАДАР: Малая колькасць людзей на Кастрычніцкай плошчы тлумачыцца страхам. Паглядзіце, пратэстоўцы ахопленыя ланцугом аманаўцаў, як гэта было ў Бэслане, быццам праводзіцца антытэрарыстычная ваенная апэрацыя. Улады зрабілі пасткту: усіх упускаць і нікога не выпускаць. Гэтая фактычная блакада плошчы, блакада ўдзельнікаў пратэсту зьяўляецца парушэннем Канстытуцыі, бо няма свабоды, а ёсьць стабільны ціск уладаў і рэпрэсій.

20:00

Цяпер на плошчы калія 3 тысяч чалавек. Людзі слухаюць музыку, абміркоўваюць апошнія падзеі, у намётавым лягеры гарэць съвечкі.

Завяршыўся мітынг з удзелам палітыкаў, ён доўжыўся з паўгадзіны. Выступіў А.Мілінкевіч, які заклікаў усіх прыйсьці сюды 25 сакавіка, прывесці сваіх сябров і знаёмых. Мілінкевіч заявіў, што гэта будзе не палітычная акцыя, а съвята: людзі будуць съпявачы, прыйдзе шмат музыкаў. «Мы не баймся гэтых уладаў», — сказаў Мілінкевіч, — яны нам съмешныя». Было некалькі пытанняў да Мілінкевіча. Адно з іх гучала так: «Ці будуць Вас прымаць у Брусэлі пасля правалу блакітнай рэвалюцыі?» Мілінкевіч адказаў: «Зусім няпраўда, што штосьці ўжо правалілася». Вольная Беларусь, паводле ягоных словаў, толькі цяпер нараджаецца — сёньня, на гэтай плошчы. А што да контактаў з кірауніцтвам Эўразьвязу й падтрымкі зь ягонага боку, то яна, паводле Мілінкевіча, застаецца: сёньня ўвечары Мілінкевіч меў тэлефонную размову з прадстаўнікамі Эўразьвязу.

➊ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Аляксандар Лукашэнка, выступаючы пасля першай акцыі пратэсту 19 сакавіка, сказаў, што нават Бог умяшаўся ў хаду гісторыі такім небывалым сънегападам. Але ў нас у сям'і адбылося вось што. Кажуць, што вуснамі дзіцяці гаворыць сама ісціна. Вось што сказаў мой шасыцігадовы сын, магчыма, у адказ на такія мэтэаралягічныя згадкі спадара Лукашэнкі: «Лукашэнка — гэта як зіма, а Мілінкевіч — гэта як вясна. Бо зіма таксама ня хоча саступаць вясyne, яна трymаеца за сваю ўладу. А вясна ўсё роўна ідзе».

Выступіў на мітынгу й намесьнік старшыні Партыі БНФ Юры Хадыка. Ён выказаў захапленыне моладзьдзю, якая застаецца на плошчы. Хадыка сказаў, што моладзь пераняла съяг барацьбы за свабоду з рук старэйшага пакаленія. Юры Хадыка папрасіў моладзь пратрымацца на пляцы да 25 сакавіка. У адказ людзі скандавалі: «Застаемся! Застаемся!»

Удзельнікам акцыі прыхільнікамі пераменаў прыйшла тэлеграма ад расейскіх дэмакратычных сілаў, падпісаная Людмілай Аляксеевой, Гары Каспаравым і Георгіем Сатаравым. Яны выказалі падтрымку дэмакратычным сілам Беларусі ў заявілі, што выбары, якія адбыліся ў Беларусі, на іхны погляд, былі фарсам. Ім сорамна за тое, што расейскі презыдэнт Путін падтрымаў Лукашэнку. «Сябры! Уесь съвет цяпер сочыць за вашым процістаяннем гэтай нелегітимнай уладзе. Трымайцеся!» — напісалі супершыні Расейскага грамадзянскага кангрэсу.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

ВІКТАР, Салігорск: Хачу данесьці свае думкі з нагоды стаяння моладзі на пляцы Кастуся Каліноўскага. Ні ў якім разе да 25 сакавіка з пляцу сыходзіць нельга, бо потым усё будзе перакрыта міліцыянтамі, народу недзе будзе зьбірацца. А так, я ўпэўнены, 25-га тысячи людзей павінны сабрацца на пляцы й разам з гэтай моладзьдзю сказаць сваё «не» дыктатуры!

ШПАНАГІН: Перадайце Лукашэнку. Каб паставілі цягнік з вагонамі і ўсіх, хто супраць яго, накіравалі на востраў — і там ім будзе свабода. Гэта Шпанагін зь Нямеччыны, журналіст, адпрацаваў з 1942 году. І цяпер я даведаўся, што такое капитализм, што такое сацыялізм. Тут сапраўдны быў сацыялізм, а цяпер новыя рускія прыехалі, і стала ўсё ў сто трывіцаць два разы даражэй!

20:30

Колькасьць людзей павялічылася. Цяпер на плошчы каля 4 тысяч чалавек. Запаленыя сотні сьвечак. Гучыць музыка. Улады з дынамікаў трансльююць расейскую папсу, гук якой перабівае адносна слабую апаратуру ўдзельнікаў акцыі.

Лявон Вольскі зноў знаходзіцца на плошчы. Ён сказаў, што «N.R.M.» ня зможа выступіць тут, бо апаратура не дазваляе гэтага зрабіць.

Прышла на плошчу Зінаіда Бандарэнка. Сёньня яна прывяла да сябе дадому некалькіх ўдзельнікаў акцыі — каб тыя адпачылі й прынялі душ. Цяпер яна зноў запрасіла некалькіх чалавек на адпачынак у сваю кватэру.

Міліцыянты забараняюць людзям стаяць на прыступках Палацу прафсаюзаў.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

ІРЫНА ЖАРНАСЕК, пісьменніца: Хачу звярнуцца да бацькоў тых юнакоў і дзяўчат, якія ў гэтых дні й ночы нясуць нялёгкую вахту свабоды на Кастрычніцкай плошчы ў намётах. Ганарыцеся! Вы выхавалі цудоўных дачок і сыноў! Дзякую вам за іх. У аўторак з раніцы я была ў Менску, была на плошчы, бачыла, як дрыжыць яны ад холаду, як саграваюць сябе маладым аптымізмам і надзеяй. Яны патрабуюць свабоды, праўды, справядлівасці. Разам з гэтымі адважнымі дзяўчатамі, юнакамі хацелі б быць многія іхныя равеснікі, а таксама людзі старэйшага веку. Але яны пакуль што яшчэ не перамаглі свой страх. І ўсё ж не губляем мы надзеі. Прыйдзе час, калі мы павіншаем адзін аднаго зь перамогай, бо ў нашай бацькаўшчыне запануе праўда, свабода, справядлівасць. Дзеля гэтага будзьма сёньня разам з нашымі дзецьмі.

21:00

Толькі што з плошчы ад'ехала машина «хуткай дапамогі». Яна прыбыла ў намётавы лягер, каб абсьледаваць аднаго з ўдзельнікаў акцыі пратэсту, Міколу Ілына, — ён пацярпей ад АМАПу.

Мікола разам зь сябрамі прывез на плошчу біятуалет: усе навакольныя прыбіральні тут пазачынняныя. Як толькі хлопцы выйшлі з таксоўкі з гэтым біятуалетам, на іх напалі супрацоўнікі АМАПу. Найбольш пацярпей Мікола: зьбіты міліцыянтамі, на паўхвіліны ён страціў прытомнасць. Сябры занеслі Міколу ў лягер і выклікалі «хуткую». Лекары, якія аглядалі хлопца, не маглі нармальна працаваць, бо над лягерам няма ніякага асвятлення. Лекары паведамілі, што ў хлопца чэрапна-мазгавая траўма, але ён адмовіўся ад шпіталізацыі.

Адзін з двух біятуалетаў, нягледзячы на гвалт з боку міліцыянтаў, удалося перадаць у намётавы лягер. Раней тут на пляцы заварылі люкі.

Сёньня, як і ў мінулыя дні, максымальная колькасьць людзей назіралася каля 20-й гадзіны. На гэты момант яшчэ каля 3 тысяч чалавек знаходзяцца на плошчы. Людзі слухаюць «Песьні Свабоды» — працягваецца імправізаваны канцэрт.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Хачу звярнуцца да квітнеючай папсы, што ганяла фанэру ў акцыях «за квітнеющую беларускую намэнклятуру». Вы — хлопчыкі й дзяўчаты па выкліку, вы клоўны, якія бегаюць па сцэне. Ну, а паважаны «сябар», дык той зусім лізнуў глыбей за ўсіх. Сорамна!

СПАДАРЫНЯ: Божа міласцівы! Дай здароўя ўсім, хто знаходзіцца на Кастрычніцкай плошчы! Дай здароўя Зянону Пазынку, Мілінкевічу, Казуліну. Наша сям'я ганарыцца імі і ўсім беларускім народам!

21:30

Удзельнікі акцыі абвясьцілі сьпіс умоваў, пры выкананьні якіх яны гатовыя сысьці з плошчы. Перш за ўсё дэманстранты патрабуюць правядзену пайтормых прэзыдэнцкіх выбараў. Па-другое, яны патрабуюць распусьціць Цэнтравыбаркам і сфармаваць новы ЦВК, у якім будуць рэпрэзэнтаваны ўсе палітычныя сілы краіны. Па-трэцяе, удзельнікі акцыі патрабуюць вызваліць усіх, хто быў асуджаны або арыштаваны з палітычных матываў. Па-чачвертае, прыцягнуць да адказнасці тых, хто датычны да фальсифікацыяў і парушэння заканадаўства. Удзельнікі акцыі заявілі, што толькі пры выкананьні ўсіх пералічаных умоваў яны пакінуць Кастрычніцкую плошчу й згорнуць съцягі.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Не разумею я чыноўнікаў, якія на прадпрыемстве думаюць, што яны з гэтым дыктатарам будуць жыць вечна. Яго, можа, ужо хутка й ня будзе, а вось іх будуць судзіць. Ён жа цяпер саджае за іншадумства нашых дзяцей. Да сумлення, канечне, я іх не заклікаю, бо яны яго ня маюць, але да адказу прыйдзеца заклікаць.

БАРЫС ЭДУАРДАВІЧ: Мяне зьдзіўляе адна рэч. У нас ёсьць парлямэнт, ёсьць міліцыя, суды. Але сярод іх не знайшлося ніводнага добра га чалавека, які б выказаў нешта супраць. Няўжо гэтыя людзі, так званыя слугі народу, настолькі прагнілі ўжо ў сваім гэтым парлямэнце і ў судах гэтых?

БАРЭЛЬ: Хачу звярнуцца да нашых герояў, якія стаяць на плошчы, якія змагаюцца за вольную Беларусь. Вялікі вам дзякую! Я вам кланяюся! Кланяюся тым, хто стаіць за праўду, за свабоду, за Мілінкевіча. Надакучыла гэта палітыка за дванаццаць гадоў! Я ніколі не прагаласую за Лукашэнку! Не прызнаю гэтых выбараў! Бессаронныя выбары супраць свайго народу!

22:00

На плошчы працягваецца імправізаваная дыскатэка. Тут застаюцца 1,5—2 тысячи чалавек. Даволі халодна, дзыме вецер.

Апошняя навіна — затрыманы адзін з арганізатораў лягеру Вячаслаў Сіўчык. Ён меў сёньня заплянаваную сустрэчу ў горадзе й выехаў адсюль. Пазней паведамлі, што гадзіну таму Сіўчык ужо знаходзіўся ў спэцпрымальніку на вуліцы Акрэсціца. Сьведкай затрымання Сіўчыка стала актыўістка зь Берасця Ірына Лаўроўская — яе таксама сёньня затрымалі міліцыяны. І.Лаўроўскую пакаралі штрафам, і яна змагла вярнуцца на плошчу. Ірына расказала, што разам зь ёю міліцыя затрымала паблізу Палацу Рэспублікі яшчэ 10 чалавек — запхнулі іх у аўтобус, загадалі адключыць мабільныя тэлефоны й тэрмінова павезлі ў суд. Ірына была аштрафаваная, а астатніх 10 затрыманых пакаралі рознымі тэрмінамі арышту — ад 10 да 15 сутак: іх абвінавацілі ў тым, што яны нібыта брыдкасловілі.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ: Усе нашы хлопцы ѹ дзяйчатаць, якія знаходзяцца ѹ турмах і мерзнуць у намётах — гэта краса беларускай нацыі. Мы падтрымліваем іх і вельмі імі ганарымся! І хай не турбуюцца добрыя душы, што нашыя дзеці знаходзяцца там без харчоў. Мы стараемся ѿесь час ім падносіць і цёплыя рэчы, і прадукты. І гэтыя дзеці — цудоўныя, яны такія выхаваныя й культурныя. Мы заўсёды бываем там — ні слова мату, ніякай лаянкі — гэта проста цудоўныя дзеці. Мы ганарымся імі!

ПЭНСІЯНЭР КАНСТАНЦІНАВІЧ: Зьвяртаюся да прыхільнікаў пераменаў. Тэрмінова знайсьці магчымасць выпусціць значок у выглядзе блакітнай кветкі радзімы — васілька.

22:30

Тэмпература — 8 градусаў марозу. На плошчы каля 2 тысяч чалавек. Людзі п'юць каву й гарбату, танчаць, каб ня зьмерзнуть.

У апошнія дні Кастрычніцкая плошча ператварылася зь месца збору й контактаў у крыніцу інфармавання. Прыяжджаюць людзі з рэгіёнаў, якія расказваюць пра пасьлявыбарчыя падзеі ў іхных рэгіёнах, тактыку мясцовых уладаў: арышты, затрыманні, звольненьні з працы.

Мінакі, якія праходзяць праспектам Скарыны, часам падыходзяць да намётавага лягеру, слухаюць музыку й пра-моўцай.

➊ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Народ, верце, дыктатура раней зьнікне, калі вы нам дапаможаце. Дзе ваша пацуцьцё ўласнай годнасці? Няўжо нашы дзеці съмлелышыя за вас? Кідайце свой страх і выходзьце на плошчу. Не пакідайце сваіх дзяцей сам-насам з дыктатарам!

СПАДАР: Людзі! Калі вы хочаце адчуць дух прауды, дух свободы, дух еднасці, ідзеце на Кастрычніцкую плошчу, перамажыце свой страх, прабудзьце нач на плошчы — вы адчуеце, што гэтая нач была самай шчаслівай у вашым жыцці. Паверце мне, я там быў.

СПАДАРЫНЯ: 19 сакавіка мы чакалі так, як нашыя бацькі й дзяды чакалі 9 траўня 1945 году — дзень перамогі над фашызмам. Сённяня цемра ахінула нашу радзіму. Прыпейкі, якія прагучалі на «Свабодзе» — гэта ваша зброя супраць рэжыму. А сцяпачка — сапраўдны герой Беларусі. Затое ж народны артыст Анатоль Ярмоленка, які сцяпяваў і скакаў разам са сваім кланам сямейным, сам сябе, выбачайце, людзі добрыя, абас...аў з галавы да пят — даскакаўся й дасцяпяваўся.

23:00

На плошчы яшчэ знаходзіцца каля тысячы чалавек: пе-раважна гэта моладзь, але ёсьць і сталыя людзі. Моладзь па-ранейшаму танчыць, і гэта дапамагае сагравацца, бо на дварэ ўсё халадней.

Пабіты міліцыяй студэнт з Магілёва Мікола Ільін заста-еца ў намётавым лягеры. Яго ўхуталі ў цёплыя рэчы, далі лекі.

У мінулыя дні на плошчы было даволі шмат замежных журналісташт, фотакарэспандэнтаў, але цяпер іх памене-ла. Актыўісты лічаць, што тэлекамэрэй і журналісты да-юць ім нейкую гарантыву бяспекі. Аднак затрыманні працягваюцца: людзей хапаюць на подступах да плошчы, у мэтро, у пераходах.

Нядыўна ў лягеры была агучаная запіска аднаго з арыш-таваных, які знаходзіцца ў спэцпрымальніку на Ак-рэсціціна. Ён паведамляе сваім сябрам, якія застаюцца на свабодзе, што ў камэрах на Акрэсціціна вязні сядзяць па пяцёра чалавек, што стаўленыне да іх з боку пэрсаналу спэцпрымальніка добрае.

з в а н к і на « С в а б о д у » ➋

СПАДАРЫНЯ: Ніzkі паклон вам, Радыё Свабода, і вашым журнналістам за доўгія гады вашай цяжкай працы. Сталіністы, лукашысты звоняць на «Свабоду» — і гэта ваша сцята, «Свабода». На лукашэнкаўскую радыё яны пазваніць ня могуць, ім дазволена толькі слухаць і глядзець на свайго ідала, які дрыжыць ад страху й нянавісці да ўсяго разумнага й беларускага. Упэўненая, вельмі хутка яго насыцігне лёс Гітлера, Сталіна, Мілошавіча, Садама Хусэйна. Прачынайцеся, людзі, ідзеце на Кастрычніцкую плошчу, пакуль ня позна.

00:00

Каля поўначы дзьве группы п'яных маладзёнаў, пяць чалавек кожная, бесіперашкодна трапілі на плошчу, нягледзячы на тое, што для бальшыні іншых яна па-ранейшаму застаецца блякаванай. Адзін зь іх трymаў чырвона-зялёны сцяг. Маладыя людзі пачалі правакаваць спрэчкі, бойкі... А ў адказ пачулі «Ганьба!». Гэты інцыдэнт зды-малі на відэакамэры дзяржавных тэлеканалы. Удзельнікі акцыі пратэсту паводзілі сябе стрымана, толькі перыядычна сканадавалі «Ганьба!». Праз некалькі хвілінай цвяроўзым і роўным крокам маладыя людзі пакінулі плошчу.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Я тэлефаную зь Нямеччыны. Шмат хто тут раней амаль нічога ня ведаў, што ёсьць такая краіна Беларусь, для іх мы ўсе былі расейцамі. Апошнімі днімі сярод найважнейшых тэмаў тэлевізійных навінаў передаюца навіны зь Менску. Штодня можна прачытаць у газетах, што адбываецца ў Беларусі. Добра разумею, што ў такой атмасфэры, у якой адбываўся гэтыя выбары, іх нельга назваць выбарамі. Простыя людзі выказваюць сымпатыю й спачуванье. Мне казалі людзі старэйшага пакалення, што такая абстаноўка была ў іх у час Гітлера, яны слухалі радыёперадачы зь Лёндану пад страхам съяротнай кары. Шмат хто разумеў, што такое Гітлер і дыктатура, але нічога ўжо не маглі зрабіць. Я ў захапленні ад тых, хто на плошчы, не асуджаю нікога, хто баіцца. Малюся за тых, хто можа пераадолець страх ды абставіны й прыйсьці на плошчу. Павінна адбыцца рэвалюцыя ў сувядомасці, барацьба павінна быць не гвалтоўнай, а такой, якую вёў Гандзі ў Індыі за вызваленне свайго народу, такая, якая ідзе цяпер на плошчы. Я заклікаю вас маліцца й прасіць Бога пра дараванье й дапамогу. Прыйсьці на плошчу ня кожны можа — маліцца можа кожны, гэта вялікая сіла.

пятніца, 24 сакавіка 2006, 0:19

НА ПЛОШЧУ ПРЫХОДЗЯЦЬ СЕМ'ЯМІ

Увечары тут меншае арганізаваных прыхільнікаў Лукашэнкі пэнсійнага веку. Шмат людзей рознага ўзросту прыходзяць падтрымаць пратэстоўцаў.

Галіна Абакунчык, Менск

ГОЛАС З УЗМАЦНЯЛЬНИКА: Цяпер мы даведаліся, што ў пастарунку на Акрэсціна зыняволена да 600 чалавек. 600 чалавек, не зважаючы на тых, якія выйшлі. Вось яна — перамога ў 83 адсоткі! Гэта жах эўрапейскай краіны. Ганьба!

СКАНДАВАНЬНЕ: Ганьба! Ганьба! Ганьба!

— Я так разумею, вы — сям'я?

СПАДАР: Так, сям'я. Нашаму сынку паўтара году.

— Ня страшна было з такім маленькім хлопчыкам прыходзіць?

СПАДАР: Насамрэч страшна, бо я быў рэпрэсаваны, калі можна так сказаць. У пятніцу ехаў сюды й арыштавалі — далі тroe сутак.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ: Да якой агоніі дайшоў рэжым, што арыштоўвае, судзіц і пазбаўляе волі чалавека толькі за тое, што ён нясе бутэрброды й тэрмас гарбаты! Оруэл адпачывае, калі сёньня ў Беларусі цёплае адзеньне ў торбе — гэта крымінал.

СПАДАРЫНЯ: Я лічу зусім недарэчным начое знаходжанье дзяцей на плошчы. Таму што здароўе даражэйшае за ўсё. Ніякая палітыка ня вартая таго, каб рызыкована здароўем.

СПАДАРЫНЯ: Мы прыйшлі таму, што мы стамліся жыць у няпраўдзе й страху. Каб нашая краіна сталася свабоднай, каб у нас была магчымасць гаварыць тое, што мы думаем. Таму выйшлі, каб выказаць свой пратэст супраць тых грахоў, якія робіць цяперашняյ ўлада.

Сыгналяць аўтамабілі, якія едуць праспэкты.

— На вашую думку, які можа быць плён ад гэтай акцыі?

СПАДАР: Толькі станоўчи — у адраджэнні съядомасці, бо паняверка вялікая. Я сустракаў тут людзей і з Бабруйску, і з Берасця, і з Салігорску, і іншых гарадоў. Яны едуць сюды як на востраў свабоды — абудзіцца думкамі й верай у будучыню. Бо тая хлусьня й ілжывасць па тэлевізіі й па радыё — яна не дае людзям ніякай магчымасці думаць, верыць і працаваць на будучыню.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Паважаная «Свабода»! Перадайце на

Кастрычніцкую плошчу тым, хто стаіць там, паклон ад усяго беларускага народу. Іхныя пакуты ня будуть дарэмныя. Яны першыя, хто супрацьстаіх хлусьні і несправядлівасці. Усе, хто мае сумленне, кожную хвіліну зь імі! Мы молімся за іх, ганарымся імі й верым у перамогу! Ня бойцеся, з вамі Бог і будучыня!

СПАДАР: Дзялюся інфармацыяй: вы не «Свабода», а «Аль-Каїда». Ясна?

СПАДАР: Вы ўяўляеце, што таварыш Мілінкевіч, альбо спадар Мілінкевіч, ператвараеца ў злачынцу? Но вывесыці дзяцей на плошчу, зімой, у мароз, антысанітарыю — гэта злачынства. Хіба ён вывеў сваіх дзяцей туды й прымусіў іх начаваць на той плошчы? І той жа Казулін — тое самае. Гэта злачынцы, а ня кандыдаты на презыдэнта.

00:30

У гэты момант адбываецца трэцяя атака правакатараў на лягер. Каля дзесяці чалавек спрабавалі прайсьці ў сярэдзіну намётавага лягера. Яны выкрывалі нецэнзурныя словаў й выглядалі п'янымі. На гэта вядучы мітынгу скажу: «Яны ў руках беса, стварылі сабе ідала, імя якога Бацька».

Драматург Мікалай Халезін, які знаходзіцца на плошчы, спрабаваў звярнуць увагу міліцыянтаў на тое, што правакатары п'яныя й нецэнзурна лаюцца. Міліцыянты адказалі, што ня бачаць у гэтым нічога дрэннага й парайлі Халезіну выклікаць міліцыю па тэлефоне 02.

Першыя дзьве групы правакатараў здымала група аднаго з дзяржаўных тэлеканалаў. Пасля яны ад'ехалі, правакатары зайшлі ў будынак Палацу прафсаюзу. Калі першы раз яны паводзілі сябе так, нібыта вельмі п'яныя, дык потым выйшлі з будынку й трymаліся цвяроза й стрымана. На дадзены момант яны ўсё яшчэ знаходзяцца паблізу намётавага лягера.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СЯРЖУК, Менск: Хачу падзяліцца сваёй думкай: у нас за Мілінкевіча прагаласавала, я так разумею, па Менску тысячя сто, калі ўзяць, напрыклад, тыя ж самыя б адсоткай, якія напісала ўлада. Ну і дзе гэтыя сто тысяч, дзе нашая падтрымка? На вуліцы стаіць 5—10 тысяч, а астатнія ўсе слёзяць у норах. Калі ўжо перастанем баяцца ды выйдзем да сваіх людзей — падтрымаць іх?

СПАДАРЫНЯ: Вы прымушаеце моладзь с...аць на помнік на слайчайной плошчы! Што вы сабой уяўляеце?! Свалата вы! Вы за Беларусь?! За якую вы Беларусь?! За тую, што вы езьдзіце да гэтых Бушаў і зьневажаеце нас усіх, што ваявалі?! За што мы ваявалі?! Мы выйдзем ўсе на плошчу туды! Вось. Мы вам пакажам, як рабіць рэвалюцыю!

01:00

Прыхільнік Лукашэнкі распачаў бойку. Спачатку ён брыдка лаяўся, паказваў непрыстойныя знакі, выступаў за Лукашэнку, а пазней пачаў біць аднаго з удзельнікаў акцыі. Міліцыя ня ўмешвалася, аж пакуль мітынгоўцы самі не адвялі й не перадалі хулігана міліцыянтам. Пасьля гэтага адзін зь міліцыянтаў ветліва вывеў яго з Кастрычніцкай плошчы.

Ля намётавага лягеру па-ранейшаму знаходзяцца калі дзясятка прыхільнікаў Лукашэнкі, якія скандуюць «Беларусь — без БНФ!», «За саюз Беларусі й Pacei!», «За Лукашэнку!», а таксама брыдкаслоў й непрыстойныя выказваныні на adres пратэстоўцаў. Апрача таго, яны правакууюць журналісту і пазіруюць перад тэлекамэрамі, выкryваючы «Пакажыце нас па «Эўраньюс»!».

Ланцуг абароны вакол намётавага лягеру стаў яшчэ больш шчыльным, арганізатары заклікаюць не рэагаваць на непрыстойныя выкryкі правакатараў.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Алё, Аляксандар Рыгоравіч! Чаму гэта беларуская сьвіння адыходзіць ад карыта, а Вы ня можаце?

СПАДАР: Радыё Свабода ўвесе часта паўтарае выказваныні дурных лукашэнкаўскіх халуёў, якія абражают гераічных людзей на Кастрычніцкай плошчы. Гэтыя людзі не заслужылі таго, каб пра іх выказваліся па тыпу, што яны ня бачылі вайны й ня мерзлі ў акопах. Подзьвіг людзей на плошчы раўнацэнны вялікім баям на вайне. І дзякую Мілінкевічу за тое, што ён адстойвае гонар і сумленыне ўсіх беларусаў. Лукашэнка страшэнна баіцца, што калі ён зълезе з презыдэнцкага фатэля, то адразу апынецца на нарах.

01:30

Міліцыянты вывелі з плошчы яшчэ аднаго правакатара, які ўдарыў карэспандэнта чэскай тэлевізіі. Раней гэты малады чалавек некалькі разоў спрабаваў трапіць уся-рэдзіну намётавага лягеру. У прыватнай размове з журналістам «Свабоды» правакатар заявіў, што ўсе ў ягонай кампаніі — простыя рабочыя.

МАЛАДЫ ЧАЛАВЕК: Мы сядзелі тут непадалёк і пілі піва, а пасьля вырашылі выказаць абурэньне гэтай кучцы бамжоў, якія ня бачаць відавочнага, што Лукашэнка перамог!

На ноч на плошчы засталося калі 500 чалавек. Некаторыя пайшлі спаць у намёты. Іншыя съпяваюць песні пад гітару.

Рэдкія машины на праспэкце сыгналяць на знак салідарнасьці.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Я расеец, праваслаўны з Самары, пасьля заканчэння інстытуту прыехаў дваццаць гадоў таму ў Беларусь, пра што зусім не шкадую. Я закаханы ў беларускі народ, шаную беларускую мову й лічу сябе грамадзянінам Беларусі. Нягледзячы на тое, што я гадаваўся ў выхоўваўся ў Pacei, вучыўся ў расейскай школе, у расейскім інстытуце, я ведаю, кім быў Францыск Скарына, калі ён нарадзіўся ў калі ён памёр. У адрозненіні ад вашага презыдэнта, які скончыў гістарычны факультэт.

СПАДАР: Падобна на тое, што ўжо хутка выканаўчая ўлада ажыццёвіць расправу над пратэстоўцамі на Кастрычніцкай плошчы, і ня выключана, што сам Лукашэнка ды ягоныя адмарозкі шыю ім будуць адкручваць. Адны зь іх бясьсьледна зьнікнуць, а ў тых, хто застанеца, забяруць у вязніцах здароўе.

02:30

У лягеры аб'явілі, што прыехалі літоўскія госьці, і 25 сакавіка некалькі літоўскіх рок-гуртоў маюць намер зайдраць на плошчы.

Правакатараў цяпер паменела, але за апошнюю гадзіну яшчэ два чалавекі нападпітку спрабавалі праісьці ў намёставы лягер. Уздельнікі ўжо выпрацавалі й пэўную тактыку: да такіх людзей выходзіць жанчына, недзе 60-гадовага веку, спакойна размаўляючы й беручы іх пад рукі, адводзіць далей ад намётаў. Звычайна яны не вяртаюцца.

Калі зьяўляюцца людзі нападпітку, апэратор БТ пачынае відэазапіс.

Тым часам надвор'е пагоршылася: пахаладала й дзъyme моцны вецер. Каб сагрэцца, людзі танчаць. Пэрыядычна скандуюць: «Жыве Беларусь!», «Верым! Можам! Пераможам!», «Міліцыя — з народам!»

У намёставым лягеры зъявіліся съцягі ўкраінскай арганізацыі «Пора».

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Хачу сказаць, што надакучыла вашая балбатня супраць народа беларускага. Супакойцеся, ня будзьце прыхвасьнямі прадажнымі. Надакучылі! Дайце людзям спакойна жыць! Каго хацелі — мы выбрали, правільна зрабілі выбор.

СПАДАР ЖЭРДЗЕЎ, Гомель: Той, хто кажа, што тая моладзь, якая на плошчы мерзьне, псуе сваё здароўе, прадалася за гроши, — сам халуй, і думкі ў яго халуйскія. І вышэйшай думкі ў яго быць ня можа, ён прызвычайўся каням хвасты круціць у калгасе, на большае ён ня здольны.

пятніца, 24 сакавіка 2006

3:00. МАГЧЫМА, РЫХТУЕЦЦА ШТУРМ ПЛОШЧЫ

Паведамляе Ягор Маёрчык:

Толькі што на плошчу падагналі некалькі аўтобусаў. Тут зъявілася некалькі дзясяткаў байцоў спэцназу. Яны набліжаюцца да лягера.

Падпалкоўнік папрасіў усіх журналістаў выйсці за кардон міліцыянтаў «у мэтах асабістай бяспекі». На плошчы зъявілася шмат людзей у цывільным.

Людзі скандуюць «Жыве Беларусь!» і «Міліцыя з народам!».

Адчуваеца вялікая напружанасть.

На tym баку праспэкту Незалежнасці зъявілася яшчэ больш міліцыянтаў.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ: Добры дзень. Я працую дворнікам цэнтральных гарэдзкіх вуліцаў і пачула па беларускім тэлебачанні, паказвалі менскіх дворнікаў, абураных вялікай колькасцю съмецьця ў намёставым гарадку. Ня верце гэтamu, дарагія людзі. Мы, дворнікі, — горшыя за службовых сабак, улада не шкадуе нас, калі ідзе масавая п'янка ў парках на Масъленіцу, калі два-тры дні съвятуюць дні гораду й мы прыбіраем начамі, атрымліваючы за гадзіну працы 0,4 даляра.

АЛЯКСАНДАР ГАНЧАР, Віньніца: Мне вельмі сорамна за слова Літвіна, нібыта трэба шанаваць права беларусаў. Я ведаю, што абсалютная большасць прагаласавала супраць Лукашэнкі, ведаю, што абсалютная большасць украінцаў — за апазыцыю.

пятніца, 24 сакавіка 2006

3:07. РЫХТУЕЦЦА ШТУРМ ЛЯГЕРУ

Паведамляе Валер Каліноўскі:

На Каstryчніцкую плошчу падагналі шэсць грузавікоў МАЗ і аўтобусы, поўныя спэцназаўцаў у бронекамізэльках, у шлемах і з дручкамі.

Журналістай не пускаюць бліжэй, чым на 50 мэтраў.

Цяпер зьявіўся дадатковы кардон спэцназаўцаў у шлемах.

Уесь лягер абкружены двайным колам.

Людзі ўзяліся за рукі й маўчаць. Ім усім праз мэгапон загадалі сесцыі на зямлю.

Грукат грузавікоў заглушае ўсё. Міліцыянты нешта аб'яўляюць у мэгапон, але нічога не чуваць тут, дзе стаяць журналісты.

Дэльверы грузавікоў адчыняюцца, зь іх высокваюць спэцназаўцы.

❶ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Хачу расчараўваць вас і ўсіх, хто вам падыгрывае. Быў я там, на гэтай плошчы. Дзяўчаткі ў хлопчыкі там стаяць. Скачуць, гойсаюць, съязгі розныя там падкідаюць. А навошта — яны нават і ня ведаюць. Ды ім заплацілі па 20 тысяч. Вось і ўся гісторыя, уся рэвалюцыя. Потым прыйдзе Мілінкевіч ці нехта яшчэ, пабрэша там крыху і сыходзіць зноў дадому спаць, а іх пакідаюць там. А карэспандэнты замежныя, яны чакаюць, калі міліцыя пачне разганяць тых дзяцей. Гэта анекдот! І вы гэта падаяце як немаведама што.

пятніца, 24 сакавіка 2006

3:10. ПАЧАЛІСЯ ШТУРМ І ЗАТРЫМАНЬНІ

Паведамляе Ягор Маёрчык:

Спэцназаўцы гвалтам вядуць людзей у браняваныя МАЗы. З двух бакоў стаяць па чатыры мышны. Людзі крычаць. Іх запіхваюць у аўтазакі.

Усіх дэмманстрантаў вельмі хутка загружаюць у гэтыя мышны. Людзі супраціўляюцца. Яны ўзяліся за рукі. Трымаюць адзін аднаго. Але іх вырываюць па адным. У першую чаргу вырываюць людзей з краю.

з в а н к і на « С в а б о д у » ❷

СПАДАРЫНЯ: Хачу павіншаваць гэтых людзей усіх, якія ў Менску пратэстуюць і хочуць, каб была свабода. Дай Бог ім усім здароўя — гэта людзі прыстойныя. І Мілінкевіч варты чалавек, раз ён гэта ўсё рабіць. Дай Бог і яму здароўя, і ўсім ягоным памочнікам! Хто ганьбіць, дык тым і ганьба. Ганьба Ярмошынай, што яна скруціла выбары, не дала адбыцца выбарам, бо змусіла людзей на працы падпісвача за Лукашэнку. Людзі, баючыся, падпісаліся.

СПАДАРЫНЯ: Скуль вы ўзялі, што Мілінкевіч папулярны палітык? Скуль гэта правакатары ў здраднікі лічацца каштоўнымі для дзяржавы? Ён жа ж працуе на ЗША й АБСЭ. Дарослыя людзі гэта разумеюць і пагарджаюць ім. Ну а падлеткам недасьведчаным далі выпіць, заесці — вось і стаяць, мерзнуць, калі няма чым думачь. А абурэньне бацькоў гэтых падлеткаў выклікае толькі съмех: якія бацькі, такія ж і дзеткі. І ня трэба зваліваць віну на іншых. Добра было б, калі б Бог паслаў мароз мацнейшы й буру на гэтую плошчу.

пятніца, 24 сакавіка 2006

3:15. ІДЗЕ ШТУРМ ЛЯГЕРУ, ЛЮДЗЕЙ ГРУЗЯЦЬ У БРАНЯВАНЫЯ МАЗЫ

Паведамляе Валер Каліноўскі:

Тры з шасьці МАЗаў ужо поўныя людзей. Яны, відаць, хутка ад'едуць. МАЗы таксама абкружаныя міліцыянтамі, магчыма, каб прадухліць доступ фотажурналістай.

Людзі ўжо супраціўляюцца ня так моцна. Некаторыя самі ідуць у кірунку МАЗаў. На плошчы засталіся намёты. Іх пакуль не разбурылі. Але людзей у іх ужо няма. І ўся тэрыторыя ачэпленая міліцыянтамі.

МАЗы завялі рухавікі і ўжо ад'яжджаюць.

Замежныя карэспандэнты адзначаюць, што вельмі цяжка рабіць фатаздымкі. Над лягерам было вельмі цёмна, а журналістай выціснулі за два ланцуґі міліцэйскага кардону. З такой адлегласці цяжка было фатаграфаваць штурм.

➊ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Гэта тэлефануе пэнсіянэрка з Воршы. Вы чуце мяне? Я ня ведаю, ці ёсьць у вас дзеци. Якое выхаванье вы ім даяце? Я пражыла вайну. Вы слухаеце Мілінкевіча. Гэта — мярзотнік, які нясе з сабой фашызм. Паглядзіце, якую брыдоту яны пакідаюць на плошчы. Людзі плююць ім у очы. І ніякіх там людзей няма. Там сабраныя дзеци, якім трэба вучыцца. А фашызм у нас ня пройдзе ніколі, пакуль будзе на чале Аляксандар Рыгоравіч. Хай жыве гэты чалавек! І хай яму Бог дасьць здароўя за наш дабрабыт. А вы — нягоднікі. Ужо гэтак жа ішоў Гітлер — з ботамі такімі ў зубнымі гармонікамі. Так, як цяпер вы выкryваеце «Жыве Беларусь!». Праклён на вас усіх!

пятніца, 24 сакавіка 2006

3:25. ШТУРМ СКОНЧАНЫ, УСІХ ЗАТРЫМАЛІ Й ВЫВЕЗЪЛІ З ПЛОШЧЫ

Паведамляе Ягор Маёрчык:

Лягер стаіць пусты. Усе шэсцьць машынаў МАЗ цёмна-зялёнага колеру, напоўненыя людзьмі, пакідаюць плошчу.

Цяпер застаюцца толькі аўтобусы й міліцыянты. І нават яны цяпер зъяжджаюць.

Зъявіліся людзі ў цывільным. Яны аглідаюць намёты. Нешта шукаюць у іх.

Пад'ехаў звычайны грузавік. Відаць, у яго будуць складаць усе тыя рэчы, што засталіся на месцы намётавага лягера.

Журналістай бліжэй за 50 мэтраў не падпускаюць.

з в а н к і на « С в а б о д у » ⠁

ГУЦІН, Віцебск: Выступаў там нейкі таварыш, які хоча расстрэльваць людзей, што зьбіраюцца сёняня на плошчы. Дык вось, хай пачынаюць зь мяне расстрэлы. Я — інвалід другоі групы, і мне ўсё роўна паміраць. Хай пачынаюць зь мяне. Я прайшоў два канцлягеры, і мне дзіка слухаць ад гэтага таварыша, што трэба пачынаць расстрэльваць людзей. Напэўна, ён служыў недзе генэралам. А мяне ведаюць у Віцебску: я займаюся ўшанаваньнем памяці людзей, якія загінулі. А гэты таварыш хоча толькі крываі.

СПАДАР: Лічу, што разгону гэтага мерапрыемства на плошчы ня будзе толькі таму, што Москва не дазваляе. А Москва не дазваляе з тae прычыны, што чакаеца саміт, і яны ня хочуць чырвонець, што такое адбудзеца. Затое паціху выхопліваюць людзей, употай, па-зладзеўскому садзяць.

пятніца, 24 сакавіка 2006

3:32. ПАЎСЮЛЬ РАСКІДАНЫЯ АСАБІСТЫЯ РЭЧЫ, ХАРЧЫ, БАЛЁНІКІ, ЛЕКІ, СЪЦЯГІ

Паведамляе Валер Каліноўскі:

А палове на чацвертую ночы апэрацыя затрыманьня дэмантрантаў скончаная, усіх вывезлі на МАЗах, але месца па-ранейшаму недаступнае для прэсы. Магчыма, людзі ў цывільным хоцуць нешта падкінуць у намёты. На момант штурму ў лягеры знаходзілася 460 чалавек, пераважна моладзь, большая частка — мужчыны. Сярод лідэраў апазыцыі была Валянціна Палевікова.

Цяпер намёты разбіраюць. Усе рэчы складаюць у падагнаны грузавік.

(1) з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Гэта званок зь Бярозы Берасьцейскай вобласці. Я ганаруся гэтай моладзьдзю, якая цяпер на плошчы, і малюся за іх. Бо ведаю, як ім цяжка. 19-га я са сваімі аднадумцамі — людзьмі ва ўзроўніце — прыяжджаля на плошчу, і глыток свабоды даў зарад бадзёрасці. 25-га мы будзем там ізноў. Надакучыла цемрашальства, агрэсія, якія зыходзяць ад прэзыдэнта й сілкуюць ягоны электарат.

СПАДАР: Вось Казулін прыняў рашэнне спыніць акцыю на плошчы: маўляў, нельга падстаўляць маладых людзей. Так, спадар Казулін ня хоча на плошчы начаваць, і яму сорамна, што Мілінкевіч з жонкай там цэлую ноч, а ён дома сьпіць. Сорамна чалавеку, тату ён хоча ўсё спыніць. Можна з гэтага зрабіць высновы, які ён актыўіст, гэты Казулін. І яшчэ хачу сказаць: «Есть у революции начало», але ня будзе, відаць, у яе ўжо краю. Бо гэта сапраўды — пачатак.

Паўсюль валяюца асабістыя рэчы, харчы, балёнікі, лекі, съцягі.

Бел-чырвона-белыя съцягі раскіданыя паўсюль. Людзі ў цывільным зьбіраюць усе съцягі.

Паўсюль валяюца тэрмасы й плястыкавыя бутэлькі. Ніводнай бутэлькі ад альлагольных напояў няма.

У цэнтры стаіць мангаль, на якім гатаўлася гарбата.

Цяпер на месцы знаходзяцца ў асноўным толькі журналісты. Яны здымают тое, што засталося.

з в а н к і на « С в а б о д у » (1)

СПАДАР: Пан Мілінкевіч, ці зьбіраецца Вы кампэнсаваць страты, якія ўчынілі гораду Менску беспарадкамі на Кастрычніцкай плошчы, загадзіўшы яе да непазнавальнасці? Дзякую Богу, што толькі плошчу, а ня ўсю Беларусь.

СПАДАР: Я падтрымліваю думку, што трэба на 25 сакавіка, у Дзень Волі, перайменаваць гэтую плошчу Акцыябарскую, савецкую, і каб яна была назаўсёды названая імем Кастуся Каліноўскага. Гэты дзень стаўся б гістарычным. Падтрымліваю таксама гэтых людзей — мужчын, маладых, сапраўдных беларусаў. Хай стаяць да Перамогі! У вайну было горш, а камсамольцы-падпольшчыкі стаялі ў Менску — і перамаглі фашизм. І мы пераможкам лукашызм.

СПАДАР: У мяне вось такая прапанова: улетку ў Піцеры будзе сустракацца сямёрка — сямёрка разывітых краінаў, а на ёй будзе прысутнічаць і Пуцін. Трэба быць паслядоўнымі, таварышы-панове, і далучыць да гэтай сямёркі яшчэ й дзяявітку, дзясятку. Трэба ўзяць туды, у гэтую кампанію, Лукашэнку, вызваліць Хусэйна і ўсіх тых таварышаў. Кім Iр Сэн — таксама туды.

пятніца, 24 сакавіка 2006

3:35. ЖУРНАЛІСТАЎ ПУСЬЦІЛІ ЗА КАРДОН; НА МЕСЦЫ ЗЬЯВІУСЯ А.КАЗУЛІН

Паведамляе Ягор Маёрчык:

Штурм скончыўся. Усе ўдзельнікі акцыі вывезеныя на грузавіках-аўтазаках у невядомым кірунку. На месцы застаюцца рэшткі намётаў, спальныя мяхі, пакункі, асабістыя рэчы. Супрацоўнікі камунальных службай апэратыўна кідаюць усё гэта ў грузавікі. Тэрмасы, балёнкі, кампактдыскі, абрыйкі транспарантаў...

Тут усё яшчэ знаходзяцца спэцслужбы. У лягеры ацалеў адзін намёт. На ім выява «Пагоні» й два абрэзы Божай Маці.

На плошчу толькі што прыехаў Аляксандар Казулін. Яго шыльным колам атачылі журналісты.

Амаль усе съцягі сканфіскавалі міліцыянты. Астатнія рэчы зьбіраюць цяпер супрацоўнікі камунальных службай.

пятніца, 24 сакавіка 2006

3:45. «НАС ПАКУЛЬ НЕ РАССТРАЛЯЛІ. МЫ НЕ ПАНІКУЕМ»

Адна з затрыманых на Плошчы — журналістка «Нашай Нівы» Тацяна Сынітко. Яна паведаміла:

— Мы не супраціўляліся падчас штурму намётавага лягеру. Спачатку мы селі на зямлю й скандавалі «Міліцыя — з народам», а потым замаўчалі. Мы моўчкі проста трывалі адзін аднаго за рукі. Нам не было страшна, бо мы гэтага чакалі. Цяпер нас вязуць у МАЗе-аўтазаку кудысьці за межы Менску. Праз маленькае аkenца мы маглі збольшага адсочваць маршрут. Нехта паведаміў, што мы ехалі па Ціміразева, потым па Арлоўскай, цяпер зьвярнулі ўбок. Выглядзе, што мы ўжо за горадам. Некаторых хлопцаў зьблілі. У іх на тварах кроў. Дзяйчат у нашым аўтазаку не зьбівалі.

Нас пакуль не расстралялі. Мы не панікуем.

(1) з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Горача падтрымліваю ўдзельнікаў пратэсту на Кастрычніцкай плошчы. Няправільна зробіць Сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада), калі пакіне без падтрымкі гэтых мужніх змагароў. Чаму маўчаць абласныя гарады? Чаму няма пратэстаў у прамысловых гарадах — Барысаве, Воршы, Наваполацку, Баранавічах і іншых? Гэтыя пратэст павінен быць паўсюдным. Трымайцеся, хлопцы! Мы з вамі!

СПАДАР: Мы цяпер стаім, нас сто чалавек, на тэрыторыі нейкага міліцэйскага лягеру, мерзьнем дзьве з паловай гадзіны. Нікога практична не выводзяць.

(1) з в а н к і на « С в а б о д у » (1)

СПАДАРЫНЯ: Калі вельмі шмат гаварыць пра цемрашальства цяперашняга рэжыму, дык тым самым — дапамагаць сіле цемры панаваць над намі. Я пратаную 25 сакавіка на плошчы Кастуся Каліноўскага пачаць мітынг з працяглай супольнай малітвы. І потым у цішыні паставяць і падумаць. Цішынёй часам можна больш сказаць, чым выкryваньнем лёзунгаў. З Богам!

СПАДАРЫНЯ: На плошчы ўначы забралі двух братоў — Адамовіч Аляксей Мікалаевіч і Адамовіч Пётар Мікалаевіч. Яшчэ раней, калі быў хапун, забралі трэцяга брата Андрэя.

пятніца, 24 сакавіка 2006, 5:01

БЫЛЫ ПОЛЬСКІ ПАСОЛ: ЛЮДЗЕЙ ЦЯГНУЛІ ЗА ВАЛАСЫ І Ў МАШЫНАХ ЗЬБІВАЛІ

Аляксандар Уліцэнак, Менск

Былы амбасадар Польшчы ў Беларусі Марыюш Машкевіч быў затрыманы падчас штурму намётавага лягеру, і мы звязаліся зь ім адразу пасля арышту.

МАШКЕВІЧ: Я прашу паведаміць польскаму міністэрству замежных спраў, каб яны вельмі хутка прыехалі. Тут пачалі цягнуць людзей, ачапілі. Усе селі на зямлю, і іх выцягвалі па адным — за руку, за нагу, за валасы. А потым зьбівалі ўжо ў машынах...

Учора ўвечары М.Машкевіч нечакана зъявіўся ў намётым лягеры на Кастрычніцкай плошчы. Я спытаўся, што яго прывяло сюды?

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Адно толькі меркаваньне: мы жывем у паліцэйскай дзяржаве. Бачыце, што зрабілі: разгромілі ўсё на плошчы Кастрычніцкай. У вялікіх мэталёвых «варанках» павезлі ўсіх у невядомым кірунку: білі й дзяячам, і мужчынаў, і хлопцаў — усіх білі спэцназаўцы. Гэта мне паведамілі, калі яшчэ не пасьпелі адключыць мабільнікі. Цяпер ужо датэлефанавацца ніхто зь іх ня можа. Куды павезлі, што зь імі — ніхто нічога ня ведае. Усё разгромлена, усе пазьбіваныя.

СПАДАР: Што гэта за краіна, калі нашчадкі жалезнага Фелікса ўсю ноч шчыравалі на плошчы, затрымлівалі, арыштоўвалі людзей толькі за тое, што яны думаюць інакш. На Акрэсьцініе больш няма месцаў. Засталося толькі абсталяваць стадыён «Дынама», і Беларусь будзе нагадваць Чылі часоў Піначэта.

МАШКЕВІЧ: Я прыехаў кіраваць рэвалюцыяй... Жарт, канечнече! Насамрэч я проста хачу падтрымаць людзей, узяць удзел у тым, што параўноўваю зь дзейнасцю Махатмы Гандзі, зь іншымі рухамі, скіраванымі на змаганье з дыктатурай. Зь любым гвалтам. Я прыехаў гадзіну таму — і адразу сюды, на плошчу.

— Як у Польшчы ставяцца да сёньняшніх беларускіх падзеяў?

МАШКЕВІЧ: Вельмі пільна адсочваюць сітуацыю, падтрымліваюць. Усе палякі жадаюць, каб беларусы хутка дайшлі да свабоды. Каб трymаліся й верылі, што яна хутка будзе.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

АНАСТАС СЕМЯНОВІЧ: Сёньня 24 сакавіка ў трэх гадзінныя ночы Лукашэнка ў яго абслуга учынілі вялікую памылку, за якую здраднікаў будзе судзіць народ. Я Вас абсолютно не разумею. Вы цудоўна ведаеце, разам з Ярошынай, як народ галасаваў. Што Вы рабіце зь меркаваньнем народу? Вы ўжо даўно не прэзыдэнт. Просьба да Алеся Мілінкевіча ѹ журнالістаў. Трэба скласці сьпісы ўсіх людзей, якія былі на плошчы. Гэта наши героі, якія будуть упісаныя ў гісторыю Беларусі залатымі літарамі. Я выказываю вам падзяку за ваш мужны подзывіг, які вы зрабілі, нягледзячы на дыктатуру.

АКСАНА НОВІКАВА: Слава сапраўдным героям Беларусі!

СПАДАР: Усе ваши перадачы аб дэмансстрацыі — хлусьня! Ва ўсіх краінах несанкцыянаваныя мітынгі разганяюць. І правільна зрабілі, што разагналі гэтыя мітынг, таму што з гэтым звязаны, з Казулінам і Мілінкевічам — усё зразумела.

пятніца, 24 сакавіка 2006, 5:11

У ЛЯГЕРЫ БЫЎ СЫН ІНЫ КУЛЕЙ

Паведамляе Ягор Маёрчык:

У лягеры быў сын Іны Кулей, жонкі А.Мілінкевіча. Ён быў таксама затрыманы з сотнямі іншых удзельнікаў акцыі пратэсту.

Ад лягера цяпер фактычна нічога не засталося.

Цікава, што ў адным з намётаў цяпер знайшлі гару пустых бутэлек з-пад гарэлкі. Гэта якраз той намёт, перад якім адразу пасля штурму круціліся людзі ў цывільным і нешта запісвалі на відэакамэрку.

пятніца, 24 сакавіка 2006, 5:37

I.КУЛЕЙ: ЯНЫ НА АКРЭСЬЦІНА. НАВІНЫ БУДУЦЬ ТОЛЬКІ РАНІЦАЙ

Іна Студзінская, Менск

Жонка А.Мілінкевіча Іна Кулей прыехала ў спэцпрымальнік на вуліцы Акрэсъціна, куды, паводле яе інфармацыі, прывезлі затрыманых на плошчы — у тым ліку яе 20-гадовага сына Ігара, які стаяў у ачапленыні намётавага лягера.

КУЛЕЙ: Мы цяпер на Акрэсъціна. Яны тут. Мы сёньня адчувалі па тэлевізійнай прарапандзе вячэрняй, што гэта можа быць, таму што рыхтавалася грамадзкая думка, і я прасіла яго, каб ён абавязкова звязваўся, калі будуць нейкія моманты, і ён пазваніў у З гадзіны З хвіліны й сказаў, што іх абкружыла кола спэцназаўцаў, падагналі аўтобусы й пачынаюць выхопліваць з атачэння, таму што ён стаяў у атачэнні. Мы прасілі, каб яны не аказвалі суправіцу. Былі розныя звесткі: хтосьці гаварыў, што Валадарка, хтосьці Акрэсъціна, мы прыехалі сюды. Навіны будуць толькі раніцай.

з в а н к і на « С в а б о д у »)

СПАДАРЫНЯ: Людзі ўсяго свету! Ратуйце Беларусь! Гіне Беларусь! Гінуць нашыя сынкі! Даражэнкі Мілінкевіч і ўсе дзетачкі за кратамі, адабралі ў вас свабоду сваякі-беларусы! Прадалі вас усе тыя, хто галасаваў напярэдадні выбараў — кожны той голас пайшоў за Лукашэнку. Ганьба ўсім выбарчым камісіям за падробку галасоў! А там былі настаўнікі з вышэйшай адукцыяй і з поўнай адсутнасцю вышэйшай духоўнасці! Лепш бы вас усіх звольнілі з работы, чым вы будзеце вучыць хлускі нашых дзяяцей! Ганьба ўсім, хто лъе балота на мужных правадыроў, беларускіх сыноў Мілінкевіча й Казуліна! Ганьба ўсім, каму заплюшчыў вочы кавалак кілбасы ў краме! Ці вы пасылеплі, людзі? Вашыя мазгі зьеў стравунік.

СПАДАР: Дзяўчата з хлопцамі нешта паскакалі, а салідныя агенцтвы, рэпарtréры, амбасадары іншых краінаў... Гэта ж цырк, камэдыя!

пятніца, 24 сакавіка 2006, 6:14

ПАСЬЛЯ ШТУРМУ НА ВОЛІ ЗАСТАЎСЯ ТОЛЬКІ АДЗІН ЖЫХАР НАМЁТАВАГА ЛЯГЕРУ

Ягор Маёрчык, Менск

У часе захопу маніфэстантаў чалавек, які прадставіўся Зымітром, апынуўся сярод журналістаў і такім чынам пазъбегнуў затрымання.

ЗЬМИЦЕР: Падагналі каля дзясятка вялікіх МАЗаў, падобных да лядоўнія на колах. Зь іх выскачылі экіпаваныя спэцназаўцы. Яны сказалі журналістам выйсьці з намётавага лягеру за ланцуг міліцыянтаў. Яны ўзялі ў кола лягер, і пачалася зачыстка. Людзі па камандзе селі на зямлю. Потым прагучала каманда ад старшага афіцэра: «Рабочайте!», і пачаўся захоп. Спачатку схапілі некалькіх

чалавек, якія сядзелі й ляжалі, і пацягнулі іх у гэтыя машины. А потым па мікрофоне ўвесь час нейкая жанчына прасіла спэцназаўцу не ўжываць сілу. Яна сказала: вы можаце казаць нам, што рабіць. Пасьля гэтага сітуацыя трохі супакоілася. Усе тыя, хто быў у лягеры, прайшлі ў суправаджэнні АМАПу ў гэтыя машины.

— Мы знаходзімся на tym месцы, дзе зусім нядаўна быў намётавы лягер. Што вы бачыце?

ЗЬМИЦЕР: Гэта падобна на сапраўдны съметнік. Рэшткі ежы, рэшткі посуду, некалькі акалелых намётаў. Я ўпэўнены, заўтра па БТ пакажуць, што тут быў бутэлькі гарэлкі, шпрыцы й іншы бруд.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » (J)

СПАДАР: Лукашэнка годны прэзыдэнт. А Мілінкевіч — гэта кандыдат Буша. І ён ня будзе, народ гэтага не дазволіць. На плошчы — гэта купленыя падонкі для рэкламы на Захад. Прэч ад кіраўніцтва Беларусі!

СПАДАРЫНЯ: Сённяня маё сэрца не вытрымлівала вашых паведамленняў з плошчы Каліноўскага. Можна было здагадвацца, што рана ці позна людзей разгоняць, але ж не такім зладзейскім чынам. Ноччу ў аўтобусах з кратамі — жах. І гэта называецца дэмакратыя. Згодная з Генадзем Бураўкіным, што людзі ішлі на плошчу, каб выказаць свае думкі, бо больш гэтага рабіць няма дзе. Радыё, тэлебачаныне — толькі для халуёў, а астатнія ня могуць туды папастьці. З вамі мы ўсе, мае родныя дзеткі дарослыя, усе, хто хоча пераменаў. Жыве Беларусь!

СПАДАРЫНЯ: Ганьба ўсім судзьдзям і сілавікам, якія кідаюць за краты людзей толькі за тое, што ім абрыодлі хлусьня й гвалт. Ці ёсьць у вас дзеци? А ці ж вы бацькі? Вы зьвяругі! Чаму ж ня судзіце тых забойцаў, якія аднялі ў нас мову й радзіму? Каты! Праклінаю вас! Людзі на зямлі, ратуйце Беларусь!

(J) з в а н к і   н а   « С в а б о д у »

МІКОЛА КАНАХОВІЧ, Пружаны: Я, вэтэрэн войска, ад шчырага сэрца віншую патрыётаў Бацькаўшчыны, якія амаль тыдзень, ахвяруючы сваім здароўем і жыцьцём, змагаюцца за волю, праўду, справядлівасць, за будучыню нашай матулі-радзімы. Сынкі, дачушки і ўнукі мае, што сёньня на Кастрычніцкай плошчы, не здавайцеся, і мы пераможам!

СПАДАР: Перадайце народам Эўропы, што рэвалюцыя, якую плянавалі вы, паспяхова завяршилася. Народ Беларусі спакойна працуе, жыве, квітніе. І будзе так заўжды. Гэта для вас навука. Вы павінны ведаць, што ў чужы агарод няма чаго курам лазіць. Думайце больш пра сваю Захаднюю Эўропу, хаця ніхто ня кажа, што там дрэнна, ніхто, але тым ня менш. У сваім доме кожны павінен наводзіць парадак самастойна.

пятніца, 24 сакавіка 2006, 6:51

СЯРОД ЗАТРЫМАНЫХ НА ПЛОШЧЫ БОЛЬШАСЬЦЬ — СТУДЭНТЫ

Любоў Лунёва, Менск

Вядомыя прозвішчы некаторых затрыманых — гэта су-старшыня незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт» Зьміцер Дашкевіч, Андрусь Юркоў з Дрыбіна, Валадар Цурпанаў з Магілёва, Яўген Казлоў зь Менску, Віктар Ар-цем'еў зь Сеньніцы Менскага раёну, Алег Дзячкоў з Магілёва, Мікола Ільін, які атрымаў чэррапна-мазгавую траўму.

Затрыманыя пляменынікі А.Казуліна Аляксей і Аляксандар, сын Уладзімера Арлова Багдан, былы амбасадар Польшчы Марыуш Машкевіч, палітык Валянціна Палевіко-ва.

Журналіст Вадзім Казначэй прад'яўляў байцам спэцна-зу сваё пасъведчаныне, але яны яго запіхнулі ў аўтазак. Вадзім патэлефанаваў па мабільнym тэлефоне й сказаў, што знаходзіцца ў адной машыне з Валянцінай Палевіко-вой.

Сярод затрыманых ёсьць школьнікі. Іх будуць тримаць у спэцпрымальніку для непаўнолетніх. Цягам некалькіх гадзінай іх могуць забраць бацькі. Астатніх затрыманых канвой даставіць у розныя раённыя суды Менску.

пятніца, 24 сакавіка 2006, 7:13

ПЕРАД ШТУРМАМ ЛЯГЕРУ ПРАТЭСТОЎЦАЎ ПРАВАКАВАЛІ П'ЯНЫЯ МАЛАДЗЁНЫ

Ягор Маёрык, Менск

Распавядае чалавек, які пакінуў плошчу перад пачаткам штурму й нейкім чынам апынуўся за міліцэйскім ачаплень-нем.

СПАДАР: У гэтую ноч у лягеры было найбольш людзей. Чалавек да 700, недзе так. Я быў на плошчы трэы ночы, улучна з гэтай, і два дні. Нас вельмі моцна гэтай ноччу правакавалі, хадзіла мноства п'яных, кідаліся на натоўп, выцягвалі з натоўпу людзей. Гэта маглі быць курсанты міліцыі, я ня ведаю. А можа, і БРСМ — яны нам корачак не паказвалі. Потым выйшла нейкая гурба людзей, паклікала журналістаў і адвяла іх убок. Спэцназ стаў у шэраг, пачалі пад'яжджаць аўтобусы — недзе трэы. Прыйжджалі і ў вялікіх браняваных МАЗах, з кратамі на вокнах. Туды загружалі людзей. Яны вельмі перажывалі, асабліва маладзейшыя. Пачалі хвалявацца за тое, што зь імі будзе далей, tym больш, што ў нас у лягеры было некалькі дзя-цей. Дзеці былі з бацькамі. Потым пачаліся заклікі да

з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Вельмі дрэнна пачаўся сёньняшні дзень. Мне шкада тых людзей, якія пакутуюць за ўсіх нас і за тых, хто сэрцам і душою зь імі, за тых, хто іх не зразумеў. Няхай дапаможа ім Бог! Наш абавязак падтримаць іх. Прачніцеся, людзі! Задумайцеся над будучыніяй вашых дзяцей і ўнукаў! Будзем разам! Жыве Беларусь!

① з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ: Вельмі абураная тым, што адбылося гэтай ноччу на плошчы Кастуся Каліноўскага. Эўрапейскім краінам трэба не вітацца з Пуціным, не сустрэкацца, а разам з Лукашэнкам, як дастаўлены Мілошавіч, даставіць у Гааскі суд і судзіць за генацыд чачэнскага ѹ беларускага народа. Гэта сапраўдны генацыд, вынішчаецца цвёт беларускай нацыі, уся інтэлігенцыя, эліта.

міліцыі, да журналістай, каб тыя пачалі здымамаць усё гэта, што там робіцца. Выйшаў нейкі чалавек, які сказаў: дайце, на працягу пяці хвілінай разыходзіцеся, іначай мы будзем ужываць сілу. Я вырашыў «разысьціся». Калі я сыходзіў, мяне спрабавалі спыніць, але ў іх гэта не атрымалася. Напэўна, я адзін адтуль сышоў. У мяне маленькае дзіця дома, жонка сядзела зь ім — у мяне не было іншага выбару, я ўжо паўтара дні быў на плошчы. Якія з нас былі салдаты — ваяваць са спэцназам... Я проста хацеў, каб людзі даведаліся, што адбывалася на гэтай плошчы. Можа, хтосьці палічыць, што я павёў сябе баязліва, але, шчыра кажучы, я ўжо там вельмі стаміўся, цяпер спрабую даехаць дамоў з цэнтру, і мяне вельмі турбую лёс маіх сяброў. Мой сябра, які там быў, узяў на працы адпачынак за ўласны кошт наўмысна, каб прыйсьці на плошчу й адстойваць там меркаванье людзей, бо многія людзі, нават мае сябры, адварнуліся ад нас у гэтай спрэве, не захацелі — яны як бы за нас, але выйсьці на плошчу ніхто не захацеў.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Мне вельмі балюча было прачытаць пра тое, што адбылося сёньня ноччу на Кастрычніцкім пляцы. Хачу зьвярнуцца да настаўнікаў. Я сам працаваў у школе, і я бачыў на плошчы некалькіх сваіх вучняў. Я думаю, ім было вельмі прыемна бачыць свайго настаўніка, былога настаўніка, які быў зь імі салідарны. Настаўнікі, тыя, хто працуе ў школах, інстытутах, університетах, ведаю, што большасць з вас не падтрымлівае сёньняшняга рэжыму, але вы запалоханыя, што вас могуць звольніць з працы. Але, калі вас многа, вы ня будзеце ўсе звольненыя, бо нармальных настаўнікаў ня так шмат. Падтрымлівайце сваіх вучняў, сваіх студэнтаў, бо ім цяпер цяжэй за ўсіх. Яны стаялі за свабоду, яны будуць стаяць за свабоду. Далучайцеся да іх і стойце за свабоду разам зь імі!

пятніца, 24 сакавіка 2006, 7:52

«УСІХ УПЁРЛІ ГАЛОВАМІ Ў БЭТОННЫ МУР, СТАІМ НА МАРОЗЕ ЎЖО БОЛЬШ ЗА ГАДЗІНУ»

Сярод затрыманых знаходзіцца 22-гадовы юнак, у якога яшчэ не адабралі мабільны тэлефон. Хлопец паведаміў Радыё Свабода, што ехаў у апошнім аўтобусе. Разам зь ім было каля 70 чалавек. Цяпер іх паставілі ўздоўж агароджы. Ён звязаўся з намі, калі ахоўнікі адышлі ў будынак, і назваў прозвішчы тых, хто стаіць цяпер разам зь ім.

ЗАТРЫМАНЫ: Цяпер усіх выставілі за плотам, упёрлі галовамі ў бетонны мур. Мы на марозе стаім ужо больш за гадзіну. Яны прайшлі, перапісалі прозвішчы, імёны, імя па бацьку, дату нараджэння, нацыянальнасць, непаўнагоднікі кудысьці адвялі, мы стаім уздоўж плота — яны па адной выбіраюць дзяўчат, кудысьці іх адводзяць у будынак. Нічога не гавораць, не сказаў ні слова, толькі ходзяць, жартуюць наконт таго, што вось гарачай гарбаты ніхто не прынясе, як вам наслілі на майдане. Здаецца, пакуль нікога ня білі. Але перад гэтым кожнаму, каго закідалі ў аўтобус, зрабілі адзін-два ўдары.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ: Пачула раніцай аб разгоне намётаў. Ганарымся моладзьдзю, якая там была, якая змагаеца за нашу будучыню! Дзякую Богу, здаецца, народ патроху абуджаеца. Ад улады нікога лепшага чакаць не прыходзіцца!

СПАДАРЫНЯ: Жыве Беларусь! Арыштавалі лепшых наших людзей. Заменім іх сотнямі тысяч у Дзень Волі. Жыве Беларусь!

7:00

Некалькі разоў да будынку турмы на Акрэсціна прыяжджаля машина «хуткае дапамогі». Пад'ехалі аўтобусы, на якіх затрыманых павязуць у суды.

Няпоўнагадовых адвялі ў спэцыяльнае памяшканье, побач з асноўным — іх каля 20 чалавек. Каля будынку знаходзяцца два польскія консулы, якіх не пускаюць да трох грамадзянаў Польшчы, якія былі затрыманыя на плошчы. Консул заявіў, што гэта — парушэнне Жэнэўскай канвенцыі.

07:15

Каля турмы на Акрэсціна пачалі зьяўляцца маці затрыманых зь перадачамі. Яны сказаў, што ім дазволяецца прынесці перадачы. Іх прыйшло прыблізна чалавек дзесяць.

А.Казулін заклікаў усіх бацькоў дапамагчы затрыманым маральна. Ён сказаў, што калі тут будзе шмат людзей, то й да затрыманых будуць ставіцца лепш.

У двор спэцпрымальніка ўвайшла яшчэ адна група прадстаўнікоў спэцназу — яны, відавочна, будуць дапамагаць складаць пратаколы на затрыманых.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Рэжым Лукашэнкі зноў праявіў сваю сутнасць — прыбраў намёты гарадок. Пакуль Эўрасаюз не прарве інфармацыйнай блякады ў Беларусі, пакуль ня будуць прынятыя іншыя кардынальныя меры, антынародная ўлада па-ранейшаму будзе замбіраваць людзей, нахабна съмяяцца, як учора гэта рабілі Ярмошына й Лазавік, растоптваць усіх разумных і дзеяных людзей. Хацелася б пабачыць беларускі Нюрнберг, дзе б уся гэтая нахабная зграя скуголіла на лаве падсудных!

пятніца, 24 сакавіка 2006, 13:56

ЗАТРЫМАНЫХ РАЗВОЗЯЦЬ З АКРЭСЦІНА Ў СУДЫ

Любоў Лунёва, Менск

Каля 200 чалавек родных і сяброў затрыманых на Кастрычніцкай плошчы сёньня ўсю раніцу знаходзяцца каля турмы на Акрэсціна. Некаторыя зь іх прыйшлі сюды ў 6 гадзін раніцы. Уначы тут пабываў А.Мілінкевіч. Людзі прывезлі харчовыя перадачы й лекі, але іх не прымаюць. Не даюць таксама й сыпісаў затрыманых. Людзі крывячалі «Ганьба!», «Жыве Беларусь!», «Свабоду!».

Разам зь людзьмі знаходзіўся А.Казулін, які патрабаваў, каб да прысутных выйшаў нехта з адміністрацыі турмы.

Цягам гэтага часу з Акрэсціна выехалі трох перапоўненых аўтобусы з затрыманымі на плошчы. Відавочна, іх павезлі ў суды, але людзям так нічога й не сказаў. Присутныя спрабавалі перагарадзіць аднаму з аўтобусаў да-рогу.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

АЛЕСЬ ЧОБАТ, Горадня: У Беларусі трох пакаленых нацыі: сорак адсоткаў — савецкае ваеннае, сорак — паваеннае ніякае й дваццаць — маладое невядомае: сорак — за «бацьку», сорак — за Расею й дваццаць — «так жыць нельга». Сорак адсоткаў — «беларусы-тожа рускія», сорак — «беларусы больше, чем русские» й дваццаць — «беларусы моўныя й маламоўныя». Сорак плюс сорак мінус дваццаць — гэта будзе сорак сем, якія Лукашэнка набірае сам, і гэта будзе восемдзесят два, якія закаханая бяз памяці Ярмошына выводзіць паводле правіла «плян любым коштам». Галасуй — не галасуй, заганяй — не заганяй, а наўкруг сорак плюс сорак мінус дваццаць. Бо такія мы людзі, і ў нас усялякая хлусьня — праўда, а праўда — хлусьня.

пятніца, 24 сакавіка 2006, 15:34

У РАЁННЫЯ СУДЫ ПРЫБЫВАЮЦЬ АЎТОБУСЫ З ЗАТРЫМАНЫМІ

Любоў Лунёва, Менск

У Дом правасуддзяў на вуліцы Сямашкі, дзе знаходзяцца суды Ленінскага, Парызанскага й Кастрычніцкага раёнаў Менску, прыехалі два аўтобусы.

У двары суду Маскоўскага раёну стаіць адзін аўтобус. Яшчэ адзін аўтобус накіраваўся ў суд Фрунзенскага раёну. Калі ён выїжджаў з Акрэсьціна, хлопцы на шкле напісалі, што іх вязуць у Фрунзенскі суд. Актывісты апазыцыі пазналі ў гэтым аўтобусе сына Ўладзімера Арлова Багдана, Сержука Мацкайца й некалькіх актывістаў руху «Зубар» з Барысава. Адзін аўтобус выехаў з Акрэсьціна й скіраваўся ў цэнтар гораду, у раён праспекту Незалежнасці, у ім былі адны дзяўчата. Консул украінскай амбасады цягам дня шукае грамадзяніна Украіны Паўла Салыгу, які на плошчы тримаў украінскі сцяг. Міліцыя да-сюль не дае агульнай лічбы затрыманых удзельнікаў акцыі на Кастрычніцкай плошчы.

❶ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Вось Эўразьвяз зьбіраеца паширыць сьпісы непажаданых асобаў. Як па мне, дык і вам трэба было б зрабіць такі сьпіс непажаданых асобаў у вашым этэры, і першым у гэты пералік занесці Гайдукевіча — былога прэтэндэнта на пасаду прэзыдэнта. Бо ў апошнім сваім інтэрвю ён увогуле зьдзекліва адгukaўся пра людзей, сабраных на плошчы Каліноўскага. Згадайце тую гутарку, калі ён сказаў: «Ну, хай пастаяць, усё роўна ж ніхто нідзе не працуе».

пятніца, 24 сакавіка 2006, 18:06

«ТАМ, У ГЭТАЙ МІЛІЦЫІ, ЯНЫ НЕЙКІЯ ХВОРЫЯ, НАПЭЎНА... КАЛІ ІМ НЕХТА НЕ ПАДАБАЎСЯ, ЯНЫ ПАДЫХОДЗІЛІ Й БІЛІ»

Юлія Шарова, Менск

Сёньня раніцай з турмы на вуліцы Акрэсьціна выпусцилі падлеткаў, якіх затрымалі ўначы на Кастрычніцкай плошчы. Дзяўчына, зь якой я пагутарыла, правяла ў пастарунку каля пяці гадзін, яе выпусцилі а 9-й раніцы. Дзяўчына паехала дадому, пераапранулася й прыйшла да турмы, каб даведацца пра лёс сваіх затрыманых сяброў. Дзяўчына апавяла пра тое, што зь ёй адбывалася ў пастарунку.

з в а н к і на « С в а б о д у » ❷

СПАДАР: Добры дзень, паважаныя суайчыннікі! Прабачце, калі ласка, але я тэлефаную з палітэміграцыі, зь Цюрыху, дзе Ленін з 1900 да 1917 году чакаў, калі ў Расеі будзе рэвалюцыйны дух. Вялікі жаль, што цяпер я ня побач зь Мілікевічам і Лябедзькам, зь іншымі маймі сябрамі па апазыцыі. Шкада, што я не ў намёце, што я яшчэ на волі, а не ў каталажцы са змагарамі за свабоду. Нам, апазыцыі, трэба ня лаяцца між сабой, а зрабіць плян на будучыню. Ужо гэтыя выборы мы, прабачце, прас... али: ідэалёгія лукізму, ідэалёгія гвалту й падману зноў узяла верх. Значыць, трэба працаўаць і зь міліцыянтамі, і з вайскоўцамі: яны ж — беларусы, яны ж нашы сыны, нашага народу. А ў нас паўгоду працы перад выбарамі — і ўсё. На кожным прадпрыемстве павінен быць свой ідэоляг, свой цвік, які не сагнеца ні перад чым. Маці й бацькі, ганарыцеся сваімі дзецьмі, якія на беларускім Майдане: яны — барацьбіты за сваё шчасльце й сваіх дзяцей, а вы галасуце за чарку й скварку.

ДЗЯЎЧЫНА: Сабралі ўсіх непаўнагоддзеніх, завялі іх у нейкі такі пакойчык, там не было ні крэслай, нічога. Нас пасадзілі ўсіх на падлогу, забаранілі нам падымацца. Потым нас цяглі складаць нашыя сьпісы з тэлефонамі й адресамі, потым пачалі групаваць паводле ўзросту, паводле месца жыхарства, потым на ўсіх нас складалі пратаколы, таксама вельмі доўга, шукалі розныя налепкі, улёткі, агітацыю розную. Усіх астатніх завялі зноў у той жа самы пакойчык, мы там сядзелі.

Са словаў маёй суразмоўцы, міліцыянты непаўнагоддзеніх ня білі, былі хіба толькі маральныя зьдзекі. Калі дзяўчына перачытвала тэкст складзенага на яе пратаколу, міліцыянт удаваў зьдзіўленыне: няўжо яна ўмее чытаць?

Крыху старэйшым за яе хлопцам і дзяўчатам, якіх таксама ў мінулу ноч затрымалі й прывезлі на Акрэсьціна, давялося цяжэй.

ДЗЯЎЧЫНА: Хлопец, ён страціў прытомнасць, зь ім зрабілі вельмі непрыемна: ён папросту паўгадзіны праляжаў на падлозе, «хуткая дапамога» прыехала толькі праз паўгадзіны. Потым прывялі яшчэ нейкую зьбітую дзяўчыну, ёй забаранілі з намі нават размаўляць, але яна размаўляць, у прынцыпе, напэўна й не магла.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Патрэбна ў міжнародныя структуры падаць сьпіс грамадзянаў Рэспублікі Беларусь, зь віны якіх не праводзіліся свабодныя й праўдзівыя выбары прэзыдэнта.

СПАДАР: З'явяртаюся да тых, хто галасаваў за Лукашэнку. Людзі добрыя! Няўжо вы яшчэ не здагадаліся, які ён вораг Беларусі й беларускага народа? Задумайцеся, калі вы яшчэ не развучыліся думаць: што ж гэта за ўлада, якая лёзунг «Жыве Беларусь!» лічыць антыдзяржаўным. Няўжо Беларусь ня мае права жыць як краіна?

Міліцыя абыходзілася з падлеткамі ня вельмі добра й ня вельмі кепска, іх ня білі — пра гэта апавяда мne 16-гадовая Яўгенія, да якой я дазванілася сёньня ў абед. Прывезлі, паставілі ў нейкім калідоры ўсіх тварам да съязны й так прымусілі стаяць паўгадзіны. Яўгенія выйшла з Акрэсьціна ў палову дзянятай раніцы. Яна прыгадвае, як іх везлі з Каstryчніцкай плошчы разам зь іншымі затрыманымі.

ЯЎГЕНІЯ: У гэтым браневіку было вельмі страшна. Там, у гэтай міліцыі, яны нейкія хворыя, напэўна. Бо яны пачалі шукаць аркушы паперы, каб напісаць рапарты, ні ў каго не было. Яны пайшлі па аўтобусе, шукалі ў кожнага ў заплечніку — калі не было, яны білі. Калі ім нехта не падабаўся з твару, яны таксама падыходзілі й білі.

У двух браняваных міліцэйскіх аўтобусах з затрыманымі на Каstryчніцкай людзьмі былі 22 непаўнагоддзенія, паведаміла Яўгенія. Але агульная колькасць затрыманых гэтай ноччу падлеткаў высьветліць пакуль не удалося.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Чуў, што вэтэранны — прыхільнікі Лукашэнкі — былі прывезеныя аўтобусамі на Каstryчніцкую плошчу, дзе змагаюцца за дэмакратыю, праўду й свабоду. Я ня ведаю тых вэтэранаў і за каго яны галасавалі. Але я ведаю вэтэранаў Вялікай Айчыннай вайны суседзязу Зымітра й Тамару, зь якімі жыву на адной пляцоўцы больш за сорак гадоў. Зыміцер быў паранены ў баях пад Москвой у 1941 годзе, Тамара пайшла абаронцам у армію на пачатку вайны. Зымітру й Тамары за восемдзесят гадоў кожнаму. Зыміцер — капітан, Тамара — старшина. Апошнія гады вайны служылі ў органах. Галасавалі яны за Мілінкевіча. І каб знаць праўду пра Беларусь у сьвеце, Зыміцер купіў у камісійнай краме за дваццаць тысяч радыёпрэйснік і слухае «Свабоду». Яны — сапраўдныя прыхільнікі дэмакратыі й спачуваюць змагарам.

пятніца, 24 сакавіка 2006, 18:34

КАЛЯ 200 ЧАЛАВЕК ЧАКАЛІ НА АКРЭСЬЦІНА ВЕСТАК

Галіна Абакунчык, Менск

Цягам дня каля турмы на вуліцы Акрэсъціна заставаліся сваякі й знаёмыя затрыманых удзельнікаў акцыі пратэсту на плошчы. Яны чакалі звестак пра лёс затрыманых, а таксама прынеслы ў цёплыя рэчы, лекі й прадукты. Людзі, якія гадзінамі стаялі каля сьценаў турмы, нічога ня ведалі пра лёс затрыманых.

— Хто Вы й да каго прыйшлі?

СПАДАРЫНЯ: Да дачкі. Перадачу прынесла.

— У Вас яе бяруць?

СПАДАРЫНЯ: Не. Нічога ня кажуць, я нават ня ведаю, дзе яна. Хоць бы сказаі, ці тут яна. (Плача.)

ГАЛАСЫ ЛЮДЗЕЙ: Няхай скажуць бацькам, дзе дзеци?.. Выклічце нам начальніка! У вас сумленыне ёсьць?.. Яны

ж ілбом да сьцяны дагэтуль стаяць... Адзін датэлефанаўся маці... Бачыце, якое ў нас бяспраўе? Жах! Людзі, хто нам дапаможа?

Сябра КХП БНФ Уладзімер Юхно, які быў арыштаваны на 5 сутак за тое, што забраў з участку выбарчы бюлетэнь, якраз у гэтых хвіліны выйшаў на свабоду.

ЮХНО: Усе камэрсы перапоўненыя. Сказаі, што цяпер яшчэ 90 чалавек прывязуць. Гэты корпус увесь заняты, і кажуць, што другі таксама запоўнены ўвесь.

А.Казуліну, які прынес перадачу сваім затрыманым сваякам, адмовіліся паведаміць пра іхны лёс. Тоэ, што цяпер адбываецца, будзэм абмяркоўваць з А.Мілінкевічам, паведаміў спадар Казулін.

КАЗУЛІН: У нас няма разыходжаньняў. Мы ідзем разам дзеля будучыні. Сёння мы зь ім сустрэнемся, каб вырашыць, як нам быць.

Да турмы на Акрэсъціна прыходзілі людзі — падтрымаць вязняў.

СПАДАР: Юры, прыватны прадпрымальнік.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: У мяне пытаныне да гаспадзіна Лукашэнкі. Аляксандар Рыгоравіч, чаму ва ўмовах эканамічнага цуду ў цэнтры сталіцы ў людзей адбіраюць прадукты харчаваньня? Вы што — недаядаеце?

СПАДАР: Афіцыйныя сродкі пропаганды шматразова парашуноўваюць нашу сітуацыю з пратэстамі моладзі ў Францыі, якая не жадае працаўцаў па першым кантракце: маўляй, там распраўляюцца зь непаслухманнымі.

Тэлеканалы адкрыта падтрымліваюць страйкоўцаў. А нашу моладзь на Кастрычніцкай плошчы ганьбуюць як тээрарыстаў і адмарозкаў, знарок забыўшыся, што на ўсіх працоўных у Беларусі накінута ярмо кантракту.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ: Лукашэнка! Прыпыні вайну, якую ты распачаў супраць свайго народу. Бо за гэта адкажаш. А мы Гітлера перамаглі, і цябе пераможа беларускі народ. Хопіць ужо маўчаць. З падмогай сваіх хаўрусьнікаў душыш беларускіх дзяяцей, гад!

СПАДАР: Апазыцыя абураная, што ўлады разганяюць, змагаюцца супраць палітычных праціўнікаў рэжыму. Дарагія мае, прачнечеся, калі вы нармальныя, а калі не, то трэба ў Навінкі звязратацца. Там стаяла некалькі дзясяткаў хлопцаў — якія гэта палітычныя праціўнікі?

— Што Вы прывезлі сюды?

СПАДАР: Гарбату з «Макдоналдсу».

— У Вас тут нехта ёсьць?

СПАДАР: Нікога няма. Але вось гэтае маленькае мястэчка свабоды нам паказала, што нам трэба самаарганізоўвацца і рабіць нейкую маленькую справу. Вось і ўсё.

За падзеямі на Акрэсціна сачый юрист праваабарончага цэнтра «Вясна» Валянцін Стэфановіч.

СТЭФАНОВІЧ: Тоё, што тут адбываецца, гэта проста жах. Але чаго можна чакаць ад установы, якую ўзначальвае чалавек, падазраваны ў зынікнені й магчымым забойстве людзей? Гэта проста паказвае ablічча нашай улады.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР ЮРЫ: Адказы беларускаму тэлебачанью. Пра съмецьце. Улады Менску вінаватыя. Яны мусіць прыехаць і прыбраць, прыгожа й не замінаючы пратэстоўцам, у агульным патоку ўпараткованыя. Пра холад. Улада таксама вінаватая. Пра туалеты. Тоё самае. Пра тое, што заплацілі. Правільна зрабілі. Бо ўлада чыніць усялякія перашкоды і стараецца забараніць прыносіць ежу, пітво, цёплае адзеніне ды іншае. Пра мысьленіне. Эта перадавыя людзі, здольныя думаць. Толькі ж так можна абараніць сваё права пры існуючым рэжыме. Пра закрытыя твары. Калі рэжым судзіць, зьбівае, перасльедуе, аказвае ціск на сваякоў і іхных дзяцей, — ствараецца пагроза рэпрэсіяў для сяброў і знаёмых. Улада хоча морам, холадам і рознымі нязручнасцямі забараніць волевыяўленыне канстытуцыйных правовоў мітынгоўцаў. Больш няма мэтадаў. Я першы паехаў бы на беларускі майдан і засыпляў бы беларускую марсэльезу. Няма грошай.

пятніца, 24 сакавіка 2006, 19:54

СЁНЬНЯ СУДЗЯЦЬ ЗАТРЫМАНЫХ НА ПЛОШЧЫ

Алег Грузьдзіловіч, Менск

У Парызанскім судзе Менску праходзяць працэсы над затрыманымі ўдзельнікамі намётавага лягеру. Супраць моладзі съведчаць амапаўцы, якія затрымлівалі пратэстоўцаў.

Адразу 16 адміністрацыйных справаў на ўдзельнікаў намётавага лягеру пачалі разглядаць у Парызанскім судзе. Справы разглядаюць судзьдзі Аўдзейчык, Барысёнак, Трубнікаў, Пыкіна і Лебедзь. Калідор суду запоўнены амапаўцамі ў чорных камбінэзонах — менавіта яны начу зынішчылі лягер прыхільнікаў пераменаў. Затрыманых заводзяць па адным у кабінэты судзьдзяў, дзе ў адбываюцца слуханыні. Калі прыцягнутыя да адказнасці не патрабуюць адваката, слуханыні займаюць дваццаць хвілінаў. Калі з адвакатам — паўгадзіны. У такіх выпадках нэрвуюцца амапаўцы — яны скардзяцца, што стаміліся зь нядосыпу.

Мянчук Аляксандар Аляб'еў таксама выглядае нявыспаным, ягонае чорнае паліто пакамечанае. Ён кажа, што пры затрыманні яго ня білі, але моцна лаяліся й не далі па-

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

АЛЕГ МАКСІМАВІЧ: Тэрміновае паведамленыне ўсім. 21 і 22 сакавіка асабіста хадзіў на Кастрычніцкую плошчу ў Менску. Упэйніўся асабіста, што Мілінкевіч выкарыстоўвае падлеткаў узросту 13—16 год у сваіх мэтах. І гэта ў мароз, калі начу было мінус 11. А на тое, што шмат хто зь іх захварэе, а іх там было каля ста чалавек, Мілінкевічу напляваць.

тэлефанаваць бацькам. Аляксандар далучыўся да мітынгуюцаў толькі ўчора, калі ўпершыню прыйшоў на плошчу разам з сябрам. Ён згадвае захоп лягеру.

АЛЯБ'ЕЎ: Спэцназ запатрабаваў разысьціся, але людзі адрэагавалі тым, што селі. Ніякіх крыкаў, якія суправаджаюць паніку, я ня чуў. Усе аказаліся з моцнымі нэрвамі.

А.Аляб'ева асудзілі на 10 сутак арышту. Збольшага такі ж тэрмін атрымлівалі й астатнія затрыманыя. Толькі Альесь Мазур (пра якога казалі, што ён загадваў гаспадаркай лягера), па звестках, атрымаў 7 сутак. Аднак аманаўцы ў калідоры суду казалі, што адміністрацыйная справа Мазура хутка ператворыцца ў больш сур'ёзную.

Багдана Арлова таксама судзіў судзьдзя Аўдзейчык, але ў вялікай залі, бо на суд прыйшло шмат сяброў юнака. Арлоў казаў, што за ўсе папярэднія дні ня чуў ад міліцыянтаў аб'яваў пра тое, што мітынг несанкцыянованы. Міліцыянты Камякоў і Сінічанка съцвярджалі, што такія папярэджанні былі неаднаразовы. У перапынку хлопец распавёў, як да іх ставіліся ў ізалятары.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Беларусь стала прытулкам усіх вайсковых пэнсіянэраў, якіх вытурылі з краінаў Заходняй Эўропы й былога СССР. Цяпер яны ўсе ў Беларусі. Гэтая катэгорыя паразытуе на целе беларускага народу, атрымліваючы вельмі вялікія пэнсіі. Гэта аплот Лукашэнкі. І пры гэтым яны ненавідзяць і беларускую мову, і тых, хто на ёй размаўляе. Нашчадкі Міхаіла Мураўёва-вешальніка цягнуць нас зноў у паўночна-заходні край.

СПАДАР: Беларусы! Ня слухайце гэтае лукашэнкаўскае тэлебачаньне!

АРЛОЎ: Збольшага нармальна, але некаторых білі. Калі нас прывезьлі на Акрэсціна, то паставілі да съцяны, і тых, хто найбольш запомніўся, білі.

Багдану Арлову далі 10 сутак. Увечары ў Партызанскім судзе пачалі слухаць і справу пляменыніка А.Казуліна — таксама Аляксандра Казуліна. Хлопец запатрабаваў асабістага адваката, і справу на нейкі час адклалі.

Свяякі ўжо асуджаных паспрабавалі перадаць перадачы, але іх на Акрэсціна не прынялі. Наступныя два дні перадачаў таксама ня возьмуць, бо гэта выходныя.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

ЯЗЭП ШАРШАВЫ, Менск: Паважаная «Свабода»! Вельмі спадабаліся палітычныя прыпеўкі, асабліва гэтыя куплет:

Я купіла калькулятар
На апошні грошыкі.
Чары-мары мінус-плюс —
Вылезлі яromoшыкі.

Вельмі трапна. Усе лічбы падманнія, агіднія, няправільныя было б добра называць «яromoшыкамі». 82,6 яromoшыкаў — гучыць нядрэнна.

СПАДАР, Кобрын: Мы вельмі рады, што ў нас ёсьць адзіная магчымасць пачуць праўду. Мы не пратускаем ніводнага дні разам з жонкай, пастаянна слухаем вас. І вельмі рады людзям, якія супрацьстаяць несправядлівасці. Вялікі дзякую тым, хто стаіць за свабоду!

пятніца, 24 сакавіка 2006, 20:11

БЫЛОГА АМБАСАДАРА ПОЛЬШЧЫ Ў БЕЛАРУСІ МОЦНА ЗЬБІЛІ

Уладзімер Глод, Менск

Марыюш Машкевіч, які працаваў амбасадарам Польшчы ў Беларусі, быў арыштаваны ўначы на Кастрычніцкай плошчы. Ён заявіў, што яго моцна зьбілі, калі везьлі з плошчы ў ізялятар на вуліцу Акрэсъцыіна.

Пра гэта спадар Машкевіч паведаміў супрацоўнікам консульскай службы амбасады Польшчы ў Беларусі. Гэтую інфармацыю нашаму радыё перадала прэсавая сакратарка амбасады Польшчы ў Беларусі Моніка Садкоўская. Польская амбасада накіравала ў МЗС Беларусі ноту пратэсту з патрабаваннем забясьпечыць мэдычны дагляд М.Машкевічу.

(1) звянкі на «Свабоду»

СПАДАР: Рыгоравіч, ды правядзі ты гэтыя паўторныя выбары, а то апазыцыянеры ад цябе не адвяжуцца. Толькі хай выбары праводзяць за свой кошт, яны ж сто мільёнаў атрымалі. Калі ня хопіць, Эўразіяvez дапаможа. Усе камісіі хай самі робяць і хай самі лічаць, ну, па адным чалавеку для кантролю ты таксама пакін. А яшчэ выдай кожнаму калькулятар, каб не памыліліся ў падліку сваіх прыхільнікаў. Няхай ад зайдрасці яны лопнуць, калі ўбачаць, як мы цябе любім. А на выбары мы прыйдзем хоць дзесяць разоў. Для нас гэта сьвята. І каб чудоўна было б пабачыць, як ты пасъля поўнай перамогі паедзеш, напрыклад, у Англію, а там ганаровая варта ў сваіх шапках і з валынкамі. Прыемна. А то «Бойнг» хутка заржавее.

пятніца, 24 сакавіка 2006, 22:36

МАЦІ ЗАТРЫМАНЫХ ЦЭЛЫ ДЗЕНЬ СТАЯЦЬ ПЕРАД ЗАЧЫНЕНАЙ БРАМАЙ АКРЭСЪЦІНА

Паведамляе Лубоў Лунёва:

Побач са мной — бацькі затрыманых маладых людзей. Яны вельмі абураюцца. Яны хвалююцца. Сярод іх ёсьць людзі, якія больш за двое сутак ня могуць знайсці сваіх дзяяцей. Яны патрабуюць ад міліцыі інфармацыі, але ніхто ім нічога не паведамляе. Толькі часам з-за брамы выходзіць міліцыянт, выкryвае тры-чатыры прозывішчы й сыходзіць.

Да людзей толькі што прыехалі А.Мілінкевіч з жонкай І.Кулей. Яны паведамілі, што ня могуць знайсці сына, якога затрымалі сённяня ўначы на плошчы. А.Мілінкевіч супакойваў бацькоў. Казаў ім, што ня трэба баяцца. Ён заявіў, што людзі будуць стаяць і далей на плошчы, будуць выходзіць на плошчу, каб выказаць пратэст супраць фальсифікацыі й падману. Месца ў турмах для ўсіх ня хопіць, зазначаў Мілінкевіч. Ён таксама паведаміў баць-

звянкі на «Свабоду» (2)

СПАДАР: Мне падаецца, што Бог вельмі жорстка пакарае тых, хто даў загад, і тых, хто яго выконвае, затрымліваць людзей, што нясуць гэтым мужним маладзёнам плошчы цёплыя рэчы, ежу й пітво. Яшчэ хочацца звярнуцца да прадстаўнікоў беларускіх арганізацыяў «Чырвонага крыжа» й «Чырвонага паўмесяца», якія могуць цяпер чуць гэту праграму. Як вядома, нават нацысты пускалі дэлегацыю «Чырвонага крыжа» ў канцлягеры. Мне здаецца, калі прадстаўнікі нейкай лякальной суполкі гэтай арганізацыі выйдуть пад сваім сцягам, то, магчыма, у іх будуць больш-менш добрыя шанцы занесьці тыя ж цёплыя рэчы, цёплую ежу.

кам, што амбасады ўсіх заходніх краінаў сёньня падалі ноты пратэсту ў МЗС і на імя А.Лукашэнкі. Яны патрабуюць неадкладна вызваліць ўсіх затрыманых на плошчы. Мілінкевіч спадзяеца, што гэта можа паўплываць на беларускія ўлады.

Частка людзей, а разам іх тут цяпер амаль сотня, так і ня ведаюць, дзе іхныя сыны й дочки. Яны абураюцца, непакояцца. Некаторыя маці плачуць.

Заўтра, нягледзячы на выходны, будуць працаўца суды. Сёньня затрыманых судзілі ўвесь дзень.

Самі супрацоўнікі міліцыі на Акрэсціна, а іх ня так шмат, выглядаюць вельмі напалоханымі. Раней бацькі заблякавалі выезд з брамак спэцпрымальніка. Бацькі заявілі: калі яны трymаюць нашых дзяцей, то мы ня выпусцім іх саміх.

Дзіцячы й дарослы спэцпрымальнікі маюць агульны ўнутраны двор і праход. Стала вядома, што кіраунік і два ягоныя намеснікі пакінулі спэцпрымальнік, так бы мовіць, чорным ходам — праз выход з дарослага спэцпрымальніка. Калі бацькі ўбачылі іх машыну з танавальным шклом, яны пачалі скандаваць: «Ганьба! Ганьба!».

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Я працую ў школе настаўніцай, хачу расказаць, як у нас праходзілі выбары. У нас на рабоце загадалі, каб 30% прагаласавалі датэрмінова. Хто ня пойдзе галасаваць датэрмінова, з тым не падпішуць контракту. Кожнага сказалі праверыць па ссылку, незалежна ад таго, дзе ты жывеш, дзе ты працісаны. Але ў нас знайшліся съмелыя людзі, якія адмовіліся ісьці галасаваць датэрмінова. Проста на рабоце мы правялі невялікае аптынне сярод калектыву. Амаль 50% у нас прагаласавала за Мілінкевіча. Узынікае пытаньне: адкуль тады ўзяліся 83% за Лукашэнку?

д з е н ь   В о л і

субота, 25 сакавіка 2006, 12:52

АМАП ПАЧАЎ ВЫЦІСКАЦЬ ЛЮДЗЕЙ З ПЛОШЧЫ

Валер Каліноўскі, Менск

Супрацоўнікі АМАПу выціскаюць людзей з плошчы, дзе сабралася агулам каля сотні чалавек.

Міліцыянты кажуць, што знаходзіцца ў гэтым месцы не льга, бо тут прыбіраюць каток. На прылеглых вуліцах сабралася некалькі дзясяткаў чалавек, якія спрабуюць трапіць на плошчу.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Званю вам з Жодзіна. У сем гадзін вечара калёна (прыкладна зь дзесяці аўтобусаў) у суправаджэнні міліцыі ўехала ў Жодзіна. Магчыма, гэта наша моладзь з плошчы. Хачу падзякаўваць усім, хто ўдзельнічаў у гэтай акцыі: вы — малайчыны! Усё, што вы зрабілі, — гэта вялікі подзывіг. Я сам быў у аўторак на плошчы. На жаль, ня мог ўдзельнічаць кожны дзень. Папросту мне няма за што дабраца.

СПАДАР: Пратэставаць супраць існуючага крымінальнага рэжыму Лукашэнкі вельмі небяспечна, дый немагчыма, таму што любы пратэстоўца можа быць звольнены з працы, атрымаць «воўчы білет» і пазбавіца права на працауладкаванье нават сьмецяром, на існаваньне, ну, і наагул на жыцьцё. Рэжым Лукашэнкі можа ў пратэстоўцы забраць здароўе, альбо той назаўсёды зьнікне ў засынках турмы ці мэдычнае ўстановы, а то й акажацца закапаным жывым. На баку гэтага рэжыму заўсёды выступаюць такія, як міністар замежных справаў і многія іншыя чыноўнікі й палітыкі з надзвычай небяспечнай Расейскай Фэдэрацыі — апекуна дыктатара.

субота, 25 сакавіка 2006, 13:01

ДЭМАНСТРАНТАЎ АДАГНАЛІ АД ПЛОШЧЫ НА НЕКАЛЬКІ ДЗЯСЯТКАЎ МЭТРАЎ

Альгерд Невяроўскі, Менск

АМАП выцісніў дэмантрантаў з плошчы й працягвае адганяць іх у бок ГУМу. Удзельнікі акцыі, скандуючы «Ганьба!» й «Жыве Беларусь!», намагаюцца зноў патрапіць на плошчу.

субота, 25 сакавіка 2006, 13:08

АМАП ЗЬБІВАЕ ДЭМАНСТРАНТАЎ НА ГАМАІ

Валер Каліноўскі, Менск

Удзельнікі акцыі паспрабавалі прарваць ачапленыні міліцыі. Супрацоўнікі АМАПу павалілі іх на зямлю й пачалі зьбіваць нагамі. Сярод пацярпелых ёсьць жанчыны.

Некалькі тысяч удзельнікаў акцыі стаяць на ходніках аба-пал праспэкту Незалежнасці. У руках яны трymаюць бел-чырвона-белыя съязгі й кветкі.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

БАРЫС ЭДУАРДАВІЧ: Людзі добрыя! Выходзьце! Выходзьце ўсе на плошчу! Трэба пашкадаваць нашых дзяцей, дапамагчы ім — і за нашу свабоду, і за ўсё на сьвеце. Трэба выгнаць гэтага вырадка. Выходзьце, людзі — не сядзяце дома, па кухнях. Не сядзяце! Трэба ўсю сліпу прыкладзіці — няма чаго баяцца. Гэты злыдзень спалохаўся, як выйшла шмат людзей, спалохаўся ўсімі фібрамі сваёй душы. Людзі, выходзьце — я вас вельмі-вельмі прашу.

субота, 25 сакавіка 2006, 13:19

ДЭМАНСТРАНТАЎ ЗАГАНЯЮЦЬ У МЭТРО

Валер Каліноўскі, Менск

Міліцыянты заганяюць дэманстрантаў у падземныя пераходы мэтро. Тунэлі забітыя.

На вуліцы Леніна сабралася каля 2 тысяч чалавек зь бел-чырвона-белымі сцягамі. Iх блякуе ўзмоцнены шэраг АМАПу.

субота, 25 сакавіка 2006, 13:37

РУХ ДЭМАНСТРАНТАЎ ПЕРАКРЫТЫ

Альгерд Невяроўскі, Менск

Дэманстрантаў блякаваў спэцназ. Калёны не дайшлі да Каstryчніцкай плошчы, іх бляковалі на тратуары спэцназаўцы. Людзі кажуць, што іх тут некалькі тысяч.

субота, 25 сакавіка 2006, 13:42

З УРУЧЧА Ў ЦЭНТАР МЕНСКУ ЕДЗЕ ТЭХНІКА

Ягор Маёрчык, Менск

З боку Ўручча ў цэнтар гораду па праспэкце Незалежнасці на вялікай хуткасці рухаецца калёна з дванаццаці аўтобусаў-«пазікаў» і восьмі вайсковых крытых грузавікоў у суправаджэнні «мігалак» ДАІ. У грузавіках заўважаныя вайскоўцы са шчытамі.

з в а н к і на « С в а б о д у » (J)

СПАДАР: Сёняня байцы інфармацыйнага фронту — яны самі сябе так называюць — самі ж сабе ўручалі ўзнагароды. Усе гэтыя пракопавы, казятыкі — мы іх усіх ведаем. Думаў, што яны ўжо дасягнулі мякы маны й подласці. Аказваецца — не. Сёняня яны ўзяліся за нашу будучыню, за красу й годнасць нашай нацыі — за моладзь, якая ў неверагодных умовах, пад прыцэлам снайпэраў, байцоў Паўлічэнкі стаяла на плошчы за нас. Пытаныне да «Свабоды»: ці праводзіцца маніторынг і ці ствараецца архіў гэтага паскудзства, ад зайдрасці да якога Гёбэльс варочаецца ў пекле на патэльні, ці будуть ужытыя адносна гэтых інфармацыйных байцоў санкцыі? Таму што беспакаранасць псуе людзеў: яны ж ведаюць, што твораць. Яны ведаюць, што адбываецца ў сусвеце. Усё ведаючы, яны за нашы ж гроши дураць нам галовы. Гэта папросту інфармацыйны тэрарызм.

СПАДАР: АМАП разагнаў без папярэджаньня. А хто будзе плаціць за намёты? За ўсё? Iх жа арыштавалі, як тэрарыстаў! Але ж там зброі не было. Але нават тэрарыстаў папярэджаюць, каб здалі зброю, інакш будзем штурмаваць. Штурм быў без папярэджаньня.

з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Хачу выказаць шчырую падзяку міжнароднай супольнасці за імгненнную рэакцыю на гвалтоўнае зынішчэнне намётавага гарадка на Каstryчніцкім пляцы. Шаноўныя замежныя палітыкі, дыпламаты, журналісты, усе, хто ладзіць пікеты, шчыры вам дзяякую за падтрымку Беларусі ў барацьбе зь ненажэрным рэжымам. Дзякую назіральнікам АБСЭ за дакладную ацэнку гэтага выбарчага фарсу. Але Лукашэнка... ён жа не разумее нармальнаі мовы, ён падпарадкоўваеца толькі аднаму гаспадару — цынічнаму й двурушнаму Пуціну, які ѹ сам гэткі ж, які зынішчае ѹ свой народ, і без маштабных фальсифікацыяў выбараў не ўяўляе. Без падтрымкі Масквы наш рэжым даўно сканаў бы.

субота, 25 сакавіка 2006, 13:48

БЛЯКАВАНАЯ ДАРОГА З МАГІЛЁВА НА МЕНСК

Ягор Маёрчык, Менск

На буйных аўтамабільных развязках стаяць мышны ДАІ. Міліцыянты спыняюць увесь грамадзкі транспарт і робяць фэйс-кантроль. Падазроных асобаў высаджваюць.

➊ з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Добры дзень! Я заклікаю ўсіх людзей, здольных цвяроза мысліць, якія вераць у будучынню, прыйсці ў царкву й запаліць съвечку за супакаенне душы нашага любімага прэзыдэнта Аляксандра Рыгоравіча. Паставіць съвечкі менавіта за супакой душы. Можа быць, тады Бог зважыць на нас, убачыць сваім ясным паглядам.

СПАДАР: Я ўчора чуў па вашым радыё, як адзін перастарэлы лукашыст зьдзекаваўся з прозвішча Аляксандра Мілінкевіча па бацьку — Баран: маўляў, баран і ёсьць баранам. Пажылья людзі зазвычай ганарацца сваёй прынцыпавасцю і сумленнасцю. Цікава, чаму ў гэтым разе ваш слухач не падаў у процівагу Уладзімеру Барану Рыгору Лукашэнку — гераічна загінулага на вайне з фашистамі бацьку нашага ўсенародна любімага Аляксандра Рыгоравіча, які, быцам маг-чараўнік, праз дзесяць гадоў пасля сваёй пагібелі вымудрыўся падарыць нам усім наша сонца нацыі? А, між тым, па тэорыі лукашызму, калі б усё-ткі знайшлося хоць што-небудзь вартае, каб згадаць пра гэтага чалавека, цяпер, напэўна ж, усялякія гэтыя казіятыкі, зімоўскія радасна зрабілі б з яго, падганяючы пад час, перадавога мэханізата, будаўніка, кіроўцу, ці нават і настаўніка. Але, напэўна, адрозна ад Уладзімера Барана, пра Рыгора Лукашэнку нават казіятыкам не ўдаецца што-кольвец прыдумаць. Цёмная гісторыя.

субота, 25 сакавіка 2006, 13:58

ДЭМАНСТРАНТАЎ БЛЯКАВАЛІ КАЛЯ ЎНІВЕРСАМУ «ЦЭНТРАЛЬНЫ»

Валер Каліноўскі, Менск

Агульная колькасць дэмантрантаў — больш за 5 тысяч. Калёны выцягнуліся да Галоўпаштамту. Людзі стаяць на ходніках. Яны выкрываюць «Жыве Беларусь!», «Свабоды не спыніць!» і сипяваюць «Магутны Божа». Толькі што з боку адміністрацыі прэзыдэнта выбегла некалькі соценя спэцназаўцай у баявой экіпіроўцы й з дручкамі. Яны атаялі калёны дадатковым ланцугом.

з в а н к і на « С в а б о д у » ➋

СПАДАР: Дзівосныя рэчы адбыліся ў нашай краіне за апошні месяц. У Беларусі ідзе маленъкая халодная грамадзянская вайна. Мы тут так прыблізна прыкінулі: адсоткаў 70 пра гэта нічога ня ведаюць — ні пра сотні затрыманых, ні пра арыштаваных, ні пра звольненых. Ну, ня ведаюць зусім. Тоё, што сёняня, у чацьвер, паказала АТН, — папросту дзіва. Патэлефанавала сяброўка маёй жонкі, дастаткова разумная жанчына, лекар, і кажа: «Дык яны ж усе — наркаманы. Ім даляраў надавалі, і цяпер вунь шпрыцоў колькі!». Ну, і што тут скажаш? Тут няма ніякага парушэння прынцыпаў прафесійной журналісцкай этикі? Раскажэце, хто такі Пракопаў, дзе вучыўся; хто такі Казіята; хто такія сямейства Казаковых, а таксама — Людміла Кавалёва, колькі зарабляюць? Людзі нічога ня ведаюць пра іх. Так выходзіць, што вы самі па сабе, а яны самі па сабе. Оруэлу далёка да нашай рэальнасці.

СПАДАР: Перадайце па радыё, што Мілінкевіча й Казуліна ў вас разам трэба адправіць у Сібір — лобзікам валіць лес.

субота, 25 сакавіка 2006, 14:14

А.МІЛІНКЕВІЧ ЗАКЛІКАЕ ІСЬЦІ Ў СКВЭР ЯНКІ КУПАЛЫ

Любоў Лунёва, Менск

Аляксандар Мілінкевіч, які толькі што зявіўся ў раёне Кастрычніцкай плошчы, заклікаў удзельнікаў акцыі рухацца ў Купалаўскі сквэр.

субота, 25 сакавіка 2006, 14:20

КАЛЯ ТЫСЯЧЫ ДЭМАНСТРАНТАЎ СКІРАВАЛАСЯ ДА ПЛОШЧЫ СВАБОДЫ

Валер Каліноўскі, Менск

На плошчы Свабоды ўжо стаіць калёна людзей. Мяркуецца, што разам яны паспрабуюць прайсьці да Купалаўскага сквэру. Канцэнтраваныя сілы АМАПу, узброенага дубінкамі, высадзіліся з машынаў і аўтобусаў у раёне Нямігі, і яны шчыльнымі шэрагамі акальцоўваюць Кастрычніцкую плошчу ззаду Палацу Рэспублікі.

(І) з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Да вас звяртаеца беларуска, мянчанка. Так здарылася, што цяпер я жыву за мяжой, на Захадзе, і выкладаю ва ўніверсытэце аднаго зъ нямецкіх гарадоў. Я хачу звярнуцца да маіх калег-беларусаў — настаўнікаў, выкладчыкаў, дацэнтаў, прафэсараў: існуючы рэжым не застанецца абыякавым да лёсаў тых юнакоў і дзяўчат, якія былі на Кастрычніцкай плошчы й змагаліся такім чынам за будучыню нашай краіны. Яны мараць пра лепшае жыцьцё, пра свободу і, перадусім, пра можлівасць свабодна разважаць. Безумоўна, съведчаныні пра арыштаваных будуць перададзеныя ў навучальныя установы, зъ якіх маладых людзей, хутчэй за ўсё, павыключаюць. Паважаныя калегі, у вашых руках лёсы ваших студэнтаў — сыноў Беларусі. Не рабецеся катамі! Наша задача — несьці веды. Мы павінны займацца адукацияй моладзі, а не ператварацца ў палітынфарматараў, міліцыйскіх шасцьцёрак і абаронцаў рэжыму Лукашэску. Падумайце пра будучыню. Лукашэнка ня вечны, якім бы царом ці богам ён сябе ні адчуваў. Каб вам не было сорамна перад студэнтамі, перад моладзьлю, перад самімі сабой, падтрымайце сваіх навучэнцаў, падтрымайце будучыню нашай краіны. Ня ўдзельнічайце ў пакараньнях і катаваньнях!

з в а н к і на « С в а б о д у » (І)

СПАДАРЫНЯ: Дарагія людзі! Гвалту гэтага чакаць мы былі павінны. Но няма ў нас кірауніка, а карнік ёсьць краіны.

ГЕНАДЗЬ МАЙСЕЕНКА: Непрыемная навіна: частка з тых пратэстоўцаў, лёсы якіх дагэтуль невядомыя, апрацоўваеца спэцслужбамі Лукашэнкі з дапамогай спэцоў з Рэсеi й краінаў-ізгойаў — былых ды існуючых цяпер. Гэта мэтады «пладсадкі на іголку», уздзэяньня псыхатропных прэпаратоў, псыхазамбаваньня. Ня кажучы пра тое, што частка затрыманых будзе інфікаваная вэнэричнымі захворваннямі. Там ёсьць і грамадзяне іншых краінаў. Частку з гэтых, добра ўжо апрацаваных у патрэбным кірунку, пакажуць потым па тэлебачаныні, а зомбі аddyaduць у распараду незалежных мэдычных камісіяў, якія будуць змушаныя тэхнічна прызнаны праўду гэтай залежнасці. Так што галоўныя правакацыі яшчэ наперадзе. Я ўжо не гавару пра крымінальны аспект псэудафинансавання пратэстоўцаў замежнікамі, што будзе таксама паказана па тэлебачаныні ў фашысцкім духу, як у Беларусі непасрэдна, так і ў Рэсеi.

субота, 25 сакавіка 2006, 14:49

А.МІЛІНКЕВІЧ: СТРАХ УЛАДЫ ДАСЯГНУЎ АПАГЕЮ

Любоў Лунёва, Менск

Мілінкевіч прыйшоў у сквэр Янкі Купалы. Ён зьвярнуўся да прысутных: «Тое, што ўлады пайшлі на сілавыя дзеяньяні ў гэты дзень, съведчыць пра іхны страх. Ён дасягнуў свайго апагею». Мілінкевіч адзначыў, што менскія турмы перанаселеныя: «Я шукаў свайго сына, і толькі сёньня даведаўся, што ён у Жодзіне». Спадар Мілінкевіч заклікаў іншыя калёны далучыцца да мітынгу ў Купалаўскім сквэрэ. Але байцы АМАПу й СОБРу перашкаджуюць калёнам злучыцца. У цэнтры гораду знаходзіцца блізу 20 тысяч чалавек.

З в а н к і на « С в а б о д у »

ІГАР ПАСНОЙ, лекар з Віцебску: *Хацеў бы павіншаваць вас са съятам, — Днём Волі. Для мяне асабіста свобода прыходзіць адно тады, калі чалавек мае права выказаць свой погляд, знаходзячыся ў меншасці. Сапраудная свобода — гэта свобода меншасці выказваць свою пазыцыю большасці. Я ўдзячны, што вы ўсё-ткі данеслы мае думкі, хаця, вядома ж, іх трохі перамянілі. Зрэшты, як і належыць, адпрацуваючы гроши сваіх гаспадароў. Вы не сказалі самага галоўнага: што Мілінкевіч вывеў на плошчу непаўнагодніх дзяцей, зрабіў многіх з іх інвалідамі, бо застудзілі ныркі, лёгкія. І невядома, колькі соценъ дзяцей стануць інвалідамі. І невядома, хто ім за гэта заплаціць кампэнсацыю. Вашы гаспадары з Амерыкі? Сумняюся. Плаціць будзе той самы беларускі народ. З наших пэнсіяў, заробкаў мы будзем аплачваць ім інвалідасць. А Мілінкевіч, Казулін, адпрацаваўшы свае гроши, апынуўца — я ўпэўнены — за мяжой, разам з Навумчыкам ды іншымі. А ўсё ж дзякую вам хоць за палавінную, але свободу.*

субота, 25 сакавіка 2006, 14:55

ДЭМАНСТРАНТЫ ПРАЦЯГВАЮЦЬ ЗЬБІРАЦЦА Ў СКВЭРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

Альгерд Невяроўскі, Менск

А.Мілінкевіч падышоў да сабраных калі Палацу прафсаюзаў людзей і заклікаў іх ісьці ў сквэр імя Янкі Купалы. Ён сам узначаліў калёну, у якой знаходзіцца калі 3 тысяч чалавек, калёна рушыла за ім. Людзям, што сабраліся калі ўніверсаму «Цэнтральны», міліцыянты перагарадзілі дарагу, каб ня даць ім аб'яднацца з калёнай пад кірауніцтвам Мілінкевіча.

з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: *Мне не зусім зразумела адэнакватнасць нашай улады. У мяне такое ўражанье, што ён (Лукашэнка) больш баяўся трайграць, страціць уладу, чым хацеў выйграць. Прыкладам, з гэтymі намётамі. Госпадзе Божа, ты — прэзыдэнт, і ёсьць такія людзі-іншадумцы: узяў бы ды прывез ім біятуалет, паставіў бы сыметніцы. Зьвярнуўся б да іх, урэшце: «Спадарства, ну, хопіц! Спынечся!» Чаму так не зрабіць? Навошта ты паставіў гэтых чорных людзей? Навошта выстраіў міліцыю, дазволіў зьбіваць? Нашто абшуквалі сумкі ва ўсіх, хто спрабаваў прынесці ежы? Для чаго гэта ўсё было? Незразумела.*

СПАДАРЫНЯ: *Я заклікаю ўсіх, для каго гэта актуальна, адмовіцца ад карыстання калектывай тэлеантэнай. То, што было паказана сёньня ў «Панараме» па БТ, камэнтары за кадрам з ужываннем жудаснай лексыкі — напросту ганьба. Мы, беларусы, трацім свае гроши на людзей, якія пазбавіліся разуму. Яны за каго нас увогуле трymаюць? Нам такія мэдыі не патрэбны! І таксама такія журналісты.*

субота, 25 сакавіка 2006, 14:57

УДЗЕЛЬНІКІ МІТЫНГУ ПРАГНАЛІ ЗДЫМАЧНУЮ ГРУПУ БТ

Любоў Лунёва, Менск

Удзельнікі мітынгу, які адбываеца ў сквэры імя Янкі Купалы, прагналі здымачную групу БТ. Дзяржаўныя журналісты пакідалі сквэр пад крыкі «Паклёнікі!», «Ганьба!».

субота, 25 сакавіка 2006, 15:02

НА МІТЫНГУ ВЫСТУПАЮЦЬ В.ВЯЧОРКА І А.МІЛІНКЕВІЧ

Валер Каліноўскі, Менск

Вінцук Вячорка заклікаў да салідарнасці з тымі, хто сядзіць за кратамі. Мілінкевіч нэгатыўна ацаніў вынікі выбараў.

субота, 25 сакавіка 2006, 15:04

НА АКРЭСЦІНА ПРЫВЕЗЫЛІ ТРЫ АЎТОБУСЫ ЗАТРЫМАНЫХ

Галіна Абакунчык, Менск

Тры мікраўтобусы, запоўненыя людзьмі, заехалі ў браму турмы.

субота, 25 сакавіка 2006, 15:31

А.КАЗУЛІН: МЕСЦА АПОШНЯГА ДЫКТАТАРА ЭУРОПЫ — У ГААЗЕ

Валер Каліноўскі, Менск

Аляксандар Казулін заклікаў удзельнікаў па сканчэнні мітынгу ісьці на Акрэсціна й дамагацца вызвалення палітвязняў. Ён дадаў, што месца апошняга дыктатара Эўропы — у Гаазе. Присутныя скандавалі: «Чамадан — вакзал — Гаага!»

(1) звянкі на «Свабоду»

СПАДАР: Хачу падзяліца інфармацыяй. Мне 15 сакавіка ў паштовую скрынку падкінулі газету «Советская Белоруссия». І там быў фатадзымак: з бутэлькай гарэлкі кіргіз такі. Дык вось што я хачу сказаць: калі праводзіўся рэфэрэндум наконт зъмены Канстытуцыі, прайшла інфармацыя па ўсіх навінах — на радыё і ў газетах — што даюць піва й гроши ад апазыцыі. Разносіў такі дзябёлы хлопец тое піва. Дык гэта быў супрацоўнік міліцыі, які цяпер працуе на Фабрыцыўса, 12, — Казачонак Зыміцер. Ён раней у ДАІ працаваў, а цяпер — у Экспертна-крыміналістычным цэнтры. Я яго добра ведаю. Такія падставы робяцца на кожным кроку. І гэта лёгка праверыць.

звянкі на «Свабоду» (1)

СПАДАРЫНЯ: Съмех дый годзе з гэтай Ярмошынай. Будзе гаварыць: «Прыишлі да фінішу». Абіраюць і помсьцяцца беларускаму народу, у Беларусі — прышэльцы, якія ня маюць ні сумлення, ні сорamu. Для іх набудавалі тут катэджы, для іх набудавалі кватэраў, а табе за ўсё жыцьцё — звыш сарака гадоў адпрацавала — дулю. Не! Будзем разьбірацца! На вуліцах будзем разьбірацца. У судах будзем разьбірацца! Але вам не дазволім таптаць нашу зямлю й зьдзекавацца з нас. Вось так, Ярмошына! Мы да фінішу не прыйшлі яшчэ. Мы яшчэ прыйдзем да фінішу.

субота, 25 сакавіка 2006, 16:18

А.КАЗУЛІН І ЧАСТКА МІТЫНГОЎЦАЎ СКІРАВАЛІСЯ НА АКРЭСЦІНА

Любоў Лунёва, Менск

Яны крочаць туды, каб дамагчыся вызваленъя ўсіх затрыманых. Ад Купалаўскага сквэру да турмы 11 кілямэтраў.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Чэслаў Мілаш, ляўрэат Нобэлеўскай прэміі па літаратуре:

Ты, хто пакрыўдзіў простага чалавека бязвінна,
шчасльіва зарагатаў над яго простай крыўдай
і пазыбіраў кругом блазнаў-юрылаў,
зло з дабром замяшаў, як у цэбры сьвінням.
Ты, перад кім хоць бы ўсе нахілілі галовы,
цноту і розум Сусьвету табе прыпісалі,
мэдалі залатыя з тваім профілем карбавалі,
радыя, што хоць дзень прайшоў безь ніякай абновы,
ты больш ня будзеш спакойны —
чалавек пра цябе запомніў.
Ты забіць яго можаш — народзіца новы.
Лягучь на сьпісы і ўчынкі твае, і прамовы.
Самы лепшы табе цяпер змрок зімовы,
вяроўка і сук нахілены месяца-поўні.

(Пераклаў Алеся Чобат.)

Гэты верш апублікованы па-беларуску дзесяць гадоў назад, выбіты на помніку польскім рабочым у Гданьску пятнаццаць гадоў назад, а тых рабочых камуністы расстрэльвалі трыццаць пяць гадоў назад, а напісаў гэта Чэслаў Мілаш у 1936-м, семдзесят гадоў назад. Напісаў, як усё роўна пра наш заўтрашні дзень.

субота, 25 сакавіка 2006, 16:21

МІТЫНГ У СКВЭРЫ ЯНКІ КУПАЛА СКОНЧЫЎСЯ

Валер Каліноўскі, Менск

Мітынг у сквэры імя Янкі Купалы ў Менску скончыўся а 15-й гадзіне. Пры канцы ўдзельнікі мітынгу прынялі зварот у Камітэт правоў чалавека ААН і да ўсіх дзяржаваў сьвету, каб яны зьвярнулі ўвагу на падзеі ў Беларусі й паспрыялі вызваленъю затрыманых ўдзельнікаў апазыцыйных акцыяў.

Затым у прынятай рэзоляцыі ўдзельнікі мітынгу асудзілі мінулуую выбарчу кампанію запатрабавалі правядзення новых сумленных выбараў без удзелу А.Лукашэнкі, а таксама запатрабавалі вызваліць ўсіх палітвязняў. А.Мілінкевіч заклікаў ўсіх прысутных далучацца да Народнага руху за свабоду, пра стварэнне якога было абвешчана на мітынгу. Вінцук Вячорка заклікаў памятаць пра наступную буйную акцыю апазыцыі — «Чарнобыльскі шлях».

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАРЫНЯ ВАЛЯНЦІНА, Глыбока: Яны (плача)... Тыя хлопчыкі і дзяўчаткі — яны стаялі да канца. Яны — сьвятыя. Таму што ведалі боль і бачылі: горад сыта й абыякава, ѥёлла спаў. Кожную раніцу я бягу да прыимача ў надзеі, што яны яшчэ ёсьць, у надзеі на хоць маленъкі крок. Але больш іх там няма. Як цяжка жыць у халопскай краіне, пад расейскім ботам! У XVII стагодзьдзі была вайна, у якой загінуў кожны другі. Яе назвалі крывавым патопам. Гэта было куды страшней, чым у мінулуую ўсясьветную на беларускай зямлі. Амаль праз чатыры стагодзьдзі здарылася найстрашнейшае — у нас забраўлі душу. Бог адварнуўся ад нас. Толькі наш сцяг бел-чырвона-белы яшчэ ёсьць. Хутка ўсе пра ўсё забудуцца. І ў Эўропе — таксама. Я вельмі хвалуюся — у мяне хворае сэрца.

субота, 25 сакавіка 2006, 16:46

ТРЫ ТЫСЯЧЫ ЧАЛАВЕК ІДУЦЬ ВЫЗВАЛЯЦЬ ПАЛІТВЯЗНЯЎ

Любоў Лунёва, Менск

На дадзены момант калёна крочыць па вуліцы Багдановіча. Удзельнікі скандуюць «Свабоду!» і «Жыве Беларусь».

субота, 25 сакавіка 2006, 16:59

СПЭЦНАЗ І АМАП ПЕРАКРЫЛІ ШЛЯХ КАЛЁНЕ. РЫХТУЮЦЦА ДА ЗАТРЫМАНЬНЯЎ

Любоў Лунёва, Менск

Пад мостам ля будынку райвыканкаму Маскоўскага раёну Менску шлях калёне, якая рухалася да турмы на вуліцы Акрэсціна, перакрылі некалькі шэрагаў АМАПу й спэцназу.

З рацыяў міліцыянтаў можна пачуць, што яны чакаюць, каб калёна дайшла да бязлюднага месца, дзе й мяркуюць затрымаць удзельнікаў шэсцьця.

субота, 25 сакавіка 2006, 17:08

ЛЮДЗІ ПАКІДАЮЦЬ ГРАМАДЗКІ ТРАНСПАРТ І ДАЛУЧАЮЦЦА ДА КАЛЁНЫ

Любоў Лунёва, Менск

Грамадзкі транспарт спыніўся. Пасажыры далучаюцца да калёны, якая ідзе на вуліцу Акрэсціна з патрабаваннем вызваліць вязняў. У калёне рушыць больш як 10 тысяч чалавек.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » ( )

СПАДАР: Зразумейце адно: калі кот не ўцякае, сабака за ім ня гоніцца, а калі кот уцякае, сабака кідаецца ўсьлед.

Калі мы будзем скардзіцца на незаконныя дзеянні, Лукашэнка, вядома, будзе бацца. Падумайце: са штабу Мілінкевіча недзе каля трохсот чалавек арыштавалі за распаўсюд інфармацыі падчас сустрэчаў з выбаршчыкамі. Ці гэта не парушэнне? Але ніводнай скаргі Мілінкевіч не падаў. А калі б ён падаў скаргу, значыць, ужо нечага не рабілася б адносна нас. Мы самі дазваляем з сабой так абыходзіцца! Мы ж — сябра ААН. Дык трэба туды скардзіцца. Але трэба прайсьці суды, а не гаварыць: маўляў, у нас няма судоў. Ёсьць суды, і яны змушаныя даваць адказы на ўсялякую скаргу, якую разглядаюць.

Трыста чалавек хай напішуць — і атрымаюць адказ ад прэзыдэнта, ад суду, ад пракурора. А потым — у ААН пераслаць, каб там рабіці таксама нейкія заходы: выключылі на пэўны час — хаяць на паўгоду — з ААН. І вось тады гэтыя бык ня будзе лічыць, што яму ўсё дазволена.

СПАДАР: Хачу кінуць такі заклік: «адмарозкі» ўсіх рэгіёнаў, яднайцеся! Каб нам скінуць асноўнага неданоска зь ягонай прарасейскай хунтай!

з в а н к і   н а   « С в а б о д у »

СПАДАР: Я хачу сказаць пару словаў пра дзяцей, якіх учора затрымалі на плошчы. Iх называлі адмарозкамі. А гэтыя «адмарозкі» стаялі ў такі сънег, такі холад... (даруйце, мянэ сълёзы душаць). Заклікаю ўсіх старых, якія не падтрымалі іх, прагаласаваўшы за Лукашэнку, прыйсьці сёньня. Каб не было сорамна паслья ўсё жыцьцё. Так, можа, і паб'юць нас. Калі ж ня прыйдзем, — нас будуць біць цягам усяго жыцьця.

субота, 25 сакавіка 2006, 17:10

АМАП ШТУРМУЕ КАЛЁНУ

Паведамляе Любоў Лунёва:

Шэрагі міліцыянтаў у касках і са шчытамі расьсякаюць калёну. Яны зьбіваюць дэмантрантаў. Гэта адбываецца ля будынку райвыканкаму Маскоўскага раёну Менску.

Толькі што байцы пад камандаваннем палкоўніка Паўлічэнкі пайшлі ў атаку. Яны пачалі зьбіваць людзей. Яны б'юць іх дубінкамі, накідваюцца шасьцёра чалавек на аднаго, зьбіваюць дзяцей. Пачалі нешта ўзрываць. Толькі што ў мяне на вачах разьбліі чалавеку галаву. Яны апранутыя ў чорнае, у іх адгазынікі.

Яны пачалі выстрэльваць — я ня ведаю, што гэта — велізарны выбух, дым, зьбіваюць усіх, хто трапляе пад руку. (*Гук выбуху.*) Вы чуецце? Гэта нейкія гранаты. Спачатку яны страляюць, потым нешта съвеціцца — дым, страляніна. Шмат зьбітых. Вы чуецце гэта? Кроў... Людзей заўгналі на гару — усё гэта адбываецца насупраць Тэатру музычнай камэдыі.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Сыліс непажаданых у краінах Эўразіязу павінен быць як мага больш поўны: хто хлусіj, хто падпісваў зьвесткі пра няісныя працэнты, — вельмі добра ведалі, на што ідуць. Дык няхай і жывуць у тым асяродку, які самі ствараюць. Іхняя дарогі — Москва, Пэкін, Тэгеран, Гавана. Няма чаго ім шастаць па дэмакратычных краінах! А то прыладаваліся някепска: народ абываюць у лапці, а самі на курортах заморскіх цешацца ды яничэ дзетак сваіх там навучаюць. Выгодна ж: не на сялянскіх заробках сядзяць. Няхай жнуць там, дзе сяялі! Вось гэта й будзе значнай дапамогай з боку Захаду дэмакратыі ў Беларусі. Хай кожны адкажа за тое, што робіць!

За дымавой заслонай нічога не відаць. Магчыма, гэта нейкія дымавыя шашкі. Зьбітыя людзі ляжаць уздоўж дарогі, некаторыя зь іх непрытомныя. Гэта выглядае вельмі страшна. Тут на мосьце электрычка — яна запаволіла хаду, усе людзі кінуліся да вокнаў, людзі крычалі: «Ня трэба, ня біце!». Білі страшна — мужчынаў, хлопцаў. Адну жанчыну двое вялізных мужчынаў схапілі за ногі, павалаклі, пачалі яе зьбіваць па нырках, па жываце. (*Крык: «З дарогі!»*) Вось вы чуецце, як яны кідаюцца на журналістай. Зараз пачнеца другая частка гэтай апэрацыі. Атакуюць у масках, у бронекамізэльках, у іх у руках — вялізны балён чырвонага колеру, на ім нейкая абревіятура, што гэта нейкі газ небяспечны, яны пачынаюць зрывати зь яго плёмбу.

Казулін пакуль што не арыштаваны — ён пайшоў размаяльца з Паўлічэнкам. Цяпер яны абкружылі тых, што засталіся побач. Побач са мной — польскі журналіст, ён таксама зьбіты. (*Скандаванье: «Жыве Беларусь!»*) Вось вы чуецце — усё роўна, нягледзячы на тое, што такі жорсткі разгон, на тое, што тут былі такія выбухі — спачатку людзі

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Аляксандар Лукашук ды іншыя там лунёвы, карбалевічы, соуст! Званю вам апошні раз. I болей не хачу ні званіць вам, ні слушаць вас. Чаму? Таму што вы даказалі, што на вашай станцыі самая лжывая, самая аднабаковая інфармацыя. Узяць хаяць б інфармацыю пра гэтыя ваш так званы блакітны майдан. З ваших зьвестак, там такія героі знаходзіліся, такія ціхенькія. А калі іх зрушылі зь месца, то аказалася, што там адны наркаманы, п'яніцы, распусынкі. А вы перадаяце, што людзі моляцца за іх, што іх так паважаюць. Што ж рассказываюць іншыя, пераважная большасць людзей, — ніякай інфармацыі. Таму вас ня хочацца ні слухаць цяпер, ні званіць вам.

думалі, што гэта баявяя гранаты — вы чуеце, што людзі ўсё роўна скандуюць «Жыве Беларусь!» — людзі вельмі абураныя такім брутальным зъбіцьцём. Тут яшчэ ёсьць хімічная рота, яны ў чорным, у іх адгазынікі, нейкія балёны з газам — я ня ведаю, што гэта за газ, але вельмі пячэвочы. Магчыма, гэта тая самая «чаромха».

Зъбітый некалькі сьвятароў, якія ішлі разам з Казулінам на перамовы. Тут і Акаловіч, і яшчэ адзін сьвятар, яго таксама зъблі. Адзін чалавек намагаўся ня даць прайсцы вайскоўцам, калі выбухнула граната, — ён лёг на асфальт, на праезную частку, і яго вельмі моцна зъблі. Ён дагэтуль ляжыць непртытомны, жанчыны намагаюцца выклікаць яму «хуткую дапамогу», але як яна сюды прыедзе, калі тут усё ачэплены.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

ЛЯВОН ВАЛУЙ: Рэцэпт свабоды яшчэ напачатку нацыянальнага адраджэння чэскага народу сформуляваў Масарык адным словам. *I слова гэтае — праўда. А пакуль нашы новаабвешчаныя лідэры баяцца вымавіць гэтае гаючае слова, датуль мы будзем задыхацца ў кляцы хлусыні. Праўда наша ў тым, што Беларусь ператвораная з 1994 году ў палігон расейскага фашызму. Ідэалёгія такога кшталту фашызму — гэта ідэалёгія нянавісьці да ўсяго нярускага. На тэрыторыі Беларусі гэта нянавісьць да найкволейшых праяваў нацыянальнага самавызначэння. У нас за памянёныя гады зьнішчаная сыстэма нацыянальнай адукцыі — замененая на рускую, зьнішчана этэрная прастора — заменена на рускую. Бэсціца гісторыя беларускага народу, і падаецца з гледзішча расейскіх акупантаў. Асаблівая ж нянавісьць да нашай мовы: нас высочаюць і адлоўліваюць з прыкметы мовы, як абарыгенаў. *I менавіта гэту праўду мы мусім сказаць — калі маем сліу. Сказаць альбо закрычаць. А калі ня маем слілы пракрычаць, — дык хоць бы прастагнаць на ўесь свет. I тады нас пачуюць.**

субота, 25 сакавіка 2006, 17:39

ЗАТРЫМАНЫ ПАВАЛ МАЖЭЙКА

Валер Каліноўскі, Менск

Як паведаміла нашаму карэспандэнту Іна Кулей, у Менску міліцыя затрымала аўтамашыну, у якой знаходзіўся прэсавы сакратар А.Мілінкевіча Павал Мажэйка з гукаўзмацийнай апаратурай, што выкарыстоўвалася падчас мітынгу ў скверы Янкі Купалы. А.Мілінкевіч і І.Кулей накіраваліся ў Цэнтральнае раённае ўпраўленыне міліцыі, куды павезълі Мажэйку.

субота, 25 сакавіка 2006, 17:48

ЗАТРЫМАНЫ А.КАЗУЛІН. ПАРАНЕНЫХ ВЫНОСЯЦЬ НА НАСІЛКАХ

Любоў Лунёва, Менск

На месцы разгону калёны пачаўся масавы хапун. Съведкі бачаць трох параненых, двух выносілі на насілках.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Добры дзень, паважаная «Свабода»! На мінульых выбарах я галасаваў за Мілінкевіча. Але як паглядзеў па тэлевізоры й прачытаў у газетах дыялёг шараговага польскага грамадзяніна з Карніенкам — бліжэйшим паплечнікам Мілінкевіча, дык моцна пашкадаваў пра зьдзейсненае. Ну, які там можа быць прэзыдэнт, калі дзеяньнямі апазыцыі кіруе шараговы функцыянэр з Польшчы, які забяспечвае іх грашыма?! Гэта быў бы не прэзыдэнт, а самы сапраўдны халуй Захаду й халуй Польшчы. А пад Польшчай мы ўжо былі. Хопіць нам такіх прэзыдэнтаў!

субота, 25 сакавіка 2006, 19:05

НАВЕДНІКАЎ НА АКРЭСЬЦІНА ЗДЫМАЛІ НА ВІДЭАКАМЭРУ СПЭЦСЛУЖБЫ

Галіна Абакунчык, Менск

Удзень 25 сакавіка да турмы на Акрэсціна прыйшлі больш за сто чалавек, каб перадаць сваім родным і сябрам неабходныя рэчы, харчы й ваду. Аднак многія не знайшлі сярод затрыманых сваякоў, а прыём перадачаў тут спынілі датэрмінова. Усе прысутныя заставаліся пад пільным наглядам супрацоўнікаў спэцслужбаў зь відэакамэрамі й зброяй.

На галінках дрэваў каля ўваходу ў будынак спэцпрымальніка завязаныя джынсавыя стужкі. На некаторых прыватных аўтамабілях нумары заклееныя белай паперай. Людзі стаяць у чарзе ўздоўж сцяны. Лідзія Лысюк, якая зь Берасьця прыехала да сына Зымітра, паshanцавала патрапіць у будынак.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Я хацеў бы вам сказаць пра тое, каго нам цяпер не ханае. Забітых. Карпенкі, Захаранкі, Ганчара. Крэмль і Лукашэнка ведалі, каго забіваць. А Мілінкевіч, Казулін — гэта ні рыба ні мяса.

СПАДАРЫНЯ: Да якое пары вы будзеце муциць народ Беларусі? Каго арыштавалі на плошчы? Ублюдкаў, адкіды грамадзства, якія ня хочуць нармальна працеваць і жыць. Для іх людзі — гэта быдла. Народ для іх — ніхто. Рабы! Ім патрэбныя лясы, заводы. Уся працоўная Беларусь скрайне абураная. Дзеци... А дзе іхныя бацькі? Чаго ім не ханае? Прэч з працоўнай Беларусі! І вам, Радыё Свабода, хопіць трывіндзець па радыё! Што вы робіце? Нашто вы лезеце ў нашу краіну? Прадажныя людзішкі, вы за брудныя зялённыя прадалі сваіх продкаў. Прэч зь Беларусі!

ЛЫСЮК: У яго разьбітая акуляры, і ён казаў, што спачатку было вельмі страшна. Але калі гэтулькі людзей аб'яднаныя духам свободы, то страх мінае. Я рада, што мае дзецы робяць выбар на карысць свободы.

Каб перадаць зыняволеным неабходнае, людзі прыходзілі сюды ў 6 раніцы, а перадачы ў іх бралі прыкладна а 10-й. Каб упарадкаваць чаргу, людзі склалі сыпіс.

ЮНАК: Сённяня зайшло каля сямідзесяці чалавек.

— А колькі запісалася?

ЮНАК: Сто пяцьдзесят дзесяць.

— Колькі вам стаяць?

ЮНАК: Да вечара будзем.

— Чаму так павольна рухаецца чарга?

ЮНАК: Яны не зацікаўленыя ў тым, каб людзі сябе нармалёва адчуvalі. Людзі, якія выходзілі адтуль, ужо казалі, што ёсьць вялікія праблемы зь пітной водой.

Аднак некаторыя людзі, адстаяўшы гадзіны, не знаходзілі сваіх родных.

з в а н к і на « С в а б о д у » ②

СПАДАР: Гераічны ўчынак моладзі на Кастрычніцкім пляцы паказаў, што ў Беларусі ўсталяваўся фашизм.

Усталяваць фашизм дапамагаюць так званыя вэтэраны ў супрацоўнікі міліцыі. Яны павінны ведаць, што як толькі будуць зынішчаныя дэмакраты, чарга дойдзе ў да іх, таму што фашизм усёдэны й ненасытны. Ад фашизму больш за ўсё пацярпелі немцы і ні ў чым не вінаваты беларускі народ. Ад беларускага фашизму больш за ўсё зноў пацерпяць беларусы, але ў гэтым ужо будзе іхная віна. Людзі, будзьце пільныя, думайце ў супраціўліяцеся фашизму!

СПАДАР: Учора тут дзень адстаялі, і нам паведамілі, што ён тут. А сёньня таксама дзень адстаялі, і ўжо кажуць, што ён у Жодзіне. Ніякай інфармацыі больш няма.

Пасъля таго, як у спэцпрымальнік скіраваліся некалькі аўтамабіляў з новымі затрыманымі, да будынку пад'ехалі і сталі калі ўваходу некалькі браняваных аўтамабіляў з надпісам «Міліцыя». Усе яны былі запоўненыя людзьмі ў спэцформе й чорных масках. А неўзабаве прысутным абвясцілі, што прыём перадачаў спыняецца датэрмінова, і гэта асабліва абурыла людзей.

СПАДАРЫНЯ: Такая машина тысяча 250 даляраў каштую. І мы плацім падаткі, каб нашых сыноў, дачок, братоў, сясьцёў і мужоў вазілі на гэтых машинах за гэтыя краты?!

ІНШАЯ СПАДАРЫНЯ: Больш за тое, мы яшчэ тут павінны заплаціць, што яны нашых дзяцей пабралі. А нашыя дзеци пацягнулі за сабой ту ю масу народу, які яшчэ не прач-

нуўся, але сёньня, 25 сакавіка, яны сапраўды прачнуліся. А заўтра прачнецца яшчэ больш. І мы не баймся.

СПАДАР: А чаго мы павінны баяцца, калі мы не парушаем закону? Мы просім — калі не сказаць, што патрабуем — каб гэтыя законы выконваліся. Што, «Жыве Беларусь» — гэта антылукашэнкаўскі лёзунг? Значыць, Лукашэнка суправаць Беларусі? Значыць, ён суправаць таго, каб яна жыла? Гэта іншароднае цела, а іншароднае цела трэба выдаляць.

Усё, што адбывалася на Акрэсціні, з даху будынку спэцпрымальніка здымалі супрацоўнікі спэцслужбаў. Разам зь імі там знаходзілася некалькі чалавек зь вінтоўкамі.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

СПАДАР: Я хачу дазнацца: у якасці каго гэтых пратэстоўцаў з намёставага гарадка забралі — у якасці тэрарыстаў, ці каго? Але ж усякага тэрарыста нават папярэджаюць (і ў ваенны час — таксама): здаць зброю ў здацца ў палон. Тут жа чатыры дні ўлады дазвалялі заставацца на плошчы й не папярэджалі, што гэта незаконна. А самі нават спрыялі: міліцыя ахоўвала ѹ не пярэчыла супраць разъмяшчэння намётаў. Потым жа іх раптам, пасярод начы, пасадзілі ў «варанкі» — гэтыя новыя МАЗы, якіх ён навытвараў (ні ў адной краіне такога няма), і звязылі. Прычым, усю маёмасьць таксама вывезылі — у кар'еры. Па-першае: хто будзе плаціць за гэта? Па-другое: іх ужо судзяць, але няпоўнагадовых адпусцілі. Дык, выходзіці, не тэрарысты гэта. Дык і самі яны малі скласці гэтыя намёты ѹ сысьці. Я даўно наведваю мітынгі, і ведаю: заўсёды хадзіла машына міліцэйская, зь якой авбяшчалі: «Мітынг не дазволены. Разыходзіцесь, людзі! Інакші вони дзеяныні будуць лічыцца парушэннем!». Тут жа ніхто нічога не аб'яўляў. Гэта што ж такое? Гэта азначае: што ня можна быку, дазволена Лукашэнку? Але ж і быка можна ўзяць за рогі й паваліць!

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ, Віцебск: Людзі! Я вас Богам прашу: расплюшыце свае вочы, упусціце ў свае сэрцы праўду, а ня тую хлусьню, якую вам пратануе беларускае тэлебачанье. Навучэцеся чытаць паміж радкоў нават у той хлусьні, якую нам падсоўвае цяперашняя ўлада.

(Плача.) Сілавікі, міліцыянты, судзьдзі, што ж вы робіце са сваім родным народам, з тымі, хто знаходзіўся на Кастрычніцкай плошчы? Гэта ж вони дзеци, браты й сёстры, бацькі. А як ж вона душа, сумленьне? Як жа будзеце вы ѹ вони дзеци людзям глядзець у вочы? І яшчэ: хачу папрасіць Эўрапейскі Звяз, каб ён зрабіў вельмі жорсткія заходы супраць нашых чыноўнікаў, каб вельмі значна пашырыў сьпіс невыязных чыноўнікаў з тых асобаў, якія працуяць у нашай ілжывай беларускай юстыцыі й на беларускім ілжывым тэлебачаньні. Бо там працуяць несузветныя падхалімы, пагардныя манюкі ѹ страшэнныя скажэнцы.

субота, 25 сакавіка 2006, 19:08

ШТО АДБЫЛОСЯ ПАДЧАС РАЗГОНУ?

Рэпартаж Любові Лунёвой, Менск

А.Казулін напрыканцы мітынгу ў Купалаўскім сквэры заклікаў людзей пайсьці на вуліцу Акрэсьціна да турмы, дзе за кратамі адбываюць арышты сотні палітвязняў. Калёна пайшла па вуліцы Купалы, а потым па Максіма Багдановіча. За некалькі кіляметраў яна павялічылася ў некалькі разоў. Людзі выходзілі з крамаў, трамейбусаў і далучаліся да дэмантрантаў. Зь міліцыйскіх рацыяў журналісты пачулі, што аперацыя пачнеца, як толькі калёна трапіць у бязълюднае месца.

Пасля таго, як дэмантранты перайшлі дарогу насупраць Тэатру музычнай камедыі, пад мостам насупраць Маскоўскага райвыканкаму салдаты ў шлемах і са шчытамі сталі ў некалькі ланцугоў. Наперадзе стаяў палкоўнік Паўлічэнка. Салдаты пайшли на дэмантрантаў. Адлегласць паміж вайскоўцамі й дэмантрантамі меншала. А.Казулін разам са съятарамі падышоў да Паўлічэнкі.

(АМАП б'е дручкамі па шчытам.)

КАЗУЛІН: Ну вось вы бачыце, што адбываеца? Мірная дэмантранцыя...

Адразу пасля гэтага салдаты пайшлі ў атаку. Салдаты й спэцназаўцы зьбівалі кожнага, хто трапляў на шляху. Людзей кідалі на асфальт і зьбівалі нагамі ѹ дубінкамі. Салдаты былі экіпаваны ѹ бронекамізэлькі, шлемы, шыткі на нагах. Раптам пачаліся выбухі.

Алеся Цішукова некалькі салдатаў зьбівалі нагамі ѹ дубінкамі. Яму разబілі галаву. Калі празь некалькі хвілінай пачалася другая атака — салдаты хапалі людзей, што ляжалі на дарозе, і тых, хто быў наверсе ля плota, і кідалі іх у аўтобусы ѹ аўтазакі. Спэцназаўцы схапілі Алеся, але жанчыны затулілі яго сваімі целамі. Алесю выклікалі «хуткую», і яго забралі ѹ шпіталь. Яшчэ некалькіх чалавек забралі «хуткія». У аддзяленьнях экстрannай хірургіі менскіх шпіталяў пакуль адмаяляюцца казаць, колькі чалавек там знаходзяцца і ў якім стане.

У гарадзкой міліцыі таксама ня кажуць, куды завезлы затрыманых удзельнікаў акцыі, сярод якіх і яе арганізатор Аляксандар Казулін.

з в а н к і на « С в а б о д у »)

СПАДАРЫНЯ: Добрый раніцы, шаноўная «Свабода»! Хачу павіншаваць усіх нашых людзей, асабліва — зьняволеных, зь вялікім съятам — Днём Волі. Гэта гісторычны дзень, калі была абвешчаная Беларуская Народная Рэспубліка. І вельмі ня хochaцца, каб у гэтым дзені, калі выйдуць нашы людзі, улады ганялі іх, зьневажалі, білі нашых людзей. Людзі добрыя! Узынімече свае галовы! Ня бойцеся! І дай Бог вам усім усьведамленыя гэтага вялікага съята! Я хачу павіншаваць з гэтым съятам асабіста спадароў Казуліна, Мілінкевіча і ўсіх! Няхай жыве ѹ квітнене наша Рэспубліка Беларусь.

субота, 25 сакавіка 2006, 21:49

ЧАЛАВЕК, ЯКОГА ЗЬБІВАЛІ ЧАТЫРЫ АМАПАЎЦЫ, БАРАНІЎ СВАЮ ЖОНКУ

Валер Каліноўскі, Менск

Як выглядала месца разгону дэманстрацыі праз гадзіну?

Гэтае месца — вельмі бязьлюднае, непадалёк ад Тэатру музкамедыі, не даяджаючы да Маскоўскага райвыканкаму, паміж двумя мастамі. Абапал вуліцы — два вялізныя схілы. Тут і цяпер фактычна няма людзей. У асноўным езьдзяць машины.

Цяпер можна заўважыць толькі шмат сълядоў на зас্তенях схілах. Выпадковыя мінакі пра тое, што адбылося, нічога ня ведаюць.

Паводле съведчанняў людзей, якія бачылі гэтыя падзеі, вядома што адзін чалавек вельмі моцна быў зьбіты, фактычна кантужаны — на яго напалі чатыры амапаўцы, ён ледзьве застаўся жывы. Некаторыя меркавалі, што гэты чалавек загінуў. Ён бараніў сваю жонку, калі на тую напалі супрацоўнікі спэцназу, і тады на яго кінулася чатыры амапаўцы, пачалі жорстка збіваць нагамі да страты прытомнасці. Каля дзясятка машинаў «хуткай дапамогі» эвакуявалі людзей з гэтага месца. Таму як мінімум дзесяць чалавек шпіталізаваныя, а колькасць людзей, якія атрымалі нейкія траўмы, значна большая.

Дзяўчынкі на «Свабоду»

СПАДАР: З Днём Волі, беларусы! А тым, хто ня ведае гэтага съвята — раю «слухаць Бацьку», чытаць «вершы Васіля Быкава» й «творы» Францыска Скарыны пра «Піцер».

т урм а

нядзеля, 26 сакавіка 2006, 13:11

У ЯКІХ УМОВАХ ЗНАХОДЗЯЦЦА АРЫШТАВАНЫЯ ЎДЗЕНЬ ВОЛІ?

Алег Грузьдзіловіч, Менск

Дзясяткі чалавек былі затрыманыя ўчора ў Менску падчас адзначэння Дня Волі. У якіх умовах давялося ім пра-весці мінулуую ноч?

Гэтую размову я запісаў зь дзяўчынай, якая ўжо выйшла з ізалятару на Акрэсьціна. Яе затрымалі ў першыя дні абароны намёставага лягера, калі ў ізалятары ўжо сядзела болей за 200 чалавек. Дзяўчыну зъмесьцілі ў новы корпус, у камэрах якога яшчэ не пасыціралася пабелка. Умовы там аказаліся больш камфортныя, чым у старым корпусе: ёсьць двухпавярховыя ложкі, але таксама бяз спальных прыналежнасцяў. Галоўнае — прыбіральні ў камэрах хация багароджаныя, ва ўмывальніках ёсьць халодная й гарачая вада. Але што да ежы, то яна нічым ня розніцца ад таго, чым кормяць у старым корпусе. Мая суразмоўніца назвала ежу «неядомай».

ДЗЯЎЧЫНА: Сапраўды, як кажуць на БТ, нас кармілі катлетамі. Але, магчыма з-за таго, што там дрэнная вада, грэцкая ды іншыя кашы, якія яны там вараць, дрэннай якасці. Пра катлеты я ўвогуле не кажу — усё мясное ёсьці там немагчыма. Харчаваныне двухразовае, на съяданак даюць суп, і ён больш-менш. Даюць гарбату, якую цяжка называць гарбатай, і даюць шмат хлеба. Грамаў 300 на чалавека кожны раз. Такім чынам, калі людзям не прынесці перадачаў, дык худнеюць там вельмі моцна.

Паводле маёй суразмоўцы, збольшага стаўленыне міліцыянтаў да вязняў нармальнае. Дзяўчына распавядала, што з затрыманымі вельмі жорстка абыходзіліся спэцназаўцы, у аўтобусе хлопцаў зьбівалі, а вось міліцыянты ў ізалятary патрабавальныя, але карэктныя й не зьневажаюць.

Спэцназаўцы ж адразалі валасы на галавах нават у дзяўчат.

Ці патрапяць затрыманыя 25 сакавіка ў ізалятары на Акрэсьціна? Мая суразмоўца не выключае, што калі ўчора было затрымана болей за 100 чалавек, дык частка зь іх можа апынуцца ў Жодзінскім ізалятары. Туды, як вядома, ужо было зъмешчана ад 100 да 150 абаронцаў намёставага лягера. Пра ўмовы ў Жодзінскім ізалятары вядома мала. Дзяжурны сказаў Радыё Свабода, што там «усё нармальна, німа чаго хвалявацца», і нават паведаміў, што ў іх трохразовае харчаваныне. Аднак мая суразмоўца ведала, што Жодзінская турма лічыцца самай жорсткай у Беларусі. Яна ня думае, што ў Жодзінскім ізалятары лепш, чым на Акрэсьціна. Я згадваю, што раней пра ізалятары у Жодзіне мне распавядаў праваабаронца Валер Шчукін. Ён пагаджайся, што бытавыя ўмовы й харчаваныне там ня самыя горшыя, але скардзіўся на стаўленыне ахойнікаў, вельмі жорсткае й часам зьняважлівае. Валер Шчукін тлумачыў гэта тым, што ў ізалятары працуюць тыя ж вартаўнікі, якія ў іншыя дні дзяжураць у Жодзінскай турме, у тым ліку ў корпусе для пажыцьцёва зъняволеных. Гэтым ён тлумачыў іх надзвычай жорсткае абыходжаныне з затрыманымі.

Дзяжурны ізалятару сказаў, што перадачы можна будзе перадаваць ужо ў панядзелак пасля съяданку, калі затрыманых асудзяць і прывязуць з суду ў ізалятары.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » Ⓜ

СПАДАР: Мы хацелі б пацікавіцца лёсам нашага сына. Яго забраўлі ў пятніцу, калі разганялі намёставы гарадок. І да цяперашняга часу мы ня маём ніякіх звестак. Яго прозывішча Шыманскі, Ільля Аляксандравіч, яму 18 гадоў. Апошні раз ён патэлефанаваў у 4 гадзіны раніцы, сказаў, што іх арыштавалі й вязуць кудысьці.

нядзеля, 26 сакавіка 2006, 15:47

В.ТАРАС: НЕ МАГУ СКАЗАЦЬ ЯМУ: НЕ ІДЗІ!

«Свабода» падрыхтавала цыкл партрэтаў прыхільнікаў пераменаў, якія пасьля разгрому намётаўага лягеру на Каstryчніцкай плошчы былі арыштаваныя, асуджаныя на зняволеніне, зьбітыя.

Аляксандар Уліцэнак, Менск

Сярод тых, хто сядзіць сёння ў спэцпрымальніку на Акэсцьціна, — 20-гадовы Антон Тарас. Затрыманы днём 23 сакавіка, калі пасьля ночы на плошчы разам з маці, журналісткай Аленаі Лукашэвіч, вяртаўся дадому. Раніцай таго самага дня мы размаўлялі зь дзядулем Антона — вядомым беларускім пісьменнікам Валянцінам Тарасам. Мы яшчэ ня ведалі, што здарыцца праз гадзіну.

ВАЛЯНЦІН ТАРАС: Дастаткова сказаць, што мой унук на гэтай плошчы начаваў тры ночы — мне, вядома, страшна за яго... Я ночы ня сплю, але не магу сказаць яму: не ідзі! Бо гэта тое, што я сам пасяяў...

У 1943-м, хлапчуком, спадар Валянцін пайшоў у партызаны. І з тae пары лічыць, што чалавек выбірае свой лёс у маладосці. Сын спадара Валянціна — журналіст Віталь Тарас — усылед за бацькам далучыўся да беларускага адраджэння, напачатку 1990-х актыўна ўдзельнічаў у акцыях дэмакратычнай апазыцыі. Я звязаўся зь ім адразу, як даведаўся пра арышт ягоных сынаў й жонкі.

ВІТАЛЬ ТАРАС: Напалову добрая навіна: пазваніла жонка, дваццаць хвілінаў таму — яе судзілі, прысудзілі два ці тры мінімальныя заробкі... Антона ж пакуль не судзілі. Але ўсё троху лягчэй...

— А што Алене інкрымінавалі?

ВІТАЛЬ ТАРАС: Арганізацыя ці ўдзел у несанкцыянованай акцыі...

— Яна была ў шпіталі, і вось дарогай...

ВІТАЛЬ ТАРАС: Яна выпісалася, але вельмі кепска сябе адчувае... Мы размаўлялі па тэлефоне, жонка сказала, што вось зараз сядуць з сынам у машыну й прыедуць дадому. Але пасьля гэтага іх доўга не было, тэлефон не адказваў. Тады я пайшоў да «Журавінкі», убачыў машыну. Пустую...

— Скажы, калі ласка, Віталь: а хто глядзіць двухгадовую малую Антона?

ВІТАЛЬ ТАРАС: Жонка ягоная.

— Канечне, яна таксама хвалюеца, перажывае?

ВІТАЛЬ ТАРАС: І зразумела: у Цэнтральным РУУСе не хадзелі нізвашто прымаць заяву аб зынкнені юнкі й сына... Сказалі, што няма такіх. Падманулі... Гэтыя людзі ня могуць ні слова без маны. Эта проста такое жахлівае, недарэчнае становішча — у якім брудзе, у якім дзярме яны самі апынуліся й хочуць запэцкаць астатніх.

з в а н к і на « С в а б о д у » ⑩

СПАДАР: Пераканаўся, што лукашэнкаўскую ўладу недарма называюць злачыннай. Учора ўтапілі ў крыві міранае шэсцце неабароненых грамадзянаў, затапталі прагу беларускага народа да дэмакратыі, свабоды, незалежнасці. Адурманеная лукашэнкаўская пропагандай міліцыянты выканалі злачынныя загад улады. Яны са злосцю зьбівалі дубінкамі жанчын, моладзь, старых. Побач са мной ляжалі, непрытомныя, двое скрываўленых грамадзянаў. «Хуткую дапамогу» міліцыянты да іх не пратускалі. Вакол стаяў крык і лямант зьбіваных людзей. І хлусіць лёкайскі рупар БТ, калі агучвае вэрсю Навумава, што нехта з натоўпу кідаў выбуховыя пакеты й шашкі — гэта рабілі самі аманаўцы.

Яшчэ праз гадзіну пасъля нашай размовы стала вядома: Антон атрымаў 11 сутак. Віталь з Аленаі паехалі да спэц-прымальніка на Акрэсьціна.

АЛЕНА ЛУКАШЭВІЧ: Мы з мужам правялі адзінаццаць гадзінаў пад разъмеркавальнікам, каб перадаць яму ўзлае адзеньне, нейкую ежу, але ніводнай перадачы не ўзялі.

Гэта ўдалося зрабіць толькі 25 сакавіка — якраз на Дзень Волі. Алена Лукашэвіч ведае, у якіх умовах знаходзіцца цяпер яе сын, бо сама была там. Кажа: можна зымрыцца з холадам у камэрах, з дрэннай ежай, каб не...

АЛЕНА ЛУКАШЭВІЧ: ...каб ня гэтыя людзі, якія там працуюць — яны размаўляюць з табой, глядзяць на цябе... Быццам ты нейкі злодзея, злачынца... І гэта ўсё настолькі жахліва, што ўжо становіцца абсалютна неістотным, якія там съценены, краты, падмуркі — усё... Я спадзяюся, што нашыя дзецы моцныя — яны ўсё вытрымаюць...

Зноў тэлефанную Валянціну Тарасу.

ВАЛЯНЦІН ТАРАС: Цяпер пішу публіцыстычныя нататкі «Старыя ісьціны». Сапраўды, тое, што адбываецца, ужо ўсё неаднаразова было. Старыя ісьціны таму вартыя й таму каштоўныя, што яны вечныя. І ніхто й ніколі ня зможа іх аспрэчыць. Таму што яны пачынаюцца яшчэ са Святога Пісаныня. Вось за гэтыя старыя ісьціны й стаіць Плошча, наша моладзь. Стаем і будзем стаяць усе мы.

нядзеля, 26 сакавіка 2006, 17:50

ТЫХ, ҚАМУ НЕ ХАПІЛА МЕСЦА Ў МЕНСКІХ ТУРМАХ, ЗАВЕЗЬЛІ Ў ЖОДЗІНА

Міхал Стэльмак, Жодзіна

Каля будынку Жодзінскай гарадзкой міліцыі сёньня можна было бачыць бацькоў, сваякоў і сяброў затрыманых. Яны прыяжджалі даведацца пра лёс удзельнікаў акцыі й перадаць ім харчы й самыя неабходныя рэчы.

СПАДАР: Я — Порах Уладзімер.

— Хто ў Вас затрыманы?

ПОРАХ: Сын.

— Як яго завуць?

ПОРАХ: Аляксандар. 22 гады.

СПАДАРЫНЯ: Майго сына завуць Тамілін Ян Станіслававіч, 1986 году нараджэння.

СПАДАРЫНЯ: Венско Зыміцер Валянцінавіч, 1986 году нараджэння.

— Хто ў Вас затрыманы?

СПАДАР АНДРЭЙ: Сябра. Язылец Аляксей.

— Унаучы?

ПОРАХ: Унаучы з 23 на 24 сакавіка.

СПАДАРЫНЯ: Мы ў гэты час спалі.

ПОРАХ: Я кожны раз прыяжджаў, глядзеў на гэты намётаў гарадок і думаў: «Колькі ж ён прабудзе?». Адбылося...

Усіх гэтых наведнікаў жодзінскія міліцыянты супаківаюць — маўляю, няма чаго хвалявацца, бо ўмовы ўтрымань-

Д з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Калі вы скончыце балбатнёй займацца? Няўжо вы думаеце, што вас нехта ўсур'ёз успрымае? А што тычыцца Казуліна, Мілінкевіча, Лябедзькі, дык іх трэба ўсіх да съценкі ставіць! Гэта здраднікі радзімы.

ня, нібыта, добрыя. Тоэ ж самае начальнік дзяжурнай часткі капітан Андрэй Пацяшонак заявіў і Радыё Свабода. Ён таксама пацьвердзіў, што тут утрымліваюцца жыхары намётавага лягеру, зліквідаванага ўначы 24 сакавіка. Міліцыянты адмаўляюцца называць колькасць цы апазыцыянераў, якія знаходзяцца ў Жодзіне, і сцьвярджаюць, што ўсе яны знаходзяцца ў ізалятары часовага ўтрыманья. Між тым, жодзінскі актыўіст дэмакратычнага руху Зыміцер Чарткоў лічыць гэтую інфармацыю не-праўдзівой.

ЧАРТКОЎ: У Жодзіна былі этапаваныя 176 асобаў, зь якіх шмат дзяячата. Камусьці рабілася дрэнна. Бацькі спрабавалі перадаць лекі й дамагчыся выкліку цывільных мэдыкаў. Нікога не дапускаюць, бо ўсё ў іх, маўляў, добра, мэдыкамэнтаў хапае, маюць пастаянны дагляд. Адзінае, што дазволілі, дык гэта перадаваць цёплую бялізу, каб пераапрануцца, сродкі гігіены — і ўсё. Іх усіх трymаюць на Чапаева, 10 — гэта СІЗА УЖ 15/8.

Паводле спадара Чарткова, у Жодзінскім съедчым ізалятары часовага ўтрыманья ўсяго 25 месцаў, і вялікую колькасць людзей там разьмесьціць складана. Таму зьняволеных, на ягоную думку, трymаюць якраз у мясцовым СІЗА, які за апошні час, нібыта, пашырыўся на некалькі новых корпусаў.

Дзвінкі на «Свабоду»

СПАДАР: Лукашэнка ўсё робіць на карысць народу. Нават зрабіў спэцМАЗы, каб перавозіць дэмантрантаў. Гэта ж трэба дадумацца да такога! Гэтыя ж МАЗы ў народнай гаспадарцы не працуюць. А колькі гэтых малых белых МАЗікаў, якія перавозяць гэтую «чорную хеўру»! Раней жа такога не было! Нават расейскія журналісты дзівяцца. Гэта колькі народных сродкаў ён траціць на гэтыя мэты? Што, дэмантрацыі кожны дзень адбываюцца?

нядзеля, 26 сакавіка 2006, 18:07

КАМЭРЫ ПЕРАПОЎНЕНЫЯ, У ПАНЯДЗЕЛАК — СУДЫ

Любоў Лунёва, Менск

Некалькі соцень арыштаваных і затрыманых апазыцыянераў знаходзяцца ў Менскім спэцпрымальніку, а таксама ў ізалятарах Менскага раёну й вобласці. Камэры перанаселеныя. У Жодзінскім съедчым ізалятары знаходзяцца больш за дзяве сотні затрыманых у Менску апазыцыянераў. Ва ўпраўленыні ўнутраных справаў Менскага раёну трymаюць 59 дзяячата. Усіх будуць судзіць 27 сакавіка. Сваякам затрыманых больш за двое сутак ня кажуць, дзе адбудуцца суды.

У Менскім спэцпрымальніку знаходзяцца некалькі соцень чалавек, якіх затрымалі цягам тыдня каля Каstryчніцкай плошчы й падчас заходу намётавага лягеру. Сярод іх грамадзяне Украіны, Канады, Польшчы, Грузіі й Рasei.

У Жодзінскім ізалятары часовага ўтрыманья больш за дзяве сотні чалавек. Адных не пасыпелі судзіць 24 сакавіка, іншых затрымалі ў пятніцу ўвечары на Каstryчніцкай плошчы й 25 сакавіка падчас разгону дэмантрацыі на праспэкце Дзяржынскага. 59 дзяячата, затрыманых у намётавым лягеры, знаходзяцца ў будынку ўпраўленыння ўнутраных справаў Менскага раёну на вуліцы Скарыны, 20. Іх заўтра адвяzuць у суды, але бацькам да-гэтуль ня кажуць, у якія. Тая ж суітуацыя з затрыманымі, якіх завезылі ў Жодзінскі ізалятар.

Бацькі наладзілі кругласутачныя дзяжурствы. Яны дамовіліся сачыць за аўтазакамі й аўтобусамі, калі тыя павязуць людзей з тэрыторыяй ізалятараў. Ва ўсіх судах ад пачатку працоўнага дня таксама будуць сваякі затрыманых. Яны маюць тэлефанаваць адзін аднаму й дыктаваць

прозвішчы, бо старшыні судоў забаранілі канцылярыям даваць сьпісы дастаўленых у суд. Бацька 18-гадовага Юрэя двое сутак шукаў свайго сына й знайшоў толькі сёньня ў сьпісе Жодзінскага ізалятару.

БАЦЬКА: Праз знаёмых потым даведаўся, што яго павезьлі ў Жодзіна й суду не было. Суд адбудзеца толькі ў панядзелак. Ніхто ня кажа, дзе будзе суд. Мае бацькі намагаліся прыйсці ў суд Ленінскага раёну, дык там зачынілі дэзверы й іх не пусьцілі. Я так думаю: а навошта гэтыя суды? Маглі б на Акрэсъцыіна асуздзіць агулам усіх... Перажываю... Гэтая ўлада — ня наша ўлада.

Нягледзячы на жорсткі разгон дэманстрацыі й масавыя арышты (а гэта прыкладна сто чалавек штодня), міліцыянты зь сёньняшняга дня пачалі наведваць студэнцкія інтэрнаты й патрабаваць расьпісак у студэнтаў, што тыя ня будуць удзельнічаць у акцыях пратэсту.

нядзеля, 26 сакавіка 2006, 18:48

ЖУРНАЛІСТА ВАДЗІМА КАЗНАЧЭЕВА АДШУКАЛІ Ў ЖОДЗІНСКІМ ІЗАЛЯТАРЫ

Міхал Стэльмак, Менск

Журналіст Вадзім Казначэеў, якога затрымалі 24 сакавіка ў намётавым лягеры, знаходзіцца ў ізалятары часовага ўтрыманья Жодзіна.

Як паведаміў Радыё Свабода жодзінскі актывіст дэмакратычнага руху Аляксандар Ваўчанін, гэта пацвердзілі яму супрацоўнікі жодзінскай міліцыі. Таксама, паводле Ваўчаніна, сёньня стала вядома пра яшчэ двух удзельнікаў апазыцыйнай акцыі — Дзяніса Дзянісава й Зымітра Завадзкага, якіх шукалі сваякі. Яны таксама знаходзіцца ў Жодзінскім ізалятары.

панядзелак, 27 сакавіка 2006, 18:05

КАЛЯ СПЭЦПРЫМАЛЬНІКА НА АКРЭСЪЦІНА ЗНОЙ ВЯЛІКІЯ ЧЭРГІ

Галіна Абакунчык, Менск

У турме на Акрэсъцыіна зноў пачалі прымаць перадачы для затрыманых у Менску 24 і 25 сакавіка. Аднак многія людзі дагэтуль ня ведаюць пра лёс сваіх арыштаваных дзяцей і сваякоў.

Спадарыня Тамара прыйшла сюды разам зь сяброўкай свайго сына. Яго арыштавалі ў суботу падчас акцыі пратэсту, але гэта здарылася выпадкова, заяўляе жанчына.

ТАМАРА: Ён машыніст мэтро, ехаў на прымерку працоўнай формы. Вось яны разам зь дзячынаю ішлі, і тут гэткі натоўп. Яна неяк адбеглася, а яго чакалі-чакалі — няма. А тут ніхто нічога ня ведае й казаць ня хоча.

— Што Вы пра гэта думаецце?

ТАМАРА: Няма словаў. Гэта такое бяспраўе! Я трэція суткі б'юся галавой вось аб гэту сцяну й акрамя галаўнога болю нічога ня маю. Бяспраўе поўнае! У якой краіне мы жывем?!

Многія людзі прыходзяць сюды ня першы дзень, каб да ведацца пра ўмовы ўтрыманья зьняволеных, аднак ніякай інфармацыі ня маюць.

СПАДАРЫНЯ: Тут муж мой, рэчи забралі, нічога не вярнулі, я нічога пра гэта ня ведаю. Чатыры дні ходзім, каб перадачу перадаць. Гэта жахліва.

Якраз сёньня выйшаў на свабоду адзін з удзельнікаў акцыяў пратэсту, Алеś Лышчык, якога затрымалі раней. Яго адразу ж атачылі людзі, каб хоць штосьці даведацца пра сваіх блізкіх і ўмовы іхнага ўтрыманья.

СПАДАРЫНЯ: Паслухай, а хлопца там з рудымі валасамі не было?

ЛЫШЧЫК: Не, не было.

СПАДАР: Можа, прозвішчы чые памятаеш, назаві?

ЛЫШЧЫК: Ці ёсьць тут родныя Воўчака? Некаторых там моцна зьблі. Вы нам перадачы прыносіце, а нам пэрыядычна карантыны ладзяць.

Каб перадаць зьняволеным лекі, харчы й пітво, людзі мусілі становіцца ў чаргу з чатырох гадзінаў раніцы. Вось што яны казалі ў інтэрв'ю Радыё Свабода.

СПАДАРЫНЯ: Учора выйшаў малады хлопец і сказаў, што ў асноўным перадачы ім даходзяць з амбасадаў. А тое, што перадаюць бацькі, блякуецца.

ІНШАЯ СПАДАРЫНЯ: Нідзе ніякай інфармацыі, нідзе немагчыма нічога даведацца. Усё пакрыта нейкай таямніцай, хлусьнёй. Два й трэ — гэта пяць. А нам хочуць патлумачыць, што гэта васімнацца.

СПАДАРЫНЯ: Калі раней я, можа, і сумнявалася, то цяпер я на сто адсоткаў падтрымліваю сваю дачку і ўсю моладзь, якая тут знаходзіцца.

Каб падтрымаць сваякоў затрыманых, сябры праваабарончага цэнтра «Вясна» прывезлы і раздавалі ўсім ахвочым гарачую гарбату. Адначасна супрацоўнікі міліцыі фіксавалі нумары ўсіх прыватных аўтамабіляў, якія пад'яжджалі да будынку спэцпрымальніка на Акрэсьціна.

панядзелак, 27 сакавіка 2006, 19:00

У МЕНСКУ СУДЗЯЦЬ УДЗЕЛЬНІКАЎ ПРАТЭСТУ

Любоў Лунёва, Менск

Ува ўсіх раённых судах Менску цягам дня судзілі затрыманых удзельнікаў акцыі на Каstryчніцкай плошчы ў шэсцьця 25 сакавіка. Людзей прывозілі ў суды з ізалятару Меншчыны ў аўтобусах і аўтазаках. Сярод тых, каго судзілі, — некалькі журналістаў, былы амбасадар Польшчы Марыуш Машкевіч, грамадзяне Рэсеi, палітыкі і дзясяткі апазыцыянераў. Людзей каралі арыштамі. Адна жанчына была аштрафавана.

У судзе Партызанскаага раёну Менску судзілі 25 дзяўчат, якіх затрымалі падчас ліквідацыі намётавага лягеру. Іх трymалі за агароджай, як небясьцепечных злачынцаў. Дзяўчат прыводзілі ў кабінет судзьдзі пад аховай, хутка судзілі і выводзілі. Усіх, за выключэннем Стасі Гусаковай, якая правядзe за кратамі 12 сутак, арыштавалі на 4 сутак. Маці Стасі Гусаковай Тамара лічыць: ейную дачку пакаралі за тое, што яна — грамадзянка Рэсеi.

ГУСАКОВА: Мая дачка грамадзянка Рэсеi. У яе від на жы-харства. Яна вучыцца ў тэхналягічным універсітэце. Мне патлефанавала абураная дэкан: «Як гэта дзяўчынка, якая толькі прыехала ў Беларусь і толькі атрымала від на жы-харства, умешваецца ў справы Беларусі?» Але мая дачка нарадзілася ў Беларусь, вучылася ў беларускай гімназіі і любіць Беларусь. Канечно, усе гэтыя суткі будуць лічыцца прагуламі, і майму дзіцяці ва ўніверсітэце ня будзе чаго рабіць.

Другую групу дзяўчат, з 34 чалавек, судзілі ў Каstryчніцкім судзе. Іх пакаралі арыштамі ад 10 да 15 сутак. У гэтym судзе разглядалі справу польскай журналісткі Веранікі Самалінскай з «Газэты Выборчай». Яе арышта-

Доказкі на «Свабоду»

СПАДАРЫНЯ, Пінск: Сын мой цяпер на Акрэсьціна. Узяла яго кнігі, адна зь іх Бэры Коварда «Олівэр Кромвэль». Цытата: «Тое, што дасягаецца сілай, для мяне — нішто».

валі на 10 сутак. Былога амбасадара Польшчы ў Беларусі М.Машкевіча асуздзілі на 15 сутак. У судзе спадар Машкевіч заявіў: ён ня толькі не шкадуе, што быў на плошчы, але ганарыцца. Дыплямат упэўнены, што зьдзейсніў важны й сумленны ўчынак.

Валянціна Палевікова правядзе за кратамі 15 сутак, а Тацяна Ваніна — 10.

У судзе Савецкага раёну судзілі расейскага журналіста й праваабаронцу Аляксандра Падрабінека. Яго арыштавалі на 15 сутак. Гісторыка Ларысу Андросік судзьдзя Руслан Казадаў аштрафаваў на 600 тысяч рублёў.

У Ленінскім судзе судзьдзя Вера Тупік забараняла журналістам і назіральнікам АБСЭ прысутнічаць на судах. Яна заяўляла, што ёй гэта папросту не падабаецца. Калі ж спаслаліся на артыкул 229 Працэсуальнага кодэкса, згода на зь якім працэсы мусіць быць адкрытыя, яна крыкнула сакратарцы: «Зачыніце дэзвіверы й нікога не пускайце!». Выключэнне зрабілі толькі для спэцназаўцаў.

У гэтым жа судзе журналіста Вадзіма Казначэева пакаралі 10 суткамі арышту. Вадзім распавёў «Свабодзе», што зь ім абыходзіліся больш-менш нармальна. У часе затрымання і ў аўтазаку нікога ня білі. У судзе ён папрасіў, каб дапыталі съведкаў з боку міліцыі. Але адказ быў, што гэта немагчыма.

КАЗНАЧЭЎ: Трымалі нас спачатку на Акрэсціна. Але гэта толькі некалькі гадзінай. Там людзей было ў тро разы больш, чым месцаў. На сем месцаў быў дваццаць адзін чалавек у маёй камэры. У Жодзіне звычайнія турэмныя ўмовы: дзевяць чалавек на восем месцаў. Прымальна. Ну, а камэра як камэра — задуха... Кармілі вельмі кепска. Тоё, што я журналіст, на іх не паўплывала. Сказана было наступнае: «Няхай суд разьбіраеца. Невінаватых у нас не саджаюць».

Суды працягваюцца ва ўсіх дзевяці раённых судах Менску. Калі группу з 30—40 чалавек адвозяць у ізалятар, ім на зьмену прывозяць іншую группу затрыманых, якіх будуць караць арыштамі. У судах бацькам паведамлі, што будуць працеваць, колькі патрэбна, каб пакараць усіх.

з в а н к і на « С в а б о д у » ⚭

СПАДАР: Я з жалем, болем у сэрцы слухаю вашыя паведамленыні пра разгон дэмантрантаў у Менску на праспэкце Дзяржынскага.

Дэмантрантаў разагнаў,
Буй дзяцей ён нашых,
У турму ўсіх пасаджаў
Лукашэнка Саша.

Хто ня згодны з прэзыдэнтам —
Падстаўляйце сыпінкі,
Паспрабуйце, калі ласка,
Смак маёй дубінкі.

Бацька родны, дарагі,
Не забыць ніколі,
Што зрабіў з народам ты
Сёлета ў Дзень Волі.

І хачу праз вашу праграму звярнуцца да Аляксандра Рыгоравіча пераробленай вашай прыпеўкай:

Севярынец у Сібіры,
А Казулін у турме.
А Захаранку забілі —
Будзе ж, бацька, і табе!

панядзелак, 27 сакавіка 2006, 19:10

НЕКАТОРЫХ ДЗЯЎЧАТ ПРЫВЕЗЫЛІ НА СУД У КАЙДАНКАХ

Mihal Strel'mak, Minsk

Каля 25 удзельнікаў акцыі на Каstryчніцкай плошчы, затрыманых ноччу 24 сакавіка, былі сёньня дастаўленыя з Жодзіна ў Заводскі суд Менску.

Затрыманых прывезылі ў Заводскі суд спэцыяльным міліцэйскім транспартам — аўтазакам і аўтобусам. Іх справаджала восем амапаўцаў у чорным адзеньні. Выводзілі актывістаў па адным — некаторых з завязанымі рукамі. Свякі, сябры й аднадумцы ўдзельнікаў акцыі былі ўражаныя гэтым відовішчам — іх ахоўвалі, як небясьпечных крымінальных злачынцаў. Хатній гаспадыні зь Менску Ціне Палынскай удалося пазнаць знаёмых.

ПАЛЫНСКАЯ: Там дакладна былі Таня Сынітко, Светла Станкевіч і Надзея Сянкевіч. Алі Сідаровіч няма. Значыць, яна недзе ў іншым месцы. Сянкевіч была без кайданкоў, а Станкевіч у кайданках.

Усе, хто прыйшоў прывітаць затрыманых, спадзяваліся пабываць на судовым паседжаньні. Аднак кірауніцтва суду ѹ міліцыянты не дазволілі прысутнічаць на разглядае справаў ні журналістам, ні праваабаронцам, ні бацькам удзельнікаў акцыі.

Спакацца з журналісткай «Нашай Нівы» Тацянай Сынітко прыйшлі яе сястра Натальля й муж Зыміцер Гарбуноў. Аднак апошняга міліцыянты груба выгналі з будынку суду, што вельмі абурыла спадара Гарбунова.

ГАРБУНОЎ: Я падышоў да жонкі сказаць, што дома ўсё нармалёва зь дзецьмі, а мне: «Ідзі адсюль!». Хіба гэта людзі?

Актывісты каманды Мілінкевіча Галіне Кастыленцы ўдалося атрымаць прозвішчы некалькіх жыхароў намётавага лягеру й даведацца пра вынікі разгляданых справаў.

КАСТЫЛЕНКА: Шыла, Станкевіч (хлопец), Церах, Скарабагаты, Хандога, Івановіч (можа быць, недакладнае прозвішча), Шыманская, Хамееў, Цімафеев, Чыкмароў — так яны казалі свае прозвішчы. Некалькі чалавек прайшлі — відаць, ім далі ўказаныне не называць прозвішчай. Альбо, можа, стомленыя дзецы. Шэйко Дзяніс — 15 сутак. Станкевіч (хлопец) — 15, кажу, бо ёсьць і дзяўчына Станкевіч. Скарабагаты — 15 сутак.

Аднаму са сваякоў, якога прынялі за міліцыянта ѹ цывільнным, удалося падглядзець, як судзілі затрыманых. Паводле яго словаў, іх ставілі тварам да сцяны, а амапаўцы гаварылі судзьдзі, пры якіх абставінах іх затрымалі. Не удалося патрапіць на закрытыя паседжаньні й праваабаронцу Ўладзімеру Лабковічу, які так пракамэнтаваў для Рады ё Свабода ўбачанае ў Заводскім судзе.

ЛАБКОВІЧ: Такога, як тут, у Заводскім судзе, насамрэч, не было ніколі. Тоэ, што ад бацькоў, ад сваякоў, ад блізкіх людзей хаваюць любую інфармацыю пра працэсы — пра тое, дзе іх дзецы, што зь іх дзецьмі, — гэта, канечне, нават не па-чалавечы.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » ①

СПАДАР: Хачу перадаць усім жыхарам Беларусі: я вельмі ганаруся сваёй краінай. Усё, што адбываўлася на мінульым тыдні, — гэта адраджэнне нашай нацыі. Я думаю, што сам Бог адрадзіў нашу нацыю, падняў яе. І сёньня мы можам съмела казаць, што мы, беларусы, — вялікая нацыя. Пытаныне гэтага рэжыму — пытаныне вырашанае, яны самі сабе выкапалі яму. У нас ёсьць будучыня, у нас ёсьць пэрспэктыва. І нам ня трэба цяпер сумаваць, трэба рухацца — і ўсё ў нас будзе выдатна!

панядзелак, 27 сакавіка 2006, 20:18

ВЯЗЬНІ З АКРЭСЬЦІНА ПЕРАДАЛІ НА ВОЛЮ ЗАЯВУ ПРА ПАДЗЕІ 25 САКАВІКА

Міхал Стэльмак, Менск

Палітычныя вязыні, якія ўтрымліваюцца ў менскай турме на Акрэсціна, перадалі на волю заяву, у якой выказалі стаўленыне да падзеі 25 сакавіка.

«Крыававыя падзеі 25 сакавіка — гэта сьведчаныне агоніі рэжыму Лукашэнкі. Гэта дэмантрацыя няздольнасці выйграць выбары па правілах цывілізаваных краінаў. Адказнасць за жыцьцё й здароўе пацярпелых цалкам ляжыць на Лукашэнку й яго сілавых міністрах. Прэзыдэнцкая кампанія-2006 увойдзе ў эўрапейскую гісторыю як самая цынічная, бессаромная й крыававая. Беларускі рэжым ня толькі пайшоў на татальну фальсифікацыю вынікаў галасавання, але й на выкарыстаныне зброі. Мы патрабуем тэрміновай адстаўкі міністра ўнутраных спраў Навумава й старшыні КДБ Сухарэнкі, а таксама ўсіх, хто аддаваў загады на ўжываныне спэцсродкаў і зброі», — гаворыцца ў дакумэнце.

Як паведамілі Радыё Свабода ў прэсавай службе Аб'яднанай грамадзянскай партыі, заяву падпісалі старшыня Нацыянальнага камітэту аўяднаных дэмакратычных сілаў Анатоль Лябедзька, намеснік старшыні АГП Аляксандар Дабравольскі, намеснік старшыні Партыі БНФ Аляксей Янукевіч, тэатральны рэжысэр Валеры Мазынскі, скульптар Алесь Шатэрнік і іншыя — разам 500 подпісаў.

аўторак, 28 сакавіка 2006, 17:46

ЧАРГА КАЛЯ ТУРМЫ НА АКРЭСЬЦІНА НЯ МЕНШАЕ ВОСЬМЯЯ СУТКІ

Галіна Абакунчык, Менск

Каля турмы на вуліцы Акрэсціна восьмы дзень стаяць сваякі людзей, затрыманых з намётавага лягеру й падчас сьвяткаваньня Дня Волі 25 сакавіка. Ахвочых перадаць цёплае адзеньне, асабістыя рэчы й ежу штодня тут зьбіраеца больш за 200 чалавек. Усе гэтыя людзі абураныя падзеямі апошніх дзён. Сыпіс наведнікаў людзі перадаюць зь вечара на ранак.

— Ці вялікі ваш сыпіс?

СПАДАРЫНЯ: 202 чалавекі — гэта тыя, хто запісаўся нешта перадаць. Колькі пройдзе, невядома. Бо тут ідуць і ўчорашнія, і сёньняшнія. Зараз ідзе 64-ты чалавек.

— Ці даўно стаіце?

ЮНАК: З учорашняга дня. Мы тут пазъменна чаргу трymаем.

ЮНАЧКА: Там сядзяць нашыя сябры-маладафронтайцы. Мы да іх ужо чацвертыя суткі прарываємся, а тут такая чарга. Сябры чацвертыя суткі сядзяць галодныя.

ІНШАЯ ЮНАЧКА: А некаторыя людзі тут увогуле зь серады. Ім другі раз нешта перадаць не дазваляюць. Гэта проста жахліва. Гэтым улада паказвае сваю слабасць. Што людзі, моладзь, студэнты сядзяць за кратамі, а бацькі стаіць тут і плачуць па іх.

СПАДАР: У нашага кіраўніка проста начыстае сумленыне, і ён пойдзе на ўсё — ён тысячи людзей пакладзе на пляцы, каб толькі застацца пры ўладзе. Ён будзе прыкрывацца гэтым замбаванымі бабцямі, якія, можа, 20—30

адсоткаў галасоў яму й даюць, а астатніе — фальшаваньне. І гэтага не замоўчыш, працэс жа пайшоў!

— Як вы лічыце, пасъля таго, што адбылося, ці хопіць у людзей гарту й сымеласьці?

СПАДАР: Па-мойму, яшчэ больш. Яны вось гэтымі сваімі дзеяньнямі ўдвай пабольшылі людзей. Тут толькі моладзь ішла, а цяпер і бацькі пойдуць.

СПАДАРЫНЯ: Мы першыя выйдзем на любы мітынг і на любую акцыю. Ён загнаў сябе ў кут: нават тых, хто за яго, супраць сябе настроіў. Ён праста баіца. Калі ты сапраўды моцны презыдэнт, разумны презыдэнт, то чаму ты гэтак абыходзісься са сваім народам? Нават міліцыя не задаволеная тым, што адбываецца.

аўторак, 28 сакавіка 2006, 23:24

«АМАПАВЕЦ КРЫЧАЎ ЯМУ: НЯ БІ ЯЕ, ЯНА ЗУСІМ МАЛАЯ. А ТОЙ БЯРЭ Й Б’Е»

Вольга Караткевіч, Прага

Радыё Свабода ўжо паведамляла, што былы польскі пасол у Беларусі Марыуш Машкевіч быў затрыманы падчас разгону намётавага лягеру й арыштаваны на 15 сутак. Разам са спадаром Машкевічам у Менск прыехала Кацярына Кляцоўка. Зь ёй была ейная дачка Вера. Кацярыну й Веру таксама затрымалі на Кастрычніцкай плошчы. Дачку праз дваццаць гадзінай адпусцілі, а Кацярыну Кляцоўку асудзілі на трое сутак. Учора яна вызвалілася, а сёньня, па прыезду ў Польшчу, звязалася з Радыё Свабода з Варшавы, каб распавесці пра затрыманьне і ўмоўы на Акрэсціна.

КЛЯЦОЎКА: Аўтобусы прыехалі на плошчу. З усіх бакоў нас ачапілі. Выскачылі амапаўцы, спэцназ. Яны загадалі нам: «Кладзіцесь на зямлю». Мы ляглі на зямлю, а потым ужо другі-трэці давай біць. Я трымалася за Верку. Нейкая дзяўчына стала ў сярэдзіну лягеру й пачала маліцца. У гэтым быў такі драматызм... Мне ня верылася, што я там знаходжуся. Мне здалося, што я нейкі анёл, і я зараз адлячу з Кастрычніцкай плошчы й ня буду ўсяго гэтага цярпець... Верку адзін амапавец скапіў за валасы, пачягнуў. А яшчэ адзін амапавец крычаў яму: ня бі яе, ня бачыш, яна ж зусім малая. А той бярэ й б’е яе... Яны адчягнулі яе. Потым мяне галавой кінулі на асфальт. Падаючы, я патыліцай ударылася аб асфальт. А потым у твар мяне ўдарылі. У мяне цяпер пашкоджаны левы бок твару, сіняк пад левым вокам... Схапілі яны мяне, як нейкую сьвінню, укінулі ў аўтобус. Крычалі на нас, што мы сьвіні, маўляў, што мы робім тут, маўляў, вам рэвалюцыі захацелася. У аўтобусе мяне білі па сьпіне... Я ляжу й думкі круцяцца: «Дзе Вера? Дзе Марыуш?» Я іх не пазнала. Я страціла прытомнасць. І пасъля, ачуняўши, не-калькі хвілінаў іх не магла пазнаць... А потым нам не давалі між сабой размаўляць. Кожнае слова было на вагу золата. За кожнае слова вельмі жорстка крычалі на нас.

— Якія былі ўмовы на Акрэсціна?

КЛЯЦОЎКА: Калі нас прывезьлі, увесе калідор ужо быў забіты людзьмі. Нам усім крычалі, нібыта мы нейкія рэцыдыўісты: «Лицом к стене! Прекратить разговоры! Выключыць телефоны!» Потым хадзілі, аптывалі, ці ёсьць няпоўнагадовыя. Так мы каля сьцяны стаялі, нават ня ведаю колькі. Забралі нас каля 3-й раніцы. А стаялі мы ля сьцяны хіба да 13-й гадзіны... Верку адпусцілі каля 23-й гадзіны вечара. Значыць, дваццаць гадзін яе пратрымалі ў ізолятары. Яе забраў ейны біялягічны бацька. І яму міліцыянты прыгрозілі, што калі ён не прытрымае

сваю дачку ад грамадзкай актыўнасьці, то ў яго самаго будуць вялікія праблемы... Страх спаралізаваў маю душу.

— Калі суд пачаўся, якое было абвінавачаньне?

КЛЯЦОУКА: Мне ўжо тады было ўсё роўна. Мяне адvezълі ў Ленінскі раённы суд. Там дзесяць ёсьць казэматы, нейкія падвалы. І там, у гэтых падвалах, разъмяшчаюцца гэтыя камэрсы, у якіх трymалі 10 чалавек у кожнай. Камэрсы былі перапоўненыя, дык яны пакідалі дзъверы прачыненыя. А ў нашай камэрсы дзъверы былі зачыненыя. Я пайшла на суд першая. Мяне судзьдзя спыталася, што я бачыла, што я чула? Я адказала, што я нічога такога не выкрывала. Што толькі лёзунг «Жыве Беларусь!». Ці можна яго лічыць антыдзяржаўным? Судзьдзя сказала, каб я больш «на рэвалюцыі ня ездзіла». І дала мне троє сутак. І парапаіла: замест таго, каб рабіць рэвалюцыі, гадуйце дома сваіх дзяцей... Там нам нават не давалі вады папіць. З залі мяне забралі адразу. Міліцыянты былі вельмі злыя, бо самі таксама ня сънедалі й не абедалі. За кожным чалавекам ідуць трох міліцыянтаў.

— Ці былі праблемы з выездам зь Беларусі ў Польшчу?

КЛЯЦОУКА: Я так баялася, што нават паехала ў аптэку, каб купіць супакойвальныя таблетак перед паездкай. А Марыюш мне сказаў, калі мяне толькі вызываюць, калі я толькі прыйду дадому, каб брала рэчы і ўцякала.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Па тэлевізары вяшчаюць, што на плошчы сабралася абкураная й пад наркотыкамі шпана. Ці ёсьць пацьверджаньне лябараторных дасьледаваньняў на наяўнасць у арганізме наркотыкаў, хаця б у аднаго затрыманага? Уражаная, што «адмарозкі» ў шпана маюць эваньне прафэсараў і мандаты кандыдатаў у прэзыдэнты.

серада, 29 сакавіка 2006, 5:23

В.ПАЛЕВІКОВА: ПОБАЧ З МАЛАДЫМІ ПАВІННЫ БЫЦЬ СТАЛЫЯ ЛЮДЗІ

Іна Студзінскaya, Менск

27 сакавіка Каstryчніцкі суд сталіцы асудзіў сябру Палітрады Аб'яднанай грамадзянскай партыі Валянціну Палевікову на 15 сутак арышту.

У туу апошнюю ноц В.Палевікова, маці дваіх дарослых дзяцей, у якой троє ўнукаў, была на Каstryчніцкім пляцы. Распавядае сяброўка Валянціны Людміла Гразнова.

ГРАЗНОВА: Яна мяне запрашала на пляц у туу ноц. Яна была ўпэўненая, што нас схопяць, «але трэба ж гэтых дзяцей падтрымаць». Я сказала Валянціне, што не магу, ёсьць іншыя абавязкі. Яна ўжо ведала, на што ідзе. Відаць было, што яна ахвяруе, але гэта быў такі ўздым!

Журналістка Тацяна Мельнічук размаўляла з Валянцінай Палевіковай апоўначы, за тры гадзіны да ліквідацыі лягеру.

МЕЛЬНІЧУК: У апошні вечар перад разгонам мы сустрэліся з Палевіковай у намёставым лягеры. Яна сярод гэтай моладзі трymалася як апякунка. Ёй было вельмі халодна, але яна не паказвала. Яна зьбіралася правесці там усю ноц, казала, што побач з маладымі павінны быць сталыя людзі, якія могуць падказаць, як сябе паводзіць, калі што. І гэтае «калі што» здарылася...

Валянціна Палевікова з залатым мэдалём скончыла вяскоўную школу ў Любанскам раёне. Паводле адукацыі — матэматык-праграміст. Працавала ў Навукова-дасьледчым інстытуце сродкаў аўтаматызацыі, у навукова-вытворчым аўяднанні «Гранат». Дзесяць гадоў працавала ў Фэдэрацыі прафсаюзаў Беларусі, фактычна стварыла жаночую партыю «Надзея». Гаворыць эксп-старшыня ФПБ Уладзімер Ганчарык.

ГАНЧАРЫК: У яе вельмі добрыя чалавечыя якасці. Яна надзвычай добры работнік, вопытны, адданы справе чалавек, які гатовы зрабіць усё для другога чалавека, для агульной справы.

— А як Вы думаецце, што пацягнула гэтую жанчыну на плошчу? Там у асноўным моладзь зьбіралася, а тут жанчына салідная, сур'ёзная...

ГАНЧАРЫК: Акрамя пачуцьца адказнасці, у яе ёсьць яшчэ й пачуцьцё рамантызму. Гэта й горныя лыжы, турысцкае юнацтва. Яна вельмі добра знаходзіць агульную мову з моладзьдзю.

Дагэтуль В.Палевікова захапляеца горнымі лыжамі, горным турызмам, ходзіць у пешыя паходы, любіць баскетбол.

Трое сутак гэтая прыгожая, інтэлігентная, вытанчаная жанчына разам зь яшчэ дзесяццю дзяўчатамі сядзела ў Жодзінскім СІЗА, у камэрь, разылічанай на восьмёх. У жудасных умовах, на голых нарах, з парашай, без пасъцельнай бялізны, нават без зубной шчоткі.

Намесніца старшыні Беларускай асацыяцыі журналістаў Тацяна Мельнічук прыгадала, як аднойчы разам зь іншымі палітыкамі, журналістамі яна была запрошаная на імпрэзу, і крыху не ўпісалася, так бы мовіць, у фармат тусоўкі. Тацяна прыйшла ў съвяточным строі, а гэта быў пікнік у лесе...

МЕЛЬНІЧУК: Не адна я была такая. Побач са мной апнулася вельмі прыгожая жанчына, таксама апранутая не для лесу — Валя Палевікова. Мяне вельмі зьдзівіла чыс-та так па-жаноцку, як годна яна трymалася ў гэтай съту-ацыі. Абцасікі ж не прызначаныя, каб хадзіць па лясных палянках. Але яна заўсёды сабраная, сканцэнтраваная й настолькі жаноцкая пры гэтым, настолькі прывабная... Я вельмі спачуваю ёй цяпер. Вельмі жадаю ёй сілы.

серада, 29 сакавіка 2006, 11:27

БЫЛЫ ВЯЗЕНЬ ЖОДЗІНСКАЙ ТУРМЫ: ПА ПРАЎДУ Я ПРЫХОДЗІЎ НА ПЛОШЧУ

Алег Грузьдзіловіч, Менск

На волю пачалі выходзіць абаронцы намётавага лягеру, якія адбывалі пакараньне ў Жодзінскай турме. Майго суразмоўцу завуць Мікалай. У мяне склалася ўражаньне, што ён мог бы дазволіць назваць ягонае прозывішча, калі б я настойваў. Але малады чалавек працуе на дзяржаўным прадпрыемстве, і гэта можа яму нашкодзіць. Мікалай пра-вёў на Кастрычніцкай плошчы тры ночы: першую, другую й чацвертую. Днём адпачываў дома. Кажа: напярэдадні апошняй ночы зьявілася дрэннае прадчуванье, але зноў нешта падштурхнула на плошчу. Я спытаў пра ўражаньні ад захопу намётавага лягеру.

МІКАЛАЙ: Па-першае, мяне зьдзівіла тое, што падчас на-шага арышту не было ніводнага журналіста ў нашым коле. Яны неяк зьніклі, і гэта дало магчымасць амапаўцам нас захапіць. Я гэтак мяркую. Па-другое, гэта паводзіны ама-паўцаў. Яны паводзілі сябе, як фашисты, як злачынцы ў форме. Неаднойчы казалі нам, што нас трэба завезьці ў Курапаты.

Паводле Мікалая, частку жыхароў намётавага лягеру ў Жодзінскай турме разьмясьцілі ў корпусе, дзе знаходзіўся турэмны шпіталь. Вязняў пасадзілі ў камэрь з ложкамі, нават выдалі бялізну. Стойленыне вартаўнікоў да вязняў у Мікалая не выклікае нараканьняў.

МІКАЛАЙ: Вартаўнікі добра да нас ставіліся, я нават хачу ім выказаць падзяку. Некаторыя зь іх спрабавалі гава-рыць з намі па-беларуску. Бывала, што папярэджвалі, каб не шумелі, але фізычнай сілы не ўжывалі. Пра галадоўку дакладна ня ведаю. Асабіста я першыя дні проста ня еў,

бо ежа дрэнная. Але да нас у камэру прыходзілі й пыталіся, хто тут галадуе.

Я ня мог не спытацца ў Мікалая наконт грашовай узнагароды за ўдзел у падзеях на плошчы. Пра тое, што кожна-му ўдзельніку лягеру нібыта абяцалі такую ўзнагароду, я ўпершыню пачуў ад амапаўцаў у судах падчас працэсаў. Мікалай згадаў, што ён пра гэта пачуў ад амапаўцаў яшчэ раней — калі толькі іх затрымлівалі.

МІКАЛАЙ: Кожны амапавец у нас пытаяўся, колькі мы атрымалі, каб там прастаяць. Я лічу, вельмі цынічна так казаць. Не выключаю, што нейкія кадзбісты падыходзілі да нейкіх асобаў, давалі ім гроши, каб гэта зьняць. Зрабіць такое вельмі проста, але ж асабіста я нічога не атрымліваў, і мне нічога не прапаноўвалі. А калі б прапаноўвалі, я б ня браў. Ня дзеля грошай я туды прыходзіў, і мы ўсе туды прыходзілі. Асабіста я зарабляю тыя сярэднія 250 даляраў штомесяц, пра якія кажуць. Але гэта нічога ня значыць. Мне не падабаецца, што Беларусь апынулася сярод краінаў, якія не паважаюць ва ўсім цывілізаваным съвеце. Па-другое, я ня веру, што Лукашэнка сапраўды атрымаў такую перамогу, пра якую кажуць. Такім чынам, па праўду й справядлівасць я прыходзіў на плошчу.

серада, 29 сакавіка 2006, 16:19

ДА ТУРМЫ НА АКРЭСЦІНА ПРАЦЯГВАЮЦЬ ІСЬЦІ ЛЮДЗІ

Галіна Абакунчык, Менск

Штодня тут звычайна зьбіралася больш за 200 чалавек, але цяпер колькасць наведнікаў значна меншая.

Напярэдадні ахойнікі раздалі большасць перадачаў з дапамогай саміх наведнікаў. Добраахвотна насыць пакункі ўзяліся Аляксандар Макаеў, Зыміцер Кудраўцаў і Аляксандар Зялко, якія самі адбылі 15 сутак зьняволенія за ўдзел у супстрэчы з А.Мілінкевічам 8 сакавіка. Цяпер яны прыходзяць да турмы дапамагчы сябрам, якія яшчэ застаюцца ў зьняволеніні.

МАКАЕЎ: Абстаноўка ў камэрах абсалютна братэрская. Людзі дзеляцца паміж сабой самым неабходным.

ЗЯЛКО: Тыя людзі, якія сядзелі, як ніхто, напэуна, ведаюць, што патрэбна гэтым зьняволеным. І мы спрабуем, як можам, дапамагчы тым, хто цяпер за кратамі. Таму, калі камусьці патрэбная нейкая дапамога, няхай зьвяртаюцца на мой тэлефон.

— Пасьля ўсяго ці гатовыя вы яшчэ да нейкіх дзеяньняў?

КУДРАЎЦАЎ: Мяне ўсё адбытае толькі раззлавала: я згубіў працу, у мяне дзіця на ўтрыманьні — нікога гэта не цікавіла. Але запалохаць — па-моіму, тут нікога запалохаць ужо нельга. І гэткімі пасадкамі можна дамагчыся толькі адваротнага — людзі ў надалей будуць выходзіць на вуліцы, і я буду выходзіць. Гэта значыць, улада дамагаеца адваротнага таму, чаго б яна хацела.

Усе дні стаянья каля турмы сваякам зьняволеных загадвалі прыносіць перадачы не часцей як раз на тры-пяць

Д з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Хлусьня й дубінкі — зброя ўладаў, як гэта было ў 1937 годзе. Застаецца аб'явіць апазыцыю японскім шпіёнамі, тэрарыстамі і расстреляць як шалёных сабак. Дзе Захаранка, дзе Ганчар, Завадзкі? Чаму арыштавалі Шарамета, Казуліна? Чаму спачатку зьбіваюць дубінкамі ляжачага чалавека, а потым на насліках яго нясуць у машыну «хуткай дапамогі»? Хто даў права зьбіваць людзей, нападаць на няўзброеных мірных дэмманстрантаў і біць іх дубінкамі? Адальюцца амапаўцам усе нашы сълёзы!

дзён. Аднак сваякі высьветлілі, што гэтае патрабаванье незаконнае.

СПАДАРЫНЯ: Прыйшла да брата, да ягонай сяброўкі й да іншых знаёмых людзей. Я палічыла — у мяне тут чалавек трывцаць такіх. Мне пашанцавала, брата нават паказалі — бледны, у розных шкарпэтках, але вочы зрабіў бадзёрыя. Перажывае кот, перажываюць два папугаі, у якіх арышт на 10 сутак, бо гаспадароў забралі. Кот нічога ня есьць, кот плача. Ну, але брат дарослы мужчына, а тут жа сядзяць малыя дзяўчата, зусім маладыя.

СПАДАР: Тут затрыманы мой швагер. Ну што пра гэта думаць? Што паняцьці Беларусь і закон — несумяшчальная і існуюць нібыта ў двух паралельных съветах.

СПАДАРЫНЯ: Я толькі хачу нагадаць, што шмат кажуць пра стабільнасць, але стабільнасць была і ў Асьвенціме, і ў Бухенвальдзе. Вось такая і ў нас стабільнасць.

СПАДАР: Гэтая ўлада трymаецца на хлусьні, няnavісці й страху. Але мне здаецца, што людзі ўжо страцілі страх, а таму ёсьць аптымізм. Ну ѹ яшчэ той факт, што ўлада ідзе супраць Бога. І таму яе дні, можна сказаць, сканчаюцца.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

ЯБЛОНСКІ, Маладэчна: Я вельмі балюча ўспрыняў тое, што адбылося на плошчы 24-га й 25-га на Дзень Волі. Я упэйнены, што вінаватыя ў гэтым жудасным збіцьці, правакацыях і захопах нявінных людзей дадуць адказ перад народам і асабліва перад Богам. Толькі самім ні ў якім разе ня трэба рабіць паміж сабой нейкіх разборак, трэба трymацца адзін аднаго, яднацца ўсім, не паказваць уладам слабасці, а толькі сілу духу. Я ва ўсім падтрымліваю Мілінкевіча, веру, што ён здолее вывесці нас з гэтага балота. І трэба падумаць, як ратаваць Казуліна й палітвязняў.

серада, 29 сакавіка 2006, 18:03

ШКОЛЬNIКАЎ ПАЧАЛІ СУДЗІЦЬ ЯК ДАРОСЛЫХ

Любоў Лунёва, Менск

Суд Цэнтральнага раёну Менску разгледзеў справу не-паўнолетнія школьніцы Веранікі Лазоўскай і вынес ёй папярэджаныне. Дзяўчынку абвінавацілі ў непадпрарадкаваныні супрацоўнікам міліцыі. Яе затрымалі на пікеце каля Расейскай амбасады 28 сакавіка, але судзілі за падзеі 6 сакавіка, калі ў яе знайшлі агітацыйныя матэрыялы за кандыдата на прэзыдэнта А.Мілінкевіча.

Судзьдзя Аляксей Бычко не дазволіў паплечнікам Веранікі Лазоўскай, сябрам моладзевай незарэгістраванай арганізацыі «Зубар», прысутніцаць на судовым паседжанні. Вераніка распавяла ў судзе, што 6 сакавіка міліцыянты затрымалі ейную сяброўку й адвезылі ў міліцыю Цэнтральнага раёну. Праз нейкі час Вераніка прыйшла туды й пацікавілася, калі адпусьцяць сяброўку. Тады, зь ейных словаў, маёр міліцыі ўдарыў Вераніку й зацягнуў у паста-рунак. Дзяўчынку абшукалі й знайшлі ў яе дазволеныя агітацыйныя ўлёткі з партрэтам А.Мілінкевіча. Агітацыйныя матэрыялы забралі, а дзяўчынку, разам зь сяброўкай, адпушцілі.

ЛАЗОЎСКАЯ: Мяне ўдарылі. Гэта быў маёр Шарагураў. Такі, з вусамі. Спачатку на мяне хацелі скласці пратакол, што я нібыта нецэнзурна лаялася на гэтага маёра. Потым — што я расклейвала налепкі. Потым мяне палохалі, што завядуць крымінальную справу за заклік прыйсьці на несанкцыянованую акцыю 19 сакавіка.

Судзьдзя Аляксей Бычко даў дзяўчынцы папярэджаныне. Бацька Веранікі Віктар Пташнік абураны дзеяньнямі ўладаў.

ПТАШNІK: Гэты факт мяне абурае з двух бакоў. З аднаго

боку, я абураны паводзінамі маёй дачкі, якая мусіць най-перш вучыцца, а толькі потым займаца палітыкай. З другога боку, мяне абурае ўлада, якая з пустога разъдзімае палітычную справу. Яна тым самым падагравае сытуацыю ў краіне й памнажае колькасць апазыцыянэрэй.

серада, 29 сакавіка 2006, 22:01

ЧАСТКА ПАЛІТВЯЗЬНЯЎ ЖОДЗІНСКАГА СІЗА ТРЫМАЕ ГАЛАДОЎКУ

Mihal Strel'mak, Hodzina

У Жодзіне частка ўдзельнікаў акцыі на плошчы трymае галадоўку. Сённяня шостыя суткі іхнага знаходжаньня ў мясцовым ізалятары. Сярод галадоўнікаў — жыхар Смалевічаў Сяргей Гарэлік. Пра гэта Радыё Свабода распавяла яго жонка Ала Гарэлік.

ГАРЭЛІК: Сённяня я чарговы раз перадавала перадачу — ваду, сокі. І зайшоў у гэтую залю перадачаў нейкі начальнік. Я падышла й задала яму сваё пытаньне. Я сказала, што мяне цікавіць здароўе майго мужа. Ён спытаўся ў мяне: «Ваша прозывішча?» Я адказала: «Гарэлік». Ён прапанаваў выйсьці, сказаў, што вельмі хоча пагаварыць. Мы выйшлі на вуліцу, і ён так і адказаў, што муж галадае.

Паводле Алы Гарэлік, міліцэйскі начальнік паведаміў ёй, што ўчора Сяргея Гарэліка аглядаў турэмны лекар і што ціск у яго нібыта нармальны. Аднак жанчына, тым ня менш, вельмі турбуецца наступствамі галадоўкі — ці не пагоршыць яна здароўя мужа, якому неўзабаве споўніцца 46 гадоў. Ала Гарэлік таксама паведаміла, што яе муж брай удзел у акцыі сьвядома — ён былы прадпрымальнік, які пацярпеў ад улады. У Першамайскім судзе Менску 27 сакавіка за ўдзел у акцыі Сяргей Гарэлік быў пакараны 10 суткамі арышту.

Жодзінская міліцыя адмаўляеца афіцыйна пацьвердзіць факт галадоўкі ў мясцовым ізалятары, дзе адбываюць пакаранье больш як паўтары сотні жыхароў намётавага лягеру. Неафіцыйна, аднак, вядома, што Сяргей Гарэлік — не адзіны палітвязень Жодзінскага СІЗА, які трymае галадоўку пратэсту. Як паведаміла Ала Гарэлік, падчас разгляду ў Першамайскім судзе справаў удзельнікаў акцыі абвінавачаныя змаглі перадаць на волю съпіс тых, хто вырашыў праз галадоўку выказаць пратэст уладам.

ГАРЭЛІК: Гэта значыць, што яны быццам бы самі сябе запісалі. Сваёй рукой. Я бачыла гэты съпіс і ягоны почырк. І бачыла, што ён там быў. І там было чалавек двацаць прыблізна. Там не было пранумараўвана. Але потым гэты съпіс кудысьці зьнік.

чацьвер, 30 сакавіка 2006, 6:21

Т.СЫНІТКО: ГЭТА БЫЎ ТЫДЗЕНЬ СВАБОДЫ

Iana Studzinskaya, Minsk

Журналістка «Нашай Нівы» Тацяна Сынітко пасьля пяці сутак адседкі ў Жодзіне выйшла на волю. У Тацяны двое непаўнагодзевіцкіх дзетак, таму яна атрымала мінімальны тэрмін. Што прывяло яе на Каstryчніцкі пляц?

СЫНІТКО: Я павінна бачыць з самага пачатку й да самага канца жыцьцё людзей на гэтай плошчы. Я павінна была мець гэтую інфармацыю, таму што я разумела, што ўлады пры горшым разъвіцьці падзеяў пасправаюць усё гэта зганьбіць. Так і адбылося. Па-другое, я адчувала такое грамадзянскае пачуцьцё, якое штурхала мяне прысутнічаць.

Па жыцьці Тацяна — экстрэмалка. Некалькі гадоў таму яна паехала ў гарачую крапку — у Чачэнію. Я запытала-

ся ў яе мужа, Зымітра Гарбуноў: ці ня цяжка жыць з такім актыўным чалавекам?

ГАРБУНОЎ: У сэнсе пабытовым? Маўляў, жонка павінна рабіць тое й тое — можа скласціца ўражанье, што ў мяне ўзьнікаюць цяжкасці з гэтым. Але гэта мяне не абцяжарвае, бо я даўно ўжо прызвычайўся гэта ўсё рабіць сам. Добра ў тым сэнсе, што мы адно аднаго разумеем. А наконт апошняга выпадку, калі трэба было канчатковаярашиць, што рабіць на плошчы, калі быў ужо магчымы хапун, калі яна вырашила, што трэба заставацца, каб быць, па-першае, з народам, а па-другое, выконваць свой прафесійны абавязак, то я зразумеў яе. Нават ніводнае хвіліны ў мяне не было нікіх сумненіньняў.

Пра самае яркае ўражанье на плошчы гаворыць Тацяна Сынітко.

СЫНІТКО: Гэта быў дух людзей. Мяне ўразіла, што сабраліся вельмі розныя людзі, у звычайнім жыцьці яны, можа, ніколі б не пазнаёміліся. Разумееце, калі побач дзяўчыны-эвангелісткі, якія съпяваюць малітвы, а разам зь імі хлопцы-панкі, — і яны ўсе кажуць пра радзіму, пра Беларусь. І так гэта шчыра ў іх! Разумееце, пачуцьцё еднасці, пачуцьцё пляча побач.

Самае цяжкае ў вязыніцы, лічыць Тацяна, — адсутнасць інфармацыі. Тоє-сёё яны даведваліся з афіцыйных навінаў — у камэры працавала радыё «Сталіца». З інфармацыі пра пікеты БРСМ калі замежных амбасадаў зрабілі свае высновы. А яшчэ ў адной дзяўчыны цудам застаўся мабільнік, ёй расказаў пра Дзень Волі, і гэтыя звесткі па вэнтыляцыі імгненна распаўсюдзіліся па Жодзінскім СІЗА.

Пра Тацяну Сынітко кажа намесьнік рэдактара «Нашай Ніве» Андрэй Скурко.

СКУРКО: Калісці ў «Нашай Ніве» друкаваліся яе рэпар-

тажы з каўкаскай вайны. Гэта ня першая яе акцыя. У яе рэдкая (была, напэўна, да апошніх дзён) рыса — умее размаўляць з самымі маўклівымі прадстаўнікамі сілавых ведамстваў. Яна наўпрост падыходзіць да спэцназаўцаў і пытаецца: «Як схадзіць ў інтэрнэт-кавярню, каб мяне не забралі?» Ёй тлумачаць... Гэта прытым, што яна маці двах дзяцей. Такіх людзей звычайна Бог ахоўвае. Будзем спадзявацца, што так будзе й надалей.

Пасьля выхаду зь СІЗА першае, што зрабіла Тацяна, — панесла перадачы тым, хто застаецца за кратамі. Цяпер рыхтуе сэрыю рэпартажаў у «Нашу Ніве».

СЫНІТКО: Я тут падлічыла, што лягер пратрымаўся столькі ж, колькі я была ў зыняволеніі. Калі скласці разам, гэта тыдзень майго жыцьця. Я б сказала, што гэта тыдзень свабоды. Таму што мы спачатку выстаялі, потым мы выседзелі. На жаль, многія застаюцца там. І я адчуваю пастаянна нават віну, што яны там, а я тут. Таму стараюся рабіць, што магу. Каб спрыяць — ну не вызваленію, а хаця б інфармацыі пра гэта ўсё.

з в а н к і на « С в а б о д у » ⑩

СПАДАРЫНЯ: Тэлефануе пэнсіянэрка зь Менску. Мне 73 гады, перажыла акупацыю. Бацькі — удзельнікі менскага падпольля, былі арыштаваны немцамі і вывезены на катаржныя працы ў Нямеччыну. Пасьля вяртання на радзіму зноў былі сасланыя, на гэты раз у савецкі лягер, як ворагі народу. І мы былі дзеци ворагаў народу.

Скончыўшы інстытут, мяне прынялі на працу на 32-гі абаронны завод, але праз трэх месяцы выклікалі ў асобы аддзел, і я была павінна звольніцца. Рэпрэсіі адчулі на сваёй скуре. І не хачу, каб у мірны час людзі адчулі тое, што перажыла я. Мы жывем у ХХІ стагодзьдзі. Трэба, каб прэзыдэнты больш чула ставіліся да нашага народу ѹ навучыліся прыслухаўвацца ѹ да тых, хто мае іншы погляд, а не звалініць іх і не падвяргаць рэпрэсіям.

чацьвер, 30 сакавіка 2006, 11:43

15-ГАДОВАЯ ВЕРА КУПЧАНКА ПРАНЕСЛА НА АКРЭСЬЦІНА ДЫКТАФОН

Аляксей Дзікавіцкі, Варшава

Вера Купчанка, якую разам з маці Кацярынай Кляцоўкай і былым амбасадаром Польшчы ў Беларусі Марыюшам Машкевічам затрымалі на Кастрычніцкай плошчы ўnoch ліквідацыі намётавага лягера, патаемна запісала некалькі гадзінай таго, што адбывалася ў ізалятары на Акрэсъціна, на партатыўны дыктафон. На стужцы чуваць, як міліцыянты змушаюць стаяць усіх затрыманых тварам да съяні, не пускаюць у прыбіральню ды іншае.

15-гадовая Вера Купчанка жыве ў Варшаве, аднак калі ў Беларусі пачаліся акцыі пратэсту супраць фальсифікацыяў, яна разам з маці й Марыюшам Машкевічам паехала ў Менск, каб быць на Кастрычніцкай плошчы. Доўга, аднак, пастаяць там не атрымалася.

ВЕРА: ...Раптам я пачула, што нехта цягне мяне за валасы — міліцыянт цягне, вельмі моцна. Мама сказала мне кричаць, я кричала моцна, але яны цягнулі мяне — працягнулі так праз уесь пляц і кінулі ў аўтобус, як быдла нейкае. Я так моцна ўдарылася галавой, што дагэтуль баліць.

Ужо ў турме на Акрэсъціна Вера таемна ўключыла дыктафон, які схавала ў пальчатку. Нягледзячы на дрэнную якасьць запісу, на стужцы, аднак, чуваць, як міліцыянты змушаюць затрыманых стаяць тварам да съяні й не размаўляць.

МІЛІЦЫЯНТ: Што за расслабон такі, я не разумею? Усе тварам да съяні, і ніякіх размоваў паміж сабой!

ЗАТРЫМАНЫ: Прабачце, а ці можна ў туалет?

МІЛІЦЫЯНТ: Нельга! Хто тут не зразумеў, што тэлефоны

трэба адключаць? Будзем забіраць тэлефоны, больш іх не атрымаеце.

Цікавы фрагмент запісу, калі адзін з затрыманых спрабуе пераканаць міліцыянтаў, што ўлады іх папросту выкарыстоўваюць. Тыя, аднак, кажуць што «ня хочуць размаўляць» і «гэтага нават ня слухаюць».

МІЛІЦЫЯНТ: Я з вамі не размаўляю й слухаць не хачу — вось цяпер, напрыклад, ня чуў.

Веру Купчанку выпусцілі, бо яна няпоўнагадовая. Дзяўчына, аднак, кажа, што калі ёй споўніцца 18 гадоў, дык ніхто яе не стрымае ад удзелу ў акцыях пратэсту.

чацьвер, 30 сакавіка 2006, 16:34

ДА СЪЦЕНАЎ ЖОДЗІНСКАЙ ТУРМЫ ШТОДНЯ ПРЫХОДЗЯЦЬ ДЗЯСЯТКІ ЛЮДЗЕЙ

Міхал Стэльмак, Жодзіна

Палітычных вязняў Жодзінскай турмы не пакінулі без увагі сябры й паплечнікі. Сённяня ля турэмных съценаў можна было пабачыць шмат людзей, якія прывезлы перадачы арыштаваным.

Турма, дзе трymаюць удзельнікаў акцыі на плошчы, месціцца на ўскраіне Жодзіна. Дзясяткі наведнікаў зь ліку сваякоў, сябrou і аднадумцаў палітвязняў ля турэмных съценаў перазнаёміліся, яны абменьваліся звесткамі пра арыштаваных.

СПАДАРЫНЯ: Я — цётка Грынчыка Віктара. Яму споўнілася 19 гадоў 21 сакавіка. Я спакойна не могу казаць... Побач былі такія ж хлопцы. Мы ежу насілі. Кожны дзень езьдзілі. Вечарамі былі там.

— Вы да кагосьці прыехалі?

СПАДАР: Да свайго сябра, Красячкова Віталя. Прыйшоў хлопец з народам стаяць на Кастрычніцкую плошчу. Да кладней, на плошчу Кастуся Каліноўскага. Таму што абырдла цяперашняе жыццё — хлопец хацеў пераменаў. Ён студэнт лінгвістычнага ўніверситету.

СПАДАРЫНЯ: Мы мімаходзь сына пабачылі, калі яго выводзілі. Чыкмароў Зыміцер. Калі раней у 1990-х гадах былі такія выступы, то хлопцам давалі двое сутак — тады такіх жорсткіх захадаў не рабілі.

Цяпер студэнту Чыкмарову ў Жодзінскай турме давядзеца адсадзедець 10 сутак. Апроч яго, тут, паводле неафіцыйных звестак, знаходзіцца больш як паўтары сотні палітвязняў. Каля двух дзесяткаў з іх трываюць галадоўку пратэсту. Жодзінскія міліцыянты, аднак, ухіляюцца ад камэнтароў на гэтую тэму.

Шмат харчовых перадачаў прывезлы сёньня ў Жодзінскую турму актыўсты Аб'яднанай грамадзянскай партыі на чале з намеснікам старшыні Сяргеем Альферам.

АЛЬФЕР: У Жодзінскім СІЗА знаходзяцца чатыры сябры АГП — Дзяніс Дзянісаў, Зыміцер Завадзкі, Андрэй Козел і Вадзім Казначэеў. Астатнія людзі, якія тут знаходзяцца, не зьяўляюцца сябрамі нашай партыі, але яны былі разам з імі на плошчы, і мы лічым нашым абавязкам падтрымаць гэтых людзей. Каб ведалі: мы пра іх памятаем, мы зь імі разам.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Бачыў аўтазакі на Чырвонай. Вельмі неэстэтычна выглядаюць. Там патрэбныя надпісы «За Беларусь!».

чацьвер, 30 сакавіка 2006, 17:14

ЛЮДЗІ ІДУЦЬ ДА ТУРМЫ НА АКРЕСЬЦІНА

Галіна Абакунчык, Менск

Людзі прыходзяць за некалькі гадзінаў да адкрыцця, каб перадаць ежу й адзеньне сваім зняволеным сваякам, а затым пасыпець на працу. Прыйодзяць сюды і ўдзень. Зрабіць перадачы да пачатку працоўнага дня ўдаецца далёка ня ўсім, а таму гэтымі днямі многія вымушаныя былі браць адпачынак за свой кошт.

СПАДАРЫНЯ: Сёньня во прыйшлі зранку й толькі цяпер, да абеду, удалося перадаць. Ня ведаю, дзе гэтае дзіця, што зь ім. Кажуць, што там і халодна, і што іх не кармілі першы час. Ня ведаю, чым іх тут кормяць, абы-чым кормяць — і за гэта яшчэ трэба плаціць, 45 500 рублёў. Людзі кажуць, што нават пры немцах ня трэба было плаціць за ўтрыманье за кратамі.

ІНШАЯ СПАДАРЫНЯ: Крыху менш людзей стала пад мурамі Акрэсціні — магчыма, першая плыня ўжо схлынула. Людзі перадалі саме неабходнае, хоць праз чатыры пяць дзён, але ўсё ж перадалі. І крыху супакоіліся, што ў людзей цывілізаваных, у XXI стагодзідзі, нарэшце зявілася зубная шчотка й кавалак мыла. І гэта ўжо шчасце, разумееце? Ваду пітную перадалі, бо там вада вельмі дрэнная. Гэта ўсё вельмі цяжка, гэта страшна, гэта нейкі сталінскі рэжым.

СПАДАРЫНЯ: Ведаеце што, хрысьціянская мараль — яна была, ёсьць і будзе заўсёды. І як бы ні гвалцілі людзей, яны ўсё роўна застануцца людзьмі.

СПАДАР: Мы прыйшлі да сябра, да калегі. Яго асудзілі на 15 сутак, а ўвогуле ў нас такіх два чалавекі. Вось прыйшлі перадаць ім перадачу.

— Як ставіцца Вашае кірауніцтва да гэтых людзей?

СПАДАР: Кірауніцтва падтрымлівае й не пакіне гэтых людзей. Ніякіх рэпрэсій з гэтай нагоды да іх, думаю, ня будзе.

— А што пра гэтую сітуацыю кажуць калегі?

СПАДАР: Мы на ўнутраным сайце нашай кампаніі правялі галасаваньне, прауда, па кандыдатах. У нас апазыцыйныя кандыдаты — Казулін зь Мілінкевічам — больш за 90% набралі.

чацьвер, 30 сакавіка 2006, 17:55

АПАЗНАНЫ АДЗІН З МОЦНА ЗЬБІТЫХ У ЧАСЕ АКЦЫІ 25 САКАВІКА

Ігар Карней, Менск

Толькі празь пяць дзён пасця шэсцьця 25 сакавіка стала вядомае імя чалавека, моцна зьбітага міліцыяй. Эта 65-гадовы жыхар Віцебскага раёну Ўладзімер Шадэнка. Фатадымкі скрываўленага чалавека, які не падаваў прыкметаў жыцьця, абышлі ўвесь сьвет. Аднак у менскіх шпітлях адмаўляюцца прызнаць, што лекавалі пацярпелых у часе апазыцыйнай акцыі. А праваабаронцы дагэтуль ня могуць высьветліць лёсу іншага ўдзельніка шэсцьця (у прыватнасці, называлі імя Сяргея Атрошчанкі) — казалі пра верагоднасць сымяротнага выніку.

І празь пяць дзён пасця падзеяў 25 сакавіка ў менскіх шпіталях адмаўляюцца прызнаваць, што да іх прывозілі пацярпелых ад сутычак з міліцыяй. Аднак пэнсіянэр Уладзімер Шадэнка, які жыве ў вёсцы Дражна пад Віцебскам, расказаў, што браў удзел у апазыцыйнай акцыі, быў моцна зьбіты й мае даведкі аб шпіталізацыі з 4-га клініч-

нага шпіталю Менску. Пры гэтым лекары згаданага шпітalu ўсё абвяргаюць.

ДАВЕДКА: Не, сярод шпіталізаваных хворага Шадэнкі ў нас няма. У прыёмны пакой тэлефануіце.

ПРЫЁМНЫ ПАКОЙ: Чацьвертая клініка. Шадэнка? Не, таго ў нас не было.

Уладзімер Шадэнка расказаў, што выпадкова ўбачыў у інтэрнэце здымак — ён скрываўлены, ляжыць на асфальце, твар зъяблелы, без праяваў жыцьця. Прычым, прозьвішчы пацярпелага падаваліся розныя, але не Шадэнка.

ШАДЭНКА: Я выйшаў у інтэрнэт, паглядзеў: сапраўды, ляжу я.

— У 4-м шпіталі Вас у сьпісе хворых чамусьці няма...

ШАДЭНКА: Ня ведаю. У мяне даведкі з 4-га шпіталю. Адна засталася на руках (выдадзеная на рэнтгенаграму), другую аддаў у амбуляторыю, дзе яе ўклейлі ў картку. Заўтра якраз паеду швы здымашь.

— Шмат Вам швоў наклалі?

ШАДЭНКА: Нават ня ведаю. Бо наклалі швы, а потым тымі ж ніткамі прышылі валік з ваты — каб кроў не ішла. А наверх яшчэ закруцілі галаву бінтам. Дык я цяпер забінтанаваны.

— Сама траўма ад удару дубінкамі — як мяркуеце?

ШАДЭНКА: Так-так. Рэнтгенаграма паказала: узмоцнены сасудзісты малюнак у вобласці цемя. Але ні пра швы ня пішуць, ні пра зрушэнье мозгу. Знялі рэнтгенаграму, што чэрап цэлы, дый ўсё. А колькі крываі страціў! Я ў шапцы быў (добра, што не згубіў!), — дык поўная крываі. Куртку знаёмыя за нач ледзьзьве адмылі. На штанах, кашулі таксама крываавыя плямы.

— Вы памятаеце, як усё адбылося?

ШАДЭНКА: Я ішоў адразу ў калёне. Потым дарогу перагардзілі, калёна спынілася. Я з калёны выйшаў, збочыў, пайшоў па схіле. Хацеў паглядзець, што за малъцы такія ў спэцназе. А яны якраз пайшлі — шчыты наперад. Адзін мяне тузануў. Я ткнуў у адказ, у шчыт той. На мяне тады іншы кінуўся. А неўзабаве й па галаве атрымаў: нейкі, пэўна, падскочыў ззаду ды па галаве стукнуў. Я й апоўз на зямлю. Нікога не чапляў, а мяне зачапілі. А потым накінуліся іншыя са шчытамі, пачалі таксама лупцаваць: на руцэ сіняк здраўленны, на назе таксама. Паслья заваліўся — і ўжо нічога ня памятаю.

Уладзімер Шадэнка ўдакладніў: са шпіталю яго вымусілі сышыці ўжо праз тры гадзіны, запісаўшы ў даведцы, што хворы знаходзіўся ў стане альгагольнага ап'янення. Якраз гэта спадара Шадэнку й абурыла, бо ў Менск ён прыехаў уласнай машынай, быў за стырном, і гэтак жа зьбіраўся зъехаць назад.

У праваабарончым цэнтры «Вясна» апавялі, што ўчора раніцай ім затэлефанаваў чалавек, які называўся сваяком яшчэ аднага пацярпелага 25 сакавіка — Сяргея Атрошчанкі. Суразмоўца прасіў дапамогі ў арганізацыі лекаванья, аднак цягам дня ў офісе так і не зявіўся. Зазначым: усе ранейшыя спробы знайсьці чалавека з прозывішчам Атрошчанка ў менскіх шпіталях аказаліся марнымі.

① з в а н к і на «С в а б о д у »

ТАЦЯНА БАРЭЛЬ: Пра зграю Паўлічэнкі. Яны лічаць сябе звышчалавекамі на службе дыктатара. А ён падае нам сябе за нашага бoga. Што ён дыктатар, цяпер прызнаў увесе съвет, акрамя Расеі й Кубы. На самай справе гэтая варожая зграя — чорныя пылінкі на нашай чыстай зямлі. I іхнае жыцьцё не пакіне нікага съледу. Аддай ім, Божа, па іх заслугах!

чацьвер, 30 сакавіка 2006, 21:43

УНАЧЫ З ТУРМЫ Ў МЕНСКУ ВЫПУСЬЦЯЦЬ КАЛЯ ДЗЯСЯТКА ЖАНЧЫН-ПАЛІТЗНЯВОЛЕНЫХ

Mihal Стэльмак, Менск

Турмы на Акрэсціні і ў Жодзіне не зъмісьцілі той колькасцьці палітвязняў, якімі папоўнілася Беларусь у выніку нядаўніх прэзыдэнцкіх выбараў і звязаных з імі пратэсту ў Менску. Турма Менскага раёну — трэцяя ўстанова, дзе трymаюць арыштаваных на плошчы, прычым там усе — жанчыны.

Этая турма месеціца на сталічнай вуліцы Скарэны. Сёння каля яе можна было бачыць сваякоў і паплечнікаў удзельніц нядаўніх акцыяў пратэсту.

ЦІМКОЎСКІ: У мяне тут дачка. Яна студэнтка Белдзяржунівэрсытэту. Яна трапіла сюды ў ноч на 24 сакавіка, калі захоплівалі намётавы гарадок. Іх спачатку завезлы на Акрэсціні, потым — сюды. Там аматаўцы вялі сябе пандыцку, бо так зь людзьмі не паводзяць сябе, тым больш з жанчынамі, дзяўчатамі.

Як паведаміў Іосіф Цімкоўскі, ягоную дачку Святлану суд засудзіў на 7 сутак арышту. Мяркуеца, што гэтай ноччу студэнтка-трэцякурсніца юрыдычнага факультэту БДУ выйдзе на волю. Чакае вяртаныня дадому дачкі Аліны а 3-й гадзіне ночы й жыхарка Менску Святланы Жызынейскай.

ЖЫЗЬНЕЎСКАЯ: Дачцэ 19 гадоў. Таксама затрымалі яе, калі бралі намётавы гарадок. Кожны дзень хаджу, перадаю перадачы. З уchorашняга дня ўвялі плату за ўтрыманье тут — 3100 рублёў за суткі. Вось яна пабыла тут 7 сутак — мне давялося прыехаць сёняня й заплаціць 21 700 рублёў, каб атрымаць даведку.

Паводле спадарыні Жызынеўскай, тут утрымліваюцца ѹжанчыны, якіх арыштавалі падчас акцыі 25 сакавіка. Апроч бацькоў і блізкіх, палітвязняў гэтай турмы сёньня наведалі актыўісты Аб'яднанай грамадзянскай партыі. Сярод іх — лідэр менскай гарадзкой арганізацыі АГП Ігар Шынкарык.

ШЫНКАРЫК: Мы прывозілі перадачы для тых людзей — наших партыйцаў з АГП, якіх затрымалі падчас палітычных акцыяў на плошчы. Але мы перадавалі перадачы, нягледзячы на партыйную прыналежнасць. Толькі б патрапіла ў камэры. Бо мы ведаем, што там усе камэры — палітычныя.

Мяркуецца, што съцены гэтай турмы сёньня ноччу пакіне каля дзясятка жанчын.

пятніца, 31 сакавіка 2006, 16:52

З ТУРМЫ НА АКРЕСЬЦІНА ПАЧЫНАЮЦЬ ВЫПУСКАЦЬ ЛЮДЗЕЙ

Галіна Абакунчык, Менск

З турмы на Акрэсціна выпускаюць людзей, якія адбылі адміністрацыяне зняволеніе за ўдзел і падтрымку намётавага лягеру, а таксама акцыі пратэсту 25 сакавіка. Гэта, у ноч на 31 сакавіка вызвалілі некалькі дзясяткаў чалавек. Былых вязняў вызвалялі таксама цягам дня.

Група маладых людзей прыйшла сустракаць пасля зняволенія свайго сябра.

ЮНАЧКА: Мы сустракаем сябра, якога арыштавалі 21 сакавіка, атрымаў 10 сутак і сёньня мусіць быць вызвалены.

ЮНАК: А 12-й гадзіне павінны былі вызваліць, і мы тут з паўгадзінкі стаім, чакаем.

— Ці хвалюецеся за ягоны далейшы лёс? Гэты чалавек працуе ці вучыцца?

ЮНАЧКА: Натуральна, хвалюемся. Бо ён працуе, а згубіць працу ў наш час — гэта вялікая страта. Але спадзяемся, што ўсё будзе добра.

ІНШАЯ ЮНАЧКА: Наша пазыцыя не зьмянілася, а наадварот — умацавалася. Калі бачыш, як наша ўлада зь беспадстаўнай агрэсіяй, зь беспадстаўнай злосцю, нейкай жывёльнай (нават словаў не знайсьці), хапае людзей, зьбівае дзяўчат, — я ня ведаю, пра што тут можна кашаць, пра якую ўладу...

Неўзабаве зь дзівярэй турмы выйшлі адразу некалькі чалавек. Іх сустрэлі воклічамі й волескамі.

— Для Радыё Свабода колькі словаў па вызваленіі.

ЮНАК: Ну, усё нармальная, усё добра, я ні пра што не шкадую.

— Які настрой на будучыню?

ЮНАК: На будучыню — поўны аптымізму. Вы бачыце, якія мы выходзім з турмы? Мы вельмі ўдзячныя сваім сябрам, што прыносялі нам перадачы.

— Якая там была атмасфера?

ЮНАК: Да нармальная атмасфера. Там было шмат вельмі цікавых людзей, шмат людзей знаёмых.

ІНШЫ ЮНАК: Я, да прыкладу, сядзеў у адной камэры з рэдактарам газэты «Наша Ніва» Андрэем Дыньюком. У нас былі цікавыя й плённыя гаворкі. І, увогуле, гэта ўсё акказалася, як ні дзіўна, вельмі карысным.

ЮНАК: Пасля гэтага ўжо нічога не баісься.

Іншыя людзі чакаюць вызваленія сваіх знаёмых і сяброў дніамі, а таму сёньня яшчэ нясуць ім перадачы.

ЮНАК: Некалькі наших сяброў сядзяць — на Акрэсціна, у Жодзіне. А дзяўчынка адна на Старабарысаўскім тракце. Яны ўсе атрымалі 10 сутак, і будуць выходзіць у ноч зь нядзелі на панядзелак.

ІНШЫ ЮНАК: Ды ўсё нармальна, усё аптымістычна й пазытыўна. Но, мне падаецца, насамрэч ўсё гэта толькі яшчэ раз пацвердзіла слабасць улады — і ўсё. Людзі, якія пры ўладзе, — яны папросту баяцца.

пятніца, 31 сакавіка 2006, 18:41

З АКРЭСЦІНА ВЫЙШЛІ 70 ВЯЗЬНЯЎ, IX СУСТРАКАЛА КАЛЯ 400 ЧАЛАВЕК

Любоў Лунёва, Менск

Калі 90 чалавек выйшлі з-за кратай ізялятараў Менску і Менскай вобласці. Большаясьць зь іх затрымалі ўначы, калі яны намагаліся прайсьці на Каstryчніцкую плошчу альбо спрабавалі пранесьці туды цёплае адзеніне й тэрмасы з кавай.

У трэці гадзіны ночы з ізялятару Менскага раёну выйшлі 15 дзяўчат, якіх затрымалі падчас ліквідацыі намётавага лягеру. 10 чалавек выйшлі з камэраў Жодзінскага ізялятару часовага ўтрыманья. З турмы на вуліцы Акрэсціна на волю выйшла калі 70 чалавек. Іх сустракалі больш за чатыры сотні чалавек. Кожнаму скандавалі: «Слава героям!». Марына Квяткоўская не чакала, што яе сустрэнне столькі людзей з кветкамі.

КВЯТКОЎСКАЯ: Я была тут 10 сутак. Мяне затрымалі ў раёне Каstryчніцкай плошчы. Я везла на прыватнай машыне рэчы на плошчу — намёт, спальнік, гітару. Нас затрымалі супрацоўнікі СОБРу й спэцназу... Калі б не перадачы, то... Ну, мы б галадалі.

Бацькі Паліны Пархімовіч з гадзіны ночы стаялі ля турамнай брамы.

ПАРХІМОВІЧ: Ноч. Халодна. Але мы падтрымліваем усю моладзь, якая там знаходзіцца. Мы разам зь імі ўсе гэтыя дні ў ночы, мы ведаем, што ім там было вельмі-вельмі цяжка. Думаю, што ўсё лепшае наперадзе. Мы будзем змагацца. Прайшлі праз гэта — і народ ужо іншы. На той, што быў пяць гадоў таму.

Аляксандар Дабравольскі не чакаў такой салідарнасці.

ДАБРАВОЛЬСКІ: Той бок жыцця таксама шмат хто мусіў паглядзець. Самае галоўнае, што я не сустрэў у ізялятары чалавека, які ўпаў бы духам, сказаў бы: «Усё, больш ня трэба!». Наадварот — усе зразумелі, што ўся гэтая хлускання ў дзяржаве вартая таго, каб усё мяняць. Ніхто не зламаўся, дзякую Богу! Турэмнае брацтва, якое тут ёсьць, нам дапаможа. Я не чакаў. Кажу сваім: «Чаго вы ўночы прыпёрліся?!» (*Сымлецца.*) Гэта прыемна.

Аляксандар Дабравольскі съцвердзіў: у няволі не хапала інфармацыі. Арыштаваныя папросту здагадаліся, што 25 сакавіка не абышлося без затрымання.

ДАБРАВОЛЬСКІ: Мы зразумелі, што нешта адбываецца, бо тут, у двары, зьявіліся амапаўцы са зброяй, два белыя браняваныя джылы. Яны ўвесць час хадзілі з гэтай зброяй, елі тушонку. Ну, быццам бы, да нечага рыхтаваліся.

Упершыню ў турме міліцыянты праводзілі для палітвязняў лекцыю, гаворыць Вольга Кузьміч.

КУЗЬМІЧ: Спачатку нас было 12 чалавек. Адна дзяўчына цяжарная. Мы спалі па чарзе. Потым, перад прыходам АБСЭ, дваіх вывелі — толькі каб паказаць, як усё прыстойна. Сённяня нас завялі на ідэалагічную гадзіну з прадстаўнікамі Міністэрства ўнутраных спраў. Там прысутнічалі кіраунік прафіляктычнага аддзелу спадар Дрозд, ягоны намеснік Маліноўскі й яшчэ два выкладчыкі з Ака-

дэміі ўнутраных справаў. Яны хацелі нас паставіць на нармальны шлях. Але я ўзяла гаворку ў свае рукі, і яны сышлі ні з чым праз пару гадзінаў.

Людзей развозілі дахаты на машынах. Прадпрымальнікі падагналі некалькі мікрааутобусаў, каб іншагародніх заўезці дадому разам са сваякамі, што прыйшлі іх сустракаць. А палове на шостую раніцу выйшаў апошні палітэзняволены — з тых, чый тэрмін пакарання скончыўся ў трэх гадзінах ночы. Каля турмы менавіта ў гэтую ноч не працавалі ліхтары, і таму людзі стаялі са сьвечкамі. Гэта людзі й пакінулі сотні запаленых сьвечак уздоўж дарогі да турэмнай брамы.

субота, 1 красавіка 2006, 14:55

З ТУРМЫ НА АКРЕСЬЦІНА РЫХТУЕЦЦА ВЫЙСЬЦІ НОВАЯ ГРУПА ПАЛІТВЯЗЬНЯЎ

Галіна Абакунчык, Менск

У ноч на панядзелак з турмы на Акрэсьціна выйдзе група людзей, арыштаваных і зняволеных на 10 сутак пасля ліквідацыі намётавага лягеру. Свяякі, знаёмыя й сябры вязніяў па-ранейшаму прыходзяць да турмы, каб перадаць ім асабістыя рэчы, харчы й пітво.

ЮНАЧКА: У мяне, да прыкладу, тут сядзіць бацька адной з маіх сябровак. Яго затрымалі каля «Журавінкі». Ён нес на плошчу ежу, і ў яго, акрамя тэрмаса й галубцоў, больш нічога не было. Вось яго затрымалі, і ён цяпер сядзіць. Асабіста я проста не разумею, навошта гэта рабіць, калі мірныя дэмантранты выказваюць сваю думку, не парушаючы нічыіх правоў і свабодаў? Для мяне гэта дзікунства.

ЮНАК: Улада проста баіцца, вельмі баіцца. І гэтыя крокі,

можна сказаць, як у параненай жывёліны, якая перад съмерцю б'еца й кідаецца на ўсё, гэтак жа і ўлада робіць.

ЮНАЧКА: Я лічу, у тым, што адбылося ў апошнія дні, ёсьць таксама й свае плюсы. Да прыкладу, тое, што цяпер вялізная колькасць людзей незадаволеная. Яны бачаць, што іх родных пасадзілі ні за што. Я лічу, што цяпер колькасць людзей, якія далучацца да апазыцыі, будзе толькі расыці. Таксама я думаю, што людзі займеюць праблемы на працы й на вучобе, і гэта толькі выльеца ў новую хвалю супраціўу.

Праз колькі дзён пасля масавых арыштаў сваякі зняволеных пачалі атрымліваць паведамленыні з судоў, якія сталіся адной з тэмаў абмеркавання каля сценаў турмы. Гаворыць спадарыня Крысціна, якая прыйшла да свайго брата.

КРЫСЦІНА: Прыйшоў бацькам афіцыйны ліст з суду пра тое, што ён затрыманы й зняволены. Цытую: «Задержан на плошчы, 10 суток, кричал «Жыве Беларусь». Мама сказала, што павесіць на сцяне. У лісьце процьма артаграфічных памылак. І нават суседзі, якія раней казалі, што, маўляў, вось, ён у вас апазыцыянэр, напэўна, кепска вучыцца й дрэнна паводзіцца, нават яны, пабачыўшы гэты ліст, сказалі, што гэта непісьменная ўлада, якая саджае лепшую моладзь.

СПАДАР: Што тычыцца «адмарозкай», якія нібыта сюды патрапілі, то асабіста я ніводнага «адмарозкі» ня ведаю, я думаю, што сапраўдныя «адмарозкі» ў іншых месцах цяпер.

СПАДАРЫНЯ: Нават міліцыя, многія зь іх казалі потым, што мы чакалі ўбачыць сапраўды алькаголікаў і адмарозкай. Але калі пачалі пісаць пратаколы, калі даведваліся, зь якіх яны ўніверситетэту саджаюць людзей, што там выкладчыкі былі, лекары, то нават у міліцыі ўсе ў шоку ад таго, што адбываецца.

субота, 1 красавіка 2006, 17:40

СВЯТАРЫ НА ПЛОШЧЫ Ў МЕНСКУ 19—25 САКАВІКА

Сяргей Абламейка, Прага

Гэтымі днямі Радыё Свабода атрымлівае шмат слухацкіх тэлефанаваньняў і СМС-паведамленьняў, у якіх людзі просьць расказаць пра ўдзел съвтароў у падзеях на Кастрычніцкім пляцы ў Менску.

СЛУХАЧ: У сутычцы ў канёне ля чыгуначнага моста ў Менску 25-га побач з Казуліным былі два праваслаўныя съвтары. Хацелася б пачуць ад вас пра іх, хто яны — з аўтакефальтай царквы ці нешта іншае, і даведацца, чым скончылася гэтая сутычка для іх, ці паднялася на іх першынства дубіна ардэнаносца беларускай праваслаўнай царквы Паўлічэнкі?

Съвтарамі, пра якіх пытаецца наш слухач, былі прадстаўнікі незарэгістраванай Беларускай Аўтакефальтай Праваслаўнай царквы на Бацькаўшчыне — так яны самі сябе называюць. Гэта айцы Леанід Акаловіч і Вікенці Кавалькоў. Адразу пасля падзеяў 25 сакавіка зьявілася інфармацыя, што старэйши са съвтароў, айцец Леанід Акаловіч, затрыманы, асуджаны й знаходзіцца ў турме. Я, аднак, знайшоў айца Леаніда дома. Вось як ён расказвае пра свой удзел у шэсьці прыхільнікаў пераменаў на Акressыціна.

АКАЛОВІЧ: Я, айцец Леанід Акаловіч, і съвтар нашай Аўтакефальтай Праваслаўнай беларускай царквы айцец Вікенці Кавалькоў удзельнічалі ў Дні Волі й наагул амаль усе дні былі ў намётавым гарадку, дзе мы маліміся за пасланыне міласці ласкі Божай, і дзе я асьвячаў намёты. Тым больш, мы не маглі ня ўзяць удзелу ў шэсьці на Дзень Волі й паходзе да турмы на Акressыціна. Мэтай было па-

маліцца за няявінна пакараных людзей. Але, на жаль, нас не дапусцілі, у перамовах мы мусілі патраціць колькі хвілінаў у дэлегацыі разам з Казуліным, але перамовы нічога не далі, і чарнасоценцы гэтыя наваліліся на нас цэлаю зграюю, і дубінкамі пачалі маліціць. Айцец Вікенці я, мы атрымалі пабоі — у галаву, у грудзі, у ногі. Я сттраціў на пэўны час прытомнасць, Вікенцію разబілі мабільны тэлефон. Гэта было вялікае процістаянне, і яно скончылася такім чынам, што мы цяпер вымушаны адлежвацца ў лячыць тыя сінякі, якія мы атрымалі.

— Айцец Леанід, якую менавіта царкву вы прадстаўляеце?

АКАЛОВІЧ: Мы прадстаўляем Беларускую Праваслаўную Аўтакефальтную царкву на Бацькаўшчыне, якая існуе здаўна, і ўжо болей як дзесяць гадоў, як мы ўзнавілі гэту царкву й працягваем маліцца за нашу Бацькаўшчыну на роднай мове. Нам, на жаль, забараняюць набажэнствы, штрафуюць, разбураюць нашыя цэркви, не даюць аднаўляць тых храмаў, якія мы аднаўлялі. Тым ня менш, мы заемаемся духоўнай дзеянасцю сярод тых беларусаў, якія жадаюць маліцца на роднай мове.

— У якой вы юрысдыкцыі?

АКАЛОВІЧ: У юрысдыкцыі, якая ў нас і была. Мы застаемся з тымі, хто нас падтрымлівае. Гэта юрысдыкцыя Амерыканскага Ўсясьветнага патрыярхату архіяпіската Юрыя Рыжага.

Падчас тыднёвага пратэсту прыхільнікаў пераменаў на плошчы багаслужбы адпраўлялі й каталіцкія ксяндзы, і грэка-каталіцкія або ўніяцкія съвтары, і пратэстанцкія пастары. Нават з Расеі прыяжджаў адзін манах-езуіт, беларус з паходжаньня. Сярод арыштаваных удзельнікаў пратэсту ёсьць дзеяці съвтароў. А сам намётавы лягер меў нават свайго капэляна. Ім быў манах Ордэну марыянаў

айцец Андрэй Сідаровіч з Воршы. Ён зьяўляеца каталіцкім сьвятаром-бірытуалістам, гэта значыць, служыць адразу ў двух абрадах — лацінскім і грэка-каталіцкім. Айцец Андрэй апякуеца ў Воршы дзіўюма парафіямі — рымска-каталіцкай і грэка-каталіцкай. Цяпер ён адбывае 10-сутачны арышт у Жодзінскай турме. Больш падрабязна пра айца Андрэя Сідаровіча мы папрасілі расказаць ягонага сябра, таксама каталіцкага сьвятара й манахамарыяніна айца Алеся Жарнасека.

ЖАРНАСЕК: Айцец Андрэй нарадзіўся ў Вільні, нейкі час там жыў — можа, гадоў дванаццаць. Пасля вярнуліся сюды ягоныя бацькі, пад Маладэчнам яны жылі недалёка. Вучыўся ён у Барысаве, скончыў, калі не памыляюся, пэдагагічны каледж. Тут, у Барысаве, ён навярнуўся, спазнаў Господа і ўступіў у Орден айцоў-марыянаў. Год пастуляту, навіцыяту, шэсцьць гадоў сэмінарыі — я зь ім вучыўся разам на адным курсе, так што разам былі высьвячаныя мы з айцом Андрэем. Цяпер ён працуе ў Воршы, зьяўляеца вікаріем. Апрача гэтага ён — мой сябра.

— Ці пойдзеце сустракаць сябра зь вязніці?

ЖАРНАСЕК: Канечне. Думаю, тут зьбяруцца яшчэ некалькі знаёмых ці сяброў. Уnoch зь нядзелі на панядзелак, а 3-й ночы яго павінны выпусціць.

Да расказу айца Алеся Жарнасека я дадам, што ў Беларускай грэка-каталіцкай царкве кожны год 25 сакавіка — Дзень асаблівай малітвы за Беларусь і беларускі народ. І вось якраз у суботу 25 сакавіка сёлета айцец Андрэй Сідаровіч меўся служыць у Чырвоным касцёле ўрачыстую Літургію для дзіўюх менскіх уніяцкіх парафіяў з нагоды 25 сакавіка. Затрыманыне й суд не дазволілі яму гэтага зрабіць.

субота, 1 красавіка 2006, 15:22

З ЖОДЗІНСКАЙ ТУРМЫ ВЫЙШЛІ НА ВОЛЮ ЯШЧЭ ТРЫ ПАЛІТВЯЗЬНІ

Міхал Стэльмак, Жодзіна

Сёньня ўначы выйшлі на волю ўдзельнікі акцыі пратэсту на плошчы Святланы Станкевіч, Дар'я Зялінская й Яўген Сільвановіч.

Усе троє актыўістаў выйшлі пасля адбыцця 8-суткавага арышту. Вось што распавяла Радыё Свабода жыхарка Смаргоні, 24-гадовая Святланы Станкевіч.

СТАНКЕВІЧ: Тыя амапаўцы, якія бралі штурмам наш намётавы гарадок, яны сябе паводзілі як зъвяр'ё. Калі нас прывезылі з Акрэсціна, нас было сямёра — сямёра дзяўчат. Гэта Нааста Ларына, Аля Сідаровіч, Наастася Да-рафеева, Надзея Манцэвіч, Іна Габрыельчык, Вольга Ка-рэц плюс я.

— У камэрэ засталіся людзі пасля вашага сыходу?

СТАНКЕВІЧ: Так, засталіся. І яны хварэюць. Таму што паветра вельмі цяжкое ў камэрэ. Не праветрываецца амаль памяшканье. І таму, калі я сыходзіла сёньня ўначы, дзяўчаты ляжалі плазам, яны кашляюць, у іх насмарк.

У Жодзінскай турме застаюцца ў зыняволеніі прыкладна паўтары сотні палітвязняў. Свякі, сябры й паплечнікі пра іх не забываюць — сёньня яны прывозілі сюды перадачы з харчамі. Наведаў Жодзінскую турму й лідэр незарэгістраванай Партыі свабоды Сяргак Высоцкі.

ВЫСОЦКІ: З Партыі свабоды сядзяць хлопцы, як мінімум, двое тут у Жодзінскай турме — Стагні Станіслаў, Васілеўскі Аляксандар. Маладыя хлапцы, і стараемся падтрымаць іх ад нашай арганізацыі — кнігі, прадукты. Усяго ў нас быўлі затрыманыя 23 чалавекі.

Не засталіся абыякавымі да лёсу палітвязьняў Жодзінскай турмы й мясцовыя актыўісты дэмакратычнага руху — у прыватнасці, Зыміцер Чарткоў, Аляксандар Ваўчанін, Аляксей і Святлана Лапіцкія. Напрыклад, праваабаронца Святлана Лапіцкая сёньня прыносіла перадачы для зыняволеных апазыцыянераў Зымітра Рагачова й Зымітра Лапіцёнка.

ЛАПІЦКАЯ: Мы дапамагаем ладзіць перадачы тым дзецям, да якіх ня могуць дабрацца бацькі. Яны паведамляюць, і мы ладзім гэтыя перадачы, каб дзеці не былі забытыя.

нядзеля, 2 красавіка 2006, 16:16

У НОЧ ЗЬ НЯДЗЕЛІ НА ПАНЯДЗЕЛАК БУДЗЕ ВЫЗВАЛЕНА КАЛЯ 100 ЧАЛАВЕК

Любоў Лунёва, Менск

У нядзелю выйшла на волю каля дзясятка чалавек з разьмеркавальніка на Акрэсьціна, якія былі затрыманыя яшчэ падчас існавання намётавага лягеру. А ў ноч зь нядзелі на панядзелак будзе вызвалена даволі вялікая група — каля 100 чалавек. Гэта ў асноўным тыя, каго затрымалі пры разгроме намётавага лягеру й арыштавалі на 10 сутак.

Уnoch з суботы на нядзелю на волю выйшаў намесьнік старшыні Партыі БНФ Аляксей Янукевіч. Ён быў затрыманы ў першую ноч існавання намётавага лягеру, калі а 4-й раніцы пайшоў у інтэрнэт-кавярню Дому афіцэраў папіць гарачай гарбаты. Пры выходзе з Дому афіцэраў яго затрымалі, пазначыўшы ў пратаколе, што спадар Янукевіч знаходзіўся ў намётавым лягеры на Каstryчніцкім пляцы і ўначы праводзіў мітынг, выкрыквашы лёзунгі «Далоў дыктатуру» і «Ганьба». Аляксей адседзеў на Акрэсьціна 12 сутак. Сядзеў у адной камэры з Анатолем

Лябедзькам, які яшчэ застаецца ў ізалятары, і зь іншымі, затрыманымі яшчэ да разгону лягеру.

ЯНУКЕВІЧ: Сёньня выходзілі ў асноўным тыя, хто атрымаў такія нестандартныя тэрміны, як, напрыклад, 12 сутак. Разам са мной выйшаў хлопец, таксама дзяўчына, якая атрымала 12 сутак, і яшчэ некалькі чалавек. Але сёньня ўначы выходзіла няшмат чалавек. Больш людзей будзе выходзіць з аўторка на сераду — гэта тыя, хто атрымаў 15 сутак. Іх там яшчэ даволі шмат.

Варта адзначыць салідарнасць людзей, далёкіх ад палітыкі, кажа праваабаронца Ўладзімер Лабковіч.

ЛАБКОВІЧ: Праваабарончым арганізацыям дапамагаюць звычайнія людзі, якія прыходзяць і пытаюцца, чым дапамагчы. Пастаянна пад Акрэсьціна й пад Жодзінам дзяжураць машины звычайніх людзей, якія самі прапанавалі дапамагаць развозіць палітвязьнявленых, асабліва калі тыя не жыхары Менску, і «жодзінцаў», якіх усіх трэба прывезьці ў Менск.

Паводле ацэнак праваабаронцаў, падчас выбарчай кампаніі, з пачатку сакавіка ў Беларусі было затрымана каля 1200 чалавек.

з в а н к і на « С в а б о д у » ①

СПАДАР: Што ўдзельнікі выступаў пабываюць у ізалятарах, турмах, судах — гэта ў няблага. Яны з уласнага досьведу даведаюцца, які стан правасудзьдзя ў на якім узроўні ў нас заканадаўчая база, абарона й адвакатура, як абараняе дзяржава правы й свободу народу. А з дапамогай гэтых людзей, а іх сотні, інфармацыю атрымаюць сваякі, сябры, знаёмыя ў гэтак далей. Гэта вельмі карысная інфармацыя будзе для народу на практыцы.

панядзелак, 3 красавіка 2006, 8:55

С.СУГАКА: НЕ ДАРМА МЫ ТАМ СЯДЗЕЛІ

Радыё Свабода

Камптарны дызайнэр, вакалістка й мэнеджар «Свабоднага тэатру» Святлана Сугака пасля 7 сутак адседкі выйшла на волю. Святлана расказвае, як яна трапіла на Акрэсьціна.

СУГАКА: Каля Палацу Рэспублікі затрымала дарожна-патрульная служба. Спыталіся, што везяце. У асабістых рэчах аказаўся намёт. Забралі дакумэнты, сказалі: «Едзем за намі». Я на сваёй машыне прыехала на Акрэсьціна. Артыкул 167, частка першая. Удзел у несанкцыянованым мітынгу...

У тым, што дзяўчына аказалася сярод тых, хто пратэстаў на плошчы, няма нічога незвычайнага. Вось што расказаў пра яе кіраунік «Свабоднага тэатру» Мікалай Халезін, які добра ведае Святлану з сумеснай працы.

ХАЛЕЗІН: Сьвета — гэта тая скала, за якую можна схавацца. Яна прыяжджаля на працу, калі рыхтаваліся спектаклі, а ў яе была тэмпература... Такая, пры якой нават мужчыны не маглі б падняцца з ложка. Але Сьвета падымалася й працавала. Для мяне гэтая дзяўчынка — нават герайнія. Калі б такіх было шмат у Беларусі, то мы б жылі ў іншай краіне ўжо цяпер!

Святлана — чалавек шматганны. Акрамя камптарнага дызайну і ўдзелу ў падрыхтоўцы тэатральных пастановак дзяўчына яшчэ займаецца вакалам. Раней съпявала ў групе «Тарпач». Цяпер працуе ў сумесным праекце з гуртом «Таварыш Маўзэр». Ягоны кіраунік Ян Панюціч паўтарае тое, што й Мікалай Халезін.

ПАНЮЦІЧ: Яна мужны чалавек. Ну і, урэшце, яна прыгожая дзяўчына. Сьвета дае ўзоровень энэргетыкі, якому хо-

чацца адпавядыць. Для яе вельмі важная рэч — свабода. Напэўна, канфлікты ў «Тарпачы» пачаліся менавіта ад таго, што патрабаваныні да свабоды ва ўсіх розных. Вось у Сьветы яны максымальныя. І яна была згодная змагацца за свабоду. А ўсе астатнія, відавочна, не настолькі.

У дзень, калі Святлану затрымалі, яна яшчэ з раніцы прыхавала ў кішэнях доўгую нітку й стрыжань. Недзе вычитала, што гэта можа спатрэбіцца ў ізаляцыі — каб рэзака харчы ці наладзіць сувязь з суседзямі праз вэнтыляцыю. Гэтая запасылівасць і добрае веданыне беларускай музыкі аказаліся патрэбнымі ў камэрэ. Каб лягчэй мінаў турэмны час, дзяўчыны хлопцы съпявалі.

СУГАКА: Съпявалі разам «N.R.M.» — «Паветраны шар», «Тры чарапахі», «Купалінку». Шмат чаго съпявалі. Размаўлялі паміж камерамі праз вэнтыляцыю. Навіны перадавалі — праз вэнтыляцыю. Перастукваліся па сьценах, па батарэях у рытме «Жыве Беларусь!». Потым, калі хотысьці выходзіць, на калідоры крычыць: «Жыве Беларусь!», і ўсе, з усіх камэрой, яму адказваюць: «Жыве!».

Святлану на выхадзе з Акрэсьціна чакалі з кветкамі, паветранымі шарамі й шампанскім роднымі сябры — амаль трыццаць чалавек. Дзяўчына ледзьве стрымала сылёзы. З другога паверху старога корпусу турмы знакам «вікторыя» цягнулі рукі хлопцы. І калі Сьвета сядала ў машыну, пракрычала тым, што заставаліся за кратамі: «Жыве Беларусь!», вязыні дружна адгукнуліся: «Жыве!»

СУГАКА: Я зрабіла высновы, што не дарма мы там сядзелі, і сапрауды — жыве Беларусь! Гледзячы на тое, што адбываецца, што адбывалася там, цяпер я дакладна ведаю, што — жыве! Абавязкова будзем выходзіць. І, я думаю, нас будзе ўжо значна болей, чым было на плошчы. Будзем выходзіць і на «Чарнобыльскі шлях», і на іншыя акцыі пратэсту супраць гэтага рэжыму. З кім я размаўляла, ніхто не казаў, што гэта было марна й што наступны раз ня пойдзе.

панядзелак, 3 красавіка 2006, 16:13

ПАЛІТВЯЗЬНЯМ ТУРМЫ НА АКРЭСЬЦІНА НЯСУЦЬ АХВЯРАВАНЬНІ

Галіна Абакунчык, Менск

З турмы на вуліцы Акрэсъціна ў Менску вызвалілі некалькі дзясяткаў вязьняў. Усе яны адбылі арышты пасля ліквідацыі намётавага лягеру. Але многія ўдзельнікі акцыі пратэсту застаюцца за кратамі, таму да турмы на Акрэсъціна па-ранейшаму прыходзяць людзі, каб дапамагчы зняволеным і вызваленым палітычным.

Дзьве менскія пэнсіянэркі Святлана Багданкевіч і Ліна Масалкова прыйшлі да турмы на Акрэсъціна працаваць дапамогу.

БАГДАНКЕВІЧ: Мы тут сабралі гроши й прыйшлі перадаць. Можа, хто прыйдзе з бацькоў, са сваякоў.

МАСАЛКОВА: Гроши гэтыя з нашых пэнсіяў, ад людзей, што падтрымліваюць гэтую моладзь, якая пацярпела. Некаторыя з тых, хто сядзелі ў цяпер яшчэ сядзяць, маюць патрэбу ў дапамозе. Усьведамляючы гэта, мы гуртам сабралі крыху грошай, каб камусьці перадаць і дапамагчы.

БАГДАНКЕВІЧ: Мы гэтак усьцешаныя tym, што знайшлася моладзь, якая выявіла мужнасць, съмеласць. Мяне вельмі цешыць, што ў нашай цяжкай ситуацыі знайшліся такія людзі, і захацелася далучыцца да гэтага, неяк дапамагчы, калі самі ня трапілі сюды.

МАСАЛКОВА: Зрабіць хоць нейкі ўнёсак у гэту сувязьную справу, бо яны, можна сказаць, сядзелі ў за нас. Таму проста грамадзянскі абавязак, чалавечы ѹ хрысьціянскі абавязак — дапамагчы кожнаму.

Сёстры Яна й Надзея прынеслі ў турму перадачу для сваіх блізкіх і сяброў.

НАДЗЕЯ: У мяне затрыманы муж, 15 сутак далі, яшчэ засталося пяць. Чакаем.

ЯНА: Я прыйшла зь сястрой, але ў мяне тут шмат сяброў было. Праўда, пераважна ўжо выйшлі, бо камусьці 5 сутак далі, камусьці 10. Найбольш мужу сястры — 15.

НАДЗЕЯ: Мне здаецца, што tym, што ўлада робіць, яна толькі настройвае людзей супраць сябе. Бо колькі я тут стаяла, размаўляла зь людзьмі, усе бацькі казалі, што цяпер яны сваіх дзяяцей адных не адпусцяць, а пойдуць разам. І бацькі, і сябры, і родныя гэтак кажуць. Нейкі штуршок адбыўся, і цяпер гэта павінна ператварыцца ў сънежны камяк. Прынамсі, я адчуваю такі настрой.

ЯНА: Мне падаецца, што ўлада перабольшила ў сваіх дзеяннях, і цяпер мэханізм запушчаны, людзі ня спыняцца. Вядома, вельмі многія людзі напужаныя. Але мне здаецца, што тое, што адбылося — гэта ўжо ўнікальна. Таму мне здаецца, што будзе абуджэнне, будуць перамены. І хутка.

панядзелак, 3 красавіка 2006, 19:46

НА ВОЛЮ ВЫЙШЛІ ЯШЧЭ КАЛЯ 200 ЧАЛАВЕК

Любоў Лунёва, Менск

З ізалятараў Менску й Менскай вобласці выйшлі каля дзярвюх соцень палітвязьняў. Іх затрымалі падчас ліквідацыі намётавага лягеру й арыштавалі на 10 сутак. Каля тысяч чалавек сустракалі ноччу палітвязьняў ля брамай ізалятараў воклічамі «Слава героям!».

У Менску ля брамы турмы на Акрэсъціна сабраліся больш за пяцьсот чалавек. Людзі запалілі сьвечкі й паставілі іх уздоўж дарогі. Некалькі чалавек замацавалі на агароджы наспраць турмы расьцяжку «Разам!».

БЯЛЕВІЧ: Нас было ў камэры спачатку дзесяцёра, потым шасьцёра, а цяпер засталося троє. Тут абыходзіліся добра, а вось спэцназ... Зьбівалі. Зьдзекаваліся на Акressyціна й на месцы, калі нас бралі... У аўтобусы закідвалі, нагамі «дапамагалі». Але — калі б я сядзеў дома, то яшчэ горш бы сябе адчуваў.

Адначасова каля ізалятару Менскага раёну каля двухсот чалавек сустракалі дзесяцёх дзяўчат, што выйшлі на волю. Ім падарылі кветкі й разьвевылі машынамі дахаты.

Каля ізалятару часовага ўтрыманья ў Жодзіне больш за чатыры сотні чалавек сустракалі 84 палітвязняў, якія адбылі 10 сутак арышту. Усіх сустракалі вонглескамі. Сярод тых, хто выйшаў на волю, былі людзі, якія трymалі галадоўку на знак пратесту супраць дзеяньняў уладаў. Максім Буйніцкі з Бабруйску быў адзіны, хто некалькі дзён трymаў сухую галадоўку.

БУЙНІЦКІ: Мы аввясцілі галадоўку ад моманту затрыманья. Нас адмысюла зымасцілі ў адной камэры. Мы сядзелі спачатку ўсямёх, а потым упяцёх. Два чалавекі галадалі асобна ад нас. У судовай залі 27-га я аввясціў сухую галадоўку. Пратрымаўся два дні, а потым зрабілася кепска, і я перайшоў на простую галадоўку. Ну, і вытрымаў яе. Вельмі прыемна адчуваць падтрымку. Гэта на-дае сілаў для новай барацьбы.

Стас Пачобут з Горадні з 1994 году ўдзельнічае ў апазыцыйных акцыях і не аднойчы за гэта адбываў арышты. Упершыню ён трапіў у Жодзінскі ізалятар і змог парашуць умовы ўтрыманья ў розных турмах.

Людзей сустракалі сем'ямі. Маці студэнта Мікіты Батала-ва сказала, што ганарыцца ўчынкам свайго сына.

БАТАЛАВА: Калі ў чацьвер у яго замоўк мабільны, а потым па тэлевізіі мы ўбачылі, што лягер разбураны, мы зразумелі, што наш сын там. Гэта быў такі жах! Ня ведалі,

дзе яго шукаць... Мы самі з Жодзіна й сталі шукаць яго тут. Можна кнігу пісаць пра тое, як мы яго шукалі па ўсіх судах. Людзі сталі спачуваць, суседзі, на працы. А я ўсім кажу, што ня плачу, а ганаруся сваім сынам.

Журналіст Вадзім Казначэеў быў прыемна зьдзіўлены, калі ўбачыў столькі народу ў сваіх калегаў у такі час.

КАЗНАЧЭЕЎ: Абыходзіліся досыць карэктна. Але турма ёсьць турмой, канечне.

— Вы першы раз трапілі?

КАЗНАЧЭЕЎ: Першы, першы! Спадзяюся, што апошні, шчыра кажучы. Затое я пабачыў з сярэдзіны гэтую систэму пэнтэнцыярную.

За кратамі ізалятараў застаюцца людзі, якіх арыштавалі на 15 сутак падчас ліквідацыі намётавага лягеру. Сярод іх грамадзяне Польшчы, Расеі, Украіны й Канады. Яшчэ некалькі дзясяткаў чалавек адбываюць арышты за ўдзел у шэсціці 25 сакавіка.

аўторак, 4 красавіка 2006, 16:07

ПЕРАДАЧЫ ВЯЗЬНЯМ НА АКРЭСЬЦІНА НЯСУЦЬ НАВАТ НЕЗНАЁМЫЯ ЛЮДЗІ

Галіна Абакунчык, Менск

Садавіну, сокі й іншыя прадукты многія наведнікі прыносяць у турму з уласнай ініцыятывы. Гэта людзі рознага веку й заняткаў, у тым ліку студэнты, бізнесоўцы й пэнсіянэры. Спадарыня Лілія Жукава прынесла салодкія напоі й булачкі, але перадаць гэта зыняволеным надзвычай цяжка, паведаміла яна Радыё Свабода.

ЖУКАВА: Я прыйшла сёньня сюды не таму, што ў мяне тут нехта сядзіць. Я прыйшла зрабіць перадачу моладзі,

якая была разагнаная й схопленая з намётавага гарадка, — на любую камэру, дзе палітычныя сядзяць. Дык не, давайце ім дакладнае прозвішча. Ну, вось дзяўчатам аддала перадачу, і вельмі шчаслівая й радасная ад гэтага.

— Чаму Вы гэта робіце?

ЖУКАВА: Я гэта раблю ад шчырай душы й сэрца. Бо я іх падтрымліваю, я імі ганаруся. Бо гэта нашая эліта, нашая моладзевая эліта, а ня гэтыя лукамолы й бэрэсэмы.

На дзьвярах турмы вісіць абвестка, што перадачы можна рабіць не часцей за раз на пяць дзён. А паслья таго, як каля турмы з'явілася шмат валянтэраў, ахойнікі началі адмаўляцца браць перадачы ад чужых людзей. Гаворыць Зыміцер, які мае на Акрэсцыніа сяброву.

ЗЬМИЦЕР: Учора затэлефанавалі знаёмыя з Украіны й прапасілі зрабіць перадачу для аднаго чалавека з Украіны, які патрапіў тут у турму падчас падзеяў. Мы прынеслі перадачу, але ўзыніклі вялікія праблемы: апошняя не-калькі дзён тут адмаўляюцца браць перадачы ад каго-небудзь, акрамя сваякоў. Эта азначае, што знаёмцы цяпер ня могуць рабіць перадачай, і нас разъвярнулі з гэтай перадачай і адправілі. Прыкладна такая ж гісторыя днямі здарылася з чалавекам зь Віцебску. Пры гэтым, вялікай чаргі тут няма — большасць людзей павыходзіла ўжо. А таму незразумела, чаму ня браць перадачай ад усіх.

Спадарыня Людміла чакае вызвалення свайго сына пасля 15 сутак арышту. Эта адбудзеца ў ноч на суботу, а сёньня яна падрыхтавала апошнюю перадачу.

ЛЮДМІЛА: Сказалі больш не прыходзіць, бо тут у іх хапае й харчаванья, і вады — усяго ў іх хапае. Хаця хлопцы выходзяць і распавядаюць, як халодна ў камэрах, і толькі голыя нары. А яны сядзяць у тым, у чым былі арыштаваныя.

— Ці падтрымліваецце свайго сына паслья ўсяго?

ЛЮДМІЛА: Паслья ўсяго, што адбылося, у мяне, наадварот, загартаваўся дух барацьбіта за свабоду, за справядлівасць. Я цяпер нічога не баюся й цалкам падтрымліваю свайго сына. Ён — герой, герой Беларусі, ён — патрыёт. А тым адсоткам, пра якія нам абвясцілі, я ня веру.

аўторак, 4 красавіка 2006, 21:58

З ТУРМЫ НА АКРЕСЦІНА ВЫЙШАЎ НА ВОЛЮ ЛІДЭР ВЯЛЕЙСКАЙ СУПОЛКІ ПАРТЫІ БНФ

Міхал Стэльмак, Менск

Аляксей Сюдак выйшаў з турмы на Акрэсцыніа, дзе яго трymalі 15 сутак, бадзёрым і, паводле ягоных словаў, нязломленым.

СЮДАК: Самае цікавае было 25 сакавіка, як Казулін вёў людзей да Акрэсцыніа. Я тады яшчэ знаходзіўся ў камэры, вони якой выходзілі ў двор. Туды, у двор, загналі спэцназ з аўтаматамі, пісталетамі. Сапраўдны спэцназ — не з савецкай зброяй. Загналі туды два такія аўтамабілі, як «хамэр» — гэта расейскай вытворчасці «тыгры». І яны стаялі там з гэтymi шчытамі куленепрабіўнымі. Мы разумелі, што нешта сур'ёзнае адбываецца, што, відаць, людзі ідуць сюды, хаця мы й ня ведалі, што людзі напраўду ішлі. Потым дазваліся, што ўсіх разагналі, што там кідалі гранаты газавыя або яшчэ што. Шмат чаго чулі — людзі перадавалі, некаторыя новыя прыходзілі ў камэру.

А.Сюдак сёньня паведаміў падрабязнасці свайго затрымання 19 сакавіка. У той дзень ён знаходзіўся ў Менску, аднак у другой палове дня раптоўна зынік. Вялейскі актыўіст расказаў, што ў дзень выбараў сустракаўся ў да-моўленым месцы з грамадзянамі Украіны, паслья чаго

выйшаў на вуліцу, дзе й быў затрыманы міліцыянтамі. Дарэчы, з украінцамі, што прыяжджалі на беларускія выбары, ён меў магчымасць бачыцца і ў турме на Ак-рэссыціна.

СЮДАК: Украінцы, якія сядзелі са мной у камэрэ, сказали, што вельмі файна, што яны сюды трапілі. «Таму што мы змаглі пабачыць, што такое насамрэч Беларусь. Бо калі да вас прыяжджаеш і ідзеш па вуліцы — гэта адна Беларусь, а вось гэта — іншая Беларусь».

Сустракалі Аляксея Сюдака каля турмы на Акрэссыціна яго вялейскія сябры й паплечнікі з дэмакратычнага руху — Віталь Паўлоўскі й Алесь Наркевіч. За некалькі гадзінай да сустрэчы з кірауніком суполкі Партыі БНФ яны наведалі Жодзіна, дзе ў мясцовай турме ўтрымліваецца яшчэ адзін вялейскі актывіст дэмакратычнага руху Зыміцер Абрацоў. Ён быў затрыманы ў Менску на Кастрычніцкай плошчы падчас ліквідацыі намёставага лягеру. Зыміцер Абрацоў — чалавек, паважаны ў асяродзьдзі вялейскіх дэмакрататаў.

НАРКЕВІЧ: Я лічу, што ён увогуле пачынальнік адраджэнскага руху ў нас на Вялейшчыне. Ён ад самага пачатку бярэ ўча ўсіх гэтых падзеях самы актыўны ўдзел — за беларушчыну, за Беларусь. Мы прывезылі яму перадачу.

Зыміцер Абрацоў арыштаваны на 15 сутак і будзе знаходзіцца ў Жодзінскай турме яшчэ крыху больш за троє сутак.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАР: Карацей, выбары прайграли. Мілінкевічу й Казуліну будзем біць па галаве. А тым, хто сюды прыедзе нешта тварыць, яшчэ горш будзе. Спыненце цырк разам з Лукашэнкам. Гэтыя ваш цырк не на карысць вам, ні нам. Прайграли ўсе!

аўторак, 4 красавіка 2006, 6:24

У.ШАДЭНКА: НЯ ТЫЯ МЫ ЛЮДЗІ, КАБ БАЯЦЦА ІСЬЦІ ПАД ДУБІНКІ...

Радыё Свабода

Вясковец зь Віцебшчыны Ўладзімер Шадэнка стаў вядомы ў Беларусі й па-за межамі краіны пасьля менскіх падзеяў 25 сакавіка: зьбіты амапаўцамі й спэцназам, ён ляжаў непрытомны перад аб'ектывамі фота- й кінакамэрэй...

Калі па беларускім тэлебачаньні сказалі, што ў Менску пацярпеў толькі адзін дэмантрант, абураны Ўладзімер Шадэнка, які трапіў у 4-ты клінічны шпіталь з прынамсі яшчэ трима пацярпелымі, патэлефанаваў у рэдакцыю газеты «Наша Ніва». Інтэрвію зь ім рабіў журналіст Аркадзь Шанскі.

ШАНСКІ: Да нас затэлефанаваў падпісчык, сказаў, што хоча аднавіць справядлівасць: ён быў моцна зьбіты 25 сакавіка, аднак ні ў адной справа здачы не было ягонага прозывішча. Мяне вельмі ўразіла тое, што гэты 65-гадовы чалавек — колішні малалетні вязень Асьвенціму, у нашыя дні стаў ахвярай сённяшняга рэжыму.

У часе інтэрвію высыветлілася, што Ўладзімера Шадэнку прывезылі ў шпіталь з адкрытай траумай галавы, аднак роўна праз тры гадзіны выставілі адтуль, наклаўшы павязку й выдаўшы даведку: «Быў у стане алькагольнага ап'янення». Між тым, Уладзімер Шадэнка праехаў за рулём уласнае машыны амаль 300 кіляметраў да Менску. Таго самага дня ён зьбіраўся вяртацца дадому. Для Радыё Свабода спадар Шадэнка наноў згадаў усё, што зь ім тады адбылося — з самага пачатку, калі ён трапіў на мітынг у Купалаўскім сквэры.

ШАДЭНКА: Усё гамоняць, гамоняць. Колькі ж можна! Ну,

думаю, дарма прыехаў! А калі сказаі, што пойдзем на Акрэсціна, на знак салідарнасці з затрыманымі, дык я й пасунуўся з усёй кампаніяй. І ішлі ж акуратна, па ходніках, на чырвонае сямятло спыняліся, нікога не чапалі, наадварот, крычалі «Міліцыя з народам!». А тут на табе: з дубінамі на такую мірную дэмманстрацыю! Пачалі са мной тузацца — крутыя паўлічэнкаўцы зь дзедам бязбройным! Ды яшчэ лупанулі ззаду, а потым, як чалавек упаў, яшчэ лупілі. Вакол загаласілі: «Забіваюць! Забіваюць!» Больш нічога ня памятаю...

Гледзячы разгон дэмманстрацыі па тэлевізары, даўняга знаёmcца Шадэнку пазнаў віцебскі апазыцыянэр Барыс Хамайда, рэдактар і выдавец незалежнай газеты «Выбар».

ХАМАЙДА: Гэта было пасьля прэзыдэнцкай выбарчай кампаніі 2001 году. Ён падышоў да мяне й пытаеца: «Ці выходзіць «Выбар»?» Адказваю: «Не. Няма цяпер грошай на газэту». А ён кажа: «Рыхтуй газэту. Я дам грошы». І даваў некалькі разоў. У мяне склалася аб ім такое ўражаныне, што ён, калі трэба, можа за Беларусь і жыцьцё аддаць.

Выхаванец гарадзенскага дзіцячага дому, Уладзімер Шадэнка аб'езджіў калісьці ўесь Савецкі Саюз: працаў у Рasei й ва Ўкраіне, зарабляў «вялікія грошы» ў Якуціі ды Магадане, але пятнаццаць гадоў таму вярнуўся ў Беларусь.

ШАДЭНКА: Ня тая там культура, ня той народ. Я ж беларус, і мяне зайды абрахае, калі мяне завуць «малодшым братам», зневажаюць гісторыю, культуру. Я тады заўжды ўступаю ў спрэчкі, прыводжу доказы.

Тая самая рашучасць, кажа Уладзімер Шадэнка, прывяла яго і ў першыя шэрагі дэмманстрантаў.

ШАДЭНКА: Ай, колькі ляманту: «Застрашылі ўсіх!» — і Нью-Ёрк піша, і Эўропа. Ты ж пра частку пішы, а не пра ўсіх! Мяне ніхто не застрашыў, і я не баюся. Я ж і тым

паказаў, якія ішлі ды ў шчыты грукалі, што ня тыя тут людзі сабраліся, ня тыя!

Разважаючы пра тое, чаму яго не перасъледавала міліцыя са спэцслужбамі, а ў шпіталі не пазначылі, што ён зьбіты дэмманстрант, Уладзімер Шадэнка прыйшоў да простае высновы: дзяржаве сорамна паказаць той факт, што ад амапаўскіх дубінак пацярпеў не «адмарозак», як кажуць па тэлебачаныні, а вязень фашызму й пэнсіянэр. Паводле афіцыйных СМИ, такіх людзей у Беларусі берагуць і шануюць... Але дакумэнтальныя здымкі, дзе ён ляжыць з прабітай галавой пад нагамі амапаўцаў, бачыў ці ня ўесь свет.

серада, 5 красавіка 2006, 18:03

З ЖОДЗІНСКАЙ ТУРМЫ ВЫЙШЛІ НА ВОЛЮ ЯШЧЭ СЕМ ПАЛІТВЯЗЬНЯЎ

Міхал Стэльмак, Менск

Яны адбывалі тут 12-сутачны арышт. Усе яны былі затрыманыя падчас гвалтоўнай ліквідацыі намётавага лягеру.

Сыцены турмы пакінулі шасьцёра хлопцаў і адна дзяўчына: Аляксей Більдзюк, Мікіта Красноў, Алег Гнечык, Сяргей Шмялёў, Віктар Грынчык, Зыміцер Завадзкі й Станіслаў Гусакова. Усе яны лічаць свой 12-сутачны арышт беспадстаўным. Вось што расказала 18-гадовая студэнтка першага курсу Беларускага тэхналягічнага ўніверситету Станіслава Гусакова, якую пакараў зняволеннем Ленінскі суд Менску.

ГУСАКОВА: Затрымалі, таму што я, быццам, нешта ня так сказала. На жаль, і съцягам я не магла размахваць — у руках быў тэрмас. Наш міліцыянт, які быў у мяне съведкам, даводзіў, што я выкрыквала лёзунгі «Луку на мыла!» ды іншыя нецензурныя лёзунгі. Судзьдзя яго падтрима-

ла. Я сказала, што ніхто мне індывідуальных заўвагаў не рабіў, і ўвогуле я вось гэтага маладога чалавека бачу ўпершыню — нават затрымліваў мяне на ён. Судзьдзя дала мне за гэта 12 сутак. Дзяўчыне, якая са мной сядзела, далі 15 сутак. Ёй наагул задалі толькі адно пытаньне: «Колькі табе заплацілі?» Яна адказала: «Мне не плацілі. Я — не залётная, я — ідэйная». «Ах, ідэйная... — 15 сутак».

Станіслава Гусакова цьвердзіць, што захавала бадзёры настрой і жаданьне працягваць змаганьне за прафі. Гэткі ж настрой і ў 19-гадовага камптаршчыка Віктара Грынчыка, які падчас акцыі на плошчы ўпершыню далучыўся да дэмакратычнага руху. Ён нават не шкадуе, што апынуўся ў турме, бо тут, кажа, знайшоў сяброву-аднадумцаў:

ГРЫНЧЫК: Пасъля таго як з 10 суткамі многія пайшлі, да нас перавялі іншых хлопцаў, зь іншых камэраў. Але ўсё роўна адчувалася адзінства. То бок, людзі там былі зъянданыя адной прыемнай ідэяй. Мы заўжды разумелі адзін аднаго з пайслова. Такой кампаніі, напэўна, нідзе не сустрэнеш ува ўсёй Беларусі.

серада, 5 красавіка 2006, 22:56

УДЗЕЛЬНІЦУ НАМЁТАВАГА ЛЯГЕРУ ЗАТРЫМАЛІ НА БЕЛАРУСКА-ЛІТОЎСКАЙ МЯЖЫ

Любоў Лунёва, Менск

Активістку незарэгістраванага моладзевага руху «Зубар» Тацяну Ялавую затрымалі на беларуска-літоўскай мяжы. Дзяўчына з 20 сакавіка была ў намётавым лягеры на плошчы. Пасъля ліквідацыі лягера Тацяну зъбілі байды спэцназу міліцыі. Дзяўчыну адвезылі ў шпіталь, дзе мэдыкі аказалі ёй першую дапамогу. Дзяўчына адмовілася ад шпіталізацыі, каб яе потым не забралі зноў на Акressyціна. Гаворыць маці Тацяны Ялавой.

ЯЛАВАЯ: Яна вельмі кепска выглядала. Ёй балела сыпіна, галава. Яна казала, што вельмі баляць ныркі... Білі на-гамі, вельмі жорстка білі. Яна ледзь магла сядзець на лаўцы. Калі паднялася, то ледзь ная страціла прытомнасць... Чэррапна-мазгавая траўма. Баялася, што прыедуць з Акressyціна й зноў яе туды забяруць. Тацяна адмовілася ад шпіталізацыі й зъехала са шпітalu на таксоўцы. Я яе потым на бачыла. Мне толькі тэлефанавалі й казалі, што яна сябе вельмі кепска адчувае. У яе высокая тэмпература, баліць галава, два разы траціла прытомнасць.

Тацяна Ялавая патэлефанавала сваёй маці са Смаргоні пад 23-ю гадзіну ночы. Яна паведаміла, што яе дапытвалі су-працоўнікі міліцыі й КДБ. Дзяўчына казала, што яе запалохвалі, пагражалі крымінальнай справай. Урэшце на яе склалі адміністрацыйны пратакол за пражыванье ў іншым месцы без прапіскі й адпусццілі.

Многія студэнты Эўрапейскага гуманітарнага юніверситету зь Вільні ўдзельнічалі ў вулічных апазыцыйных акцыях у Менску. Яны ўпэўненыя, што пасъля кругласутачнага відэаназірання з боку міліцыі й спэцслужбаў іхняя твары ідэнтыфіковалі, каб пасъля затрымаць на беларуска-літоўскай мяжы.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » ①

VIKTAP BUTTO: Неабходна лідэрам апазыцыі пачынаць абараняць кожнага, хто пратэстуе супраць рэжыму Лукашэнкі, і абараняць не на словах, а на справе. Трэба аказваць у поўным аб'ёме маральную, матэрыяльную, юрыдычную дапамогу; трэба ствараць фонды нябачныя, але рэальнія, бо трэба, каб асноўная праца ў абароне правоў і свабодаў тых, хто пратэстуе, і тых, хто жадае пратэставаць, была добра наладжаная ў падпольі.

серада, 5 красавіка 2006, 17:37

ДА ТУРМЫ НА АКРЕСЬЦІНА ПРЫХОДЗЯЦЬ БЫЛЫЯ ПАЛІТВЯЗЫНІ

Галіна Абакунчык, Менск

На Акредыціна прыходзяць былія насле́нікі турмы, якіх арыштавалі падчас разгрому намётавага лягеру. Свае арышты адбылі, цяпер прыходзяць падтрымаць сяброў.

КУРЦОЎ: Мяне завуць Курцоў Глеб. Мне далі 10 сутак, якія я адбываў на Акредыціна. А цяпер насіў хлопцам перадачу, бо адзін зь іх сірата, яму няма каму перадачу зрабіць, а ў іншага хлопца праста непараразуменне з бацькамі.

СЕВЯРЫНА: Мяне завуць Тацяна Севярына, а прыходзіла да Івана Бурыкіна разам з майм сябрам. Я яго ніколі ў жыцьці ня бачыла, ня ведаю яго, але была на ягоным месцы й ведаю, што гэта такое. А мне ж яшчэ й пашанцавала — толькі чацьвёра сутак адседзела.

— Якія пачуцьці Вы перажывалі там?

СЕВЯРЫНА: Думаю, што ў нашай краіне цяпер самае свабоднае месца — турма. Бо там свабодныя людзі, аднадумцы, якія падтрымліваюць адзін аднаго.

КУРЗОЎ: Падтрымка — гэта галоўнае. Калі б не было падтрымкі, то я ня ведаю, што б мы рабілі. Калі я выйшаў і даведаўся, наколькі складана было зрабіць перадачу, то я праста падзівіўся мужнасці ўсіх гэтых людзей. Вельмі вялікая падтрымка сяброў з університету. Яны хадзілі ў дэканат, размаўлялі з выкладчыкамі. Канечнэ, ёсьць настаўнікі, якія адмоўна ставяцца да ўсяго, што адбылося, але ўвогуле людзі падтрымліваюць.

Студэнты БДУ, якія выступаюць у студэнцкім тэатры, таксама прынеслы перадачу свайму зняволенаму сябру.

ЮНАЧКА: Мы студэнты, разам граем у студэнцкім тэатры.

Забралі нашага калегу з тэатру, далі 15 сутак, і вось мы да яго пазъменна ходзім.

— Як удаецца абыходзіцца без актора?

ЮНАЧКА: Цяжка. У нас пакуль што прастой. Вось чакаем, пакуль ён выйдзе — і сразу ж будзем спектакль ставіць.

ІНШАЯ ЮНАЧКА: Вельмі сымбалічна, што 27 сакавіка, Дзень тэатру, мы адзначалі вось тут, пад съценамі гэтай турмы, бо перадавалі яму перадачу. Мы яго падтрымліваем, як можам, бо ён адзіны ў нас за ўсіх адседжвае.

серада, 5 красавіка 2006

З ОНЛАЙН-КАНФЕРЭНЦІІ З КРЫСЬЦІНАЙ ШАЦІКАВАЙ

Уладзімер Каткоўскі, Прага

Крысьціна Шацікова — адна з удзельніц акцыі пратэсту ў намётавым лягеры на Каstryчніцкай плошчы. Крысьціна была ў лягеры ад першага да апошняга дня й арганізавала ягоную ахову. У ноч на 24 сакавіка, як і іншыя ўдзельнікі акцыі, была затрыманая АМАПам, чатыры дні правяла за кратамі. Асуджаная судом Каstryчніцкага раёну Менску на 20 базавых велічыняў (620 тысяч рублёў). Жыве ў Магілёве, маці дваіх дзяцей. Крысьціна Шацікова — стрычечная сястра апэратора тэлекампаніі ОРТ Зымітра Завадзкага, які зынік у 2000 годзе. Цяпер Крысьціна арганізувае дапамогу тым пратэстоўцам, якія яшчэ знаходзяцца ў турмах.

З якімі правакацыямі давялося сутыкнуцца жыхарам намётавага лягера?

П'яныя людзі, якія не былі п'янымі. Яны толькі рабілі выгляд, што п'яныя. Зьяўляліся людзі, якія спрабавалі спраўакаваць на бойку, ударыць. Я была за межамі кола. І

калі нехта зь іх спрабаваў ударыць кагосьці, я становілася паміж імі. Але ніякіх удараў не было. Перад журналістамі яны не насымельваліся ударыць дзяўчыну. А значыць, не былі й п'яныя.

Прывітаньне, Крысьціна! Дзякую вам за ваш грамадзянскі ўчынак — гэта ўжо гісторыя. Безумоўна, тое, што адбылося, павінна было зьяднаць удзельнікаў. Скажыце, ці ёсьць якія-небудзь думкі наконт гэтага — ці трэба неяк аформіцца, і галоўнае — як працягваць барацьбу далей?

Дзякую вялікі. Тыя людзі, якія былі на беларускім майдане, там былі й сябры нейкіх арганізацыяў і партыяў. Але на дадзены момант тыя, хто былі на плошчы, ня хочуць уступаць у ніякія палітычныя арганізацыі. Яны проста адчуваюць свабоду ў сабе. Ці мы зьбіраемся нешта рабіць далей? Мы гэта ўжо робім. Мы чакаем інаўгурацыі й, думаю, дастойна яе сустрэнем. Кожны дзень нехта нешта рабіць. Гэта ў пэўнай ступені арганізавана, але няма арганізацыі. Гэта проста рабіцца людзьмі, якія там былі.

Што было самым цяжкім падчас існаваньня лягеру? Сяргей, Вялейка.

Самы цяжкі момант — гэта калі пад'ехалі аўтазакі і наступіла цішыня. Гэта апісаць словамі немагчыма. Быў момант, калі мы зразумелі, што мы альбо зламаемся (унутры), альбо застанемся. Было разумен'не, што тыя людзі, якія цяпер на плошчы, сталі самымі блізкімі. Самае страшнае, калі ты разумееш, што іх будуць зьбіваць, бо надзеі на тактоўныя паводзіны АМАПу не было. Быў страх, што гэтых людзей ты ўжо не пабачыш. Пры затрыманні разъбівалі наш ланцуг. Людзі сядзелі на зямлі, тримаючы рукі. Ланцуг разъбівалі нагамі. Адной дзяўчыне пляснулі кіпенем у твар. Яшчэ адну дзяўчыну штурханулі на мангаль, дзе быў адкрыты агонь. Прычым, яе нават патрымалі над мангалам.

Яшчэ адна цяжкасць — адсутнасць прыбіральні. Было вельмі халодна, і ты разумееш, што ня можаш пастаянна грэцца гарбатай, каб не было патрэбы хадзіць у прыбіральню. Я сама ані ў люк, ані ў біяпрыбіральню ніводнага разу не хадзіла. А толькі раз на суткі з дапамогай журналістаў выходзіла ў якую-небудзь кавярню побач з Кастрычніцкай плошчай.

На Вашую думку, ці варта было ўдзельнікам акцыі 25 сакавіка ісьці на Акрэсціна?

На маю думку, ня трэба было. Я не могу адказваць за іншых, але на маю думку — не. Мы лічылі, што трэба ісьці да будынку тэлекампаніі БТ і ОНТ.

Які Ваш прэзыдэнт?

Калі вялася перадвыбарчая кампанія, былі Казулін і Мілінкевіч, якія стаялі наперадзе. Асабіста я хацела б бачыць прэзыдэнтам Мілінкевіча, як адзінага кандыдата. Але зноў жа людзі выйшлі на плошчу не за Казуліна і Мілінкевіча, а за сваю свабоду, за свободную краіну, у якой ня будзе страху. Хто канкрэтна будзе прэзыдэнтам, гэта пытаньне другое. Там былі людзі й за Мілінкевіча, і за Казуліна, і гэта не было праблемай.

Раскажыце пра сваіх дзетак — чым яны цікавяцца...

У мяне два сыны — Мікіта (10 гадоў) і Ягор (8 гадоў). Таксама маю малодшую сястру, якой хутка спойніцца 13 гадоў. Дзеткі цікавяцца музыкай, маляваньнем, танцамі.

Выказваю павагу. Якая з палітычных апазыцыйных партыяў Вам найбольш імпактуе?

Мне цяжка адказаць, таму што ў працэсе таго, што цяпер адываецца, гэта стане лепш відаць. Першапачаткова я была блізкая не да партыяў, а да руху «Зубар», які вельмі шмат зрабіў для таго, каб тое, што адбылося, — адбылося. Цяпер цяжка меркаваць аб партыях. Цяпер усе ро-

бяць адну справу. Калі будуць больш відавочныя вынікі, можна будзе вырашаць.

Якія падарункі ці знакі ўвагі Вас радуюць?

У мяне цяпер пашкоджанае вока пасъля затрыманыня. Мне ўсе хлопцы кажуць, што гэта мне не перашкаджае, што я ўсё адно прыгожая. Гэта самы лепшы падарунак. А наагул, любы падарунак прыемны. Часам на вуліцы паказваюць знак перамогі, вікторыі — ты ня ведаеш гэтага чалавека, але разумееш, што ён табе родны й блізкі.

Абураюць паводзіны амапаўцаў і гэбэшнікаў, якія ня толькі выконвалі злачынныя загады, але яшчэ й зьдзекаваліся з людзей. Чым Вы можаце патлумачыць такія іх паводзіны: гэта ім далі такі загад, ці ў АМАП і КДБ ідуць людзі з адхіленынямі, магчыма, на глебе нейкіх псыхічных ці сэксуальных комплексаў?

У абарону АМАПу хачу сказаць зараз, што яны выконвалі сваю працу, і гэта не было жорстка. Яны проста выконвалі загад. У іх прафэсія такая — выконваць загады. Тая частка злыдняў, якія зьбівалі, якія зьдзекаваліся, вельмі шкада, што такія сапраўды псыхічна хворыя людзі з садысцкімі схільнасцямі працуецца там. АМАП і «адмараўкі» — гэта зусім не адно й тое ж. Былі сярод іх і людзі, якія нават дапамагалі. Напрыклад, калі мяне цягнулі ў аўтазак, то адзін з амапаўцаў пачаў з усёй сілой штурхаць, а другі пры гэтым выхапіў мяне зь ягоных рук, і хаця ён і мацюгаўся, але, фактычна, tym самым мяне ўратаваў ад брутальнага абыходжаныня. Калі ўжо нас прывезьлі на Акрэсціна, то ў аднаго міліцыянта была папка з налепкай «Достал!». Ён выводзіў нас у прыбіральню, дазваляў пакурыць. У прынцыпе, АМАП мала чым адрозніваецца ад народу. Многія ўсё разумеюць, але баяцца.

Я лічу, што падлеткі 15—16 гадоў павінны ўстрымацца ад удзелу ў акцыях пратэсту, бо яны найчасцей

кіруюцца пачуцьцямі, а ня разумам. Таму любы палітык можа выкарыстаць падлеткаў у сваіх інтэрэсах, а будучая кар'ера маладых людзей будзе зламаная, бо невядома, колькі яшчэ пратрымаецца наша подлая ўлада. Як Вы да гэтага ставіцеся?

Вы вельмі ніzkай думкі пра нашых падлеткаў. Гэта памылковае меркаваныне. Гэтыя падлеткі часам з-за гэтых пачуцьцяў разумнейшыя, чым усе палітыкі разам узятыя.

Простите, а Вам не кажется, что первейшая Ваша обязанность — это воспитывать своих детей, а не тусоваться с подростками на площади? Кстати, с кем они оставались всё то время, что Вы были в Минске?

Мае дзееці заставаліся з маім бацькамі ў Магілёве, з бабуляй і дзядулем. Што датычыць, як вы выказаліся, «тусованыя з падлеткамі», то там былі «падлеткі» й 60 гадоў. Тое, што я там «тусовалася», то гэта быў самы важны крок у выхаваныні дзяцей. Калі б я засталася дома, невядома, хто б зь іх вырас. Забітыя, напужаныя людзі? Канечне, маім бацькам хацелася б, каб я была зь дзецемі ў зь імі. Дома ўсе хвалююцца, усе перажываюць. Але першыя слова, якія мне сказаі бацькі (і ўсім tym, хто быў на плошчы): «Мы вамі ганарымся». Гэта й ёсьць выхаванне сваім прыкладам.

Пытаныне, якое апошні час усё часцей фармулюеца ў асяродку неабыякавых людзей: чаму на плошчы ўnoch захопу з моладзьдзю не было дакляраваных лідэраў? Яны ж прывялі народ на пляц, а затым мякка аддалі адказнасць за гэта самому народу...

Добрае пытаныне. Чаму нехта вырашыў, што нас нехта «вывеў» на плошчу? Мы самі выйшлі на плошчу. Нас ня могуць «вывесці» ні Казулін, ні Мілінкевіч, ні нейкая арганізацыя. Кожны выйшаў дзеля сябе, дзеля сваіх дзяцей, дзеля сваёй будучыні, а ня нейкіх палітыкаў. І калі

цяпер ёсьць такія меркаваныні пра Казуліна й Мілінкевіча, то я нават не хачу гэта абміркоўцаць. Але будзем глядзець далей, як яны сябе будуць паводзіць і што рабіць. Але мы выйшлі на дзеля палітычнай гульні, а дзеля сваёй краіны. Тыя, хто быў на плошчы, тыя, хто далучыўся да нас пасъля выхаду з турмы, яны па-ранейшаму разам. Ніхто спыняцца не зьбіраецца. Што датычыць арганізацыі, то скажу наступнае. Чым больш робіш папяровых плянаў, тым менш шанцаў, што ажыцьцёвіш іх. Мы — прыклад таго, што можна зрабіць без усялякай арганізацыі. Гэта датычыць і пабудовы лягера на адкрытым месцы. Усе былі ўпэўненыя, што ў нас нічога не атрымаецца, бо ў нас не было ніякай арганізацыі, і гэта быў сапраўды мінус. Зноў жа гэта прыклад, што наш народ здольны арганізоўцаць сябе. І нават адсутнасць арганізацыі не перашкодзіла нам дамагчыся таго, чаго мы дамагліся.

Ці не зьбіраецеся Вы з паплечнікамі ўтварыць сваю арганізацыю ці клуб? Эва, Вільня.

Плянаў вельмі шмат. Усё гэта будуць бачыць іншыя людзі. Вы будзеце бачыць нас на вуліцах. Падыходзьце да людзей, якія носяць значкі «За Свабоду» й джынсавыя стужкі. Падыходзьце й пытайцесь.

(1) з в а н к і на «С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Хачу нізка схіліць галаву й выказаць шчырую падзяку тым маці, якія выхавалі такіх цудоўных дзяцей, якія стаялі ў Менску ўсе гэтага дні. Шчыра вам дзякую за вашых дзяцей! Будзьце мужнімі, жанчынкі! І яшчэ. Падтрымліваю пратанову стварыць фонд у падтрымку тых, хто на гэтай плошчы быў і хто на мае сродкай цяпер, хто звольнены з працы, і нашым студэнтам. Я пэнсіянэрка, але калі будзе фонд, адлічу ад сваёй пэнсіі тое, што магу.

серада, 5 красавіка 2006, 9:15

К.ШАЦІКАВА: АМАПАЎЦЫ ВЫСЫПАЛІ З ПАКЕТАЎ ШПРЫЦЫ Й БУТЭЛЬКІ, А БТ ГЭТА ЗДЫМАЛА

Радыё Свабода

Сённяня Крысьціну пазнаюць на вуліцах. На наступны дзень пасъля вызвалення з-за кратай яна ехала ў спэцразъмеркавальнік на Акрэсціна — каб арганізаваць перадачы для тых, хто яшчэ чакаў суду ці вызвалення. Выпадковая размова з таксістам прыемна ўразіла Крысьціну.

ШАЦІКАВА: Я выйшла з аўтобуса каля рэстарацыі «Белая вежа» — а там прыпынак таксовак. Дзъверы адной з машинаў адчыніліся, і мужчына кажа: «Вам на Акрэсціна? Сядайце». Я аўтаматычна села, але на мой запытальны позірк ён сказаў: «Вы не палохайцеся, я Вас па тэлевізары бачыў — вы ўсе такія малайцы!» — і адvez мяне на Акрэсціна, адмовіўшыся ад грошай.

Крысьціна прысутнічала на менскай дэмманстрацыі 19 сакавіка і, калі зразумела, што акцыя пратэсту мае быць доўгая, вырашила не вяртацца дадому ў Магілёў. Двое малых дзяцей засталіся зь ейнымі бацькамі... Тыя, хто жыў у намётавым лягеры, адзначаюць: менавіта Крысьціна ў пэўны момант пачала каардынаваць дзеяньні аховы намётавага лягера. Расказвае актыўіст незарэгістраванага моладзевага руху «Зубар» Аляксандар Атрошчанкаў.

АТРОШЧАНКАЎ: Першая начыняла, безумоўна, самай страшнай і адказнай — ніхто ня ведаў, што будзе ў наступную хвіліну, гадзіну, што будзе ранкам. Крысьціна ў пэўны момант узяла на сябе адказнасць, пачала кіраваць колам людзей, якія абаранялі намётавы лягер. Магчыма, яна інтуітыўна адчувала, што трэба рабіць...

Ад панядзелка — пачатку жыцьця Плошчы, Крысьціна спала 15—20 хвілін на суткі. Але было не да сну. Асабліва

ў ноч зачысткі. Уражаньняў ад працэсу зьнішчэння лягера хопіць на ўсё жыццё, кажа Крысьціна. Ці забудзеца, напрыклад, як адзін з тых, хто быў апрануты ў чорную ўніформу, плескануў кіпенем у твар дзяўчыне. Ня менш уразілі тэлевізійнікі й «акторы», якія «ставілі карцінку» для беларускіх тэлеканалаў...

ШАЦІКАВА: Разам з бэтэшнікамі з машынаў выйшлі амапаўцы зь белымі пакетамі ў руках. Яны пайшлі на тэрыторыю лягера, пачалі проста кучамі высыпаць з пакетаў шпрыцы, бутэлькі, а БТ гэта здымала. Пасьля гэтага з машынаў выйшлі людзі, імідж якіх прыпамінаў наркаманаў, алькаголікаў — ну, відаць з твараў... І іх таксама пачалі здымамаць, браць «інтэрвію».

У чаканьні суду Крысьціна правяла ў ізалятары 4 сутак, а затым прысуд: штраф 620 тысяч беларускіх рублёў. Між тым, паводле закону, утрыманьне за кратамі Крысьціны да суду было неправамоцнае: калі жанчына мае двух ня-поўнагадовых дзяцей, адміністрацыйнае правапарушэнне не прадугледжвае затрыманьня болей як на тры гадзіны.

Андрэй Макарэвіч, адзін з тых, хто правёў на плошчы не-калькі начэй і атрымаў за гэта 7 сутак арышту, апавёў, як пазнаёміўся з Крысьцінай на прыступках Акрэсціна.

МАКАРЭВІЧ: Яна мянэ сустрэла, калі мянэ ўжо вызвалілі. Зь бел-чырвона-белымі кветкамі, ружамі й дыскам «Песні Свабоды». Наагул, Крысьціна — цікавы чалавек. З аднаго боку, жаноцкая й мяккая. З другога, калі зьяўляецца пытаньне, якое трэба вырашаць, у ёй прачынаецца лідер.

Самае галоўнае дасягненьне плошчы, на думку Крысьціны Шацікавай, — гэта адчуванье свабоды. Яна параноўвае гэта са скокам з парашутам. Спачатку вельмі страшна, але калі здолееш скочыць — болей бяз гэтага ня можаш жыць.

чацьвер, 6 красавіка 2006, 15:11

З ЖОДЗІНСКАЙ ТУРМЫ ВЫЙШЛІ НА ВОЛЮ ЯШЧЭ ЧАТЫРЫ ПАЛІТВЯЗЬНІ

Міхал Стэльмак, Жодзіна

Яны адбывалі 13-сутачны арышт. Камэры пакінулі Максім Знак, Аляксей Мітрафанаў, Аляксей Язылец і Аляксей Мікульчык. Прыгадвае 20-гадовы мянчук Аляксей Мікульчык, які да затрыманьня прабыў на Каstryчніцкай плошчы двое сутак.

МІКУЛЬЧЫК: Бралі нас жорстка. Закідвалі ў машыны, як непатрэбныя рэчы. Як дровы. Да суду была надзея, што не дадуць так шмат сутак. Мянэ паўгадзіны судзілі. АМАП склаў паперу, што крычалі антыдзяржаяўныя лёзунгі «Далоў Лукашэнку!», «Далоў урад!». Я сказаў, што мы выкрывалі «Жыве Беларусь!». Судзьдзя пытае: «Выкрываў лёзунгі?» Я кажу: «Так, выкрываў!»

Паводле Аляксея, найбольш яны непакоіліся за дзяўчат, да якіх, ён лічыць, міліцыя паставілася жорстка й зьдзекліва. У Жодзінскай турме юнака трymалі ў камэры №78. Тут было дзесяць хлопцаў-палітвязья, пра якіх у Аляксея Мікульчыка засталіся найлепшыя ўражаньні. Гэткай жа думкі пра сваіх былых сукамэрнікаў і іншы палітвязень, якія сённяня выйшаў на волю — 23-гадовы Аляксей Мітрафанаў зь Менску.

МИТРАФАНАЎ: Асноўнае ўражаньне — гэта людзі, якія там былі. Такой колькасці годных і разумных людзей у адным месцы я яшчэ ня бачыў.

Са словаў А.Мітрафанава, пасьля ягонага сыходу з камэры там засталося яшчэ троє палітвязья, якія адбываюць 15 сутак. У камэры, дзе сядзеў Аляксей Мікульчык, гэткае ж пакаранье працягваюць адбываць пяцёра палітвязняволеных. Разам у Жодзінскай турме, са звестак жо-

дзінскай праваабаронцы Святланы Лапіцкай, знаходзіцца яшчэ 38 удзельнікаў акцыі на плошчы. Мяркуецца, што ўсе яны павінны выйсьці на волю ў ноч з 7 на 8 красавіка. Як і іншых палітвязняў, іх зьбіраюцца сустрэць жодзінскія актыўісты дэмакратычнага руху.

ЛАПІЦКАЯ: Мы таксама плянуем сустрэць усіх астатніх людзей. Частку, я мяркую, забяруць родныя. Але некаторыя выходзяць і нават ня ведаюць, будучы іх суперакаць ці не. Дзякую людзям, якія дапамагаюць, звязваюцца з намі. Яны прыяжджаюць у Жодзіна, забіраюць вязняў, якія выходзяць з нашага СІЗА, і вязуць іх у Менск.

чацьвер, 6 красавіка 2006, 15:23

ДА ТУРМЫ НА АКРЕСЦІНА ПРАЦЯГВАЮЦЬ ПРЫХОДЗІЦЬ ЛЮДЗІ

Галіна Абакунчык, Менск

Некалькі дзясяткаў чалавек, арыштаваных падчас разгону акцыяў пратэсту, былі пакараныя максымальным тэрмінам адміністрацыйнага арышту — 15 сутак. Уесь гэты час да іх прыходзяць сваякі й сябры.

ЮНАЧКА: Сябар — студэнт РТІ, а я — студэнтка БДУ. Мы прыйшлі да яго зь перадачай. Яны там вельмі прасілі больш вады, газэтай — нейкай інфармацыі. І ўсё. Ежы яны не прасілі. Казалі, што ў камэрэх цёпла. Гэта праз тых людзей мы ведаем, якіх ужо выпусцілі.

ЮНАК: Адзін з маіх сяброву навучаеца ў Акадэміі мас-тацтваў — ці, дакладней сказаць, напэўна, навучаўся. Што зь ім цяпер, я нават ня ведаю.

ЮНАЧКА: Мы падыходзілі да дэкана й прасілі, каб яго не адлічвалі з універсытету, бо ён сірата: у яго ёсьць толькі бабуля старэнка, сястра — і ўсё.

— І што вам адказалі?

ЮНАЧКА: Нічога. Сказалі, што яшчэ будуць разъбірацца.

— Што вы пра ўсё гэта думаеце?

ЮНАЧКА: Ну, што я думаю? Несправядліва гэтак рабіць. Да прыкладу, стаялі гэтыя з БРСМ. Ня ведаю, санкцыянаваны гэты мітынг, несанкцыянованы — але ім нічога не было. Чаму ж з гэтымі людзьмі робяць такое?

Многім даводзіцца прыдумляць сваё свяяцтва зь вязнямі турмы, бо ад чужых людзей прыматаць перадачы па-ранейшаму адмаўляюцца.

ЮНАК: Я прыйшоў да свайго сябра Сенчанкі Аляксандра, які вучыцца на чацьвертым курсе БДУ. Ён знаходзіўся на плошчы, адтуль яго й забралі ў З гадзіны 15 хвілінаў. Не пускаюць. Кажуць, што мусіць быць сваяк. А ён сам зь Віцебску. Буду пісаць паперу й казаць, што я — брат па бацьку. (*Сымяеца.*) Інакш — ніяк.

чацьвер, 6 красавіка 2006, 8:23

Я.ВАЎКАВЕЦ: ДЗЯЎЧАТ ЗАКІДВАЛІ, ЯК МЯШКІ

Іна Студзінская, Менск

Яўген Ваўкавец — жыхар Жодзіна. У сакавіку ён правёў за кратамі 14 сутак — прычым, у розных турмах.

ВАЎКАВЕЦ: Рэч у тым, што я адседзеў 7 сутак у Жодзіне, калі мяне затрымалі. Дзень пабыў на волі й адседзеў яшчэ 7 сутак у Менску.

Яўген быў сябрам жодзінскай каманды А.Мілінкевіча. 15 сакавіка ўначы міліцыянты затрымалі яго разам з паплечнікамі Сержуком Гудзіліным і Алесем Чырэйкам на вуліцы, а мясцовы суд пакараў хлапцу арыштам на 7 сутак за нібыта ўчыненае імі хуліганства. Калі яны выйшлі

на волю, даведаліся, што ў Менску на Кастрычніцкай плошчы зьявіўся намётавы лягер. Нягледзячы на папярэджањне жодзінскіх праваахоўнікаў, хлопцы рушылі ў сталіцу й засталіся на плошчы да яе гвалтоўнага разгону.

ВАЎКАВЕЦ: Калі нас затрымлівалі, то да мужчынаў яшчэ больш-менш неяк ставіліся. Канечне, высьпяткі былі й гэтак далей, але дзяўчатаак закідвалі, як нейкае съмецьце. Закідвалі, як мяшкі. Мы, як маглі, баранілі дзяўчатаак. Але ж гэта было жудасна.

Летась Яўген у ліку іншых моладзевых актывісташт браў удзел у галадоўцы пратэсту супраць выключэння студэнтаў з навучальных установаў з палітычных матываў. Яго жодзінскі паплечнік Зыміцер Чарткоў прыгадвае, што Яўген трymаўся годна падчас амаль двухтыднёвой акцыі.

ЧАРТКОЎ: Хлопец ідэйны. Крыху гарачы. Але вельмі файны сябра. Калі што трэба, ён зробіць. Спакойна прыняў рашэнне й пайшоў галадаваць. Сказаў — зрабіў. Таму што вырашаўся лёс сяброў, дый свой лёс. І ён мужна з намі трymаўся.

У дэмакратычны рух Яўген Ваўкавец прыйшоў у часе рэфэрэндуму 2004 году, які скасаваў для А.Лукашэнкі абмежаванье прэзыдэнцкіх тэрмінаў. За пратэст супраць гэтага рашэння хлопца ўпершыню пакаралі 10 суткамі арышту. А ўсылед за гэтым выключылі зь вечаровай школы. Пасьля яму так і не ўдалося прадоўжыць навучанье. Паводле кіраўніка жодзінскай суполкі АГП Аляксандра Ваўчаніна, для Яўгена Ваўкавца, як і некаторых іншых моладзевых актывісташт, праблема адукцыі зьяўляецца на сёньняшні дзень першачарговай.

ВАЎЧАНІН: Я хацеў бы сказаць, што ня трэба губляць адукцыю. Трэба паступаць ва ўніверситеты, у інстытуты. Як бы цяжка ні было, але ж адукцыя павінна быць на першым месцы.

Яўген Ваўкавец пагаджаецца зь меркаваньнем А.Ваўчаніна й кажа, што плянуе працягваць навучанье. Але пакуль ён чакае вызваленя з турмаў усіх удзельнікаў нядайных апазыцыйных акцыяў у Менску.

ВАЎКАВЕЦ: Канечне, я буду сачыць за імі. Можа, якую перадачку перадам абавязкова. Таксама я буду назіраць за менчукамі. Таму што я там сядзеў, там засталіся хлопцы, якія яшчэ сядзяць «на сутках». І абавязкова іх супрэном — ня толькі жодзінскіх, а й менскіх.

пятніца, 7 красавіка 2006, 15:14

У ТУРМЕ НА АКРЭСЬЦІНА ЗАСТАЮЦЦА 59 ПАЛІТВЯЗЬНЯЎ

Галіна Абакунчык, Менск

У ноч на суботу з турмы на Акрэсціна выйдуць 42 чалавекі, якія былі арыштаваныя падчас разгрому намётавага лягера на плошчы. Усе яны адбываюць адміністрацыйныя арышты тэрмінам 15 сутак. У турме застаюцца яшчэ 17 палітычных вязняў, арыштаваных і зняволеных падчас акцыі пратэсту 25 сакавіка. Пасьля 15 сутак арышту яны выйдуць на волю ў нядзелю 9 сакавіка. Свяжі зняволеных кажуць, што апошнія дні чаканья — самыя цяжкія.

СПАДАРЫНЯ: Сын у мяне тут. Сённяня ўжо апошні дзень, але трэба яшчэ заплаціць. Ведаеце, нэрвы ўжо здаюць. Я ня думала, што ў апошні дзень будзе гэтак цяжка. Натуральная, што злосьць такая зьявілася, асабліва за тыя першыя чатыры дні, калі невядома было, дзе яны. Гэта дараўваць немагчыма. (Плача.)

ДЗЯЎЧЫНА: Крыху лепш цяпер на сэрцы, бо ў першыя дні ні есьці, ні спаць немагчыма было. Я прыйшла да свайго сябра, які тут адбывае 15 сутак. Ён вельмі таленавіты чалавек, прафэсійны музыкант. Сядзіць з добрымі людзьмі

— журналістам, мастаком. Як выйдзе — можа, напіша што. Альбо, можа, разам што зробім, я таксама музыкант. У яго сарвалася некалькі канцэртаў, таму як вызваліца — адразу на канцэрт паедзе. Вядома, хацелася б, каб наша краіна вырвалася з гэтага палону, канцлягеру, можна сказаць, які, пэўна, ня тут, на Акрэсьціна, а ўжо па мяжы праходзіць. Мы любім сваю краіну. Але тое, што тут творыцца, — канечнэ, на гэта спакойна глядзець нельга.

Сябры палітвязняў, якія выйдуць з турмы толькі ў нядзелю, працягваюць несьці зъняволеным перадачы.

ЮНАК: Я прыйшоў да сваіх сяброў, зь якімі вучыўся пяць гадоў. Мы летась закончылі ўніверсітэт. Іх забралі 25 сакавіка й адпусціць у нядзелю. Ну, я паспрабую яшчэ дзьве перадачы зрабіць.

— Што пра гэта ўсё думаеце?

ЮНАК: Калі яшчэ мы вучыліся, то й тады студэнтаў не пускалі ў інтэрнаты, заганялі галасаваць датэрмінова. Цяпер гэта было яшчэ горш. Я вельмі рады, што 19-га людзі выйшлі на вуліцу. Я ганаруся тымі, хто стаяў на плошчы. Мы таксама хадзілі на плошчу, насілі ім ежу, а 25 сакавіка разам з сябрамі выйшлі на вуліцу. Канечнэ, пасля таго, што адбылося 25-га, калі людзей папросту забіраюць на вуліцы, — быў страх. Але цяпер я ведаю шмат людзей, гатовых выйсці на вуліцу, хоць дагэтуль яны ні разу такога не рабілі.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

МІКАЛАЙ, Менск: *Спадар Казулін! Ваша месца ў турме! Вас правільна пасадзілі, каб Вы больш не выступалі. А Вы, спадар Мілінкевіч, абавязаны, калі ў Вас ёсьць грошы, ня езьдзіць па замежжах, а лепш перадаць гэтыя грошы на Чарнобыльскую зону. Хай хоць там людзі пажывуць, як мае быць.*

пятніца, 7 красавіка 2006, 19:55

«РАЗЬМЕРКАВАЛЬНІК НА АКРЭСЬЦІНА — ЗВЫЧАЙНАЯ ТУРМА...»

Алег Грузьдзіловіч, Менск

Комплекс закратаўанных будынкаў на менскай вуліцы Акрэсьціна хутка адзначыць сваё трыццатігодзьдзе. У свой час там сядзелі Віктар Ганчар, Анатоль Лябедзька, Людміла Гразнова, Валер Шчукін. А нядаунія падзеі ў сталіцы зрабілі турму вядомай на ўесь сьвет. Сотні палітвязняў, якія пабылі ў ёй за тры апошнія тыдні, дапамаглі стварыць дакладную карціну ўтрыманьня арыштаваных.

Афіцыйная назва гэтай установы для ўтрыманьня адміністрацыйна арыштаваных — «Гарадзкі прымальнік-разьмеркаўальнік». Аднак у народзе яе папросту называюць турмой. Ці дакладнае такое вызначэнне, тлумачыць палкоўнік міліцыі Алег Алкаеў, былы начальнік съледчага ізалятару на вуліцы Валадарскага.

АЛКАЕЎ: Нагляд ёсьць, але жорсткай аховы няма. Калі ўцёкі са съледчага ізалятару караюць ужыванынем зброі, то на Акрэсьціна знаходзяцца адміністрацыйна арыштаваныя, і адносна іх гэта не ўжываецца. Але з большага гэта і ўся розніца. Краты тыя ж — турма тая ж.

Што будынак на Акрэсьціна — гэта ўсё ж ня проста прымальнік для вулічных хуліганаў, а сапраўдная турма, у канцы сакавіка зьеведалі калі 700 чалавек, якія пратэставалі супраць фальсифікацыі выбараў у Беларусі. Такую лічбу падавалі праваабаронцы на падставе сьпісаў, узятых у судах. Між тым, адміністрацыя ўстановы дакладней колькасці вязняў не называе.

А якая думка тых, хто адседзеў там, як кажуць, па поўнай праграме? Зыміцер Грыбовіч з Маладэчна адбыў 10 сутак у старым корпусе турмы.

ГРЫБОВІЧ: Калі мяне выводзілі, то я ўбачыў на стале паперу, колькі на нашым паверсе было вязніяў. Было пазначана 58 чалавек. У нашай камэры, самай вялікай — дваццаць, потым камэра — дванаццаць чалавек, дзесяць, сем, шэсцьць. Разам трох паверхі зь вязнямі й адзін адміністрацыйны паверх. Мяркую, чалавек дзьвесце можна туды запіхнуць.

Дваццаць чалавек у камэры старога корпусу пры норме дзесяць — далей можна не казаць пра перанаселенасць, адсутнасць сувязага паветра. Нядайна ўстанову на Акрэсьціна пашырылі — пабудавалі дадатковы пяціпавярховы корпус. Магчыма, там прынцыпова новыя ўмовы, якія нарэшце началі адпавядаць ХХІ стагодзьдзю, эўрапейскім стандартам? Расказвае Надзея Батура зь Менску.

БАТУРА: Калі сядзелі чатыры чалавекі ў двухмасцовай камэры, то пакутавалі ад задухі, пылу, смуроду. Паветра стаіць, вэнтыляцыя быццам ёсьць, але амаль не працуе. Пакой маленькі: паўтара мэтра на чатыры. Мы чацвёра спалі па чарзе на гэтых ложках з дошак, аbabітых жалезнымі вугалкамі. Ніяк не маглі сагрэцца, але нам забаранілі ўзяць яшчэ вонратку. У мяне была ў торбе спадніца, хачела нацягнуць на штаны — не далі. Так на голых дошках, на голым жалезе й ляжалі...

Надзея Батура адзначае адзінае станоўчае адрозненіне ад старога корпусу: адгароджаныя прыбіральні — цяпер ня так ужо сорамна перад сваімі ж і вартайнікамі, якія час ад часу зазіраюць у акенца. Але што да ўмоваў жаночай гігіёны, то й тут усё на ўзороні пазамінулага стагодзьдзя, кажа яшчэ адна мянчанка, Алена.

АЛЕНА: Жанчынам нічога не выдаецца, зусім. Мы прасілі хаця б туалетную паперу ўзяць з нашых торбаў — нічога не давалі. Да таго часу, як нам праз два дні прынеслы першую перадачу, было вельмі няўтульна, вельмі, як гэта сказаць... некамфортна.

Усе вязні Акрэсьціна скардзяцца на турэмную ежу. Студэнт Глеб Курцоў на маю просьбу доўга ўспамінаў хаця б нейкую смачную сістру, пачаставаную ў турме, і нарэшце, да гонару мясцовага кухара, успомніў пра суп.

КУРЦОЎ: Першыя трох дні вельмі дрэнна кармілі. З суду нас прывезлі пасъля дзевяці вечара і ўвогуле ў першы дзень не пакармілі. Улічыце, што везлі з суду не ў аўтобусе, а ў аўтамабілі для зыняволеных, там мы сядзелі ў такіх цесных жалезных «стаканах». Потым дзяўце гадзіны стаялі на марозе. У людзей шнуркі пазабіралі, стаяць халодна, пачалі мерзнуть... Кажам, завядзіце ў памяшканне. Не заводзяць. Потым вось трох дні дрэнна кармілі ѹ толькі на шосты дзень — больш-менш. У супе была ѹ макарона, і бульба разам. Проста сіята было.

Колькі разоў кормяць вязніяў на Акрэсьціна? Гэтае пытаныне зусім не рытарычнае. Паводле закону, у Беларусі зыняволеным альбо арыштаваным мусяць даваць трох разы на дзень гарачую ежу. Аднак турма на Акрэсьціна, падобна, выключэнне з гэтага правіла. Усе вязні на адзін голас кажуць пра двухразове харчаваныне. Гандляр Аляксей Кез распавёў, як спрачаўся на гэту тэму з начальнікам турмы.

КЕЗ: Дзесяць дзён сядзелі ў гэтым пакойчыку, і нікуды нас не выводзілі: ні на шпацыр, ні ў сталоўку. Такога не было, як я бачыў на фатадзымках, быццам водзяць у сталоўку. У камэру прыносілі. Давалі звычайнью баланду ды сечку, а напярэдадні прыездзу назіральнікаў з АБСЭ давалі боршч і катлеты. А як яны зъехалі, зноў засталіся толькі сечка й баланда. Кармілі два разы на дзень, хаця павінны былі трох. Нават калі начальнік турмы прыходзіў да нас разам з прадстаўніком АБСЭ, ён кричаў: «Чаму два разы? Тры!» — але чаго нам хлусіць, кармілі два разы.

Усе спробы дамовіцца пра інтэрвію з кірауніцтвам турмы былі марныя. У найлепшым выпадку можна звязацца з

дзяжурным і пачуць ад яго некалькі словаў. Я запытаўся, чаму, насуперак закону, вязнія кормяць толькі двойчы на дзень. Адказ быў катэгарычны: «Харчаваньне ў нас трохразовае. Паўтараю — трох-ра-зо-ва-е. Астатнія пытаныні не па тэлефоне».

Усе палітвязні з турмы на Акрэсціна скардзіліся на хладэчу ў камэрэх. Толькі з-за гэтага было немагчыма спаць, ня кажучы ўжо пра адсутнасць месца ці сувежага паветра. Ня дзіва, што шмат хто захварэў. Ці аказвалася ў такіх выпадках мэдычная дапамога?

КУРЦАЎ: Цягам двух дзён прыходзіў доктар. У паловы камэрэ былі застуджаныя вуши, бо чалавек съпіць на халодным, а падкласці няма чаго. Доктар ціскае на вузлы зь левага боку — баліць, з правага боку — не баліць. «На табе тры таблеткі анальгіну й лячыся...» Гэта ў іх лекі на ўсе выпадкі й ад усіх хваробаў.

Адрозна ад мэдычнага — бытавое, так бы мовіць, назіраньне за арыштантамі паставлена на дастаткова высокі, хоць пакуль прымітыўны ўзоровень. Дагэтуль вартайнікі сочаць за імі праз агенца ў дзівярах. Але ў новым корпусе паўсюдна ўсталяваныя ўжо спэцыяльныя відэакамеры, якія неўзабаве будуть фіксаваць кожны рух вязніяў. А пакуль тэхніка нібыта не працуе. Пра гэта мне казала, напрыклад, студэнтка Ксенія Кручок, са спасылкай на вартайнікоў. Але каб нават электроніка ўжо дзеянічала, яе б гэта ня вельмі турбавала.

КРУЧОК: ...А потым ужо й не заўважаеш. Хай глядзяць, калі ім так падабаецца. Што зь іх возьмеш...

пятніца, 7 красавіка 2006, 8:06

Т.НЯДБАЙ: НЕ ШКАДУЮ, ШТО Я ТАМ СЯДЗЕЛА

Юлія Шарова, Менск

Сёстры Тацяна Нядбай і Ірына Дарафейчук былі затрыманыя ўдзень 21 сакавіка ў падземным пераходзе каля Дому афіцэраў. Тацяну асудзілі на 5 сутак за ўдзел у несанкцыянованай акцыі, Ірыну — за дробнае хуліганства. Пазнейні Ірына страціла працу.

Таня Нядбай — чалавек, далёкі ад палітыкі. Студэнтка-філёляг пятага курсу БДУ, ужо вядомая як таленавітая паэтка, фіналістка леташняга конкурсу імя Ўладзімера Карапкевіча. На барыкады ніколі не імкнулася, пісала тонкія, насычаныя музычнымі асацыяцыямі вершы. Пасьля пяці сутак на Акрэсціна раптам захацела паспрабаваць сябе ў прозе.

НЯДБАЙ: Цяпер я буду пісаць прозу пра міліцыянтаў. Такую жорсткую прозу пра міліцыянтаў. Ну вось ужо напісала пра тое, як я там адседзела, яшчэ ёсьць такая задума — напісаць пра тых дзяўчат, бо сапраўды былі файныя дзяўчаты, якія сядзелі з намі ў камэрэ.

У падземным пераходзе, дзе іх затрымалі, сёстры сустракаліся, каб разам пайсьці на плошчу. Паколькі Іра несла тэрмас з кавай і цёплыя рэчы для абаронцаў намёставага лягеру, яе затрымалі адразу. Таню адпускалі, бо яна ніякіх рэчаў пры сабе ня мела, але яна вырашила застасца разам з арыштаванай Ірынай. Ірына кажа, што імпульсіўнасць — адна з асноўных рысаў харектару ейнай систры.

ДАРАФЕЙЧУК: Шмат якія ўчынкі робяцца на імпульсе. Як тое, што яна засталася са мной пры затрыманні, хоць яе нібыта адпускалі. Калі прыйшоў ахойнік расьсяляць нас у розныя камэрэ, яна сказала: «Я нікуды адсюль не пай-

ду!» Другое — гэта абвостранае адчуваньне спрavidлівасці й патрэбы ў справядлівасці, імкненіне да-весці гэту спрavidлівасць іншым, у тым ліку спэцна-заяцам, міліцыянтам — каму заўгодна.

За салідарнасць з удзельнікамі акцыі на плошчы Ірына ўжо распласцілася працай: пакуль яна сядзела свае 7 сутак на Акрэсьціна, яе звольнілі з Інстытуту прадпрымальніцкай дзейнасці, дзе Ірына выкладала культуру народаў сьвету. 21 сакавіка ў дзень затрымання павінен быў вырашацца й лёс ейнай кандыдацкай дысэртациі — яна вывучала спэцыфіку гендэрнай культуралізацыі ў тра-дыцыйнай беларускай культуры.

ДАРАФЕЙЧУК: Ня ведаю, чым цяпер скончыцца абарона маёй дысэртациі, бо рэктар, які звольніў мяне, паабязаў, што паклапоціцца, каб не было нават папярэдній абароны, ня кажучы пра абарону і ўсё астатніе.

Беларуская літаратарка, перакладчыца Марыя Мартысевіч съвяткавала свае народзіны ў той дзень, калі Ірына выйшла з Акрэсьціна.

МАРТЫСЕВІЧ: У дзень вызваленія Іра акурат была ў мяне ў гасцях. Яна прыйшла ў піжаме. Яна сказала, што памыцца пасыпела, а выспацца — не. Потым сказала, што самае галоўнае для яе было адчуць хатнію атмасферу пасыля таго тыдня зняволенія. Тое, што менавіта хатнія людзі, людзі мяккія выходзяць на плошчу й кажуць уголос пра сваю пазыцыю — гэта істотна.

Адразу пасыля вызваленія, кажа Таня Нядбай, было пры-крае адчуваньне, што ўсе пакуты Акрэсьціна давялося вытрываць ні за што: быў спадзеў ўсё ж выйсьці з турмы ў вольную краіну.

НЯДБАЙ: Я не шкадую пра тое, што я там сядзела, не шкадую пра тое, што туды патрапіла. Я ня вельмі вялікая «зорка», каб нешта зрабіць на пляцы. Я думала, што ле-

пей я адсяджу, а хтосьці там, можа быць, штосьці больш дзейснае, больш эфектыўнае зробіць. Бо ўсё адно трэба некаму сядзець. А калі мы выйшлі й я ўбачыла, што ходзяць людзі, што ўсё нармальна — яны задаволеныя, яны съмлюцца, яны жывуць у той краіне, у якой хочуць жыць. То проста прыкра сапраўды...

Людзей, зь якімі яны адбывалі зняволеніне, сёстры называюць «згуртаванымі Акрэсьцінам». Такое ўражаньне, быццам міліцыянты наўмысна сабралі там самых розных, нават вельмі далёкіх ад апазыцыі людзей, каб стварыць сапраўдную моцную арганізацыю.

субота, 8 красавіка 2006, 13:15

З ТУРМЫ НА АКРЭСЬЦІНА ВЫЙШЛА КАЛЯ 40 ПАЛІТВЯЗЬНЯЎ

Галіна Абакунчык, Менск

Усе яны былі арыштаваныя падчас разгрому намётавага лягеру й адбылі максимальны тэрмін адміністрацыйнага зняволенія — 15 сутак.

Палітычных вязняў сустракалі сваякі й паплечнікі, якія адбылі пакаранье й выйшлі на волю. Да турмы на Акрэсьціна прыйшли й вядомыя ў краіне людзі —музыка Лявон Вольскі, тэатральны рэжысэр Валеры Мазынскі, праваабаронца Людміла Гразнова, а таксама шматлікія журналісты. Присутныя сустракалі людзей зь бел-чырвона-белымі сцягамі, кветкамі, запаленымі сівечкамі, а таксама воклічамі й скандаваньнем «Жыве Беларусь!».

У турме засталіся 17 чалавек, якія адбываюць 15 сутак за ўдзел у акцыі пратэсту 25 сакавіка. Яны выйдуць на волю ў нядзелю, 9 красавіка.

субота, 8 красавіка 2006, 13:31

М.МАШКЕВІЧ: Я РАДЫ, ШТО МОГ БЫЦЬ ЗЬ БЕЛАРУСКІМ СЯБРАМІ У ЦЯЖКІ ЧАС

Аляксей Дзікавіцкі, Варшава

Сёньня ў Варшаве Ежы Машкевіч прывітаў свайго сына Марыюша Машкевіча — былога амбасадара Польшчы ў Беларусі, які ўчора выйшаў на волю. Ежы Машкевіч сустракаў сына каля беларускай амбасады, дзе трymаў галадоўку пратэсту. Марыюш, абняўши бацьку, сказаў, што гарныцца ім, хаця вельмі непакоіўся за стан ягонага здароўя.

МАШКЕВІЧ: Я вельмі рады, што на свабодзе, але таксама й вельмі рады, што мог быць са сваімі беларускімі сябрамі ў той цяжкі час. Тоё, што яны зрабілі, будзе ўзнагароджана свабодай. Жадаю ўсім беларусам хуткай свабоды. Жыве Беларусь!

М.Машкевіч сказаў, што міліцыянты яго зьблі разам зь іншымі, хто быў у намётавым лягеры. Паводле ягоных словаў, міліцыянты былі вельмі агрэсіўныя.

МАШКЕВІЧ: Калі намётавы лягер акружыў спэцназ, людзі скандавалі «Міліцыя з народам!», але было відаць, што міліцыянты настолькі агрэсіўныя, што няма сэнсу да іх зьвяртацца з такімі заклікамі. Гэта як у нас у 1980-я гады. Але ведаю, што сярод міліцыянтаў таксама шмат такіх, хто супраць рэжыму. Адвакат Вера Страмкоўская сказала мне, што двое беларускіх судзьдзяў адмовіліся ад сваіх пасадаў пасля ўсяго гэтага, што ў беларускіх варунках азначае ў пэўным сэнсе страту грамадзянскіх правоў. Гэта съведчыць пра тое, што грамадзянская супольнасць у Беларусі, хаця й паволі, але паўстае.

М.Машкевіч падкрэсліў, што беларускую візу яму не анульвалі, і таму, як толькі будзе нагода, ён, напэўна, наведае сваіх сяброў у Беларусі.

субота, 8 красавіка 2006, 16:32

З ЖОДЗІНСКАЙ ТУРМЫ СЁНЬНЯ ВЫЙШЛІ НА ВОЛЮ 34 ПАЛІТВЯЗЫНІ

Міхал Стэльмак, Менск

Сярод іх былі палітвязыні, якія трymалі ў зыняволеніні галадоўку пратэсту. Усе 34 чалавекі, якія сёньня пакінулі камэры Жодзінскай турмы, правялі тут 15 сутак. Сярод іх была й адна дзяўчына — 19-гадовая студэнтка Беларускага дзяржаўнага ўніверсytetu культуры Ганна Касцюк.

КАСЬЦЮК: Магчыма, я проста не спадабалася судзьдзі. Яна спыталася, колькі мне далі грошай. Я адказала, што мне грошай не плацілі. Тады яна кажа: «Значыцца, ідэйная...» Яшчэ адной дзяўчыне далі 12 сутак. Яна выйшла праз 12 дзён, і я троє сутак сядзела ў камэры адна, бо дзяўчат больш не было.

Гэтыя апошнія тры дні адзіночнага ўтрымання ў Жодзінскай турме былі для Ганны Касцюк найбольш складанымі. Аднак ужо пасля першых гадзінай знаходжання на волі да яе вярнулася радасць жыцця — дзяўчына адчула падтрымку сяброў.

Бадзёры настрой і ў большасці іншых былых палітвязыняў, у тым ліку ў Дзяніса Зюкова й Васіля Хадневіча, якія ўсе 15 сутак знаходжаныя ў гэтай установе трymалі галадоўку пратэсту. Як зазначыў 25-гадовы праграміст зь Менску Дзяніс Зюков, іхная галадоўка была лягічным працягам акцыі на Каstryчніцкай плошчы. Дзяніс ужо пачаў выхад з галадоўкі й адчувае сябе няблага. А вось што распавёў пра акцыю галадоўкі ў Жодзінскай турме 41-гадовы Васіль Хадневіч, які сёньня вярнуўся адтуль дадому — у мястэчка Свіслач Пухавіцкага раёну.

ХАДНЕВІЧ: Пасля суду мы напісалі заяву, што галадуем па такой і такой справе й з такіх вось прычынаў... І ў

маёй камэры галадавалі ўсе людзі, хто сядзеў са мной, — а сядзела пяцёра. Тром далі 10 сутак — яны галадавалі 10 сутак. А Зюкаву Дзянісу й мне далі 15 сутак кожнаму, і мы галадавалі 15 сутак.

субота, 8 красавіка 2006, 18:51

ВЯЗЬНЯЎ АКРЭСЬЦІНА СУСТРАКАЛІ СКАНДАВАНЬНЕМ «ЖЫВЕ БЕЛАРУСЬ!»

Галіна Абакунчык, Менск

З турмы на вуліцы Акрэсъціна ў Менску выйшла вялікая група палітычных вязьняў. За ўздел у акцыі пратэсту на Кастрычніцкай плошчы 15 сутак арышту атрымалі 42 чалавекі. Усе яны былі вызваленыя ў трэх гадзінныя ночы 8 красавіка. Сустракаць палітычных вязьняў да турмы прыйшлі ня толькі менчукі, але й людзі з розных рэгіёнаў і гарадоў Беларусі — усяго каля 200 чалавек.

СПАДАР: Вядомы гомельскі фотамастак рабіў замалёўкі ў намётавым мястэчку й патрапіў сюды. Вось мы прыехаі яго сустрэць з Гомелю.

— А ў Вас што ў руках?

СПАДАРЫНЯ: Праваслаўны абраз. Я хрысьціянка й лічу, што ўсе сумленныя людзі павінныя цяпер маліцца за лёс нашай Бацькаўшчыны.

Неўзабаве зь дзявярэй турмы групамі трыв-пяць чалавек пачалі выходзіць нядаўнія вязні Акрэсъціна.

ЮНАК: Я вельмі рады, што тут нас сустракае шмат народу, я рады, што я не зажурыўся, як і ўсе мае сябры ў камэры.

Вызваленых удзельнікаў намётавага лягеру сустракалі вядомыя людзі — рэжысэр Валеры Мазынскі, лідэр гурта

«N.R.M.» Лявон Вольскі, рэдактар газэты «Наша Ніва» Андрэй Дынько й многія іншыя.

— Спадар Вольскі, а Вы каго сустракаеце?

ВОЛЬСКІ: Я сустракаю ўсіх, хто сёняня выходзіць. Была ў нас такая прыватная ініцыятыва прыехаць сюды. Мы таксама дарым падарункі гэтym людзям — касэту з маёй перадачай, якая называецца «Квадракола».

— А хто раздае дыск «Песьні Свабоды?»

ЮНАЧКА: Мы, дочкі Аляксандра Казуліна Вольга й Юля.

— Які ваш настрой?

ЮНАЧКА: Баявы. Як і ў нашага бацькі.

Многія людзі трymалі ў руках бел-чырвона-белыя сцягі. Вось як пракамэнтавала падзеі праваабаронца Людміла Гразнова:

ГРАЗНОВА: Ёсьць такая ўжо прымаўка, што ўвесі бамонд — на Акрэсъціна ці каля яго. І гэтая хвала ўсё больш накрывае ўсіх, хто думае й хто не абыякавы. Мяркую, што ніякіх пяці гадоў для таго, каб ён сышоў, ня будзе. Усё будзе нашмат хутчэй, і пульс гэтых пераменаў нарастает на нашых вачах.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » ①

VIKTAP МАЛАШУК: Сябры! Віншую з вынікам! Прыхільнікі дыктатуры цудоўна ведаюць, колькі нас. Вось і прыціхлі, як мышы пад венікам. Яны не чакалі такога рэзанансу. Народ пераадолеў страх. А людзі, якія прайшли із аляттары, турмы — гэта залаты фонд апазыцыі. Страшна першы раз, а потым страху няма. Можаце запытаць у тых, хто прайшоў праз гэты смурод, гразь і зьдзек з закону ў міліцэйскіх пастарунках.

нядзеля, 9 красавіка 2006, 18:21

З ТУРМЫ НА АКРЭСЦІНА Ў НЯДЗЕЛЮ ВЫЙШЛІ 18 ПАЛІТВЯЗНЯЎ

Галіна Абакунчык, Менск

З турмы на Акрэсціна выйшлі 18 чалавек, якіх арыштавалі за арганізацыю намётаўага лягеру, а таксама за ўдзел у акцыі пратэсту 25 сакавіка. У турме застаўца яшчэ некалькі чалавек, зняволеных за ўдзел у палітычных акцыях.

Дзяжурныя міліцыянты называлі розны час вызваленяня вязніяў, а таму сваякі й сабры рэпрэсаваных былі на Акрэсціна ў 14 гадзінаў — час першых затрыманняў 25 сакавіка.

— Каго сустракаеце?

ЮНАК: Сябра свайго. Вельмі добры чалавек, а яму ў пратакол напісалі, што ён брыдка лаяўся. У чалавека дзіве вышэйшыя адукцыі — пра што вы кажаце?!

СПАДАРЫНЯ: Ён трymаў плякат «За радзіму». Калі «За Беларусь» пішуць на кожным слупе — гэта можна. А калі плякат у руках трymаць, то не.

СПАДАР: У Беларусі таталітарны рэжым. Проста мы жывем у маленькай краіне ў цэнтры Эўропы. Калі б мы былі ў Сярэдняй Азіі, то прыгналі б БТРы, і людзей праста расстралялі б, але міжнародныя арганізацыі яшчэ нам дапамагаюць. Усё гэта, канечне, страшна. Але гэта ня вечна, шкода толькі, што вельмі невялікая колькасць людзей разумее.

Сярод тых, хто прыйшоў сустракаць вызваленых, былі і людзі, што адбылі 10 сутак арышту ў выйшлі колькі дзён таму.

ЮНАК: Нас напхалі ў гэтую турму, як селядцоў у бочку. Бо яны не чакалі гэтулькі дэмантрантаў, увогуле не спадзяваліся, што нехта выйдзе. Варта працягваць, бо народ не такое быдла, як яны хочуць думаць.

Першыя вызваленыя пачалі выходзіць з турмы напачатку 15-й гадзіны.

СПАДАР: Алеcь Стральцоў. Настрой цудоўны, працоўны. У апошнія сем дзён я абвясціў галадоўку на знак пратэсту супраць крымінальных справаў на лідэраў і актывісташ дэмакратычнага руху Беларусі. Вялікая памылка Лукашэнкі, што ён даў нам магчымасць пабачыцца, пагута-рыць і пра ўсё дамовіцца. Кожная камэра — гэта восемдзесяц чалавек, што раўназначна добрай суполцы. І гэтыя — наймацнейшыя сярод суполак Беларусі.

Паводле дзяжурных турмы, у нядзелю выйшлі апошнія 18 палітычных вязніяў. Аднак вызваленыя паведамляюць, што за кратамі застаўца яшчэ некалькі чалавек.

аўторак, 11 красавіка 2006, 6:47

С.СТАНКЕВІЧ: АМАПАУЦЫ ПАВОДЗІЛІ СЯБЕ ЯК НЕЙКАЕ ЗЬВЯР'Ё

Міхал Стэльмак, Менск

24-гадовую ўраджэнку Смаргоні Святлану Станкевіч арыштавалі на 8 сутак. Святлану выйшла на волю 1 красавіка. Дзяўчыну сустрэлі ля съценаў турмы, прывезылі ў Менск і прытулілі на ноч добрая людзі.

СТАНКЕВІЧ: Мне падалі шаўковую піжаму, мяккую падушку. У такіх шыкоўных умовах, калі парайнаць з турмой. Увогуле я не магла заснуць ад мноства інфармацыі. Я адразу палезла ў інтэрнэт, таму што там, у турме, быў

інфармацыйны голад. Я нават не заснула — увесь час праседзела ў інтэрнэце ў гэтай піжаме.

Святлана паводле адукцыі журналістка. Яшчэ падчас вучобы на журфаку ўладкавалася ў «Новую газету Сморгони». Гэтае незалежнае выданьне летась зыліквідавалі ўлады. Я спытаў у былога рэдактара й заснавальніка тыднёвіка Рамуальда Ўлана: ці думаў ён, што Света апынеца на плошчы?

УЛАН: Ведаеце, для мяне гэта было крыху нечакана. Я яе ведаў спакойнай, памяркоўнай дзяўчынай. Гэта съмелы ўчынак. Я вельмі ганарусятым, што яна зрабіла. Я яшчэ раз скажу, што для мяне гэта ў нейкім сэнсе неспадзявана было. Яна больш культурніцкія тэмы асьвяляла. Не гарачыя, не канфліктныя. Я ня думаў, што яна такі съмель чалавек.

Съмелай называюць Святлану й іншыя людзі, хто яе ведае. А яшчэ яны лічаць, што Святлану прывяла на плошчу адданасцьць справе нацыянальнага адраджэння. Вось меркаваньне яе сяброўкі Алены Гормаш.

ГОРМАШ: Дзяўчына, якая заўсёды была апантаная такім ідэямі — найперш ідэй нацыянальнага адраджэння. Каб Беларусь увайшла ў склад Эўразыю, каб вярнулася нацыянальная сымболіка...

У памяці самой Святланы дагэтуль засталіся падзеі апошній ночы намётавага лягеру.

СТАНКЕВІЧ: Тыя амапаўцы, якія бралі штурмам наш гарадок, яны паводзілі сябе, як нейкае зывяр'ё. Калі прывезылі на Акрэсьціна, то адной дзяўчыне плонулі проста ў твар...

Святлану за ўдзел у акцыі пасадзілі ў Жодзінскую турму. Тут яна правяла 8 сутак. Што запомнілася?

СТАНКЕВІЧ: Калі нас прывезылі з Акрэсьціна — нас было сямёра. Сямёра дзяўчат — гэта Наста Ларына, Аля Сіда-

ровіч, Анастасія Дарафеева, Надзея Манцэвіч, Іна Габрыельчык і я. У нас заўжды ад раніцы да вечара было ўключанае радыё «Сталіца» — ня вельмі добрае ў пляне навінаў. У нас праз вэнтыляцыю быў міні-чат зроблены. Калі залазіш на рашотку, якая знаходзіцца ля дзвіярэй, падсоўваецца бліжэй да вэнтыляцыі, то можна пачуць галасы зь іншых камэраў. І мы там абгаворвалі навіны, якія мы пачулі. І калі нешта там вельмі абрэзьлівае казалі, што, напрыклад, Беларусь стала папярок горла эўрапейскім буржуям і гэтак далей, то мы проста адказвалі грукатам, тупатам, крыкамі «Жыве Беларусь!».

серада, 12 красавіка 2006, 6:35

Б.АРЛОЎ: МЫ ЎПЭЎНІЛІСЯ, ШТО ГЭТА НАША ПАЗЫЦЫЯ

Радыё Свабода

Багдан, малодшы сын вядомага гісторыка й пісьменніка Ўладзімера Арлова, трапіў за краты на 10 сутак разам з усімі абаронцамі лягеру. Цяпер ён з усмешкай успамінае, як байцы крычалі «разойдітесь», прытым, што лягер быў ачэплены. Але тады чамусьці не съмяялася... Сёння ж — зусім іншы настрой.

БАГДАН АРЛОЎ: Мы так селі й прыкінулі: ну, дык ці перавыхаваліся мы? І прыйшлі да высновы: не, нічога ў наших галавах не зъмянілася. Наадварот, упэўніліся, што гэта наша пазыцыя. І дзесяць сутак, і 365 сутак, і 859 сутак яе ўсё роўна ня зъменяць.

Юля, сымпатычная спадарожніца Багдана, слухае й ківае галавой. Яна верыць свайму сябру. І захапляеца яго мужнасцю.

ЮЛЯ: У мяне шмат сяброў, якія сымпатызуюць зъменам у

краіне. Але ў іх на першым пляне праца, асабістыя праblems... Яны эканомяць час, яны баяцца. Яны пасіўныя, і нічога ня робяць. Я паважаю Багдана за тое, што ён вельмі сумленна й ад чыстага сэрца нешта робіць.

Пасъля вяртання на волю Багдан Арлоў часта чуе ад зна- ёмцаў: «Ну й які вынік вашага супраціву, сядзеньня за кратамі?»

БАГДАН АРЛОЎ: Галоўным вынікам вулічнага супрацьста- янья стала рэвалюцыя, якая, як бы ні банальна прагу- чала, адбылася ў съядомасці вялікай часткі людзей. Пра гэта мне неаднаразова казалі знаёмыя, сябры й незнё- мыя таксама: яны былі ўражаныя, колькі людзей дума- юць так, як і яны. Гэта галоўны вынік. А тое, што цяпер не праходзіць ніякіх вулічных акцыяў... Гэта можна сьпісаць і на мэнталітэт беларусаў. Для іх было ўжо вялікім учын- кам праста прыйсьці на плошчу. Канкрэтныя вынікі? Ніколі ня ведаеш, што адбудзецца заўтра. Калі няма спа- дзяванняў, то навошта жыць?!

Багдан вучыўся ў беларускай клясе, потым — у Беларускім гуманітарным ліцеі. Гэта не магло не адбіцца на выха- ваныні пачуцьця нацыянальнай годнасці. Вялікае зна- чэнне, лічыць ягоны бацька, мела й сямейнае выхаванье.

УЛАДЗІМЕР АРЛОЎ: Мне здаецца, што Багдан праста вы- хоўваўся ў нармальнай сям'і. І атмасфера ў гэтай сям'і выпрацоўвала ў яго тыя маральныя прынцыпы, якія не- абходныя чалавеку. Але апрача ўсяго іншага, мы зь дзяцінства выхоўвалі ў Багдана веру ў тое, што ў яго ёсьць свая краіна. Што гэтая краіна завецца Беларусь, што яна абавязкова будзе незалежнай эўрапейскай дзяржавай. І я б не сказаў, што Багдан трапіў ні за што ў турму. Ён трапіў туды за свае перакананьні. Мы з Багданам праста падзялілі апошнія ночы перад 25-м. Дамовіліся, што ён будзе з чацвяртага на пятніцу на пляцы, а я — зь пятніцы

на суботу. Бо разам з калегамі-літаратарамі, музыкамі, бардамі дамовіліся ўnoch на 25-га, а другой гадзіне па- чаць літаратурна-музычны марафон пад назвай «Раніца Свабоды». Як вядома, нашая задума адтэрмінавалася, а Багдан трапіў за краты. Я адчуваў толькі гонар за яго, стоячы ў гэтых чэргах каля турэмных муроў...

чацьвер, 13 красавіка 2006, 6:43

Н.МІЛАВАНАВА: РАНЕЙ Я ПАЛІТЫКАЙ НЕ ЦІКАВІЛАСЯ

Радыё Свабода

Муж і жонка Зыміцер Паўлавіцкі й Наста Мілаванава ад- седзелі ў турме на Акрэсціціна 12 і 5 сутак адпаведна. Пра гісторыю свайго арышту й ягоныя ўрокі расказвае студэнтка-выдатніца тэхналягічнага ўніверситету сталіцы Наста.

МІЛАВАНАВА: Схадзілі мы з мужам у ГУМ... Падарунак для сястры выбралі. Да вучобы заставалася гадзіна, вы- ражылі прагуляцца да плошчы Перамогі. Ну й дагуляліся. Падышлі людзі ў цывільным. І яны ж нас адвезылі на Ак- рэсціціна. І ўсё, прыпаялі артыкулы. Да гэтага я палітыч- нымі пытанынямі не цікаўліся. Зусім! Пакуль не пасадзілі туды, дзе даведалася шмат новага. Высновы: усё робіцца па ўказы, уся систэма правасудзьдзя ў нас прынцыпова адсутнічае. Міліцыянты самі — поўныя «беспредельщи- кі».

Зыміцер Паўлавіцкі кажа, што палітыкі Лукашэнкі ніколі не вітаў, але й пратэставаць на Каstryчніцкай плошчы не зьбіраўся. І тым ня менш, за турму... дзякую! Тым, хто садзіў і хто ахоўваў.

ПАЎЛАВІЦКІ: Адседка была сапраўды дзіўная. Вялікі дзя-

куй за тое, што мяне пазнаёмілі з такой колькасцю разумных, інтэлігентных людзей. Ніводнага «адмарозка» ў камэры не было — толькі годныя людзі, з вышэйшай адукацыяй, прадпрымальнікі, студэнты... Да нас трапіў і чалавек з пратэстанцкай царквы, ад якога я шмат даведаўся пра дачыненіні ўладаў і рэлігійных рухаў у Беларусі.

МІЛАВАНАВА: Непасрэдна ў камэры я шмат даведалася пра палітыку, якой раней не цікавілася, бо вучуся на архітэктурным факультэце, па мастацкай спэцыяльнасці... А цяпер зъявіліся й настроі пратэстныя.

Разам з Настай адбывала пакараньне яшчэ адна Наста — Кавалёва. Тая села зусім ні за што.

МІЛАВАНАВА: Дзяяўчынка вучыцца на факультэце тэалёгіі й багаслоўя. Дэкан у іх — Філарэт. Датэрмінова прагала-
савала, прыехала на вучобу. Вышла з мэтро. Яна з
валізкай была, бо ў інтэрнат не пасыпвала, а ў валізы —
рэчы й ежа. У пераходзе да яе й падышлі. А потым 3
сутак далі на судзе. А факультэт знаходзіцца якраз каля
Палацу прафсаюзаў. Туды іншым чынам ніяк не прай-
сьці...

Зь яшчэ адной выпадковай ахвярай міліцэйскага хапуна — актыўістам БРСМ — Наста Мілаванава ехала на суд у адным аўтобусе.

МІЛАВАНАВА: Хлопчык, якому далі 7 сутак. Ён едзе ў аўтобусе, б'еца аб шкло й кажа: «Актыўіст БРСМ, ляўрэат лукашэнкаўскай прэміі... Ну што я тут раблю?!» І так ўсю дарогу грукаў лбом у шкло...

Наста ня ведае дакладна, ці ачуняў ён ад стрэсу затрыманья, ці зразумеў, чым адрозніваюцца «лукамольцы» ад маладафронтайцаў. Але дзяяўчына лічыць, што рэжым згубіў свайго прыхільніка.

пятніца, 14 красавіка 2006, 6:42

В.КУЗЬМІЧ: ЗЪБІТАГА ХЛОПЦА ПРОСТА ВЫКІНУЛІ З АЎТОБУСА, ПАПЯРЭДЗІЎШЫ: ПРЫЙДЗЕШ ЯШЧЭ РАЗ — ЗАБ’ЕМ

Радыё Свабода

Моладзеўы лідэр Вольга Кузьміч — актыўістка штабу А.Мілінкевіча, каардынаторка інтэрнэт-праекту studenty.by. Вольгу й ейных сяброў затрымалі а 4-й гадзіне першай раніцы намётавага лягеру. І адразу павезьлі на Акрэсціна. Вольга кажа: вельмі пашанцавала, што іх ня білі.

КУЗЬМІЧ: Мы апошняя былі ў тым аўтобусе, і нас ня білі. А тыя, каго затрымалі да нас, былі моцна зъбітыя — у крыві. І калі везьлі на Акрэсціна, яны пачалі перажываць — як давезьці — мусіць, нейкай адказнасці ўсё ж баяліся. Аднаго хлопца, моцна зъбітага, проста выкінулі з аўтобуса на прыпынку, папярэдзіўши: калі яшчэ раз прыйдзеш — проста заб’ем.

Людзей, якія выступалі ў судзе съведкамі, Вольга бачыла ўпершыню. Гэныя съведкі давалі супярэчлівыя паказанні, якія не адпавядалі й пратаколу затрымання. Са словаў аднаго зь іх, Вольга была адна.

КУЗЬМІЧ: Судзьдзя сам яго запытаўся: дык чаму ж Вы менавіта на яе зъвярнулі ўвагу? Адказ быў ашаламляльны: «Яна была нейкая ўзбуджаная». У судзе нехта пажартаваў: маўляў, як жа спэcnазавец мог прайсці спакойна міма самотнай узбуджанай дзяяўчыны ўначы.

Падчас утрыманья на Акрэсціна Вольга прыйшла да высновы, што міліцыянты моцна розньяцца ад спэцназаўцаў.

КУЗЬМІЧ: Сярод іх ёсьць цалкам адэкватныя людзі. Мне наагул шкада іх — гэтых міліцыянтаў-ахоўнікаў на Ак-

рэсціна, яны, лічы, усё жыцьцё бавяць у вязыніцы, нічога ня бачаць... Калі мы там знаходзіліся, дык нашая прысутнасьць была для іх нейкай прагалінай съятла — не бамжы сядзяць, а прыгожыя дзяўчата. Яны прыходзілі на працу — паголеныя, акуратныя, з парфумаю... Як на съята. Ну, і даведаца ад іх можна было хоць нешта — што на вуліцы адбываецца... Апошнія дзіні гадзіны перад вызваленнем былі самыя цяжкія. І мы ўжо ні ў чым сабе не адмаўлялі: кричалі «Луку на муку» й гэтак далей. І дзяжурныя ніяк не рэагавалі.

Разам з Вольгай затрымалі ейнага сябра — Юрася Сідуна. Да Акрэсціна яны ехалі разам, але далей адно пра аднаго нічога ня ведалі.

СІДУН: Я ўсе гэтыя 10 сутак ня ведаў, што з Вольгай, у якой яна камэры, колькі сутак далі, і ці перадаюць у іхнюю камэру нейкія перадачы, бо наша камэра была вельмі ізазваная інфармацыйна — мы зусім нічога ня ведалі, што адбываецца звонку. Толькі калі мяне сустрэлі па вызваленыні сябры, я даведаўся, што праз гадзіну вызвалеца й Вольга.

На 10-я суткі знаходжаньня на Акрэсціна людзі, якія назваліся супрацоўнікамі МУС, правялі так званую «ідэалічную гадзіну» з адзіннатаю затрыманымі ў часе паслыўбарнага пратэсту. Сярод іншага, у маладых людзей запыталіся: «Як на Вас паўплывала пазбаўленыне свабоды на 10 дзён — Вы перагледзелі свае інтарэсы й погляды?»

КУЗЬМІЧ: Адзін хлопец-студэнт адказаў: «Ведаеце, я палітыкай не цікавіўся — жыў сабе, займаўся нейкімі сваімі справамі. Але пасля таго, як я тут адседзеў 10 сутак ні за што, калі мяне схапілі, нейкіх левых людзей як съведкаў на суд прыцягнулі, якія левыя съведчаньні казалі... Цяпер мая пазыцыя вельмі акрэсленая — і ўсё, што адбылося, толькі падштурхоўвае!»

панядзелак, 17 красавіка 2006, 8:53

В.САЎЧАНКАВА: ЯНЫ НАСАМРЭЧ АХОЎВАЮЦЬ АДНАГО ЧАЛАВЕКА, А НЕ НАРОД — 10 МІЛЬЁНАЎ

Iгар Карней, Менск

Студэнтка філялягічнага факультэтуту Беларускага дзяржаўнага ўніверсітету Валерыя Саўчанкава ў намётывым лягеры была ад першага дня: удзень хадзіла на заняткі, а ўначы ішла на плошчу. Затрымалі яе пад раніцу 24 сакавіка.

Валерыя вырасла ў Воршы — горадзе, дзе да 1990-х гадоў існавалі тры турмы, а вязыніца для асабліва небяспечных злачынцаў месцілася ў самым цэнтры. Нярэдка сталае жыцьцё маладых аршанцаў пачыналася ў згаданых турмах. Абачлівия бацькі, якія мусілі ганарыцца вузлавой чыгуначнай станцыяй, заўсёды імкнуліся выпхнучы дзяцей «у съвет» — у Менск, Смаленск, у горшым выпадку ў Віцебск ці Магілёў.

Валерыя, якую я памятаю яшчэ зь першых клясаў школы, расла звычайнай, без заўважных прэтэнзіяў, дзяўчынкай. Нечаканасьцю стала, калі яна сама паехала «у съвет» і бяз блату паступіла ў БДУ. І ўжо ніяк не чакаў я ад яе рэвалюцыйных подзвігіў.

Уначы 31 сакавіка, калі разам зь ейнай маці прыехаў сутракаць Леру пад съцены Менскага раённага аддзялення міліцыі, убачыў зусім дарослу дзяўчыну — здавалася, нават ня стомленую 7 суткамі адседкі, на эмацыйным уздыме. Лера пышчотна прыціскала да грудзей кімсъці падараўваныя бел-чырвона-белыя гваздзікі. З усяго перажытага 19-гадовай дзяўчынай і ў марозныя ночы на плошчы, а затым і ў турме, невытлумачальнай для яе застаецца агрэсія спэцназаўцаў.

ВАЛЕРЫЯ: У іх каронная фішка была: «Теперь знайте, что

спецназ — это не кучка пи...сов». Усе гэтыя не «пі...сы» выйшлі са зброяй на маладых хлопцаў, але цэлая іх рота ня вартая аднаго нашага хлопца. Усе яны пры гэтым рассказваюць, як стаяць за дзяржаву, бо давалі прысягу. А тое, што яны насамрэч ахоўваюць толькі аднаго чалавека (хочь з другога боку на вагах яшчэ 10 мільёнаў) — гэта дробязь. Праўда, ужо потым, калі нас у суд ззволілі, міліцыянты пачалі пра сваё жыцьцё жаласціўвия гісторыі рассказваць. Некаторыя зь іх, мабыць, пачалі разумець, што міліцыя — з народам.

Маці Валерыі, прафэсійная швачка Вольга Саўчанкова, прыехала з Воршы ў Менск у дзень суду над дачкой — дагэтуль некалькі дзён увогуле ня ведала, дзе Валерыя. Ад панядзелка, калі былі вынесеныя прысуды, амаль тыдзень жыла ў сталіцы жыцьцём маці палітвязня: парай словаў пасыпела перакінуща з дачкой у судовай залі, а потым стаяла ў чэргах ля турэмных съценаў, хадзіла на вулічныя нарады Камітэту палітрэпресаваных, наведвала дэканат у чаканьні дрэнных навінаў — ці не адлічылі, спрачалася зь людзьмі, якія абуразліся паводзінамі дзяўчыны...

ВОЛЬГА САЎЧАНКАВА: Я пра ўсё даведалася, калі Лера ўжо сядзела ў турме. І пра тое, што яна была на плошчы, нават ня ведала. Тут, у Менску, я кантактавала зусім зь іншымі людзьмі. У Воршы стаўленыне да ўсяго, што адбывалася, адно, а ў Менску — палярна іншае. У Воршы ня столькі неразуменые, колькі асуджэньне. Гэта вялізная розыніца, бо ў Воршы інфармацыя трапляе да людзей у асноўным толькі з тэлевізара. Ну, і суб'ектыўная ацэнка яшчэ. Аб'ектыўнай інфармацыі няма. Каму як скажаш, дык рэакцыя адна: «Што твая дурніца там рабіла? Ёй што, больш за ўсіх трэба, ці што?».

Сама ж Лера Саўчанкова добра ведае адказ на пытаньне: чаму звычайнай дзяўчыне з Воршы, разумеючы, што яе

за гэта можа чакаць жорсткае пакараньне, пайшла на плошчу?

ВАЛЕРЫЯ: Напэўна, усьведамленыне адбылося ўжо тут, у Менску. Калі паступіла ва ўніверсітэт, пачала кантактаваць зь людзьмі, якія разумеюць тое жыцьцё й як мы живем. Напэўна, менавіта гэтыя людзі мянэ натхнілі, у мянэ расплюшчыліся вочы на ўсё, што адбываецца. І плошча — гэта быў рэальный крок да таго, каб зразумець, што ты з чымсьці ня згодны. А чаму пайшла? А чаму ўсё туды пайшли? Таму што ў нашай краіне хочацца быць людзьмі, са сваім гонарам, мець волю, мець свабоду. Не баяцца сказаць штосьці, каб потым з-за гэтага ня мець непрыемнасцяў.

аўтарак, 18 красавіка 2006, 5:23

A.МАКАЕЎ: НАЙЛЕПШАЯ АБАРОНА — ТОЕ, ШТО ЗА НАМІ ЗАКОН

Радыё Свабода

Аляксандар Макаеў, прадпрымальнік, які працуе на рынку будаўнічых матэрыяляў у Ждановічах і ўзначальвае Каардынацыйную раду прадпрымальнікаў сталіцы, трапіў на Акрэсціна на 15 сутак. Гэта было ўжо другое затрыманыне Макаева, першы раз далі 10 сутак за арганізацыю страйку прадпрымальнікаў.

Аляксандру 36 гадоў, гадуе дваіх дзяцей. Як удзел у палітыцы ўплывае на сям'ю?

МАКАЕЎ: Пакуль што ніяк. Але тут ужо выбар, ведаецце, зроблены сэрцам. Найлепшая для нас абарона — тое, што за намі закон, за намі праўда. Але жонцы цяжка. Яна тут нэрвавалася... Гэта вялікі мой боль. Трэба ўвесі час шукаць кампрамісу, таму што сям'я патрабуе сілаў.

Сакавіцкі страйк 2005 году ўцягнуў А.Макаева ў прадпрымальніцкі рух. А што ўвогуле прадпрымальнікаў выводзіць на пратэст?

МАКАЕЎ: Мы стварылі гэты рух, зыходзячы менавіта з эканамічных рэаліяў. Нам улада замінала працаўца. Год вялі перамовы і ўпэўніліся, што ніякія эканамічныя свабоды не існуюць без палітычных свабодаў. Мы бачым: для адных ёсьць закон, а для другіх ён не пісаны. Для ўлады ён ня дзейнічае. Мы хочам права для ўсіх.

Але 19 і 25 сакавіка прадпрымальнікаў у пратэставай грамадзе было зусім няшмат. Аляксандар гэта тлумачыць ня толькі страхам за бізнес, але і ўплывам часткі лідэраў прадпрымальнікаў.

МАКАЕЎ: З маіх знаёмых прадпрымальнікаў я бачыў на Акрэсціні двух хлопцаў. Зь сябrou, на жаль, толькі пару чалавек выйшла. Хлопцы былі з рэгіёнаў, а зь Менску такіх актыўных былі адзінкі. Страх ёсьць у грамадзтве, у тым ліку й сярод прадпрымальнікаў. Ну, былі прадпрымальнікі, і дапамагалі. Некаторыя ездзілі ноччу, сустракалі палітвазъняў і на Акрэсціні, і ў Жодзіне, і на Старабарысаўскі тракт, развозілі па дамах. Але масавага выступу прадпрымальнікаў на плошчы не было. Я лічу, што гэты рух будзе шырыцца...

Сябра Аляксандра Ігар Леднік — былы бізнесовец. Цяпер ён прадстаўнік праваабарончага руху «Наша Беларусь». Леднік таксама адбыў 10 сутак арышту. Агульную палітычную пасіўнасць прадпрымальнікаў ён тлумачыць іначай.

ЛЕДНІК: Прадпрымальнікі, вядома, бачаць тую несправядлівасць, якая існуе ў дзяржаве. Тым больш, што гэта іх закранае ў першую чаргу. Таму што ўсялякімі дэкрэтамі і ўказамі, па сутнасці, адбіраецца іхная маёмасць. І яны гатовыя б былі выйсьці, але, я лічу, тут не дапраца-

вана палітыкамі, ня створаная адпаведная палітычная сітуацыя...

Прадпрымальнікі — тая частка грамадзтва, якой сапраўды ёсьць што траціць. А.Макаеў цяпер стараецца працаўцаў як мага чысьцей. Ён упэўнены, што гэта дапаможа.

МАКАЕЎ: Калі зачыняць мяне, тады зачыняць, мабыць, усіх прадпрымальнікаў Беларусі... Пакуль што боязі няма. Мы прынцыпова законапаслухмяныя, падаткі плацім.

серада, 19 красавіка 2006, 8:23

У СЯМ'І ЖЫЛІНСКІХ З РАГАЧОВА — ТРЫ БЫЛЫЯ ПАЛІТВАЗЪНІ

Mihal Strel'mak, Ragachoy

Турэмным зняволеннем былі пакараныя ўсе дарослыя зь сям'і Жылінскіх з Рагачова. Жылінскія жывуць на вуліцы Савецкай. Вось што сказаў пра іх мясцовы жыхар Уладзімер Tamковіч.

TAMKOVICH: Звычайная такая сям'я. Ён працаўаў на заводзе «Дыяпраектар». Спачатку рабочым, а потым юристам. За погляды вымушаны быў звольніцца з завodu.

Гэта пра галаву сям'і Віктара Жылінскага.

VIKTAR JYLIINSKI: Я тут у Рагачове з 1989 году. Зьяўляюся прыхільнікам дэмакратычных пераменаў. Я ніколі не хаваў сваіх поглядаў.

Гэтыя погляды спачатку падзяліла Вікторава жонка Святланы, а затым і дзецеi — Кацярына й Кастусь. Усе яны бралі актыўны ўдзел у нядаўняй прэзыдэнцкай кампаніі. 18 сакавіка Віктара Жылінскага арыштавалі. Ягоная дачка Кацярына дагэтуль уражана прычынамі зняволення.

КАЦЯРЫНА ЖЫЛІНСКАЯ: Недзе а 12-й гадзіне майму бацьку патэлефанавалі з гарвыканкаму. Ён выйшаў з пад'езду, і яго ўжо чакалі людзі. Спэцыяльна для гэтага ўзялі чалавека, далі ў рукі бутэльку піва: ён як бы сутыкнуўся з майм бацькам, кінуў яму бутэльку пад ногі й пачаў нецэнзурна лаяцца. Ішлі два міліцыянты й затрымалі іх. На судзе майго бацьку абвінавацілі ў хуліганстве.

Віктара Жылінскага рагачоўскі суд арыштаваў на 7 сутак. Актывіста зымесцілі ў мясцовую турму. Пасыля гэтага ў Менску на Кастрычніцкай плошчы, дзе праходзіла апазыцыйная акцыя, пабываў ягоны непаўнагодзісты сын Кастусь. Калі хлопец вярнуўся, у Менск на акцыю пратэсту паехалі жонка й дачка Віктара Жылінскага. Уначы з 23 на 24 сакавіка іх пры ліквідацыі намётавага лягеру затрымаў сталічны спэцназ.

СЬВЯТЛНА ЖЫЛІНСКАЯ: У мяне пытаюцца: навошта ты туды паехала? Бо я ж ведала, чым гэта ўсё можа скончыцца. Страшна было адпускаць Кацю адну. І калі выехалі на плошчу гэтыя «скрыні» здаравенныя, аўтазакі, нават ня страшна было, а шкада, што гэта ўсё скончыцца — съвята Свабоды... Так было добра на душы — я б стала там заўсёды! Каб нас не разагналі, стаяла б там, пакуль бы ні перамаглі. Трэба сказаць, што Каця ўвесь час стаяла ў ачапленыні гарадка. І мы ўвесь час былі побач — да самага суду. Потым ужо разъялі...

Дарэчы, калі затрымлівалі на Кастрычніцкай плошчы Сьвятлану й Кацярыну, Віктар Жылінскі ўсё яшчэ знаходзіўся ў Рагачоўскай турме. Ці ведаў ён пра лёс родных?

ВІКТАР ЖЫЛІНСКІ: Не, ня ведаў. Гэта было для мяне сюрпризам. Вядома, хваляваўся. Я выйшаў на волю 25-га, адразу пачаў шукаць: дзе, што, як? Праз інтэрнэт шукаў, пачаў тэлефанаваць сябрам, хто быў на волі. Бо частка сядзела. Асабліва ў Гомелі — кіраўнікі абласнога штабу

сядзелі. Праз інтэрнэт даведаўся пра сьпісы, дзе хто знаходзіцца. У панядзелак я паехаў ужо ў Менск, каб трапіць на суд да дачкі й жонкі. Потым дачку забраў у тры гадзіны ночы, у аўторак Каці далі 4 сутак. Ну а жонку ўжо забіраў у пятніцу.

чацьвер, 20 красавіка 2006, 8:44

С.ГУДЗІЛІН: ТУРМА НЕ ЗЬМЯНІЛА НАСТРОЙ

Міхал Стэльмак, Менск

Больш за трох тыдні правёў за кратамі моладзевы актывіст з Жодзіна Сяржук Гудзілін. 18-гадовы Сяржук — адзін з актывістаў жодзінскай каманды лідэра аўяднанай апазыцыі А.Мілінкевіча. У сярэдзіне сакавіка пры распаўсюджванні агітацыйных матэрыялаў юнака затрымалі мясцовыя міліцыянты, ён быў зьевінавачаны ў хуліганскіх дзеяньнях. Суд пакараў Сержуку 7 суткамі арышту.

ГУДЗІЛІН: У Жодзінскім ізалятары ўмовы, вядома, складаныя: адсутнасць вэнтыляцыі, выводзяць у прыбіральню два разы на дзень — раніцай і ўвечары. Вельмі складана зь перадачамі — залежыць ад суб'ектыўнага стаўлення дзяжурных. Адзін можа перадаць ўзяць і перадаць, другі — ня ўзяць. Нас пратрымалі паўтара сутак у Жодзіне й перавялі ў ізалятар Барысава. Яны матывавалі гэта тым, што няма месца — у Жодзіне толькі чатыры камеры.

З трывогай і надзеяй маці Сержука Алена Гудзіліна чакала выхаду сына на волю. Яе непакоілі наступствы зьняволення. Яшчэ некалькі гадоў таму Сержуку съвяціла спартовая кар'ера. Ён паказваў выдатныя вынікі ў лёгкай атлетыцы, за што трапіў у рэспубліканскую спартовую школу. Там ён стаў кандыдатам у майстры спорту ў скакках у даўжыню. Аднак затым напаткала траўма, другая,

трэцяя... Гудзілін паступіў у прафесійна-тэхнічную вучэльню. Спадарыня Алена меркавала, што пасля кратай сын і ягоныя сябры Яўген Ваўкавец і Алеся Чырэйка кінуць ранейшае.

ГУДЗІЛІНА: Я ім тут чытала мараль, што нідзе той прауды няма — дарэмныя ваши намаганьні. А яны мне: усё роўна Мілінкевіч будзе!

Жанчыне не ўдалося пераканаць хлопцаў, што марнае іх змаганье за перамены. Як толькі пачаліся мітынгі ў Менску, юнакі прыехалі на Кастрычніцкую плошчу. У ноч з 23 на 24 сакавіка Сержука Гудзіліна затрымалі разам зь іншымі абаронцамі намётавага лягеру. Другое пакаранье было больш працяглее — 15 сутак арышту. Іх Сяржук адбываў у турме на Акрэсціні. Але й гэтая турма не зъмяніла настрою хлопца.

ГУДЗІЛІН: Усё добра. У маёй навучальнай установе была дамова з дырэктаратам, што я канчаю яе датэрмінова. Калі атрымаю дыплём, буду рыхтавацца да паступленья ў вышэйшую навучальную ўстанову. Буду здаваць цэнтралізаванае тэставаньне. Калі не атрымаецца, то ёсьць магчымасць навучанья за мяжою. Цяпер займаемся раскруткай інфармацыйнага сайту. Потым сядзем за больш сур'ённую працу — будзем пісаць стратэгію развіцця Жодзінскага рэгіёну ўсіх сферах і рэалізоўваць яе як падмурак да мясцовых выбараў 2007 году.

Сябра й аднадумца Сержука Гудзіліна Яўген Ваўкавец кажа, што Сяржук словаў на вецер ня кідае.

ВАЎКАВЕЦ: Гэта мэтанакіраваны чалавек. І цяпер, калі ён працуе, то ў яго ёсьць канкрэтная мэта, і ён да яе дойдзе.

пятніца, 21 красавіка 2006, 5:41

К.УСЯНОК: ЛЮДЗЕЙ, У ЯКІХ ВОЛЬНЫ ДУХ, НЕЛЬГА ПРЫВЕСЬЦІ ДА АДНАГО СТАНДАРТУ

Алег Грузьдзіловіч, Менск

Сярод абаронцаў намётавага лягеру на Кастрычніцкай плошчы пераважалі студэнты й навучэнцы. Але там былі й прадпрымальнікі, інжынэры... Цяпер дакладна вядома, што быў на плошчы й свой цырульнік.

Калі амапаўцы схапілі 21-гадовага Канстанціна Усянка, то знайшлі ў ягонай торбе прафесійныя нажніцы. Імі міліцыянт і адрэзаў хлопцу некалькі пасмаў валасоў. Шмат хто быў съведкам таго інцыдэнту. Але Рамана Вахрамеева, затрыманага каля плошчы разам з Канстанцінам, найбольш уразіла тое, што адбылося на хвіліну раней.

ВАХРАМЕЕЎ: На Косьцю была надзетая майка з надпісам «Stop terror in Belarus». У міліцэйскім аўтобусе амапавец адразу да яго прычапіўся, пачаў біць, сарваў гэтую майку, разарваў яе на шматкі й загадаў зъесьці. Косьця спраціўляўся, і тады амапавец пачаў запіхваць шматкі яму ў рот. Магчыма, нешта яму пашкодзіў, бо Косьця потым у камэрэ трэ дні ня мог нармальна есьці й піць.

Раней Раман Канстанцін ня ведаў. Згадаў толькі, што да сустрэчы ў міліцэйскім аўтобусе бачыў яго на плошчы зь бел-чырвона-белым сцягам. Яшчэ ўразіла, што на судзе Канстанцін не адмаўляўся ад удзелу ў падзеях на плошчы, а з амапаўцамі размаўляў зайсёды спакойна ды з годнасцю. Новага свайго сябра Раман атэстоўвае так.

ВАХРАМЕЕЎ: Я б сказаў, што ён не адсюль, а аднекуль з Эўропы, зь Нямеччыны...

21-гадовы Канстанцін Усянок працуе цырульнікам у салёне прыгажосці. Кажа, што яго за 10-дзённую там ад-

сутнасьць не каралі, наадварот, маральна падтрымалі. Актыўна ў апазыцыйным руху раней ня ўдзельнічаў, пра што цяпер шкадуе. Расказвае Павал Пазьняк, які разам з Канстанцінам калісъці займаўся плаваньнем у Доме афіцэрай.

ПАЗЬНЯК: Ён там працуе непадалёк. Відаць, ішоў побач, зацікавіўся й вырашыў зноў кінуцца ў гэты натоўп. А я б туды ніколі не пайшоў. Проста я ўжо лянівы, а зь яго яшчэ энэргія б'е.

Але актыўіст «Маладога фронту» Зыміцер Дашкевіч, разам зь якім Канстанцін сядзеў у турме, кажа: гэты хлопец з тых, хто съвядома абірае свой шлях.

ДАШКЕВІЧ: Трымаўся ён вельмі прыстойна, нават весела. Мяркую, гэтыя падзеі значна паўплывалі на ягонае дзяйшае жыцьцё. Я зь ім ужо сустракаўся пасьля таго, як нас вызвалілі, ён стаў больш актыўны. Мяркую, шмат на што яму расплюшчыліся вочы.

Пры размове з Косьцем Усянком я ня мог не спытаць, ці былі нечым адметныя, на яго думку, фрызуры абаронцаў лягеру? Малады спэцыяліст адразу згадаў пра фатаздымкі амэрыканскіх адналеткаў 1960-х гадоў.

УСЯНОК: Людзі, у якіх вольны дух, ніколі ня будуць паддавацца на штампи і ўраўноўваньні. Такіх людзей немагчыма прывесці да аднаго стандарту.

① з в а н к і на « С в а б о д у »

СПАДАРЫНЯ: Я — мама няпоўнагадовага хлопчыка Віктара, які аказаўся на Акрэсціні. Я думаю, што нам, дарослым беларусам, мусіць быць сорамна, што ня мы выйшли абараняць свае правы й чалавечую годнасць, а нашы дзеци. Яны падставілі свае, яшчэ кволія, плечы, каб абараніць нашу свободу. Можа, мы, дарослыя грамадзяне, нарэшце ўжо задумаемся над тым, што з намі робіцца.

панядзелак, 24 красавіка 2006, 6:42

А.ГРАБЛЕЎСКІ: АДНЫХ ТЭРМАСАЎ ТАМ СТАЯЛІ СОТНІ

Радыё Свабода

На Каstryчніцкую плошчу ў намётавы лягер паехаў і трыццацігадовы юрыст з Воршы Алег Граблеўскі.

ГРАБЛЕЎСКІ: Мне хацелася ўбачыць людзей, якія не забяліся, ведаючы, колькі тэхнікі туды было нагнана, колькі міліцыянтаў. І заява Сухарэнкі, што вы, маўляў, сядзеце ў турму за тэрарыстычную дзеянасць, яна мяне так абурыла й падмацавала жаданье ісъці туды!

Алег Граблеўскі кажа, што прыкладна з такім ж думкамі ехаў у 2004 годзе на кіеўскі Майдан. Самае моцнае ўражаньне, паводле ягоных словаў, — гэта адчуваньне еднасці пратэстоўцаў і іхных землякоў, гатовых прынесці на Майдан апошняе, што ў іх ёсьць. У сакавіку 2006 году тое саме Алег адчуў і на Каstryчніцкай плошчы.

ГРАБЛЕЎСКІ: Людзі проста прыходзілі й пыталіся: што вам трэба? Адных тэрмасаў там стаялі сотні! І я асабіста нават такое назіраў: стаіць спэцназавец і кажа: «Вось слачы, яны там ядуць, а нам за суткі толькі сто грамаў рысу далі!» Дзяўчатаны гатавалі каву, гарбату. Усе мужчыны стаялі ў ачапленыні, а бабулькі сталага веку зранку і ўвечары прыбіралі съмецьце, нават за спэцназаўцамі недапалкі прыбіралі. І я ня бачыў там ніякіх «наркаманаў ды радыкальных алькаголікаў», «статку маладых адмарозкаў», як выказаўся Зімоўскі.

Рэпартажы БТ Алегу паглядзець не давялося: на той час ён ужо быў на Акрэсціні. Гэта ягоная жонка, Алеся, застаўшыся дома з двумя дзецьмі — сямігадовым Хведарам і пяцігадовым Сыцяпанам — углядалася ў тэлевізійны экран, спадзеючыся ўбачыць мужа. А ёй паказвалі зусім іншае.

ГРАБЛЕЎСКАЯ: Шпрыц там быў такі, як Маргунову ад яшчуру прышчэпку рабілі! Такі шпрыц там паказалі. А што зь людзьмі сталася, дык нічога не сказалі! Білі ці ня білі? Ці ён жывы, ці адблі што? А пасъля высьветлілася, што на марозе столькі трымалі! Ён, як прыехаў, казаў, што ныркі яму нешта баляць — можа, падстудзіў трохі...

Алегу Граблеўскаму далі 10 сутак. Юрист Свабоднага прафсаюзу зь вялікім судовым досьведам абароны чужых правоў, ён кажа, што даводзілася толькі дзівіца ўбачанаму ды пачутаму на ўласным працэсе ў Партызанскім судзе.

ГРАБЛЕЎСКІ: Судзьдзя запытала, ці патрэбны мне адвакат. Адказваю: «Канечне!» Тут жа сядзіць адвакат з пачкам квіткоў на аплату... Я пачынаю яму гаварыць пра нормы права — пра тое, як мы будзем бараніцца. А ён паглядзеў на мяне ды кажа: «Ты што, ня ведаеш, супраць каго ты пайшоў? Якая табе абарона! Давай, пайшлі хутчэй!» І ўвесь працэс прайшоў за сем хвілінаў. Мне гэта было вельмі цікава з прафесійнага гледзішча!

Сённяня Алесі ўжо здаецца, што тых 10 сутак на Акрэсцініа нібыта ў не было. Алег, як звычайна, працуе за кампютарам, старэйши сын — у школе, а меншы сядзіць у яе на руках. Ён яшчэ ня ўмее размаўляць, хаця ў дужа імкненцца ўставіць у матчыны ўспаміны сваё слова.

ГРАБЛЕЎСКАЯ: Як заходзіла ў бухгалтэрью плаціць грошы за свайго вязня, дык выйшаў мужчына, каб абвесткую нам нейкую зрабіць, і пытаецца: «Хто ў вас сядзіць?» Кажу: «Муж». А ён: «Дык як жа Вы яго адпусцілі? А самі што?» «Сама, — кажу, — зь дзецьмі сяджу, двое дзяцей на руках». Пытаецца: «А каб ня дзеци, таксама б паехалі?» «Канечне!» — адказваю. Ён так паглядзеў на мяне, і ў вачах чыталася: «Ну, канец гэтаму рэжыму, неўзабаве нешта зъменіцца!»

аўторак, 25 красавіка 2006, 8:11

В.ГРЫНЧЫК: ТАКОЙ КАМПАНІІ Ў АДНЫМ МЕСЦЫ НЕ СПАТКАЕШ ВА ЎСЁЙ БЕЛАРУСІ

Mihal Strel'mak, Minsk

Менскі праграміст Віктар Грынчык стаў палітвязнем у 19 гадоў. Віктар — прыроджаны тэхнар. Паводле сваякоў, большую частку дня ён праводзіць за кампутарам.

ВІКТАР ГРЫНЧЫК: Я займаюся праграмаваньнем. Эта мая справа, мой бізнэс. Вучыўся ў каледжы сувязі, потым адтуль сышоў. Цяпер сярэднюю адукацыю атрымліваю ў вечаровай школе, потым буду паступаць у БДУІР.

Пра акцыю на Каstryчніцкай плошчы Віктар даведаўся з навінаў незалежных інтэрнэт-сайтаў. Юнак вырашыў пабачыць пратэст на свае вочы. Акцыя ўзрушила, і ён штодня пачаў прыяжджаць на плошчу. Цётка Віктара Галіна Дайнека прыгадвае.

ДАЙНЭКА: Атрымалася, што ён застаўся толькі ў апошнюю ноц. Мы не маглі яго адгаварыць, таму што ён стаяў у шэрагах. Побач такія ж хлопцы. Мы ежу прыносілі. У адну ноц яго забраў бацька — прыехаў на машыне. А ў гэтую ён стаў, і было відаць, што ён ня пойдзе. Як мы яго маглі адгаворваць, гледзячы ў твары гэтых маладых хлопцаў??

Учынак Віктара наўрад ці быў выпадковым. У сям'і, дзе ён рос, у асяродзьдзі сваякоў і блізкіх да свабодалюбных ідэяў ставяцца як да вялікай каштоўнасці. Гаворыць маці юнака Лілія Грынчык.

ЛІЛІЯ ГРЫНЧЫК: Дзеці гэтыя каму пагражалі?! Проста яны хацелі выказаць сваё меркаванье. Яны там не стаялі п'яныя, як гэта апісвалі. Стаялі са сьвечкамі, з шарыкамі, з плякатамі. І за гэта хіба трэба было хапаць? Ужо страшна. У нас такое пачуцьцё, што можа стаць, як пры Сталіну. Што будуць саджаць і саджаць...

За ўдзел у акцыі суд пакараў Віктара Грынчыка 12 суткамі арышту, якія ён адбываў у Жодзінскай турме. Зьняволенъне не зламіла хлопца. Там ён знайшоў шмат аднадумцаў.

ВІКТАР ГРЫНЧЫК: Было самае прыемнае тое, што з кім бы ты там ні дачыняўся, усё роўна адчувалася адзінства. Людзі там былі зъяднаныя адной ідэяй. Мы там разумелі адзін аднаго з паўслова. Такой кампаніі ў адным месцы, напэўна, нідзе не спаткаеш ва ўсёй Беларусі. Толькі, можа, хіба што яшчэ была такая на плошчы, дзе сабраліся людзі, вартыя павагі й вельмі каштоўныя.

серада, 26 красавіка 2006, 8:42

Ю.СІДУН: ЦЯПЕР Я ВЕДАЮ, ШТО СТРАШНАГА Ў ГЭтыМ НІЧОГА НЯМА

Радыё Свабода

Юрась Сідун — дызайнэр, адзін з супрацоўнікаў інтэрнэт-рэсурсу [studenty.by](#). Юрася затрымалі ў першую ноч існаваньня намётавага лягеру, разам зь ягонай сябродуктой Вольгай Кузьміч. Дзесьць сутак, пакуль знаходзіўся на Акрэсціна, Юрась пакутаваў ад невядомасці. Ён ня ведаў, што сталася зь ягонай Вольгай — колькі ёй далі сутак, дзе яна знаходзіцца, ці даходзяць ёй перадачы. Да таго ж у іхнай хаце засталіся котка й два папугаі. Перадаць ключы было немагчыма. Тым часам сваякі ня мелі інфармацыі пра затрыманых. Распавядае сястра Юрася, Хрысьціна Сідун.

ХРЫСЦІНА: У судах катэгарычна сцьвярджалі, што нікога з затрыманых прывозіць ня будуць... Мабыць, інтуіцыя падказала, і, знаходзячыся ў судзе Цэнтральнага раёну, я вырашила пачакаць да апошняга... І дачакалаася. Апошнім

аўтобусам прывезлі ў Юрку. Сказаўшы, што пра гэтых людзей наагул забыліся, нават пратаколаў на іх няма.

На судзе Юрасю ўдалося ўсё ж перадаць ключы ад кватэры. Хрысьціна кажа: нягледзячы на нэрвовас напружанне, за 10 сутак зъняволенъне брата й ягонай сябродуктой былі ѹ становчыя эмоцыі.

ХРЫСЦІНА: Уразіла, колькі сябродукт, высьветлілася, і ў мяне, і ў Юркі, і ў Волі... Я нават не чакала! Людзі, зь якімі мы проста некалькі разоў кантактавалі-сутыкаліся, якіх я не лічыла блізкімі сябрамі, тэлефанавалі й рэальна дапамагалі... Мы дамаўляліся, займалі чаргу, каб перадаць перадачу, а пятай раніцы. Мянляліся, перадавалі, потым нехта падвозіў...

На думку Юрася, улада меркавала запужаць людзей арыштамі. Але дамаглася цалкам супрацьлеглага выніку.

ЮРАСЬ: Адзін хлопец, які быў са мной у камэры, таксаваў уначы. Ехаў міма плошчы — яго затрымалі. Разам з даішнікамі прыехаў на Акрэсціна. Яму далі 12 сутак, сказаўшы, што ён выкрыкваў стандартныя лёзунгі «Ганьба» й гэтак далей. Праз гэтых суткі хлопец выйшаў на волю зусім іншым чалавекам — пачаў прапаноўваць нейкія свае цікавыя акцыі.

Магчыма, мяркую Юрась, гэткім мэтамарфозам спрыялі сэмінары на тэму палітадукацыі, якія ладзіў Алеся Янукевіч, намеснік старшыні БНФ.

ЮРАСЬ: Грамадзтва вельмі моцна зъмянілася. Гэтых масавыя арышты зрабілі нашмат горш уладам, чым тым, хто сядзеў на Акрэсціна. Людзі выходзілі з Акрэсціна зусім зь іншым поглядам на жыццё й ситуацыю ў Беларусі. Мяне асабіста заусёды стрымліваў факттар: маўляў, затрымаюць. Цяпер я ведаю, што страшнага й жахлівага ў гэтым нічога няма. Будуць яшчэ суткі — значыць, будуць. Спакойна да гэтага стаўлюся.

чацьвер, 27 красавіка 2006, 9:08

А.СЮДАК: Я ІШОЎ ПА ГОРДЗЕ. ЯНЫ МЯНЕ ЗАТРЫМАЛІ

Міхал Стэльмак, Менск

Палітвязьнем менскай турмы на Акрэсціна больш за два тыдні быў і 25-гадовы дэмакратычны актывіст з Вялейкі Аляксей Сюдак. Пасьля фінішу агітацыйнай кампаніі за Мілінкевіча Аляксей падаўся ў сталіцу. Але сувязь з ім тут раптоўна абарвалася. Больш як суткі пра яго нічога не было чуваць. Пра тое, што адбылося, Аляксей змог распавесці значна пазней.

СЮДАК: Там не зусім зразумелая сітуацыя. Я ішоў па горадзе, і аднекуль мяне пільнавалі. Яны мяне затрымалі...

Аляксей Сюдак — асоба ў Вялейцы вядомая. Тут ён узначальвае суполку Партыі БНФ. Паводле кіраўніка вялейскай суполкі АГП Уладзімера Малярчука, Аляксей — лідэр аўтарытэтны, найперш сярод мясцовай актыўнай моладзі.

МАЛЯРЧУК: Таму што ён пастаянна чымсьці цікавіцца, ён захоплены барацьбой за законнасць, за праўду. Ён прыцягвае іншых...

Віталь Паўлоўскі — яшчэ адзін вялейскі сябра Аляксея. Ён лічыць, што дэмакратычныя погляды паплечніка сфармаваліся ў юнацтве.

ПАЎЛОЎСКІ: Ён наагул выйшаў са скаўтаў. У 1994 годзе пры майм удзеле была створаная скаўцкая арганізацыя. Ён быў тады яшчэ вучнем, прыйшоў у скаўцкую арганізацыю, і, як мяркую, яна зрабіла ўплыў на ягоную съядомасць, жыцьцёвы выбар. Скаўцкая арганізацыя выдавала газету. І цяпер ён, калі падрос, пачаў выдаваць газету «Волат». Гэта гістарычная газета.

Захапленыне гісторыяй адбілася на выбары прафэсіі.

Аляксей заканчвае завочнае навучанье ў менскім пэдагагічным універсітэце, ён будучы настаўнік гісторыі. Аднак ці дазволяць вялейскаму актывісту выкладаць у цяперашняй беларускай школе? Першая спроба праца-ваць выкладчыкам не ўдалася.

СЮДАК: Я працаў у базавай вясковай школе. Маленькія школы, паводле пляну, закрываліся й звозіліся ў адну вялікую. У тым ліку закрылі й маю, дзе правёў чатыры гады.

Пасьля гэтага Аляксей быў нейкі час беспрацоўным, а затым уладкаўся ў прадпрымальніцкую структуру. Але вернемся да яго сакавіцкага затрымання.

СЮДАК: Самае цікавае на 25 сакавіка было, калі Казулін вёў людзей да Акрэсціна. Я тады знаходзіўся ў камэры, вони якой выходзілі ў двор. Сюды загналі спэцназ — з аўтаматамі, пісталетамі. Загналі туды два аўтамабілі накшталт «хамэраў» — гэта аўтамабілі расейскай вытворчасці, «тыгры». Міліцыянты стаялі зь непрабіўнымі шчытамі. Мы разумелі, што адываецца нешта сур'ёзнае, што, відаць, людзі ідуць сюды, хаця мы й ня ведалі, што яны ідуць. Уражаныні: вельмі шмат там файных людзей сядзела. Мяне перакідвалі з камэры ў камэру, і я пазнаёміўся са шмат якімі людзьмі.

пятніца, 28 красавіка 2006, 6:51

З.ЛАПЦЁНАК: ШКАДА, ШТО ЗАМЕСТ ДЫСКУСІІ АДБЫВАЕЦЦА ГВАЛТ

Юлія Шарова, Менск

Супрацоўнік прыватнай фірмы, праграміст і вядомы ў Беларусі эсперантыст Зыміцер Лапцёнак быў затрыманы ў намётавым лягеры ноччу 24 сакавіка. За ўдзел у акцыі яму давялося адседзець у Жодзіне 15 сутак.

Зьміцер ніколі ня быў рэвалюцыянэрам. Жыў звычайным жыцьцём: працеваў, катаўся на ровары, хадзіў на канцэрты беларускіх рок-гуртоў, перакладаў на эспранта клясыкаў беларускай літаратуры. Некалькі разоў хадзіў на «Чарнобыльскі шлях», але, як сам кажа, «для масавасці». На Каstryчніцкай плошчы апынуўся, сам ня ведаючы як.

ЛАПЦЁНАК: Нейкага рацыянальнага тлумачэння ня маю. Проста душа паклікала: трэба прыйсьці, трэба быць, каб на аднага чалавека болей, дапамагчы людзям стаяць. Ну ѹ паказаць, што я іх падтрымліваю, што гэта таксама мая думка, што гэты пратэст — і мой пратэст.

Зьміцер кажа, што адчуванье страху ў шмат якіх удзельнікаў акцыі было толькі тады, калі ўласна зыліквідоўвалі намётавы лягер. Потым ужо ня страшна.

ЛАПЦЁНАК: Я больш упэўніўся, што справа свабоды вартая, трэба й далей гэтак рухацца. І даведаўся пра тое, што турма — гэта ня страшна, гэта не балюча, таму ня трэба баяцца выходзіць на плошчу ці паказваць свае прапакананыні. Ня трэба баяцца, што пасъля гэтага будзе турма. Гэта ня самае горшае, што можа здарыцца ў жыцьці чалавека.

У камэры, дзе Зьміцер сядзеў зь іншымі вязнямі, гулялі моцныя скразьнякі. Калі на дварэ было халодна, то ѹ людзі ў камэры мерзлі. Калі надвор'е выдавалася сонечным, дык у камэры не было чым дыхаць — усе бяз вынятку прастылі ѹ захварэлі, хоць і ня надта сур'ёзна. Але на колькі дзён да іх пасадзілі хлопца-астматыка: судзьдзя ня ўзяў пад увагу тое, што чалавек з такой хваробай можа загінуць у любы момант, асабліва ў такіх умовах, і даў хлопцу максымальны тэрмін — 15 сутак.

Даша Каткоўская ў акцыі апазыцыі ня ўдзельнічала, але яна разам зь некалькімі энтузіястамі дапамагала зьняволеным, якія трапілі на Акрэсьціна і ў Жодзіна. Са Зьмітром Лапцёнкам яна была раней крыху знаёмая з інтэрнэт-бло-

гаў. Калі зь ім здарылася бяды, прывезла ў Жодзіна перадачу. Кажа, што такія мужчыны, як Зьміцер, ёй проста падабаюцца.

ДАША: Я вельмі люблю такіх сур'ёзных, сталых хлопцаў, якія ня вельмі шмат гавораць, але сапрауды ведаюць, чаго хочуць. Па іх адразу відаць, што ѿ іх вельмі глыбокі ўнутраны съвет, цікавы для ўсіх.

Прыяцелька Зьмітра Віка таксама спачувала акцыі на Каstryчніцкай плошчы — колькі разоў яе затрымлівалі за спробу пранесыці ў намётавы лягер цёплыя рэчы й ежу, але на Акрэсьціна не забіралі. Калі Зьмітра выпусцілі з Жодзінскага ізалятару — гэта адбылося ўначы — Віка прыехала па яго зь Менску й прывезла дадому.

ВІКА: Уласна кажучы, я ад Зьмітра не чакала такой съмеласці, такой адвагі, такой мужнасці й такога напору нейкага, зусім неверагоднага, такога мужчынскага. І было мне вельмі прыемна, што сярод маіх знаёмых ёсьць такі чалавек. Уразіў мяне съмеласцю, заразіў мяне ёю, навучыў не баяцца, навучыў мяне глядзець у очы небяспечы. Я ганаруся тым, што знаёмая зь ім.

Зьміцер даўно займаецца эспранта, перакладае на гэту мову творы беларускіх пісьменнікаў — Караткевіча, Арлова, Глебуса. Mae сяброў-эспрантыстаў у самых розных краінах съвету: празь пераклады Лапцёнка жыхары Нямеччыны й Кітаю, Бразыліі й Злучаных Штатаў даведваюцца пра Беларусь і ейную культуру. Калі ён напісаў на эспранта свае нататкі пра Каstryчніцкую плошчу, ягоныя замежныя сябры былі ўзрушаныя.

ЛАПЦЁНАК: Некаторыя людзі, якія больш цікавяцца гісторыяй ці палітыкай, яны папросту параноўваюць з Чылі, з Аргентынай, зь іншымі дыктатарскімі рэжымамі й кажуць: шкада, канечне, што ѿ нашае такое прагрэсіўнае стагодзьдзе яшчэ застаюцца краіны, у якіх замест дыскусіі адбываецца гвалт.

аўторак, 2 траўня 2006, 8:39

УДЗЕЛЬНІКІ ПЛОШЧЫ — СЯМ'Я ШЫЛАЎ

Mіхал Стэльмак, Салігорск

Актыўнымі ўдзельнікамі акцыі на Кастрычніцкай плошчы ў Менску была салігорская сям'я Шылаў. Шылаў — чацьвёра. Уладзімер — галава сям'і, ягоная жонка Святлана і два іх сыны: 15-гадовы Іван і 13-гадовы Ільля. У сакавіку ўсе яны неаднаразова выяжджалі ў Менск, у намёстравы лягер.

СВЯТЛНА: Мы й 19-га туды ездзілі, і 20-га там былі. Ездзілі й вярталіся назад, бо на працу трэба было. І потым муж выканаў сваю працу й разам з хлопцамі вярнуўся на плошчу. А я, вядома, засталася дома, бо ў нас жывёлы ёсьць, якіх кінуць нельга.

У ноч з 23 на 24 сакавіка на Кастрычніцкай плошчы знаходзіліся троє Шылаў — бацька з сынамі.

ІВАН: Нас затрымалі, у розных машынах везьлі на Акressyціна. Мы як непадуналетнія былі ў спэцыяльным корпусе, а бацька патрапіў спачатку на Акressyціна, а потым у Жодзіна.

Уладзімеру Шылу прысудзілі 10 сутак арышту. Чым запомнілася Жодзінская турма?

УЛАДЗІМЕР: Запомніліся людзі, зь якімі я там апынуўся разам, клетка, у якой сядзеў. Я наагул першы раз апынуўся за кратамі, я думаў, што праз акно нешта хоць відаць, але там жа такія жалюзі, праз якія нічога наагул не відаць.

На турэмныя адметнасці ва Уладзімера прафэсійны погляд. Ён інжынэр-будаўнік. Як, дарэчы, і Святлана. А вось дзеци пакуль школьнікі. Ці задаволеныя імі бацькі?

СВЯТЛНА: Ільля больш паслухмяны, Ваня вельмі калю-

чи. Начытаны: ён у асноўным чытае беларускія часопісы. Ён, канечнэ, вельмі цікавіцца гісторыяй. Запамінае добра. Ён удзельнічае ў алімпіядах, у яго гісторыя ідзе на высокую адзнаку. Але я думаю, што ён усё-ткі тэхнар — у яго аднолькавыя здольнасці.

Між тым, школьнае начальства Івана ня любіць. Ён — актыўіст незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт», і большасць моладзевых акцыяў праходзіць у Салігорску пры ягоным удзеле. За гэта мясцовая міліцыя затрымлівала хлопца дзясяткі разоў.

А вось што думае пра сыноў бацька.

УЛАДЗІМЕР: Ільля — вельмі арганізаваны такі, яго ня трэба правяраць: зрабіў ён урокі ці не. Ільлю яшчэ трывацца гадоў, але, можа, Ванеў прыклад яго спакусіў на такія вось актыўныя дзеяньні. Таму што для мяне таксама было нечаканым, што Ільля возьме такі актыўны ўдзел. Ён жа таксама ўсё разумее, што адбываецца з намі, з краінаю. Калі нас выклікаюць на камісіі, калі размаўляю з дырэктарам школы, я ім кажу стандартную рэч, што хворы ня я, не мае дзеци, а хворая — краіна.

А яшчэ Ільля — здольны футбаліст. Ён — капітан моладзевага складу салігорскага «Шахтару», дарослая каманда якога летасці стала чэмпіёнам Беларусі.

з в а н к і   н а   « С в а б о д у » ⑩

СПАДАРЫНЯ: Хачу звярнуцца да Аляксандра Рыгоравіча праз вашае радыё. Я пэнсіянэрка, ня вашая прыхільніца, але й не праціўніца. На выбары не хаджу, няма сэнсу. Але хачу вам параіць. Праявіце міласэрнасць, адпусціце Казуліна без суду й съледзства, тым больш, што сказаў ён праўду. І скажыце яму «дзякую», бо ніхто з вашых набліжаных праўды пра вас ня скажа. Адмоўцеся ад інаўгурациі. Якая можа быць інаўгурация пасля таго, што адбылося!

серада, 3 траўня 2006, 8:25

Д.АРАСТОВІЧ: МЯНЕ СУСТРАКАЛІ З КВЕТКАМИ

Радыё Свабода

На плошчу студэнтка другога курсу Беларускага тэхнолягічнага ўніверсітету Дарына Арастовіч хадзіла штодня, а забралі яе напярэдадні разгону намётавага лягеру.

ДАРЫНА: Думала, з раніцы прывезьці каву й гарбату, але праспала. Прачнулася, кажу маме: «Так няёмка, што праспала...» А яна мне: «А ну хутчэй на плошчу, цябе там людзі чакаюць, халодныя, галодныя!» Карацей, выправіла мяне хутчэй. Я хадзіла, налівала гарбату, калі да мяне падышлі двое ў цывільным. Сказаі: «Зьбірай рэчы — і за намі!» Тут нас пачаў здымамаць нейкі рэпартэр, людзі закрычалі: «Ганьба!» — і я адбегла да лягеру. А потым трэба было ехаць на вучобу. Мне казаі: шукай рэпартэра, зь ім цябе не затрымаюць. Але я не знайшла, пайшлі да мэтро разам зь нейкім хлопцам. Падышлі ўжо да падземкі, хлопец ужо радаваўся, расказваў: «Я так баяўся да лягеру падыходзіць, у мяне пяты курс, праца, вось — першы дзень як рашыўся, пастаяў дзесяць хвілінаў. Ну ўсё, ужо мэтро, ужо не забяруць...» І тут якраз падкраліся ў цывільным, сказаі: «Ціха! У аўтобус!»

Дарына — будучая архітэктарка, апынулася на Акressyціна. У судзе нават быў нейкі съведка, які паказаў, што дзяўчына хуліганіла. Пакуль гэты чалавек распавядаваў пра «злачынствы» студэнткі, у яго з-пад швэдра вывалілася пляшка віна. Нават судзьдзі, кажа Дарына, стала няёмка. Але 10 сутак ёй выпісалі. Праўда, да прысуду дзяўчына паставілася спакойна.

ДАРЫНА: У мяне брат раней адседзеў суткі. Тата таксама праз гэта прайшоў. Тата мой — сябра партыі «Народная Грамада». Бацькі з ранняга дзяцінства пачалі мяне

вадзіць з сабой на мітынгі. Розную літаратуру давалі чытаць. Так што потым я пачала хадзіць на гэтыя мерапрыемствы самастойна. Усё гэта на мяне паўплывала.

Дарына расказвае, што ейная сям'я пацярпела за свае погляды. Калісьці ў маці была вельмі добрая праца, але пасьля таго, як яна ўзяла ўдзел у адным з «Чарнобыльскіх шляхоў» — звольнілі. Потым не адзін год шукала месца, цяпер працуе недзе лябаранткай. Бацьку, які меў прафесійнае захворванье — траціў голас, паставілі ва ўніверсітэце перад выбарам: ці працуеш напоўніцу, ці звольнім! Цяпер вучоба самой Дарыны пад пагрозай. Далі ўжо вымову й папярэдзілі, што ўдзел у намётавым лягеры будуць пастаянна мець на ўвазе. Але аптымізму сям'ю Арастовічаў гэтыя здарэнні не пазбавілі. Расказвае бацька дзяўчыны, спадар Альесь.

АЛЕСЬ: Відаць, ад маіх бацькоў пайшла гэтая цяга да свабоды. Сам я стаў сябрам апазыцыйнай партыі. Дачка мая таксама прагнє свабоды. Характар у маёй дачкі цудоўны. Яна сапраўдная патрыётка. Вельмі яе люблю. І ганаруся ёй!

Спадар Арастовіч лічыць, што выхаваў дзяўчыну вельмі добра: яна зь пяці гадоў танцуе ў фальклёрна-харэграфічным ансамблі «Зорачка», вучылася ў беларускай школе, ведае, што такое культура й да чаго трэба ісьці беларусам.

Любоў Арастовіч, маці Дарыны, расказвае пра свае пачуцьці, калі Дарына пазваніла й паведаміла прысуд.

ЛЮБОЎ: Што я адчувала? Крыўду, прыкрасыць, боль... А калі даведалася, што ёй афіцыйна прыпісвалася, — злосыць на ўлады за хлусьню. У мяне вельмі добрая дачка! І я ганаруся, што яна ўдзельнічала ў мерапрыемствах на плошчы. І спадзяюся, што яна так і далей годна будзе сябе паводзіць.

Такую згоду ў сям'і Дарына лічыць нормай.

ДАРЫНА: Для мяне гэта звычайна. І мае сябры, і сябры маёй сям'і — усе такія! Я ж таксама не хацела сядзець! Калі мяне засудзілі, датэлефанавалася дадому. Бацька сказаў: ну што ж, добра, адседзіш... А сустракалі мяне з кветкамі.

чацьвер, 4 траўня 2006, 9:16

А.СТРАЛЬЦОЎ: МЫ БЫЛІ ГАТОВЫЯ ДА САМАГА ГОРШАГА

Галіна Абакунчык, Менск

Сябра Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада) Алесь Страньцоў з прэстыжнай працы ў прыватнай кампаніі быў звольнены яшчэ падчас збору подпісаў за А.Казуліна. Таму на Каstryчніцкай плошчы заставаўся ўсю першую ноч, затым працаўваў фотахранікёрам партыі, прыносіў пратэстоўцам лекі, ежу й гарбату. Быў затрыманы 23 сакавіка пасля таго, як на аўтамабілі прывез туды рок-музыкаў. 10 сутак арышту за гэта шокам ня сталі, кажа Алесь.

СТРАЛЬЦОЎ: Маральна ўсе людзі, якія ішлі на плошчу 19 сакавіка, былі гатовыя да самага горшага. Таму 10 сутак — гэта нішто ў параўнанні з тым, што рэжым нам пагражаяў 15 гадамі, пагражаяў закатаць нас пад асфальт.

Калі Алесь адбываў прысуджаны тэрмін на Акрэсціна, суд завочна прызначыў яму яшчэ 7 сутак за ўдзел у падзеях 2 сакавіка, калі быў зьбіты А.Казулін, а затым адбыўся мітынг з удзелам А.Мілінкевіча. Тамара Страньцова, адрозна ад сына, вельмі абураная тым, што зь ім адбылося.

СТРАЛЬЦОВА: Ён плякат трymаў: «За радзіму, за Беларусь, за цябе!». Чамусьці можна напісаць «За Беларусь!» на кожным слупе. А як трymаць у руках, дык нельга.

Калі Алесь адбываў дадатковы тэрмін, абвясціў галадоўку на знак пратэсту супраць крымінальных справаў на сяброў палітычных партыяў. Ён кажа, што падзеі тых дзён відавочна паўплывалі й на ахойнікаў турмы.

СТРАЛЬЦОЎ: На трэція суткі я крыху страціў прытомнасць, і яны вельмі напалохаліся. Усё спрабавалі падсунуць мне кубак гарбаты альбо даць дзъве порцыі. Чалавек, які адказвае за нас, ходзіць па калідоры, калідорная, яна звычайна вельмі груба лаецца, але гэтым разам вельмі спачувальна паставілася, сказала, маўляў, дзеткі, вы ж гэтым нічога не дакажаце... Яны вельмі спалохаліся 25 сакавіка. Былі такія цікавыя моманты, калі міліцыянты хадзілі па калідоры, і такія слова ад іх гучалі: нам гамон, жахлівия справы — гэта я ўжо на літаратурную мову перакладаю. Упершыню пачуў, як міліцыя ўжывае такія слова, як «Жыве Беларусь». Я думаю, што яны ў прынцыпе паважаюць такую пазыцыю.

Сустракаць Алеся з турмы на Акрэсціна прыйшлі ягоныя сваякі, сябры й аднапартыцы. Адзін з іх, Мікалай, вызваліўся раней, адбыўшы 10 сутак пасля арышту ў намётавым лягеры ў ноч на 24 сакавіка. Кажа, што найбольш уразіла пазыцыя дзяржаўнага тэлебачання, але ні хлускія, ні рэпрэсіі яго не напалохалі.

МІКАЛАЙ: Мае знаёмцы паведамілі, што мяне паказвалі па БТ. І мяне паказвалі ў тым съятле, што гэта, маўляў, дзеци, падманутыя апазыцыяй. Дык вось мне сёлета — 30 гадоў. Вярніце ўсіх назад, пастаўце намётавы лягер, дайце яшчэ 10 сутак, і я ізноў пайду, каб хоць пабачыць тых людзей. Бо там было самае свабоднае месца ў Беларусі.

пятніца, 5 траўня 2006, 8:45

М.КВЯТКОЎСКАЯ: ЛЕПШ ЖЫЦЬ НЯСЫТА, АЛЕ ВОЛЬНА

Радыё Свабода

Марына Квяткоўская — інжынэр-фізык, даўняя аматарка турызму. Актывістка штабу Мілінкевіча, незалежная назіральніца за выбарамі, яна атрымала 10 сутак арышту — суд не ўлічыў нават сур'ёзнага захворваньня вачэй, якое яна якраз лекавала на момант затрыманья. Марына кажа, што на плошчу 19 сакавіка ногі прывялі яе самі. Наступным днём яна зь сябрамі вырашила прывезеці намёты ў лягер, дамовілася з прыватным кіроўцам. Але ўсе подступы да плошчы кантраліваліся, машыну спынілі.

КВЯТКОЎСКАЯ: Яны папрасілі выйсьці з машыны й адчыніць багажнік. Кіроўца пачаў спрачацца — маўляў, выж не даішнікі, вы ня маеце права ад нас гэтага патрабаваць. Тады адзін з собраўцаў проста пачаў яго біць. Я паспрабавала яго спыніць, казала: ён не вінаваты ні ў чым, чаму вы яго б'яце?

На Акрэсціна пасъля допыту Марыну амаль што адпусцілі, але ейны пашпарт перашкодзіў ёй уратавацца ад кратай.

КВЯТКОЎСКАЯ: Заставалася літаральна дваццаць кроакаў да свабоды... І тут на нашым шляху трапіўся нейкі палкоўнік. Ён кажа міліцыянту: «А куды гэта ты яе вядзеш?» Той адказвае — маўляў, яе адпускаюць, заўтра а трэцяй гадзіне ёй на Арлоўскую ў суд. Палкоўнік бярэ мой пашпарт, глядзіць... А там візы... Гэта так уразіла яго, ён у твары ажно зъмяніўся й кажа: «Не!!! Прытрымайце яе!!!»

Тое ж хваляванье ад колькасці візаў у пашпарце адчуў судзьдзя.

КВЯТКОЎСКАЯ: «А што гэта ў вас, Марына Ўладзімераўна, замежнымі візамі ўвесь пашпарт забіты?» Я казала — займаюся турызам, наведваю турыстычныя фэсты... Прамяне можна дазнацца ў любым турыстычным клюбе, бо маё імя вядомае ў турыстычных клубах... Ён так ухмыльнуўся — маўляў, няма чаго рабіць...

Калі Акрэсціна, сярод ночы, калі Марына вызвалілася, яе чакалі супрацоўнікі лябараторыі, дзе яна працуе. А вось блізкая сяброўка Натальля Лобус ня пэўная, што Марыне варта было, як кажуць, умешвацца ў палітыку.

ЛОБУС: Вельмі мэтанакіраваная, упартая. Гэта мая самая лепшая сяброўка... Я ў яе сумленнасьці, шчырасці, чысьціні чалавечай сто пяцьдзясят разоў упэўнівалася... Але ж вось тое, што яна ўмышалаася ў ту ю палітыку... Ня ведаю... Я ні за, ні супраць — ейная справа. Але ўсё ж, падаецца мне, ня варта было.

КВЯТКОЎСКАЯ: Не, ня марная была Плошча. Увесь съвет дазнаўся пра нас: што ёсьць Беларусь, што ў ёй жывуць людзі, якія жадаюць жыць лепей, жадаюць патрапіць у Эўразыю, якія здольныя змагацца за гэта. Як кажуць сябры-ўкраінцы, «клепей жыць у вольнай, але нясытай Украіне, чым у гэбэшнай Беларусі».

Звязанкі на «Свабоду» ①

СПАДАР: Лукашэнка сказаў, што палітычныя баталіі скончыліся. Хай ня мае ілюзія — спакой яму толькі сыніца! Нянявісьць, якую ён выклікае ў большай часткі насельніцтва, будзе паставянна падточвацца, і яе сілы абавязкова выльюцца ў такі пратэст, што задрыжаць асновы зла, а Лукашэнка, гэтыя праект цёмных сілаў, падзе.

аўторак, 9 траўня 2006, 8:13

С.ГАРЭЛІК: Я ПАДУМАЎ, ШТО ДНЁМ ТАМ І ТАК ДАСТАТКОВА ЛЮДЗЕЙ, А ВОСЬ УНАЧЫ — МАЛАВАТА

Міхал Стэльмак, Смалявічы

45-гадовы Сяргей — са Смалявічаў. Быў прадпрымальнікам, аднак, як ён лічыць, палітыка А.Лукашэнкі не спрыяе занятку бізнесам. Гэта й прывяло яго на Кастрычніцкую плошчу.

ГАРЭЛІК: Я лічыў і лічу, што такі стыль кірауніцтва не-прымальны для пачатку ХХІ стагодзьдзя. Таму мне ўяўляўся неабходным мой удзел. Я падумаў, што днём там і так дастаткова людзей, а вось уначы — малавата. Гэта была мая там другая ноч. Яна прывяла мяне спачатку на Акрэсціна, потым у Жодзіна.

Светапогляд Сяргея Гарэліка падзяляюць яго сямейнікі: жонка Ала й дочкі — Кацярына з Антанінай.

АЛА: Калі выходзілі зьняволеныея, мы стаялі з балёнчыкамі — чырвонымі й белымі. Тыя два шарыкі дагэтуль ляжаць у нас дома й ня зьдзымліся. Мы з шарыкамі сустракалі й пляскалі ў далоні ўсім. Я цалкам, на сто працэнтаў, на баку мужа й ганаруся ягоным учынкам.

Сяргей Гарэлік у турме займеў аднадумцаў, зь якімі працягвае контактаваць і абмяркоўваць паслявыбарчыя падзеі й сучасныя палітычныя працэсы ў Беларусі.

ГАРЭЛІК: Вось проста сёньня я глядзеў сайт Мілінкевіча, сайт Радыё Свабода. Мой погляд на сёньняшні дзень наступны. Любая справа, гэта маё перакананье, павінна мець правадыра. Павінен быць лідэр. Стыхійнасць нічога ня дасыць — павінна быць нейкая арганізацыя. Чаго й жадаю я Мілінкевічу. Мне думаецца, што гэта пэрспэктыўна.

чацьвер, 11 траўня 2006, 22:10

А.АБАЛЕВІЧ: СУД ПРАХОДЗІЎ БЯЗЬ СЪВЕДКАЎ

Міхал Стэльмак, Менск

Андрэй Абалевіч быў затрыманы на трэці дзень пасля завяршэння выбарчай кампаніі. Зь Мядзелу ён прыехаў у сталіцу падтрымаць удзельнікаў акцыі на плошчы.

АБАЛЕВІЧ: Я ішоў у бок Кастрычніцкай плошчы ад цырку. Міліцыянты ў цывільнym папрасілі праверыць дакументы. Я паказаў ім пашпарт. Тады яны сказаі, што трэба паехаць у пастарунак нібыта для ўдакладнення зьевстак. Пасадзілі ў машыну, прывезлы на Акрэсціна і ўжо там напісалі справу па 156-м артыкуле. Маўляў, я ішоў у бок плошчы ѹ нецэнзурна лаяўся. Крычаў, каб мяне праpusыцілі, скакаў...

Суд над 25-гадовым Андрэем праходзіў бязь съведкаў. Вынік — 7 сутак арышту. Яму не дазволілі паведаміць у Мядзел ні пра затрыманье, ні пра турму. Прыйгадвае Андрэю сябар Андрэй Якушонак.

ЯКУШОННАК: Я ведаў, што ён паехаў на акцыю. Была сувязь зь ім. Казаў, што там шмат людзей. А потым на наступны дзень бліжэй да вечара сувязі ня стала. Я пачаў крыху хвалявацца. Потым праз дзень-другі зразумеў, што чалавека забралі, і яго няма. У яго ёсьць бабуля, яна тэлефанавала, дык я ня ведаў, што ёй сказаць...

Андрэевы бацькі жывуць цяпер за мяжою, у Італіі. Андрэй таксама ў 2003 годзе паехаў быў за мяжу з прычыны, як ён кажа, перасьледу спэцслужбаў. Жыў у Бэльгіі, Італіі, Галінды, Францыі. Аднак летась вярнуўся на Бацькаўшчыну — у Мядзел.

АБАЛЕВІЧ: Я прыехаў, бо ўжо шмат часу мінула. Я вырашыў, што ўжо досыць, што там ужо ўляглося й забыліся

пра мяне гэтыя гэбэшнікі. Прыйехаў — у каstryчніку ўдзельнічаў у працы Кангрэсу дэмсілаў, пасьля гэтага працаваў у выбарчай камандзе Аляксандра Мілінкевіча.

Андрэй Абалевіч быў намеснікам кіраўніка штабу ў Мядзельскім раёне. А кіраваў штабам Зыміцер Вінаградаў.

ВІНАГРАДАЎ: Баліць у яго душа за радзіму, за Беларусь. Актыўна працаваў на выбарах. Стаяў у пікетах — у Нарачы, у Мядзеле, па вёсках. Съмела, адкрыта — ён умее весьці зь людзьмі дыялёг культурна, ветліва, пераканаўча.

Андрэй Абалевіч — сябра Аб'яднанай грамадзянскай партыі. Цяпер ён працуе над стварэннем і рэгістрацыяй на Мядзельшчыне раённай суполкі гэтай партыі.

АБАЛЕВІЧ: Атмасфера на Мядзельшчыне й навакол — цяжкая: людзі запалоханыя, баяцца. Але ёсьць і нармальная людзі, зь якімі можна працаваць. Паколькі партыйная рэгістрацыя, як я зразумеў, будзе цяжкай і маруднай, мы можам працаваць у сферы мясцовага самакіравання, дапамагаць людзям, а яны будуць дапамагаць нам.

пятніца, 12 траўня 2006, 20:06

I.ДЗЯЧАК: ПЕРАЖЫЦЬ ШОК ДАПАМАГЛА ВЕРА

Радыё Свабода

Іна Дзячак вывучае беларускую філялёгію ў пэдагагічным універсітэце ў Менску. Ідучы на плошчу, яна вельмі хваливалася за працяг вучобы.

ДЗЯЧАК: Я ніколі не хадзіла на палітычныя акцыі. 19 сакавіка быў першы раз. І, калі шчыра, баялася вельмі. У мяне быў такі страх... За вучобу найперш. Але я падумала: калі не пайду я, дык ня пойдзе яшчэ некалькі чалавек.

Іна прыходзіла ў намётавы лягер штовечар і пазней сышодзіла. А засталася на ту ю самую ноч, якая стала апошній. Напярэдадні Іна ўбачыла сон: яна ездзе ў ліфце, там зусім няма месца, і амаль няма паветра, а людзей шмат. У соне Іна адчула: калі ня вырвецца зь ліфта, то загіне. Сон аказаўся прарочы. 15 сутак арышту сталіся для яе вырабаваннем і маральнym і фізычным.

ДЗЯЧАК: Я не палю, і ў мяне алергія на пах тытуню. Я баялася, што ў мяне зьявіцца астма. Я прасіла й патрабавала, каб яны зрабілі камэры для тых, хто ня паліць — я ж не адна такая! Спачатку мяне пераводзілі з камэры ў камэру, але там усе палілі. Урэшце перавялі ў камэру, дзе я сустрэла дзівюх сябровак. Яны таксама ня паліць. І надалей мы ўжо былі ўтраіх.

А яшчэ перажыць шок ад арышту Іне дапамагла вера. Іна — шчырая пратэстантка. Ейны сябра, аднакурснік і аднаверца Міхась Чыжык адбыў на плошчы дзіве ночы. Ён таксама лічыць, што пераменены ў Беларусі — ад Бога.

ЧЫЖЫК: Я ня першы раз на апазыцыйных акцыях. І вера ў Бога надала мне съмеласці й мужнасці. Бо сам Бог — гэта праўда. І найперш вернікі павінны быць там, дзе праўда й дзе людзі змагаюцца за праўду.

Дзвінкі на «Свабоду»

СПАДАРЫНЯ: Хачу сказаць пра дзень 25 сакавіка. Гэты дзень, мусіць, увойдзе ў гісторыю. Самы бязылітасны дзень. Не разумею, шмат хто тэлефануе, абураеца... Калі жыве Бог у сэрцы, жыве нейкае дабро, то кожны разумее: як можна выйсьці супраць мірных людзей! Гэта проста жудасна! Шмат маіх знаёмых ня могуць прыйсьці ў сябе пасьля такога. Такое адываеца, а мы нічога ня можам зрабіць, бо добра разумеем, што супраць нас стаяць гэтыя шчыты, дубінкі, кулі і ўсё астатнія.

панядзелак, 15 траўня 2006, 17:07

Л.НАСАНОВІЧ: СА СЪПІНЫ НА НАС КІНУЛІСЯ ДВОЕ МУЖЧЫНАЎ

Міхал Стэльмак, Менск

Салігорцаў Ларысу Насановіч і Алега Борына затрымалі 22 сакавіка. Пасьля наведаньня Каstryчніцкай плошчы яны зьбіраліся вярнуцца дадому — у Салігорск.

НАСАНОВІЧ: Я з Алегам Борыным вярталася да аўтамашыны. А дагэтуль мы былі ў вольным гарадку. Калі мы ўжо праішлі Каstryчніцкую плошчу, са съпіны на нас кінуліся два мужчыны ў чорным адзеніні. Яны заштурхалі нас у аўтамашыну, забралі нашыя мабільнікі.

Раптоўнае зынікненне Алега й Ларысы выклікала трывогу ў іхных салігорскіх паплечнікаў, якія таксама бралі ўдзел у акцыі на плошчы. Расказвае Ніна Ярмалінская.

ЯРМАЛІНСКАЯ: Я пайшла іх шукаць. Абышла разы тры ўвесь намётавы гарадок, але іх ня ўбачыла.

БОРЫН: Спэцназ ставіўся да затрыманых жорстка, зьдзекаваліся маральна й фізычна. Нас амаль двое сутак не кармілі. Спалі мы ў халодных памяшканьнях — 2—5 градусаў цяпла. Нас завезылі ў Савецкі суд...

НАСАНОВІЧ: Суд быў фармальны. Я сказала судзьдзі Ляўковай: усё, што напісалі міліцыянты, — хлусьня. Ніякіх, маўляй, я лёзунгай на плошчы не выкрывала. Съведак ніякіх не было. Мне быў зачытаны прысуд — 10 сутак арышту.

Гэткі ж тэрмін зыняволенія атрымаў і Алег Борын.

Абодва палітвязні — асобы вядомыя ў Салігорску. Алег Борын — кіраўнік суполкі Кансэрватыўна-хрысьціянской партыі БНФ. Ларыса Насановіч падчас выбараў узначальвала ў Салігорску мясцовы выбарчы штаб А.Мілінкевіча.

аўторак, 16 траўня 2006, 14:23

С.ПАЧОБУТ: САМЫМ ЖАХЛІВЫМ БЫЛО — НЯ СПАЦЬ

Радыё Свабода

Гарадзенец Стас Пачобут — лідэр анархісцкага рок-гурта «Deviation». Уесь тэрмін існаваньня намётавага лягеру Стас знаходзіўся на ягонай тэрыторыі. Кажа, найлепшым уражаньнем сталіся людзі, якія былі вакол.

СТАС: Самым жахлівым было ня спаць — асабліва цягам першых двух дзён. Можна было толькі прылегчы ў намёце, але заснуць — не. Ну, што холад? Танчылі, пілі цёплæе пітво — і нічога такога цяжкага...

Стас здаўна выказвае свае грамадзянскія погляды, беручы актыўны ўдзел у акцыях пратэсту. Таму стасункі з міліцыяй у часе ліквідацыі намётавага лягеру яго зусім ня ўразілі.

СТАС: Я ня думаю, што там было нешта новае. Мяне затрымліваюць час ад часу з 1994 году... У 2000-м міліцыянты мне зламалі твар, я меў апэрацыю. На тле тых проблемаў пара штурхалёў, пара ўдараў дубінай па съпіне для мяне — нічога новага, нічога жахлівага.

У той час, калі зынішчалі намётавы лягер, брата Стаса, журналіста Андрэя Пачобута толькі вызвалілі з-пад арышту ў Горадні. 13 сакавіка яго затрымалі ў Менску супрацоўнікі КДБ. Потым даставілі ў Горадню, нібыта дзеля допыту, і пасадзілі пад арышт. Акурат 23 сакавіка выпусцілі, і ён вярнуўся дахаты. Але ж пад вокнамі хаты чакалі супрацоўнікі міліцыі, гатовыя затрымаць пры кожнай магчымасці. Андрэй кажа, што, адрозна ад брата, ён быў вельмі ўражаны сваволяй сілавых структураў, таму хваляваўся за фізычны стан Стаса.

АНДРЭЙ: Я ведаў, што Стас будзе ў намётавым лягеры

яшчэ да таго, як гэты лягер зъявіўся. Я прытрымліваюся такіх самых поглядаў на рэчаіснасць. Але я трохі нэрваўся з-за той атмасфэры ўсёдазволу, у якой дзейнічала ўлада. Я баяўся, каб яго не пакалечылі. Ніхто з нас не прызвычаўся да таго, што правы могуць парушацца настолькі брутальна, што міліцыя можа вось так праста біць.

Хлопцы лічаць, што ім моцна пашанцавала мець салідарных зь імі й моцных духам бацькоў. Бо перажыць арышт аднаго сына, а съледам — арышт другога, — цяжкае выправаванье.

СТАС: Маці ўжо прывыкла з 1996 году дазнавацца часам пра мяне з этэру Радыё Свабода. Бацька заўсёды быў салідарны. Пэўна, што ім было цяжка. Але калі пасадзілі ўжо — дык значыць, усё нармальна — значыцца, катаўніцтва нейкіх ужо ня будзе. Больш страшна ім было, калі я на плошчы быў — бо незразумела, як улада будзе спыняць гэты наш пратэст.

Пратэставаць Стас Пачобут працягваў і ў камэры Жодзінскага ізалятару.

СТАС: Усе трымалі галадоўку. Гэта было першы раз, калі гэткая супэрская камэра мне дасталася. Калі ўсе былі салідарныя, усе былі разам. Звычайна я галадаю адзін, або ўдвох... Яны хацелі, каб мы спынілі галадоўку — не пасаваў ім наш пратэст. Яны так нам ежу прапаноўвалі, паасобку да кожнага зъвяртаючыся: «А можа, Вам суп... А можа, Вам хаця б другое... А вось у нас тут гэткія катлеткі, тое-сёе...»

На погляд Стаса, факт існаванія Плошчы съведчыць пра новую хвалю імкненія беларускага грамадзтва да іншага жыцця. Ён кажа: калі людзі здольныя самаарганізацца, яны здольныя арганізаваць і новы, лепшы дзяржаўны лад.

па-за этэрам

КІЕЎСКІ МАЙДАН І МЕНСКАЯ ПЛОШЧА

Валер Каліноўскі

Падзеі ў Менску 19—25 сакавіка я ўвесь час міжволі па-раўноўваў з украінскай Аранжавай рэвалюцыяй, а менскую Плошчу — з кіеўскім Майданам, паколькі мне як журналісту давялося папрацаўаць і тут, і там.

Нягледзячы на розніцу ў маштабах акцыяў пратэсту ѹ іхных выніках, было шмат паралеляў у арганізацыі, у настроях, дэталях... Нават частку людзей, якіх я бачыў зь бел-чырвона-белымі сцягамі ў Кіеве на Майдане альбо ў намётавым гарадку на Храшчаціку, я пазней сустракаў на менскай Плошчы. Дый многія ўдзельнікі менскай акцыі сваю Каstryчніцкую плошчу называлі «нашым майданам», і ў цэлым было відаць, наколькі яны натхнёны Аранжавай рэвалюцыяй.

Першае супадzenie — раптоўны сънег і холад у Кіеве ў другой палове лістапада 2004 году й маразы ды завіруха ў Менску ў канцы сакавіка 2006-га. У Менску ператрываць халады было складаней. У Кіеве нават мэрэя расчыніла дзьверы для дэмманстрантаў, а ў Менску ўлады рабілі ўсё, каб прыхільнікі пераменаў замерзлі й разышліся. У журналістаў на плошчы быў прывілей: марознымі начамі мы маглі заходзіць у бліжэйшыя кавярні, грэцца, піць гарбату ці каву. Калі ж нехта з дэмманстрантаў ішоў у кавярню, яго хапалі людзі ў чорным, і ён зьнікаў. Гэтак забралі Аляксея Янукевіча, капляюш якога застаўся сіратліва ляжаць каля гукаўзмацняльнай апаратуры ў першую ноч на плошчы.

Менскія намёты былі маленькія, сымбалічныя, хаця й сярод іх стаяла свая кухня — некалькі мангалаў, і быў асобны намёт зь лекамі. Менскі намётавы лягер у паравананыні з кіеўскім выглядаў аматарскім, гэта сапрауды была стыхійная акцыя, якую падтрымалі апазыцыйныя палітыкі.

У Кіеве на Майдане была вялізная сцэна з маніторамі ѹ калёнкамі. У Менску — толькі электрагенэратаў, пульт і калёнкі. У паравананыні з Майданам гэта было вельмі съціпла, але плённа. Патрыятычныя песні сагравалі душэўна ѹ фізычна. На менскай Плошчы гучала перш за ўсё беларуская музыка, але вельмі папулярныя былі ѹ песні кіеўскага Майдану — гуртоў «Акіян Эльзы», «Воплі Віда-плясава», а неўміручы твор Алега Скрыпкі «Вясна» марознымі сакавіцкімі начамі шмат разоў пераконваў усіх, што «вясна прыйдзе».

Самае ж выразнае падабенства Майдану ѹ Плошчы — у настроях людзей, у іх рашучасці, патрыятызме, веры ѹ сваю праўду, у тым, як паводзілі сябе ўдзельнікі акцыяў, якія ветлівыя яны былі адзін да аднаго й да мінакоў, на-колькі стрымана рэагавалі на правакатарапі і сілы бяспекі. Акцыі пратэсту выклікалі нечуваныя хвалі салідарнасьці ѹ грамадзтве. Адзінае, што ў Менску гэтая салідарнасьць магла закончыцца зьбіццём і турмой. Але нягледзячы на перашкоды міліцыі, на плошчу «кантрабандай» праносілі дастаткова гарачай ежы й пітва. Адзін польскі калега неяк пахваліўся, што даўно так добра не харчаваўся, як тут на плошчы, — усё хатніе, смачнае.

Гэты польскі журналіст, які праправаўся на нашы выбары праз Расею, бо беларускія памежнікі яго не пускалі, у цэлым ацэньваў ситуацыю ѹ Беларусі як дэпрэсіўную і нават безнадзейную, і параваноўваў яе з тым, што было ѹ Польшчы ў пэрыяд ваеннага становішча. Ен і сам адседзеў у турме падчас тых падзеяў. Запомнілася ягоная крывая ўсьмешка, калі ён пачуў вядомы з Аранжавай рэвалюцыі лёзунг-зварот «Міліцыя з народам!» на менскай плошчы, тады ён сказаў: «Не, тут міліцыя з уродам».

Сапрауды паводзіны менскай міліцыі, АМАПу й розных іншых сілавых структураў былі зусім іншыя, чым паводзіны міліцыі ѹ Кіеве. Беларускія сілавікі на плошчы амаль нікога не хапалі, затое па-здрадніцку вылоўлівалі

тых, хто адыходзіў у мэтро ці на іншую вуліцу, зьбівалі іх, рвалі беларускія сцягі ды іншую атрыбутыку, абражалі і ўрэшце арыштоўвалі. Цягам менскіх акцыяў пратэсту я пабачыў столькі сілай аховы, што не стамляўся зьдзіўляцца, як шмат іх напладзіла цяперашняя ўлада. 25 сакавіка ў Менску паздымалі нават гарадзкія аўтобусы, каб прывезьці ўсю міліцыю ў цэнтар гораду. Не пускаючы людзей на плошчу, гэтыя ахоўнікі парадку мелі загад не ўжываць дубінак, затое без асаблівых ваганьняў білі людзей нагамі...

Адрозна ад Кіева, у Менску ўлады імкнуліся ўсяляк перашкаджаць удзельнікам у іхных пабывовых проблемах. Грамадскую прыбральню за дваццаць мэтраў ад намётаўага лягеру на плошчы ў часе акцыяў наўмысна закрылі «на рамонт». Калі ж некалькі хлопцаў прывезлы ў лягер біятуалет, людзі ў чорным так моцна зьблілі іх, што адзін страціў прытомнасць. Калі дэмантранты ўсё ж знайшли выйсьце, паставіўшы намёт на каналізацыйным люку, гэты люк заварылі камунальныя службы. Але, як казалі самі дэмантранты з пэўнай доляй гумару, яны вымушаныя былі «адгрызыці» гэты люк... Пасыля разгону намётаўага лягеру ў калодзеж адной нагой патрапіў амэрыканскі журналіст. Добра, што ён утрымаўся на паверхні, абышлося дробнымі траўмамі...

Камунальныя атакі гэтым не абмежаваліся. Дробныя перашкоды ўладаў выклікалі сорам за іх: то яны выключылі на плошчы съятло, то адшліфавалі каток, каб дэмантранты лепей падалі (яй сам два разы пасылізнуўся і ўпаў на гэтым лёдзе), то насыпалі съмецьцеўборачныя трактary, якія побач з намётаўым лягерам чысьцілі плошчу.

Нарэшце, мова. У часе Аранжавай рэвалюцыі ў Кіеве дамінавала ўкраінская мова, і ў мяне няма сумневу, што гэта была выразна нацыянальная рэвалюцыя. Такі ж нацыянальны па мове й духу настрой мелі й менскія акцыі супраціву. Калі ў першы дзень на плошчу выйшлі дзя-

сяткі тысяч чалавек, то, ходзячы паміж імі, я чую пераважна беларускую мову, найперш з вуснаў моладзі, і зьдзіўляюся, наколькі шмат у нас беларускамоўных людзей. Напэўна гэта было й формай выказванья пратэсту, напрыклад, да многіх на плошчы падыходзіў малады чалавек і заклікаў гаварыць па-беларуску «на злосьць рэжыму».

Неяк ноччу я вырашыў узяць інтэрвю ў трох хлопцаў з ачапленыня намётаўага лягеру. Выявілася, што ўсім ім каля трыццаці гадоў, адзін з іх працуе над касымічным апаратам «БелКА», другі — у цэнтры ядзернай энэргетыкі ў Соснах, трэці — таксама інжынэр-энэргетык, але на той момант ужо беспрацоўны. І два з іх раніцай пасыля дзяжурства на плошчы зьбліталіся пайсьці на працу. У цэлым жа трэба сказаць, што на плошчы былі інтэлігентныя, разумныя, ахварнія людзі, і маладыя, і пажылыя, шмат было студэнтаў зь Менску, але былі й тыя, што пaeхалі вучыцца за мяжу, але адпрасліся ў сваіх ВНУ. Пратэставалі вельмі сымпатичныя людзі, гэтак я адзначаў сабе і ў 2004 годзе ў Кіеве, і ў 2006-м — у Менску. Неяк у самым канцы працоўнага дня падчас майго апошняга ў той дзень простага ўключэння з плошчы ў этэр Радыё Свабода, якое акурат у гэты час транслювалася на ўсю плошчу, я не стрымаўся й пераказаў сваё прывітанье гэтым сымпатичным людзям.

Звычайна на акцыях апазыцыі я не нашу на куртцы акрэдытатаўнага пасьведчання замежнага журналіста. Але тады я гэта рабіў, і ня толькі зь меркаваньняў уласнай бяспекі, але й дзеля бяспекі ўдзельнікаў акцыі пратэсту, бо й я, і яны былі перакананыя, што пакуль на плошчы ёсьць шмат журналістаў, разганяць іх ня будуць. Акрамя таго, калі хтосьці з удзельнікаў акцыі хацеў пакінуць плошчу без экспасаў з міліцыяй, ён прасіў, каб нехта з журналістаў праводзіў яго да бліжэйшага прыпынку аўтобуса. Гэтак я вывеў з плошчы не адзін дзясятак хлопцаў і

дзяўчат. Для большай пэўнасці часам ішоў зь імі пад руку.

24-га раніцай я мусіў гэтак жа вывесці з плошчы Валянціну Палевікову. Гадзіне а 12-й ночы яна папрасіла мяне вывесці сястру Аляксандра Дабравольскага, а пад раніцу — і яе. Але дамова не была рэалізаваная. Хоць мы здагадваліся, што менавіта ў ноч паслья авбяшчэння ЦВК вынікаў выбараў намётавы лягер разгоняць, ды былі і ўскосныя прыкметы — бліжэйшыя кавярні былі зачыненыя менавіта да пятніцы, але ўсё адно хацелася верыць, што намёты дастаяць да Дня Волі.

Тая ноч была халодная, а палове трэцяй я пайшоў у сваю машыну, што была прыпаркаваная ля Палацу Рэспублікі, каб пагрэцца й папіць гарбаты з тэрмаса. Бліжэй да трох гадзінай ночы непадалёк ад мяне сталі шэрагам міліцыянты, якім даваў апошнія ўказаныні намеснік міністра ўнутраных спраў Філістовіч. Заўважыўшы гэткі рух, я вырашыў хутчэй пайсьці ў бок намётаў, але міліцыянты мяне й яшчэ некалькіх журналістаў спынілі. На загад Філістовіча кіраунік спэцназу Падабед пераапрануўся ў звычайную форму, узяў мэгавон, і калёна разам з намірушыла да намётаў. Журналістам загадалі стаць за міліцыйскі кардон каля Палацу культуры прафсаюзаў, а калі адзін фотакарэспандэнт не падпрадкаваўся, яго праста вывалаклі зь лягеру. На месцы намётаў дазволілі здыматъ толькі камэрам дзяржаўных тэлеканалаў.

Прагучаў заклік Падабеда да дэмантрантаў аб tym, што акцыя несанкцыянованая й трэба добраахвотна разысьціся. Гэта, дарэчы, была адзіная такая заява з боку міліцыі за ўвесь час існаванья намётавага лягеру. Але як разысьціся, калі лягер шчыльна ачэплены міліцыяй, аўтобусамі, МАЗамі, і нікога адтуль не выпускаюць? Пакуль працавала гукаўзмацнільная апаратура, выступіла Валянціна Палевікова, якая заклікала міліцыю да людзкага абыходжанья з удзельнікамі акцыі пратэсту, пачула-

ся няўпэўненае скандаванье «Міліцыя з народам», потым енкі... Міліцыянты першымі білі й цягнулі ў МАЗы хлопцаў з ачапленыня. Празь нейкі час астатнія жыхары намётавага лягеру пайшлі ў міліцэйскія МАЗы й аўтобусы самастойна. Разам іх было з паўтысячы чалавек.

Калі лягер апусьцеў, яшчэ зь дзесяць хвілінай журналісташы не пускалі на месца падзеі, там хадзілі нейкія невядомыя, зрывалі бела-чырвона-белыя сцягі, заглядалі ў намёты. Усе падумалі, што яны нешта падкідаюць туды. Пазней БТ паказала наркотыкі, бутэлькі й порначасопісы... Разбураны лягер выглядаў сумна: горы рэчай, ежы, сотні тэрмасаў, гарачае вуголье на мангалах, на якіх у каструльцы гатавалася вада на гарбату.

Неўзабаве на плошчу прыехаў Аляксандар Казулін з жонкай. Журналісты адразу кінуліся да яго па камэнтары. Міліцыя не казала, куды павезылі затрыманых людзей, і Казулін вырашыў, што трэба ехаць да турмы на Акцэсціна. Але ён ня ведаў дакладнай дарогі й таму запрасіў у сваю машыну мяне. Калі мы з Казуліным прыехалі туды, то пасьпелі яшчэ ўбачыць, як выгружалі ў браму турмы арыштаваных з аднаго такога закратаванага МАЗу. Было дзіўна, як шмат людзей у ім зымасцілася, было прыкра, як паводзілі сябе іх ахоунікі, як яны брыдка кричалі й штурхалі дэмантрантаў. Казулін абураўся, але зрабіць нічога ня мог.

Ад нэрвовага напружанья зрабілася яшчэ халадней. Гэтая ноч мне падалася самай халоднай з тых, што я правёў на плошчы. Выручылі польскія консулы, у машыну якіх я папрасіўся пагрэцца. Паслья простага этэру, які скончыўся ў восем раніцы, на таксі я вярнуўся на плошчу. Ля Палацу Рэспублікі самотна стаяла мая машына, і калегі-журналісты, якія прыехалі сюды раніцай, як я пазней даведаўся, падумалі, што арыштавалі ў мяне. Некалькі дзясяткаў чалавек стаялі на месцы, дзе яшчэ ноччу быў намётавы лягер, абміркоўвалі падзеі. Пазней сюды паня-

суць кветкі, якія людзі ў чорным і міліцыянты будуць забіраць і кідаць у съметніцы. Потым на гэтае месца ўвогуле паставяць камунальную тэхніку, а лёд з катка ўзрыюць вялікімі глыбамі, каб людзі не змаглі тут сабрацца зноў.

ЯК СУТЫКАЮЦА ПОЗІРКІ

Igor Karnей

Для ўсіх, улучна з журналістамі, хто тымі днямі хацеў патрапіць на Кастрычніцкую плошчу, яна пачыналася ўжо за сотню мэтраў, а то й пад зямлём. Перад плошчай трэба было праісьці «праверку». Кожнага разу, калі я выходзіў з мэтро, у падземным пераходзе міліцыянты выяўлялі неабыякавасць да маёй невялікай паходнай сумкі — зазіралі — ці не нясу пратэстоўцам харчы. Этая працэдура была абавязковая для ўсіх. Цікава было назіраць за бабулькамі, якія ўсё ж праточваліся на плошчу, і ўжо там з запазухі даставалі пакункі з салам, хлебам, каўбасой, а то й місы зь яшчэ ўпрыгожаныя катлетамі ды бульбяной кашай. Было ўражаныне, што міліцыянты хацелі замарыць жыхароў намёставага лягеру голадам, а бабулькі — уратаваць іх. Бабулькі перамаглі, можа таксама й таму, што спэцназаўцы саромеліся кідаць у «варанкі» сямідзясяцігадовых жанчын, як гэта яны рабілі з маладзейшымі.

«Гаўрошам» плошчы быў пяцігадовы Адасік. Ля ўніверсаму «Цэнтральны» бацькі напакоўвалі яму кішэні печывам, цукеркамі, і малы бег праз уесь пляц да намёставага лягера, там «выгружаўся» й зноў вяртаўся да бацькоў. На маіх вачах хлопчык за гадзіну зрабіў некалькі ходак. Праўягаючы каля міліцыянтаў, ён заўзята выкryкваў: «Жыве Беларусь!» Неўзабаве досьвед малога выкарысталі й дарослыя жанчыны. Нібыта бяз справы шпацыруючы па

пляцы, яны падыходзілі да лягера й, асьцярожна дастаўшы з кішэняў ці пачак цыгарэтаў, ці шакаляд, незаўважна перадавалі іх хлопцам з ачапленыня.

Каля намётаў усе тыя дні віравала жыцьцё. Людзі цягнуліся сюды, як да вогнішча ў съцюдзёныя дні. Яны бачылі ў плошчы агенъчык надзеі на перамены. Пра гэта й вяліся размовы. А часам правакаваліся вострыя спрэчкі. 23 сакавіка лягер апынуўся нібыта ў падвойным коле абароны. Раптам на плошчу выйшаў вялікі натоўп вэтэранаў. Папярэдне праінструктаваныя ў Доме афіцэраў, што месьціцца тут непадалёку, сталага веку людзі ў палітоўзору 1950-х ці ў нагавіцах колеру хакі пачыналі з правакацыйных размоваў пра сучасную моладзь, а завяршалі лаянкай. Да іх далучаліся й маладыя прыхільнікі Лукашэнкі з БРСМ.

На плошчы адбываліся й сапраўдныя драмы. Яшчэ раніцай 21 сакавіка сваёй актыўнасцю зъвярнула на сябе ўвагу дзяўчынка гадоў 15-ці. У ейных руках быў, бадай, самы вялікі бел-чырвона-белы сцяг, яна пастаянна нарадвала ўдзельнікам жывога ланцугу ачапленыня быць пільнымі й не пускаць на тэрыторыю лягера «чужынцаў», распачынала скандалаць патрыятычныя лёзунгі. А ўжо наступнай раніцай заплаканую дзяўчынку цягнула праз уесь пляц маці. Адбіваць дачку ў роднай маці не выпадала, таму заставалася толькі спачуваць: дзееці зъбягаюць ад сямейнага дыктату, вельмі падобнага на дзяржаўны.

Ня ўсё проста было і ў самім лягеры. Некаторыя ягоныя жыхары не чакалі, калі па іх прыйдуць бацькі, самі аналізавалі, што адбываецца на плошчы, і нават пераглядалі свае пазыцыі. Эта 23 сакавіка група моладзі сама-хоць пакінула лягер. Такім чынам яны выказалі сваё стаўленыне да пасіўнасці апазыцыйных кандыдатаў на прэзыдэнта — А.Мілінкевіча і А.Казуліна. Моладзь тлумачыла: зь першых контактаў з гэтымі палітыкамі стала зразумела, што тыя не гатовыя да радыкальных кроکаў і

не ўяўляюць, куды й як скіраваць энэргію пратэсту. Адсутнасць рэальных прапановаў з боку дэмагратычных лідэроў агаломышла некаторых жыхароў намётавага лягеру, і яны абвінавацілі палітыкаў у «мяккацеласці». Праважна гэта былі менчукі. А вось тыя, хто прыехалі з рэгіёнаў краіны, заставаліся на плошчы да апошняга.

Уесь час даводзілася назіраць, як сутыкаюцца позіркі, вочы ў вочы, раўналеткаў — маладых людзей зь лягеру й апранутых у скураныя курткі супрацоўнікаў спэцслужбаў. Яны стаялі за некалькі крокай адны ад адных. У пратэстоўцаў — з надзеяй, шырока расплюшчаныя вочы, у іхных апанэнтаў — прышчураныя, цынічна-пагардлівыя. Гэтыя позіркі холадна сутыкаліся й хутка разыходзіліся. Без надзеі на замірэнне ці хоць бы паразуменіне.

ПРЫЧЫНАЙ ЖОРСТКАСЦІ БЫЎ СТРАХ

Любоў Лунёва

Калі 20 сакавіка на плошчы прагучала «Застаемся!!!», некалькі дзясяткаў чалавек сышлі, каб пераапрануцца, яшчэ некалькі пайшлі ў «Цэнтральны» ўніверсам. У каўбасны аддзел за пайгадзіны да закрыцця крамы ўтварылася вялізная чарга. Каўбасы бралі палкамі й прасілі нарэзаць. Прадаўшчыцы ледзь паспявалі. Яны ўесь час азіраліся, казалі, што іх пакарае начальства. Выйшла загадчыца й крыкнула, што аддзел не працуе. Людзі кінуліся ўніз. Там, на першым паверсе, у кафэтэрыі заставалася некалькі кавалкаў торта. Прадаўшчыцы сказалі, што бутэрброды рабіць ня будуць, бо хутка канец працы. Тады адзін мужчына гучна кажа: «Дзяйчаты, людзі на плошчы вырашылі стаяць усю ноч. Я не могу сам застацца, бо жонка ў шпіталі, а дома дзеци. Але я ж не змагу спакойна спаць. Гэта ж усё на плошчу!» Гандляркі нічога не адка-

залі. Яны, як па камандзе, пабеглі ў падсобку й адтуль хутка пачалі выносіць падносы з бутэрбродамі. Нехта набыў некалькі бутэлек зь мінэралкай. Ваду вылілі на вуліцы, а ў бутэлькі папрасілі наліць гарачую каву. Жанчына ў касе просіць выбіць дваццаць пяць бутэрбродоў. Высьвятляецца, што не хапае 600 рублёў. Адразу нехта з чаргі дадае неабходныя гроши. Людзі незнёмыя, але абміркоўваюць уголос, што яшчэ трэба набыць. Гандлярка запытвае: «Марожанае будзеце выбіваць?» Раптам — цішыня, і... усе зарагаталі.

Я паехала ў бюро, каб перадаць матэрыял і празь дзьве гадзіны вярнуцца. Ужо ведала, што пасля 10-й вечара пачалі перакрываць вуліцы, прылеглыя да плошчы. Апоўначы даішнікі на плошчы Перамогі паставілі знак і не пропускалі мышны па праспэкце ў бок Кастрычніцкай. На вуліцы Я.Купалы было поўна спэцназаўцаў у дверах, уздоўж дарогі. Усіх, хто намагаўся трапіць на плошчу, затрымлівалі. Адну кампанію затрымалі нават на вуліцы Першамайскай, перад уваходам у парк Горкага.

Спэцназаўцам паставілі задачу: ня даць новым людзям прыйсьці на плошчу, не дапусціць туды цёплых рэчаў і тэрмасаў з гарачай вадой. Рэзультаты, што ўдзельнікі акцыі замерзнуць і разыдуцца. Праз пару гадзінай узынікла праблема: людзей, якія адыходзілі ў прыбіральню ў начныя інтэрнэт-кавярні, затрымлівалі ѹ адвозілі ў пастарункі. Каля трах дзясяткаў студэнтаў пабудавалі калёну й разам пайшлі з плошчы ў прыбіральню, маўляю, усіх нас не затрымаюць. Затрымалі. Падагналі два аўтобусы і ўсіх адвезылі на Акрэсціна.

Хлопец каля намёта кажа: «Лёзунг большавікоў цяпер не актуальны. Трэба захопліваць вакзалы, тэлецэнтры й біятуалеты!»

Я падышла да дзяячынкі ў кароткай куртачцы, джынсах, красоўках. Яна дрыжыць.

— Халодна?

— Трошкі... Але хутка ў мяне пачнецца другое дыханьне, і стане лягчэй.

— Не баісься, што пад раніцу будзе разгон?

— Ведаецце, я раней ніколі ня ўдзельнічала ў акцыях. Я тут нікога ня ведаю. Была са сваім хлопцам. Мы зь ім год сустракаемся. Ён у спартовай сэкцыі займаецца. Думала, надзеянае плячо... А ён спачатку ўгаворваў мяне пайсьці дадому, потым сказаў: «Ну, і стой тут, дурніца, калі хочаш, каб цябе спачатку зьблі, а потым з вучобы выгналі». А я не шкадую, што засталася. Цікава, што ён цяпер адчувае? Казаў жа: «Сонейка, я заўсёды буду побач, нікому ня дам цябе пакрыўдзіць».

Халодна. Журналісты падскокваюць на месцы. У іх ёсьцьмагчымасць адыходзіць у кавярню, але большасць зь іх стаіць. Спэцназаўцы ў мэтро і ў будынку Палацу Рэспублікі греюцца па чарзе. Кадэбэнікі — у Палацы прафсаюзаў. Ад трэцяй гадзіны пачалі тэлефанаваць на мабільны. У асноўным жанчыны. Ва ўсіх амаль адолькавая гісторыя: бацька нес на плошчу цёплыя рэчы й тэрмас. Яго затрымалі, а ў сына ці дачкі ад холаду разладаваўся тэлефон. Адно пытаньне: «Дзе іх шукаць?»

Праяджаюць машины, сыгналяць, паказваюць знак «вікторыі». Іх вітаюць з плошчы. Даішнікі па рацыі перадаюць нумары машынаў наступнаму посту. Кіроўцаў спыняюць каля «Макдоналдсу» й штрафуюць. Знак салідарнасці з мітынгоўцамі каштуе 31 тысячу рублёў. Кіроўцы едуць назад і паказваюць ужо не «вікторыю», а сярэдні палец — даішнікам.

А 6-й раніцы пытаюць ў спэцназаўца: «Будзеце разгнаныць?» А ён: «Сам нічога не разумею. Мы ў шоку. Ніякай каманды...»

Спэцназаўцы раніцай — стомленыя й злыя. Некалькіх

студэнтаў, якія з плошчы пайшлі на заняткі, зьблі ў падземным пераходзе й завезлы ў пастарунак. Тых, у каго на тварах засталіся съяды пабояў, па дарозе выкінулі з аўтобуса.

А 10-й раніцы дзясяткі затрыманых развозяць у суды. Аўтобусы падганяюць да чорнага ўваходу. Затрыманых паасобку вядуць у кабінэты судзьдзяў. Спэцназаўцы, якія затрымлівалі, — гэта яшчэ й съведкі. Усе пратаколы напісаныя адолькава. Толькі прозвішчы розныя. Маці затрыманай студэнткі ў судзе кажа капітану міліцыі: «Вы разумееце, што цягам тыдня ў горадзе затрымалі сотні дробных хуліганаў, якія «нецензурна лаяліся, на заувагі супрацоўнікаў міліцыі не реагавалі». Што гэта такое?!» Той у адказ: «Ну, эпідэмія, можа, такая».

А 6-й вечара на плошчы выключылі съятло. Некалькі чалавек бегаюць на каньках. Адзін — зь бел-чырвонабелым съягам. Яго відаць здалёк. У намётавым лягеры — съятло ад тэлекамэрэй. Шмат замежных журналістаў. Побач са мной стаяць спэцназаўцы. Чую, як па рацыі запытаюць: «Што там за съятло? Што гэтыя даўны робяць?» Адказ: «Інтэрвю даюць». «Ну, і што яны кажуць?» Адказ: «Адкуль я ведаю. Яны ж размаўляюць па-ангельску й па-німецку. Прыдуркі...»

Раніцай пачынаюцца суды. Тэлефануюць бацькі, дзеци, жонкі, браты... Шукаюць сваіх. Бацькі дзяжураць у судах. Самі складаюць сыпісы. На Акрэсцыіна — разьюшаныя маці. Кажуць, што заблякаюць усе выхады й ня выпусцяць дахаты начальніка, пакуль не атрымаюць сыпісаў арыштаваных. Камэры перанаселеныя. Людзі назіраюць сцэну: прыходзіць бомж, просіцца ў турму, бо яму сядзець яшчэ некалькі сутак. Выходзіць міліцыянт і крычыць: «А ну, пайшоў адсюль! Потым прыйдзеш, дасядзіш. Няма месцаў. Усё, ты — вольны!»

Раптам адна жанчына, паказваючы рукой на здымачную

группу: «Скажыце, калі ласка, вы з ОНТ?» У адказ: «Так!» «Ах, вы, падонкі! Чаго сюды прыперліся, уроды брахлівия?!?!» Жанчыны пачынаюць кідаць у группу сънежкі. Тыя — наўцёкі.

Позна ўвечары новых затрыманых на Акрэсціна не прынялі. Іх павезьлі ў Жодзіна і ў ізалятар Менскага раёну. Людзі на плошчы казалі: «Што далей?» і згадвалі Чылі. Прыйшлі да высновы, што ў нас на стадыёне занадта халодна.

Адну дзяўчынку, якая несла на плошчу блінцы зь мясам, прымусілі іх зьесьці ў пакой міліцыі, што на станцыі мэтро. У людзей, якія выходзілі з мэтро, міліцыянты правяраюць торбы. Даставу дыктафон: «Скажыце, што вы хадзелі знайсці ў маім заплечніку? Што шукаеце ў іншых? На якой падставе робіце дагляд?» Тыя, убачыўшы дыктафон, адбеглі на некалькі мэтраў. Падышла жанчына сталага ўзросту: «Ведаеце, я згадваю, як была маленькай дзяўчынкай і наслала з мамай партызанам ежу. Як мы баляліся паліцаяў на дарогах! Добра, калі праста ўсё адбіралі й не затрымлівалі. А колькі затрымалі?! А колькі потым расстралілі?!»

Уначы з 23-га на 24-га пасцяля разгону намётавага лягеру на плошчы засталіся журналісты, спэцназаўцы й сабака, які быў там ад пачатку акцыі. Яго частавалі каўбасамі... Некаторых апазыцыянераў ён ужо ведаў, і калі тыя падыходзілі, матляў хвастом. Цяпер сабака хадзіў самотны, разгублены й зрэдку брахай...

25 сакавіка людзі пайшлі калёнай на Акрэсціна. Як звычайна, калёна павялічвалася коштам тых, хто далаучаўся з тралейбусаў і з крамаў. Дзьве жанчыны выйшлі з гандлёвага цэнтра «На Нямізе», убачылі калёну. Адна: «Вы — апазыцыя? Куды шэсьце? На Акрэсціна?» Кажа сяброўцы: «Іра, давай пойдзем зь імі. Я казала табе, што майго суседа забралі? Я цяпер ягонага ката кармлю. Су-

сед мой абсалютна прыстойны чалавек... Далі яму суткі. Участковы наш кажа: за тое, што Лукашэнку ня любіць. А хто яго любіць?! Дык што цяпер, усіх саджаць?! Пастаім там. Хай убачаць, колькі людзей іх падтрымліваюць». Сяброўка, Ірына, адмовілася, сказала, што запрошаная ў госьці, а жанчына далучылася да калёны. Яна ня ведала, што ісці давядзеца нядоўга.

Машыны сыгналілі на знак салідарнасці. Раптам спынілася машина, адтуль кіроўца крыкнуў мне: «Люба, наперадзе пад мастом Паўлічэнка й цэлая армія салдатаў! Там нікога не прапусьцяць!»

Я перайшла дарогу і ўбачыла сотні салдатаў са шчытамі, у масках. Наперадзе — Паўлічэнка й некалькі камандзіраў. Падышла з фотакарэспандэнтам Максімам Капралам бліжэй, каб ён мог зрабіць здымкі. Салдаты білі дубінкамі па шчытах. Раптам Паўлічэнка: «Падрыхтавацца да бою!» Адзін дэмантрант падышоў да ланцугу салдатаў і лёг на асфальт. Ён спадзяваваўся, што гэта іх спыніць. Яны пачалі зьбіваць яго нагамі й дубінкамі. Яго біў кожны, каму ён трапіўся на шляху. Салдаты ішлі ўсё хутчэй і хутчэй. Кожнага, хто не ўтрымаўся на нагах, зьбівалі шэсьць чалавек. Білі дубінкамі й нагамі. Кроў, крыкі. На асфальце засталіся непрытомныя людзі. Раптам — выbuch. Я ўбачыла салдата зь вінтоўкай. Жах на тварах журналістаў.

Салдатам далі каманду, і яны пабеглі. Хутка дагналі на тоўп і пачалі зьбіваць усіх дубінкамі. Выbuch, яшчэ выbuch. Дым, жудасныя крыкі. Побач са мной жанчына кричала: «Не страляйце!!! Не страляйце!!! Не забівайце!!! Там маё дзіця!!! Ён яшчэ малы!!!» Хвілінаў пятнаццаць усе, у тым ліку журналісты, былі пэўныя, што гэта — сапраўдны расстрэл дэмантрацыі.

Я спытала ў аднаго з камандзіраў, што гэта за выбухі? Ён спакойна адказаў: «Шумавая бомба. Нічога страшнага.

Толькі моцны гук. Нешта кшталту пэтарды». Нягледзячы на выбухі й зьбіцьцё, людзі скандавалі: «Свабода! Свабода!». Дзяўчат і жанчын білі дубінкамі па галовах, па нырках. Больш за ўсё мяне ўразіла, што дробненькая дзяўчына, якую зьбіваў салдат, разъярнулася й пачала біць яго маленյкімі далонямі па шлеме. Ён моцна ўдарыў яе, кінуў на асфальт і пабег за кульгавым старым, які адыходзіў убок. Жорсткасць выклікала адваротную рэакцыю: людзі не разъбегліся. Яны скандавалі: «Ганьба! Фашысты! Лукашысты!» Салдаты адышлі на зыходную пазыцыю.

Людзі кінуліся на дапамогу параненым. Алеся Цішук атрымаў некалькі ўдараў па галаве. Спачатку — дубінкай, потым — нагамі. З галавы цякла кроў. Было відаць, што ў яго страсеньне мозгу. Ён нікога не пазнаваў, махаў рукамі. Людзі яму казалі: «Мы свае. Яны адступілі». Але праўь некалькі хвілінаў салдаты кінуліся затрымліваць людзей. Я бачыла, як чатырох чалавек, якія былі бліжэй да мосту, першымі атрымалі ўдары й цяпер ляжалі на асфальце, салдаты ўзялі за рукі, за ногі й кінулі ў аўтазак. Пасля падбеглі да Алеся Цішука. Я схапіла салдата за руку: «Яго нельга кранаць. У яго чэрапна-мазгавая траўма. Скажы камандзіру, каб выклікаў сюды «хуткую». І толькі тады я ўбачыла, як салдат трасецца.

Страх. Вось, што было прычынай жорсткасці. Можна толькі згадаўца, што салдатам тэрміновай службы вайсковай часткі №3416 казалі пра апазыцыянэраў. Відаць, салдаты былі ўпэўненыя, што на іх ідзе полк дывэрсантаў. У кожнага ў кішэнях, як мінімум, дзьве гранаты.

Я адчула, як нехта цягне мяне за заплечнік. Не магу разъярнуцца, бо нехта ўчапіўся з усёй моцы. Рэзка павярнулася і ўбачыла хлопца гадоў васімнаццаці. Такі ж, як у салдата, перапалочаны погляд. Ён мне кажа: «Схавайце мяне. Дапамажыце». У той жа момант некалькі салдатаў схапілі яго й дзяўчынку, што была разам зь ім, і пацяг-

нулі іх у аўтобус. Дзяўчынка закрычала. Я падбегла да іх і тонам настаўніцы матэматыкі зъяўярнулася да салдатаў: «Паслухайце, вы ж ужо дарослыя. Супакойцеся! Вазьміце сябе ў рукі. Ужо амаль усё скончылася». А яны мне ў адказ, як школьнікі: «А чаго яны? Яны першыя пачалі».

Пад'ехалі «хуткія». Людзей павезьлі ў шпіталі. Куды адвезьлі тых чатырох, якіх непрытомнымі кінулі ў аўтазак, дагэтуль невядома. Невядомыя й іхныя прозывішчы.

На наступны дзень чую ў 100-м аўтобусе, мужчына кажа: «Эта ж трэба! Апазыцыянэраў гэтых усіх пара да съцяны ставіць. Пабралі з сабой бутэлькі, дымавыя шашкі — і давай кідаць у салдацікаў. Тыя ж ім ня могуць адказаць. Сілы ж няроўныя. Салдацікі цяпер у шпіталі параненыя. А апазыцыянэрам што зробіцца? У іх гроши амэрыканскія, зброя. Вось яны й нахабнічаюць».

ПАКАЗЬНІК АСОБАЎ

А

Абакунчык Галіна 29, 72, 82, 92, 123, 152, 165, 196, 217, 226, 243, 251, 259, 269, 274, 278, 288, 291, 300, 310, 313, 321, 324, 326, 358
Абалевіч Андрэй 363, 364
Абламейка Сяргей 280
Абрэзцоў Зыміцер 294
Абрамава Вольга 129
Адамовіч Аляксей 179
Адамовіч Андрэй 179
Адамовіч Пётар 179
Адасік, удзельнік Плошчы 376
Акаловіч Леанід 224, 280, 281
Акудовіч Валянцін 35, 55, 56
Алег, слухач «Свабоды», інвалід зроку 86
Алег Максімавіч, слухач «Свабоды» 199
Алена, вязьнянка Акрэсьціна 316
Алесь, слухач «Свабоды» 53
Алкаеў Алег 315
Альфер Сяргей 70, 268
Аляб'еў Аляксандар 199, 200
Аляксеева Людміла 157
Анатоль, слухач «Свабоды» зь Бярозаўскага раёну 135
Андросік Ларыса 246
Андрусь, слухач «Свабоды» з Горак 119
Андрэй, сябра А. Языльца 239
Антон, удзельнік Плошчы з Украіны 91
Арастовіч Алесь 357
Арастовіч Дарына 356—358
Арастовіч Любоў 357
Аркадзь, слухач «Свабоды» з Івацэвічай 98
Арлоў Багдан 186, 192, 200, 201, 329—331
Арлоў Уладзімер 39, 46, 119, 138, 186, 192, 329, 330, 353
Арцем'еў Віктар 186
Арэшка Вацлаў 80
Астроскі, гетман 109
Атрошчанка Сяргей 270, 272
Атрошчанкаў Аляксандар 307
Аўдзееў Міхал 112, 117
Аўдзейчык, судзьдзя 199, 200

Б

Багданкевіч Сьвятлана 288
Багдановіч Максім 89
Бандарэнка Зінаіда 158
Барай, міліцыйскі старшина 72
Баран Уладзімер 210
Бартосік Зыміцер 42
Барыс Эдуардавіч, слухач «Свабоды» 160, 207
Барысёнак, судзьдзя 199
Барэль Тацяна 91, 141, 160, 272
Баталаў Мікіта 290
Батура Надзея 316
Берніковіч Яраслаў 68
Більдзюк Аляксей 297
Бін Лядын 88
Блэр Тоні 117
Борын Алег 366
Броўка Віталь 57
Буднік, намеснік дэкана БДУІР 31
Буйніцкі Максім 290
Бураўкін Генадзь 185
Бурыкін Іван 300
Бутто Віктар 93, 299
Бухвостаў Аляксандар 14
Буш Джордж 88, 106, 117, 118, 167, 185
Быкаў Васіль 17, 75, 232
Бычко Аляксей 261
Бялевіч, вязень Акрэсьціна 290
Бялыых Мікіта 73

В

Вайтовіч Аляксандар 42, 49, 119
Валуй Лявон 224
Валянціна, слухачка «Свабоды» з Глыбокага 219
Ваніна Тацяна 122, 140, 246
Варашкевіч Ігар 101
Васілевіч Мікалай 95
Васілеўскі Аляксандар 283
Васіль Іванавіч, слухач «Свабоды» 9
Ваўкавец Яўген 311—313, 342
Ваўчанін Аляксандар 242, 284, 312

Вахрамеев Раман 343
Вашкевич Эдуард 153
Венско Зыміцер 239
Віка, прыяцелька З.Лапцёнка 353
Віктар, непаўнагодзінны вязень Акрэсъцына 344
Віктар, слухач «Свабоды» 115, 131
Віктар, слухач «Свабоды» з Салігорску 157
Вінаградаў Зыміцер 364
Вінаградаў Юры 136, 137
Вольскі Лявон 39, 100, 124, 158, 321, 325
Воўчак, вязень Акрэсъцына 244
Высоцкі Сяржук 283
Вячорка Вінцук 216, 219

Г

Габрыельчык Іна 283, 329
Газманаў, расейскі артыст 144
Гайдукевіч Сяргей 24, 46, 95, 120, 192
Гандзі Махатма 164, 181
Ганчар Аляксандар, слухач «Свабоды» зь Віньніцы 171
Ганчар Віктар 39, 226, 258, 315
Ганчарык Уладзімер 62, 102, 255, 256
Гарбуноў Зыміцер 248, 264
Гарэлік Ала 262, 263, 362
Гарэлік Антаніна 362
Гарэлік Кацярына 362
Гарэлік Сяргей 262, 263, 362
Гацура Тацяна 76
Геаргіабіні Ніно 8
Гёбэльс Ёзэф 209
Гітлер Адольф 163, 164, 174, 197
Глоб Уладзімер 202
Глод Уладзімер 202
Гнечык Алег 297
Голубеў Валянцін 110
Гормаш Алена 328
Грабавы Ўладзіслаў 152
Граблеўская Алеся 345, 346
Граблеўскі Алег 345, 346
Граблеўскі Сыцяпан 345
Граблеўскі Хведар 345

Гразнова Людміла 51, 255, 315, 321, 325
Грузьдзіловіч Алег 8, 199, 234, 257, 315, 343
Грыбовіч Зыміцер 315, 316
Грынчык Віктар 267, 297, 298, 347, 348
Грынчык Лілія 347
Грыцаанаў Аляксандар 33
Гудзілін Сяржук 311, 341, 342
Гудзіліна Алена 341, 342
Гулак Алег 146
Гусакова Станіслава 245, 297, 298
Гусакова Тамара 245
Гуцін, слухач «Свабоды» зь Віцебску 175

Д

Дабравольскі Аляксандар 40, 44, 51, 61, 250, 277, 374
Дайніка Галіна 347
Данейка Алена 44, 45
Дарафеева Настася 283, 329
Дарафейчук Ірына 319, 320
Дашкевіч Зыміцер 107, 155, 186, 344
Дашук Віктар 111
Дашчынскі Алеся 13
Дземянцей Мікалай 77
Дзікаўцікі Аляксей 266, 322
Дзюпон Жанэт 90
Дзянісаў Дзяніс 268
Дзяржынскі Фелікс 180
Дзяячак Іна 365
Дзяячкоў Алег 186
Дракула 145
Дрозд, функцыянэр МУС 277
Дубавец Сяргей 55
Дубноў Вадзім 34
Дыніко Андрэй 36, 76, 275, 325

Ж

Жарнасек Алеся 282
Жарнасек Ірына 158
Жукава Лілія 291, 292
Жызынеўская Аліна 273
Жызынеўская Святлана 273, 274

Жылінская Кацярына 339—341
Жылінская Святлана 339, 340
Жылінскі Віктар 339, 340
Жылінскі Кастусь 339, 340
Жырыноўскі Ўладзімер 119
Жэрдзеў, слухач «Свабоды» з Гомелю 170

3

Завадзкі Зыміцер, вязень Жодзіна 242, 268, 297
Завадзкі Зыміцер, зыніклы тэлеапэратор 39, 258, 301
Завальнюк Уладзіслаў 147
Зайкоўскі Эдвард 132
Залескі Павал 30
Захаранка Юры 18, 39, 226, 247, 258
Зельскі Аляксей 57
Зімоўскі Аляксандар 16, 210, 345
Знак Максім 309
Зыміцер, вэтэрлан вайны 195
Зыміцер, апякун вязняў Акрэсыціна 292
Зыміцер, слухач «Свабоды» зь Менску 105
Зыміцер, удзельнік Плошчы 184, 185
Зюкаў Дзяніс 323, 324
Зялінская Дар'я 283
Зялко Аляксандар 259

I

Івановіч, асуджаны ў Заводзкім судзе Менску 249
Івашкевіч Віктар 70
Ільін Мікола 159, 163, 186
Ірина, удзельніца Плошчы 54

K

Кавалёва Людміла 211
Кавалёва Наста 332
Кавалькоў Вікенці 280, 281
Казадаеў Руслан 246
Казаковы 211
Казачонак Зыміцер 216
Казіятка Юры 209, 210, 211
Казлоў Яўген 186

Казначэй Вадзім 186, 242, 246, 268, 291
Казулін Аляксандар 14, 17, 19, 20, 24, 26, 30, 38, 41—43, 45, 47, 50—52, 60, 61, 63—65, 68, 73, 80, 84—86, 95, 97, 101, 108, 116, 119, 120, 131, 149, 155, 159, 166, 176, 178, 181, 182, 190, 191, 197, 201, 211, 214, 217, 218, 223—226, 230, 231, 238, 247, 258, 260, 270, 280, 281, 293, 294, 303, 305, 306, 314, 325, 351, 355, 358, 375, 377

Казулін Аляксандар, пляменынік кандыдата ў прэзыдэнты 186, 201

Казулін Аляксей 186

Казуліна Вольга 325

Казуліна Юлія 325

Каліноўскі Валер 10, 12, 14, 19, 23, 26, 41, 47, 51, 52, 60, 61, 104, 112, 172, 174, 176, 206—208, 211, 213, 217, 219, 225, 232, 370

Каліноўскі Кастусь 109, 116, 120, 138, 139, 177

Калякін Сяргей 12, 14, 23, 120, 142

Камоцкая Кася 89, 101, 109

Камякоў, міліцыянт 200

Канановіч, слухач «Свабоды» зь Менску 52

Канаховіч Мікола 184

Канстанцінавіч, слухач «Свабоды», пэнсіянэр 161

Капран Максім 383

Карапыш Аляксандар 51

Караткевіч Вольга 62, 63, 66, 67, 105, 107, 108, 140, 141, 147, 148, 252

Караткевіч Уладзімер 353

Карбалевіч Валер 223

Карней Ігар 70, 71, 76, 114, 115, 117, 118, 270, 335, 376

Карніенка Віктар 225

Карпенка Генадзь 226

Карэц Вольга 283

Каспараў Гары 157

Кастра Фідэль 117

Кастыленка Галіна 249

Касцюк Ганна 232

Касцюшка Тадэвуш 109

Каткоўская Дар'я 352, 353

Каткоўскі Ўладзімер 301

Качынскі Лех 118

Кашалькова Марыя 19

Квяткоўская Марына 276, 360, 361

Квяткоўскі Севярын 27, 90

Кез Аляксей 317
Кійко Рыгор 73
Кім Ір Сэн 177
Кішкурна Ўладзімер 39
Клінтан Гілары 48
Кляцоўка Кацярына 252—254, 266
Ковард Бэры 244
Козел Андрэй 268
Колас Уладзімер 99, 105, 106
Копыл Ільля 85
Красноў Мікіта 297
Красоўскі Анатоль 39
Красячкоў Віталь 268
Кромвэль Олівэр 244
Кручок Ксенія 318
Крысыціна, сястра вязня Акрэсьціна 279
Кудраўцаў Зыміцер 259
Кузьміч Вольга 277, 333, 334, 348, 349
Кулей Ігар 182
Кулей Іна 39, 42, 48, 77, 85, 87, 148, 149, 182, 183, 203, 225
Кулік Вячаслаў 110
Купала Янка 112
Купчанка Вера 252, 253, 266
Курцоў Глеб 300, 317, 318
Кучма Леанід 107

Л

Лабковіч Уладзімер 249, 285
Лазавік Мікалай 190
Лазоўская Вераніка 261
Лапіцкая Сьвятлана 284, 310
Лапіцкі Аляксей 284
Лапцёнак Зыміцер 284, 351—353
Ларына Наста 283, 328
Лаўроўская Ірына 155, 161
Лебедзь, судзьдзя 199
Леднік Ігар 338
Ленін Уладзімер 193
Лінкальн Аўрам 87
Літвін, ураінскі палітык 171
Лобус Натальля 361

Лукашук Аляксандар 6, 17, 22, 25, 46, 48, 118, 223
Лукашэвіч Алена 236, 238
Лукашэнка Аляксандар 5, 9, 10, 13—15, 18, 19, 21, 24, 28, 31, 33, 34, 36, 38—40, 42, 46, 47, 53, 55, 56, 60, 62, 64, 65, 71, 73, 74, 78—81, 83, 85, 86, 88, 91, 93, 95, 96, 103, 105—107, 111, 115—117, 119, 120, 127, 131, 134—136, 138, 142, 144, 148, 149, 154—157, 160, 165, 168, 169, 171, 173, 177, 181—183, 185, 187, 190, 191, 194—197, 200, 204, 206, 208, 212, 213, 215, 219—221, 226, 229, 240, 247, 250, 258, 294, 299, 309, 312, 327, 331, 355, 361, 362, 377, 383
Лукашэнка Рыгор 210
Лунёва Любоў 11, 16, 18, 20, 21, 30, 53, 74, 145, 186, 191, 192, 203, 212, 214, 216, 218, 220—223, 225, 230, 241, 245, 261, 276, 284, 286, 298, 378
Лысюк Зыміцер 226
Лысюк Лідзія 226, 227
Лышчык Алеся 243, 244
Людміла, маці вязня Акрэсьціна 292, 293
Лябедзька Анатоль 14, 39, 42, 44, 51, 61, 193, 238, 250, 285, 315
Ляўкова, судзьдзя 366

М

Маёрчык Ягор 171, 173, 175, 178, 182, 184, 187, 209, 210
Мажэйка Павал 225
Мазур Алеся 50, 66, 117, 119, 150, 200
Мазынскі Валеры 250, 321, 324
Майсеенка Генадзь 213
Макаеў Аляксандар 259, 337—339
Макарэвіч Андрэй 308
Малашук Віктар 325
Маліноўскі, функцыянэр МУС 277
Малярчук Уладзімер 350
Манаеў, прафэсар 34
Манцэвіч Надзея 283, 329
Марачкін Аляксей 45, 50, 110
Маргуноў, расейскі артыст 346
Мартысевіч Марыя 320
Масалкова Ліна 288
Масарык Томаш 224
Маўчанаў Аляксандар 51
Мацкіць Сяржук 192

Машкевіч Ежы 322
Машкевіч Марыюш 180, 181, 186, 202, 245, 246, 252—254, 266, 322
Машэрайд Пяцро 83
Мельнічук Тацяна 255, 256
Мікалай, вязень Жодзінскай турмы 257, 258
Мікалай, слухач «Свабоды» зь Менску 314
Мікалай, удзельнік Плошчы 359
Мікіта, сын К.Шацікавай 303
Мікульчык Аляксей 309
Мілаванава Наста 331, 332
Мілаш Чэслай 218
Мілінкевіч Аляксандар 9, 12—15, 17—20, 23, 25—27, 29—31, 33, 35, 36, 38—53, 55, 58, 60—63, 65, 68, 70, 71, 73, 74, 77—83, 85—89, 92, 94, 95, 97, 101, 114, 116, 117, 119—122, 125, 131, 135, 137, 138, 141—144, 148, 149, 152, 153, 156, 159, 160, 166—168, 172—174, 176, 177, 181—183, 185, 191, 193, 195, 197, 199, 203, 204, 210—212, 214—216, 219, 221, 225, 226, 230, 238, 249, 259—261, 270, 294, 303, 305, 306, 311, 314, 333, 341, 342, 350, 358, 360, 362, 364, 366, 377
Мілінкевіч Аляксандар, сын кандыдата ў прэзыдэнты 44, 87
Мілінкевіч Вітаўт 44
Мілошавіч Слабадан 68, 88, 163, 187
Мітрафанаў Аляксей 309
Міхайл, удзельнік Плошчы 54
Міхалевіч Алесь 108, 109
Мураёў Міхайл 200
Мэйкер Сыльвэр 58

Н

Навумай Уладзімер 10, 112, 237, 250
Навумчык Сяргей 214
Надзея, жонка вязня Акрэсьціна 288
Наркевіч Алесь 294
Насановіч Ларыса 366
Наста, актыўістка руху «Зубар» 51
Наста, удзельніца Плошчы з Варшавы 104
Натальля, сястра Т.Сынітко 248
Невяроўскі Альгерд 31, 42, 50, 61, 84, 103, 150, 207, 208, 215
Новікова Аксана 181
Нядбай Тацяна 319, 320

О

Оруэл Джордж 165, 211

П

Падабед Юры 61, 114, 374
Падрабінек Аляксандар 246
Пазьняк Зянон 62, 64, 67, 75, 103, 159
Пазьняк Павал 344
Палевікова Валянціна 44, 51, 176, 186, 246, 255, 256, 374
Палынская Ціна 248
Панькоўскі Анатоль 146
Панюціч Ян 286
Пархімовіч Паліна 277
Пасноў Ігар 25, 121, 214
Паўлавіцкі Зыміцер 331
Паўлічэнка Зыміцер 81, 209, 222, 223, 230, 272, 280, 383
Паўлоўскі Віталь 294, 350
Пацяшонак Андрэй 240
Пачобут Андрэй 367
Пачобут Стас 290, 367, 368
Пашкевіч Алесь 50
Піначэт Аўгуста 180
Порах Аляксандар 239
Порах Уладзімер 239
Пракопаў Юры 209, 211
Пташнік Віктар 261
Пуцін Уладзімер 88, 103, 131, 134, 140, 149, 157, 177, 187, 208
Пыкіна, судзьдзя 199
Пяткевіч Натальля 129

Р

Рагачоў Зыміцер 284
Радзівілы 109
Радкевіч Алена 86
Рар, нямецкі палітоляг 36
Рушайла Ўладзімер 49, 121
Рыжкоў Уладзімер 43, 73
Рыжы Юры 281

С

Савельеў Яўген 155
Садкоўская Моніка 202
Салаш Сяргей 41, 119
Сальга Павал 192
Саляна Хавіер 141
Самалінская Вераніка 245
Сапегі 109
Сатараў Георгі 157
Саўчанкава Валерый 335—337
Саўчанкава Вольга 336
Севярына Тацяна 300
Севярынец Павал 247
Семяновіч Анастас 51, 103, 181
Сенчанка Аляксандар 311
Сідаровіч Аля 248, 283, 328
Сідаровіч Андрэй 282
Сідун Хрысціна 348, 349
Сідун Юрась 334, 348, 349
Сільвановіч Яўген 283
Сінічанка, міліцыянт 200
Сіўчык Вячаслаў 70, 85, 103, 115, 116, 121, 122, 161
Скарабагаты Леанід 249
Скарына Францішак 75, 106, 143, 169, 232
Скрыпка Алег 371
Скурко Андрэй 264
Соусь Ганна 223
Стагній Станіслаў 283
Сталін Іосіф 65, 123, 163, 347
Станкевіч Дзяніс 249
Станкевіч Святлана 248, 283, 327, 328
Стральцова Тамара 358, 359
Стральцоў Алеся 327, 358, 359
Страмкоўская Вера 322
Студзінская Іна 95, 100, 136, 138, 183, 255, 263, 311
Стэльмак Michał 239, 242, 248, 250, 262, 267, 273, 283, 293, 297, 309, 323, 327, 339, 341, 350, 354, 362, 363, 366
Стэфановіч Валянцін 198
Сугака Святлана 286, 287
Сухарэнка Сыцяпан 250, 345
Святлана, удзельніца Плошчы са Смаргоні 57, 58

Сынітко Тацяна 179, 248, 263—265

Сюдак Аляксей 293, 294, 350, 351
Сянкевіч Надзея 248
Сяргей, наведнік сайту «Свабоды» зь Вялейкі 302
Сяржук, слухач «Свабоды» зь Менску 167
Сярэдзіч Іосіф 73

Т

Талкунова, расейская артыстка 144
Тамара, вэтэрэн вайны 195
Тамара, маці вязня Акрэсьціна 243
Тамілін Ян 239
Тамковіч Уладзімер 339
Тарас Антон 236—238
Тарас Валянцін 236, 238
Тарас Віталь 236—238
Тацяна, слухачка «Свабоды» са Смалявічаў 106
Тоўсьцік Ірына 67
Трубнікаў, судзьдзя 199
Тупік Вера 246

У

Уладзімер, слухач «Свабоды» 48
Улан Рамуальд 328
Уліцёнак Аляксандар 55, 57, 102, 132, 180, 236
Усянок Канстанцін 343, 344

Ф

Філарэт 332
Філістовіч, функцыянэр МУС 374

Х

Хадановіч Андрэй 99, 109, 121
Хадневіч Васіль 323
Хадыка Юры 157
Халезін Мікалай 167, 286
Хамайда Барыс 296
Хамееў, асуджаны ў Заводзкім судзе Менску 249
Хандога Iгар 249
Хусэйн Садам 88, 117, 163, 177

Ц

- Церах Сяргей 249
Цімафеев Мікола 249
Цімкоўская Сьвятлана 273
Цімкоўскі Іосіф 273
Цішук Алесь 231, 384
Цурпанаў Валадар 186
Цютчай Фёдар 33

Ч

- Чарткоў Зыміцер 240, 284, 312
Чаўшэску Нікалае 33
Чобат Алесь 191, 218
Чыжык Міхась 365
Чыкмароў Зыміцер 249, 268
Чырэйка Алесь 311, 342

Ш

- Шадэнка Ўладзімер 270—272, 295—297
Шанскі Аркадзь 295
Шарагураў, маёр 261
Шарамет Павал 258
Шарова Юлія 59, 193, 319, 351
Шаршавы Язэп 201
Шатэрнік Алесь 45, 50, 250
Шаўчэнка Валер 127
Шацікава Крысыціна 301, 302, 307, 308
Шмялёў Сяргей 297
Шпанагін, слухач «Свабоды» 157
Шушкевіч Станіслаў 62, 77
Шчукін Валер 235, 315
Шыла Іван 354, 355
Шыла Ільля 354, 355
Шыла Сьвятлана 354
Шыла Ўладзімер 249, 354, 355
Шыманскі Ільля 235, 249
Шынкарык Ігар 274
Шэварднадзэ Эдуард 107
Шэйко Дзяніс 249

Э

- Эва, наведніца сайту «Свабоды» зь Вільні 306

Ю

- Юля, сяброўка Б.Арлова 329
Юркоў Андрусь 186
Юры, вязень Жодзінскай турмы 242
Юры, прыватны прадпрымальнік 197
Юры, слухач «Свабоды» 198
Юхо Ўладзімер 197

Я

- Яблонскі, слухач «Свабоды» з Маладэчна 34, 260
Ягела Яраслаў 79, 87
Ягор, сын К.Шацікавай 303
Язылец Аляксей 239, 309
Якушонак Андрэй 363
Ялавая Тацяна 298, 299
Ян Павал II 39
Яна, апякунка вязняў Акрэсціна 288, 289
Янкоўскі Міхал 90
Янукевіч Аляксей 52, 61, 250, 284, 285, 349, 370
Ярмалінская Ніна 147, 366
Ярмоленка Анатоль 144, 162
Ярмошына Лідзія 19, 21, 39, 42, 44, 51, 58, 103, 104, 115, 120, 134, 140, 153, 173, 181, 190, 191, 217
Яўген, удзельнік Плошчы 54
Яўгенія, удзельніца Плошчы 195
Яцкевіч Аляксандар 104

Зъмест

Безразважнасць і рашучасць. <i>Аляксандар Лукашук</i>	5
Плошча	7
Дзень першы	7
Дзень другі	37
Дзень трэці	69
Дзень чацьверты	113
Дзень пяты	151
Дзень Волі	205
Турма	233
Па-за этэрам	369
Паказынік асобаў	386